

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN
ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARİ PROGRAM GİRDİLERİNİN
İNCELENMESİ: PAMUKKALE
ÜNİVERSİTESİ KINIKLI KAMPÜSÜ EĞİTİM
FAKÜLTESİ

Emine BAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimarlık Anabilim Dalı

Temmuz-2022
KONYA
Her Hakkı Saklıdır

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Emine BAL

Tarih: 18.07.2022

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****MİMARİ PROGRAM GİRDİLERİNİN İNCELENMESİ: PAMUKKALE
ÜNİVERSİTESİ KINIKLI KAMPÜSÜ EĞİTİM FAKÜLTESİ****Emine BAL****Necmettin Erbakan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı****Danışman: Prof. Dr. Dicle AYDIN****2022, 182 Sayfa****Jüri****Prof. Dr. Dicle AYDIN****Doç. Dr. H. Derya ARSLAN****Dr. Öğr. Üyesi Mine SUNGUR**

Mimari programlama; mimari tasarımdan önce gelen, tasarıma girdi oluşturarak ileri besleme veren bir planlama adımıdır. Programlama çalışmalarının nitelikli ve kapsayıcı bir şekilde gerçekleştirilmesi, tasarımın sürdürülebilir olması için oldukça önemlidir. Programlama aşamasında, detaylı analizler yapılabilmesi için mimari programlama unsurları üzerinden çalışmalar gerçekleştirilir. Programlama sürecinin nitelikli bir şekilde gerçekleştirilmemesi ve program unsurlarında zaman içerisinde meydana gelebilecek değişimlerin dikkate alınmaması, ortaya koyulan tasarım ürünün yetersiz kalmasına, değiştirilmesine veya dönüştürülmesine sebep olmaktadır. Bu bağlamda Eğitim Fakülteleri mimari programı, karmaşık fonksiyonlu yapısı, farklı nitelikte bölümleri bir arada bulundurması, bünyesinde yer alan bölümlerin eğitim programlarının gelişen ve değişen yapısı sebebiyle incelenmesi gereken bir konu olarak görülmüştür. Buradan hareketle çalışmada; Eğitim Fakültelerinde mimari programlama unsurları kapsamında yaşanan değişimlerin belirlenmesi ve programda yer alan yetersizliklerin binaya etkilerinin ortaya koyulması amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında mimari planlama, mimari programlama, tasarım, fakülte binalarında mimari programlamaya dair literatür taraması yapılarak kavramsal altyapı oluşturulmuş ve alan çalışması gerçekleştirilmiştir. Alan çalışması için, işlevi doğrultusunda tasarlanan ve kullanılan bir yapı olduğundan, Denizli Pamukkale Üniversitesi Kınıklı Kampüsünde yer alan Eğitim Fakültesi Binası seçilmiştir. Alan çalışmasında yerinde gözlem tekniği ile fakülte binası mimari programı incelenmiş, mimari program unsurları kapsamında yaşanan değişimler belirlenmiş, programda yer alan yetersizliklerin kullanımda nasıl giderildiği ve bu durumun binaya etkileri belirlenmiştir.

Yapılan çalışmada, mimari program unsurları kapsamında en çok değişim yaşanan unsurların; kapasite, eylem alanları, fiziksel kullanıcı gereksinimleri ve mekansal organizasyon olduğu tespit edilmiştir. Bina programında yer alan yetersizliklerin binanın mevcut mekanlarının dönüştürülmesi ile giderilmeye çalışılması, bina organizasyonunun bozulmasına ve tasarımın değişmesine sebep olmuştur. Programlama unsurları kapsamında zaman içerisinde yaşanabilecek

değişikliklerin programlama aşamasında öngörülmesi, bu doğrultuda esnek ve dönüştürülebilir tasarımlar gerçekleştirilmesi binaların kullanım sürecinde değişim veya dönüşüm yaşamaması için gereklidir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Fakülteleri, fakülte binaları, fakülte binalarında mimari programlama, mimari programlama unsurları, mimari tasarım

ABSTRACT**MS THESIS****EXAMINATION OF ARCHITECTURAL PROGRAM INPUT: PAMUKKALE
UNIVERSITY KINIKLI CAMPUS EDUCATION FACULTY****Emine BAL****THE GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCE OF
NECMETTİN ERBAKAN UNIVERSITY
THE DEGREE OF MASTER OF ARCHITECTURE****Advisor: Prof. Dr. Dicle AYDIN****2022, 182 Pages****Jury
Prof. Dr. Dicle AYDIN
Doç. Dr. H. Derya ARSLAN
Dr. Öğr. Üyesi Mine SUNGUR**

Architectural programming; It is a planning step that precedes architectural design and feeds forward by creating input to the design. Performing programming studies in a qualified and inclusive way is very important for the sustainability of the design. In the programming phase, studies are carried out on architectural programming elements so that detailed analyzes can be made. Failure to perform the programming process in a qualified manner and not taking into account the changes that may occur in the program elements over time cause the design product to be inadequate, changed or transformed. In this context, the architectural program of the Faculties of Education has been seen as a subject that needs to be examined due to its complex functional structure, having different departments together, and the developing and changing structure of the education programs of the departments within it. From this point of view, in the study; It is aimed to determine the changes experienced within the scope of architectural programming elements in Education Faculties and to reveal the effects of the deficiencies in the program on the building. Within the scope of the study, a literature review on architectural planning, architectural programming, design, architectural programming in faculty buildings was made, and a conceptual infrastructure was created and a field study was carried out. For the field study, the Faculty of Education Building located in Denizli Pamukkale University Kınıklı Campus was chosen because it is a structure designed and used in line with its function. In the field study, the architectural program of the faculty building was examined with the on-site observation technique, the changes in the architectural program elements were determined, how the deficiencies in the program were eliminated in use and the effects of this situation on the building were determined.

In the study, it was determined that the elements with the most change within the scope of architectural program elements; capacity, action areas, physical user requirements and spatial organization. Trying to eliminate the deficiencies in the building program by transforming the existing spaces of the building caused the

building organization to deteriorate and the design to change. It is necessary to foresee the changes that may occur over time within the scope of programming elements during the programming phase, and to realize flexible and transformable designs in this direction, so that the buildings do not experience changes or transformations in the usage process.

Keywords: Architectural design, architectural programming, architectural programming elements, architectural programming in faculty buildings, faculty buildings, faculties of education

ÖNSÖZ

Tez süreci boyunca daima kolaylaştıran ve yardımlarını esirgemeyen değerli danışman hocam Prof. Dr. Dicle AYDIN'a, hep ama hep benim tarafımda olan sevgili kuzenim Arzu KILIÇ'a ve benim minik destekçim, enerji kaynağım Zeynep Ela TEKİN'e teşekkür ederim.

Sevgili arkadaşlarım: Atike ALTINSOY, Nurbanu DÜZGÜN ATALAY, Sena KARA hayatım boyunca size minnettar kalacağım.. sizler bu hayatımın birer armağanısınız..

Ailem.. Beni her zaman anlayan, dayanağım, merhametli annem Kezban BAL'a, hayattaki duruşuna hayran olduğum ve en çok inandığım insan olan ablam Dilek BAL'a sonsuz teşekkürler..

Emine BAL
KONYA-2022

Babam'a

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ	viii
İÇİNDEKİLER	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii
TABLolar DİZİNİ	xvi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Tezin Amacı ve Kapsamı.....	2
1.2. Tezin Yöntemi	3
2. MİMARİ PLANLAMA SÜRECİ VE MİMARİ PROGRAMLAMA	5
2.1. Mimari Planlama Süreci	5
2.2. Mimari Programlama	10
2.3. Mimari Programlama Unsurları.....	16
2.3.1. Kullanıcı İle İlgili Faktörler.....	23
2.3.1.1. Kullanıcıların Tanımlanması	23
2.3.1.2. Eylemler.....	24
2.3.1.3. Kapasite ve Büyüklük.....	25
2.3.1.4. Kullanıcı Gereksinimleri	26
2.3.2. Fiziksel Faktörler	29
2.3.2.1. Bina Organizasyonu.....	29
2.3.2.2. Temel İşlev/Fonksiyon Grupları (Eylem Alanları).....	31
2.3.3. Diğer Faktörler.....	32
2.3.3.1. Ekonomik Faktörler	33
2.3.3.2. Toplumsal Yapı.....	35
2.3.3.3. Teknik ve Teknolojik Faktörler	36
2.3.3.4. Standartlar ve Yasal Kısıtlamalar	37
2.4. Mimari Tasarım	38
2.5. Bölüm Sonucu.....	41
3. FAKÜLTE BİNALARINDA MİMARİ PROGRAMLAMA.....	45
3.1. Eğitim Kavramı ve Eğitim Yapıları.....	45
3.2. Fakülte Binaları ve Mimari Programlama Unsurları	49
3.2.1. Eğitim Fakültelerinde Yaşanan Değişimlerin Mimari Programa Etkisi	66
3.3. Bölüm Sonucu.....	73

4. ALAN ÇALIŞMASI: MİMARİ PROGRAM GİRDİLERİNİN İNCELENMESİ: PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ KINIKLI KAMPÜSÜ EĞİTİM FAKÜLTESİ . 77

4.1. Alanın Tanıtılması	80
4.2. PAÜ Eğitim Fakültesi Mimari Programlama Unsurlarının İncelenmesi.....	83
4.2.1. Kullanıcıların Tanımlanması	83
4.2.2. Eylemler.....	88
4.2.3. Bina Organizasyonu.....	89
4.2.4. Kapasite ve Büyüklük.....	94
4.2.5. Kullanıcı Gereksinimleri.....	106
4.2.6. Temel İşlev/Fonksiyon Grupları- Eylem Alanları	111
4.3. Değerlendirme	139

5. SONUÇ VE ÖNERİLER..... 153

KAYNAKÇA..... 156

EKLER 166

SİMGELER VE KISALTMALAR

Kısaltmalar

TDK: Türk Dil Kurumu
YÖK: Yüksek Öğretim Kurumu
ÖSYM: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
MEB: Milli Eğitim Bakanlığı
T.C. :Türkiye Cumhuriyeti
PAÜ: Pamukkale Üniversitesi
ABD: Anabilim Dalı
PDR: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
E.T.: Erişim tarihi
Örn: Örneğin
Vb.: Ve benzeri
Vs.: Vesaire
Diğ.: Diğerleri
m²: Metrekare
İÖ: İkinci Öğretim
Lab. :Laboratuvar
Wc: Tuvalet

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Çalışmanın Yöntem Şeması	4
Şekil 2.1. Lang'ın Mimari Planlama Modeli	6
Şekil 2.2. Planlama Süreci Aşamaları	7
Şekil 2.3. Vallero ve Brasier'ın Mimari Planlama Modeli	8
Şekil 2.4. Geleneksel ve Evrimsel Planlama Süreci	9
Şekil 2.5. Pena'ya Göre Programlama Disiplini İlkeleri	10
Şekil 2.6. Programlama ve Tasarım Aşamasında Ortaya Çıkması Olası Yenilik Düzeyi	12
Şekil 2.7. Palmer (1981)'in Programlama Unsurlarına Dair Geliştirdiği Parametreler	17
Şekil 2.8. Arcan (1983)'ün Programlama Unsurlarına Dair Geliştirdiği Parametreler	19
Şekil 2.9. Duerk (1993)'ün Programlamaya Dair Geliştirdiği Parametreler	19
Şekil 2.10. Türeyen'in Program Kararlarını Oluşturmak İçin Geliştirdiği Parametreler	20
Şekil 2.11. Mimari Tasarım Unsurları	40
Şekil 2.12. Çalışmanın Kavramsal Çerçevesinin İlk Adımı	44
Şekil 3.1. Üniversite Kampüslerinin Temel Fonksiyon Grupları	48
Şekil 3.2. Fakülte Binaları Kullanıcıları	53
Şekil 3.3. Fakülte Binalarında Kapasite	56
Şekil 3.4. Fakülte Binalarının Temel Fonksiyon Grupları ve Mekanları	58
Şekil 3.5. Fakültelerin Örgütsel Yapısı	59
Şekil 3.6. Okul Binaları Tasarım Tipleri	61
Şekil 3.7. Perkins'in Eğitim Yapıları Mekan Organizasyonuna Dair Yaptığı Sınıflandırma	62
Şekil 3.8. Fakülte ve Fakültede Yer Alacak Bölüm ve Anabilim Dallarının Belirlenmesi	63
Şekil 3.9. Fakültelerde Eğitim Türleri	64

Şekil 3.10. Aynı Mekanın Farklı Eylemler İçin İç Mekan Düzeninin Değiştirilmesi	64
Şekil 3.11. Çalışmanın Kavramsal Çerçevesinin İkinci Adımı	76
Şekil 4.1. Araştırma Çalışmasının Akış Şeması	79
Şekil 4.2. Pamukkale Üniversitesi Kınıklı Kampüsü Görüntüsü.....	80
Şekil 4.3. Pamukkale Üniversitesi Kent İle İlişkisi	81
Şekil 4.4. Pamukkale Üniversitesi Kınıklı Kampüsü Bölgeler ve Eğitim Fakültesi	81
Şekil 4.5. Eğitim Fakültesi Girişinden Bir Görüntü	82
Şekil 4.6. Eğitim Fakültesi Ana Binası, Resim-İş Eğitimi Binası ve Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi Binası	83
Şekil 4.7. PAÜ Eğitim Fakültesi Bölümlerinin Kuruluş-Açılış Tarihleri ve Eğitim Fakültelerindeki Önemli Düzenlemeler	85
Şekil 4.8. Eğitim Fakültesi Örgütsel Yapısı	89
Şekil 4.9. Eğitim Fakültesi Binasına Giriş-Çıkışlarının Plan Düzleminde Gösterimi.....	90
Şekil 4.10. Kat Planlarının Genel Mekan Organizasyonu ve Yatay Dikey Sirkülasyon Şeması.....	91
Şekil 4.11. Zemin Kat Planı Mekan Organizasyonu	91
Şekil 4.12. Eğitim Fakültesi Ana Binası ve Resim-İş Eğitimi Binası (C Blok) Arasındaki Bağlantının Zemin Kat Plan Düzleminde Gösterimi	92
Şekil 4.13. Eğitim Fakültesi Ana Binası ve Resim-İş Eğitimi Binası İç Mekan Organizasyonu İlişkisi	94
Şekil 4.14. Sonradan Yapılan ve Diğer Fakültelerle Ortak Olarak Kullanılan Kantin	110
Şekil 4.15. Sonradan Oluşturulan Personel Dinlenme Alanı.....	111
Şekil 4.16. Çakılı Sıralı Ve Çakılı Olmayan Sıralı Teorik Dersliklerden Görseller ve Temsili Plan Örnekleri	112
Şekil 4.17. Fen Bilimler Eğitimi Anabilim Dalına Ait Mekanların Plan Düzleminde Gösterimi.....	113

Şekil 4.18. Laboratuvar Mekanlarının Planları, Kullanım Sırasında İç Mekanlarda Oluşturulan Teorik Anlatım Alanı ve İç Mekan Görselleri	114
Şekil 4.19. Matematik Eğitimi Anabilim Dalına Ait Mekanların Plan Düzleminde Gösterimi.....	115
Şekil 4.20. Matematik Sınıfı Görselleri ve Temsili Plan Örneği	115
Şekil 4.21. Türkçe Eğitimi Anabilim Dalına Ait Mekanların Plan Düzleminde Gösterimi.....	116
Şekil 4.22. Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalına Ait Mekanların Plan Düzleminde Gösterimi.....	116
Şekil 4.23. PDR Anabilim Dalına Ait Mekanların Plan Düzleminde Gösterimi.....	117
Şekil 4.24. Bireysel ve Grup Danışma Odaları Görselleri ve Temsili Plan Örneği	118
Şekil 4.25. Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalına Ait Mekanların Plan Düzleminde Gösterimi.....	119
Şekil 4.26. Erken çocukluk Atölyesi Görselleri ve Temsili Plan Örneği	120
Şekil 4.27. Sınıf Eğitimi Anabilim Dalına Ait Mekanların Plan Düzleminde Gösterimi.....	120
Şekil 4.28. İngiliz Dili Eğitimi Anabilim Dalına Ait Mekanların Plan Düzleminde Gösterimi.....	121
Şekil 4.29. Özel Eğitim Bölümü' ne Ait Mekanların Plan Düzleminde Gösterimi.....	122
Şekil 4.30. Bilgisayar Teknolojileri ve Eğitimi Bölümüne Ait Mekanların Plan Düzleminde Gösterimi.....	122
Şekil 4.31. Bilgisayar Laboratuvarları Görselleri ve Temsili Plan Örneği.....	123
Şekil 4.32. Ortak Kullanılan Eylem Alanları.....	124
Şekil 4.33. Metaryal Sınıfı ve İnteraktif Sınıf Görselleri ve Temsili Plan Örnekleri	125
Şekil 4.34. Resim-İş Eğitimi Ek Binası Drama Salonundan Görseller	125
Şekil 4.35. Resim- İş Eğitimi Bloğu Planları.....	128
Şekil 4.35. devamı: Resim- İş Eğitimi Bloğu Planları.....	129

Şekil 4.36. Mekanlar Arası Geçişin Plan Düzleminde ve İç Mekan Görselinde Gösterimi.....	130
Şekil 4.37. Atölye Mekanlarından Görseller ve Temsili Plan Örnekleri	131
Şekil 4.38. Fotoğraf Atölyesi Görseli ve Temsili Plan Örneği	132
Şekil 4.39. Büyük Sergi Salonu Temel Aksı ve Dolaşım Örneğinin Temsili Gösterimi	133
Şekil 4.40. Eğitim Fakültesi Ana Bina Giriş Katındaki Toplanma/Fuaye Alanında Yapılan Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Sergisi.....	134
Şekil 4.41. Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı ve Hasan Kasapoğlu Kültür Merkezi Vaziyet Planı	135
Şekil 4.42. Müzik ve Sahne Sanatlar Fakültesi Plan Şemaları	137
Şekil 4.42. devamı Müzik ve Sahne Sanatlar Fakültesi Plan Şemaları	138
Şekil 4.43. Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Teorik Derslik ve Bireysel Çalışma Odalarından Görseller	139

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 2. 1. Mimari Programlama Unsurları	22
Tablo 3.1. Çalışma Kapsamında Değişimi İncelenen Mimari Program Unsurları ..	74
Tablo 4.1. Fakülte Yeni Bina Programında Yer Alan Programlar ve Programların Öğrenci Alım Tarihleri	87
Tablo 4.2. Fakültenin Yıllara Göre Öğrenci Sayılarındaki Değişim	95
Tablo 4.3. Fakültenin Akademik Personel Sayısındaki Değişim	95
Tablo 4.4. Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü Yıllara Göre Öğrenci Alım Kontenjanları	97
Tablo 4.5. Temel Eğitim Bölümü Yıllara Göre Öğrenci Alım Kontenjanları	98
Tablo 4.6. Eğitim Bilimleri Bölümü Yıllara Göre Öğrenci Alım Kontenjanları	99
Tablo 4.7. Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü Yıllara Göre Öğrenci Alım Kontenjanları	100
Tablo 4.8. Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Yıllara Göre Öğrenci Alım Kontenjanları	101
Tablo 4.9. Özel Eğitim Bölümü Yıllara Göre Öğrenci Alım Kontenjanları.....	102
Tablo 4.10. Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölümü Yıllara Göre Öğrenci Alım Kontenjanları	103
Tablo 4.11. Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Yıllara Göre Öğrenci Alım Kontenjanları	104
Tablo 4.12. Eğitim Fakültesi Fonksiyonlarına Göre Toplam Kullanım Alanı Kapasitesindeki Değişim (2019-2020 Verilerinin Karşılaştırılması)	105
Tablo 4.13. PAÜ Eğitim Fakültesi Eğitim-Öğretim Mekanlarında Bölüm - Anabilim Dalı Bazında Kullanıcı Gereksinmelerindeki Değişim	108
Tablo 4.14. Resim-İş Eğitimi Ek Bina (C Blok) Programında Yer Alan Temel Eylem Alanları	126
Tablo 4.15. PAÜ Eğitim Fakültesi Mimari Program Unsurları Özet Değerlendirme Tablosu	147

1.GİRİŞ

Mimari planlama, bir mimari ürün ortaya koyma sürecinin tümüdür. Planlama süreci kendi içerisinde bir dizi adımlardan oluşmaktadır. Bunlardan biri de programlama adımıdır. Mimarlıkta programlama; tasarımdan kesin sınırlarla ayrılmayan, tasarım süreci için gerekli verilerin toplandığı ve analiz edildiği bir ön aşama olarak değerlendirilebilir. Programlama, nitelikli ve sürdürülebilir tasarım ürünleri ortaya koyulabilmesi için gerekli ve elzem bir planlama adımıdır.

Fakülte binaları, çok fonksiyonlu yaşam alanları olan üniversitelerin eğitimden sorumlu birimidir. Fakülteler; farklı türden eylemlerin bir arada gerçekleştirildiği, toplumun genç kesiminin kullanıcı olarak yer aldığı, bireyleri eğitimin yanında sosyal yönden de geliştiren dinamik yapılardır. Fakülte binaları tasarımında, bu çok fonksiyonlu karmaşık yapının doğru çözümlenmesi sürdürülebilir eğitim binaları üretilmesi açısından oldukça önemlidir. Fakülte binalarında mimari programlama da bu noktada kapsamlı şekilde ele alınması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü nitelikli bir programlama çalışması sonucu elde edilen veriler, tasarımda belirleyici bir rol oynamaktadır. Eğitim Fakülteleri ise bünyesinde, farklı nitelik ve disiplinlerden oluşan eğitim programına sahip bölümleri (sözel, sayısal ve özel yetenek bölümleri) barındırmaktadır. Bu nedenle farklı mekansal özellikler taşıyan eylem alanları tek bir bina içerisinde yer almaktadır. Ayrıca Eğitim Fakülteleri kapsamında ülkemizde sürekli yapılandırma çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Bu durum fakültelerin programlama unsurlarını etkilemekte ve fakülte binalarında zaman içerisinde dönüşüm yaşanmasına sebep olmaktadır. Bu nedenle Eğitim Fakülteleri mimari programı ele alınması gereken önemli bir konu olarak değerlendirilmiş; fakültelerde mimari programın incelenmesi ve Eğitim Fakültelerinde değişen mimari program girdilerinin belirlenmesi araştırma konusu olarak seçilmiştir.

Çalışma kapsamında; mimari planlama süreci ve mimari programlama başlığı altında planlama süreci evrelerinin neler olduğu ve programlamanın bu evreler içerisindeki yeri açıklanmıştır. Yine bu başlık altında program ve tasarım ilişkisi ortaya koyulmuş ve programlama unsurları analiz edilerek gruplandırılmıştır. Ardından fakülte binalarında mimari programlama başlığı altında fakülteler incelenmiş ve fakültelerde program unsurlarının neler olduğu açıklanmıştır. Yine bu başlık altında Eğitim Fakülteleri ve fakültelerin zaman içerisinde yaşadığı değişimlere yer verilmiştir.

Alan çalışması olarak seçilen Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, gruplandırılan mimari program unsurları üzerinden analiz edilerek, zaman içerisinde

değişen/farklılaşan programlama unsurları tespit edilmiş; program unsurları kapsamında yaşanan değişimlerin binayı nasıl etkilediği belirlenmiştir. Ayrıca fakültenin bütün bölümlerinin, zaman içerisinde gereksinim duyduğu eylem alanlarından yola çıkılarak, eğitim programlarında uygulanan eğitim türü ve uygulanma yöntemleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

1.1. Tezin Amacı ve Kapsamı

Mimari programlama; mimari tasarımın bir önceki aşaması olarak kabul edilen, tasarımdan ayrı tutulmayıp aksine birlikte ele alınması gereken, onu besleyen ve dönüştüren bir süreçtir. Mimari programın tasarlanan her ürün için özgün ve biricik olması gerekmektedir. Çünkü her bir ürün farklı fiziksel çevreye, kullanıcı tipine, işleve, biçime, kurguya ve değişime sahiptir. Mimari programlamanın tasarımı her yönden ele alması ve başlangıçtan ürünün kullanılması hatta sonrasında geçirebileceği değişim ve ihtiyaç duyacağı dönüşüme kadar her aşamada yer alması; tasarımın özgünlüğü, işlevi ve niteliği için oldukça önemlidir.

Fakülteler; farklı türde eğitimlerin verildiği, tek bir bölüm veya birden fazla bölümü bünyesinde barındırabilen, farklı eğitim programlarını ve uygulama disiplinlerini kapsayan, belirli bir zaman dilimi boyunca eğitim verdiğinden canlı bir sirkülasyon döngüsüne sahip olan çok fonksiyonlu yapılardır. Fakültelerdeki bu çok fonksiyonlu karmaşık yapının mimari programlama çalışmaları kapsamında detaylı bir şekilde ele alınması, nitelikli ve sürdürülebilir fakülte binaları üretilebilmesi açısından oldukça önemlidir. Eğitim Fakülteleri ise farklı nitelikte bölümleri bir arada barındıran ve bölümlerin eğitim programlarındaki çeşitlilik sebebiyle farklı eylem alanlarına sahip yapılardır. Günümüzde Eğitim Fakülteleri mimari programı sürekli değişim geçirmektedir. Bu değişime binalar dönüştürülerek adapte edilmeye çalışılmaktadır. Bu noktada Eğitim Fakültelerinde mimari programın incelenmesi ve değişen/farklılaşan mimari program girdilerinin belirlenmesi, araştırılacak bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmanın amacı; Eğitim Fakültelerinin program girdilerinin belirlenmesi ve değişen/farklılaşan program girdilerinin kullanılan bina üzerinden incelenmesidir. Fakültelerde mimari programı tanımlamak, programda yaşanan değişikliklerin ve mekansal yetersizliklerin temel sebeplerinin neler olduğu tespit etmek ve bunların binayı nasıl dönüştürdüğünü ortaya koymak alt amaçlar olarak belirlenmiştir.

Yapılan çalışmanın sonucunda Eğitim Fakültelerinde değişen/farklılaşan programlama unsurlarının tespit edilmesi, gelecekte tasarlanacak fakülte binalarının

programlama aşamalarına ileri besleme verebilir. Bu sayede bu çalışmanın, olası değişimlere adapte olabilen, sürdürülebilir Eğitim Fakülteleri tasarlanmasına katkı sağlaması umulmaktadır.

1.2. Tezin Yöntemi

Araştırmada, fakülte binalarında mimar program incelenmiş ve alan çalışması üzerinden Eğitim Fakültelerindeki değişen program girdileri belirlenmiştir. Bu kapsamda çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ve alan araştırmaları yöntemi kullanılmıştır. Alan araştırmasında teknik çizimlerden yararlanılmış, yerinde tespit ve incelemeler gerçekleştirilmiş, kullanıcılarla görüşmeler yapılmıştır.

Çalışma 3 temel aşamada ele alınmıştır. Birinci aşamada kavramsal çerçeve oluşturulmuş, ikinci aşamada alan çalışması gerçekleştirilmiş, üçüncü aşamada ise değerlendirmeler yapıp sonuçlar ortaya koyulmuştur (Şekil 1.1).

Adım 1- Kavramsal Çerçeve; Çalışmada kavramsal altyapı, kendi içerisinde iki aşamada ele alınmıştır. İlk aşamada; mimari planlama, mimari programlama ve tasarım ilişkisi incelenmiş ve mimari program unsurları ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Yapılan tarama sonuçlarından yola çıkılarak mimari program unsurları; kullanıcı ile ilgili faktörler, fiziksel faktörler ve diğer faktörler olarak sınıflandırılmıştır.

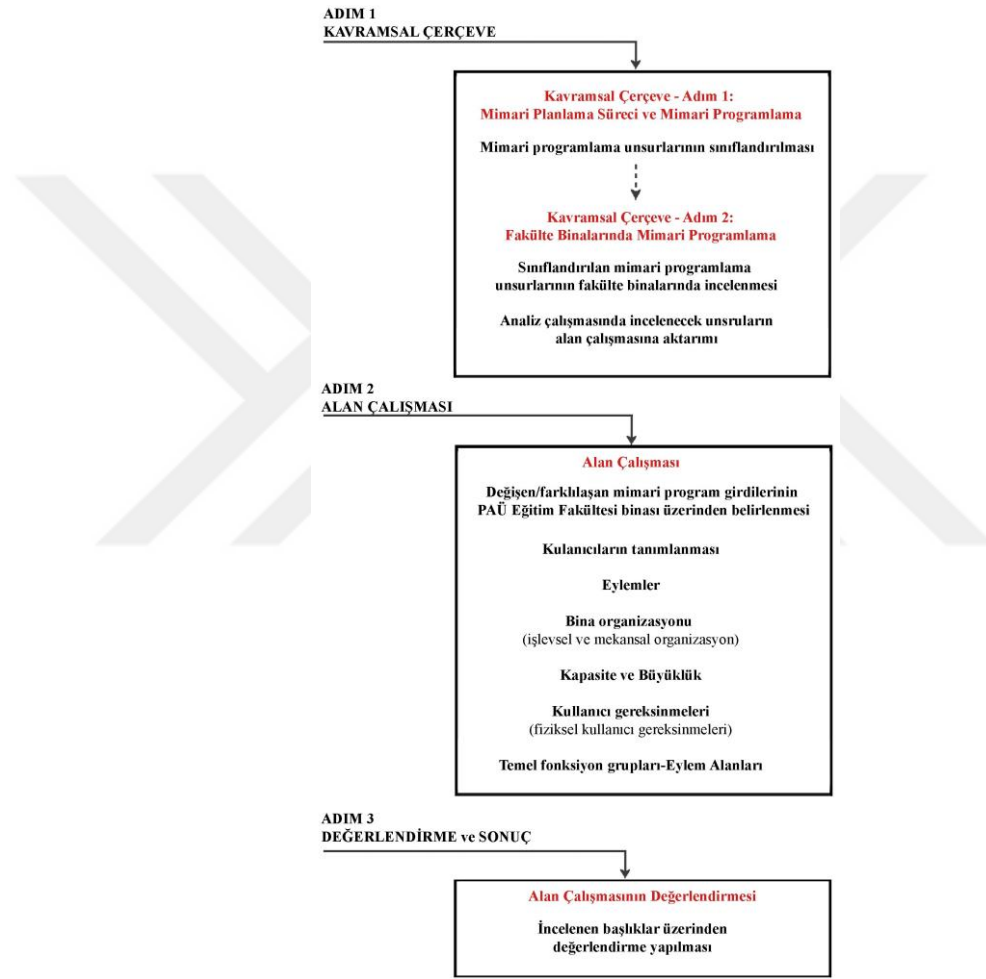
İkinci aşamada, ilk aşamada sınıflandırılan mimari program unsurları fakülte binaları üzerinden incelenmiştir. Ardından Eğitim Fakülteleri'nde yaşanan değişimler ve bu değişimlerin mimari programa etkisi ele alınmıştır. Kavramsal çerçeve sonunda, alan araştırmasında değişimi incelenecek unsurlar belirlenerek, çalışma alanının sınırları çizilmiştir.

Kavramsal çerçeve kapsamında literatür taraması; bilimsel araştırma makaleleri, yüksek lisans ve doktora tezleri, konu ile ilgili yerli/yabancı kitaplar ve bilimsel dergilerden yararlanılarak yapılmıştır.

Adım 2- Alan Çalışması; Çalışma alanı, Eğitim Fakültesi olarak tasarlanan ve bu doğrultuda kullanılan, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi olarak belirlenmiştir. Alan çalışmasında, kavramsal çerçevede değişimi incelenmek üzere belirlenen mimari program unsurları analiz edilmiştir. Bu unsurlar; kullanıcıların tanımlanması, eylemler, bina organizasyonu (işlevsel ve mekansal organizasyon), kapasite ve büyüklük, kullanıcı gereksinimleri (fiziksel kullanıcı gereksinimleri), temel fonksiyon grupları-eylem alanlarıdır. Alan çalışması kapsamında; fakülte mimari projesi, fakülte internet

sitesi, YÖK ve ÖSYM verilerinden yararlanılmış, fakülte kullanıcıları ile görüşmeler yapılmış ve alan yerinde incelenerek fotoğraflama çalışmaları gerçekleştirilmiştir.¹

Adım 3- Değerlendirme ve Sonuç; Bu adımda alan araştırmasında incelenen her unsur kapsamında elde edilen veriler ayrı ayrı değerlendirilerek değişim gösteren unsurlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Eğitim Fakülteleri'nde program unsurlarındaki değişimlerin sebepleri ve fakültenin mimari programındaki eksiklerin sonuçları ortaya koyulmuştur.

Şekil 1.1. Çalışmanın Yöntem Şeması (Yazar tarafından oluşturulmuştur.)

¹ 17.05.2022 tarih E-62297456-044-205946 sayılı ve 20.05.2022 tarih E-93282220-044-206905 sayılı izinler kapsamında Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde araştırma gerçekleştirilmiştir. İzin belgeleri *Ekler* bölümünde mevcuttur.

2. MİMARİ PLANLAMA SÜRECİ VE MİMARİ PROGRAMLAMA

Mimari planlama, bir mimari ürün oluşturma süreçlerinin tamamı olarak ifade edilebilir. Planlama süreci kendi içerisinde belirli aşamalardan oluşmaktadır. Bu aşamalardan biri de mimari programlamadır. Mimari programlama en temel anlamıyla bir analiz sürecidir. Mimari programlama çalışmaları sonucu elde edilen veriler, mimari tasarım sürecine aktarılır.

Çalışmanın bu bölümünde; mimari planlama süreci ve adımları tanımlanmıştır. Programlamanın, planlama süreci içerisindeki yeri saptanmış ve tasarımla ilişkisi açıklanmıştır. Ardından, mimari programlama kapsamında yapılan çalışmalar incelenerek mimari programlama unsurları ile ilgili geliştirilen yaklaşımlar ortaya koyulmuştur. Bu kapsamda incelenen çalışmalarda yapılan sınıflandırmalardan yola çıkılarak, bir mimari programlama unsurları sınıflandırması yapılmıştır. Yapılan sınıflandırmada yer alan her bir unsur ayrı ayrı ele alınmıştır. Ayrıca bu bölümde mimari tasarım, mimari tasarım süreci ve mimari tasarım unsurlarına değinilmiştir.

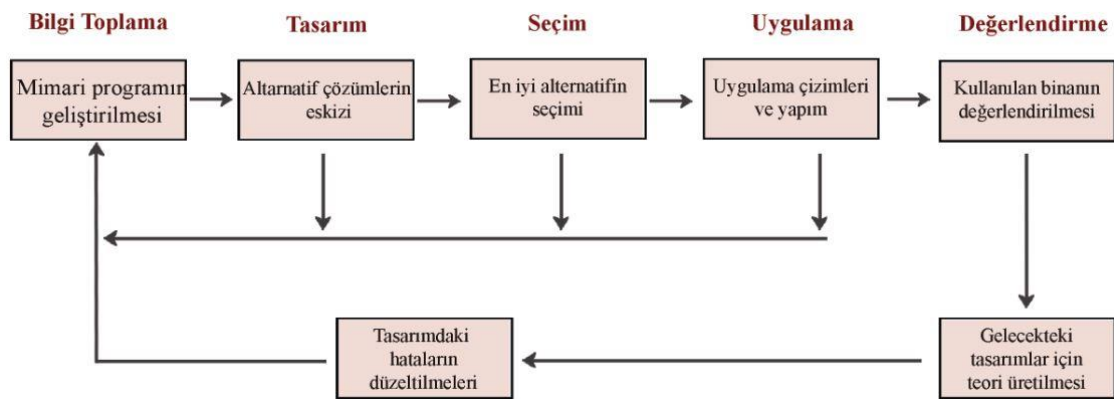
2.1. Mimari Planlama Süreci

Planlama; en temel anlamıyla, geleceği oluşturmak için önceden karar verme eylemi olarak tanımlanabilir. Bir başka deyişle, eylemlerin yönlendirilmesi kararlarının tamamı planlamayı oluşturur. Belirli araçlar ile bir amaca ulaşmayı hedefleyen planlamada araçları; planlama araçları ve uygulama araçları olarak tanımlamak mümkündür. Planlama araçları; yöntem, teknikler ve planlama ekibi imkanlarıdır. Uygulama araçları ise; iş gücü, kaynaklar, teknolojidir. Bu araçları genişletmek mümkündür. Planlama yöntem ve teknikleri; planlamanın nasıl ele alındığını ve planlamaya dair geliştirilen yaklaşımları inceler. Planlama ekibi imkanları; bu süreçte çalışan kişilerin nitelik ve olanaklarını kapsar. İş gücü; planlama sonucunda üretilecek ürünün uygulanması esnasında çalışan kişilerin ve kullanılan araçların donanımıdır. Kaynaklar; planlama için gerekli veriler ve yatırım gücüdür. Teknoloji ise yine uygulama aşamasında kullanılan teknoloji ve uygulama tekniklerdir. Bir mimari tasarım yapmak ve ürün oluşturmak için planlama araçları ve uygulama araçları ile yapılması gerekli olan planlama eylemlerini; mimari planlama olarak tanımlamak mümkündür (İnceoğlu, 1980; Aydın, 2001).

Mimari planlama, genellikle bir süreç olarak ele alınır. Bu süreç üzerine pek çok kuramcının çalışmaları vardır ve bu süreç genellikle; planlama ön çalışmaları, programlama, tasarım, uygulama, kullanım ve değerlendirme aşamalarından oluşur.

Aynı zamanda bu aşamalar birbiriyle ilişkilidir ve kendi içinde alt süreçlerden oluşur (Aydın, 2001).

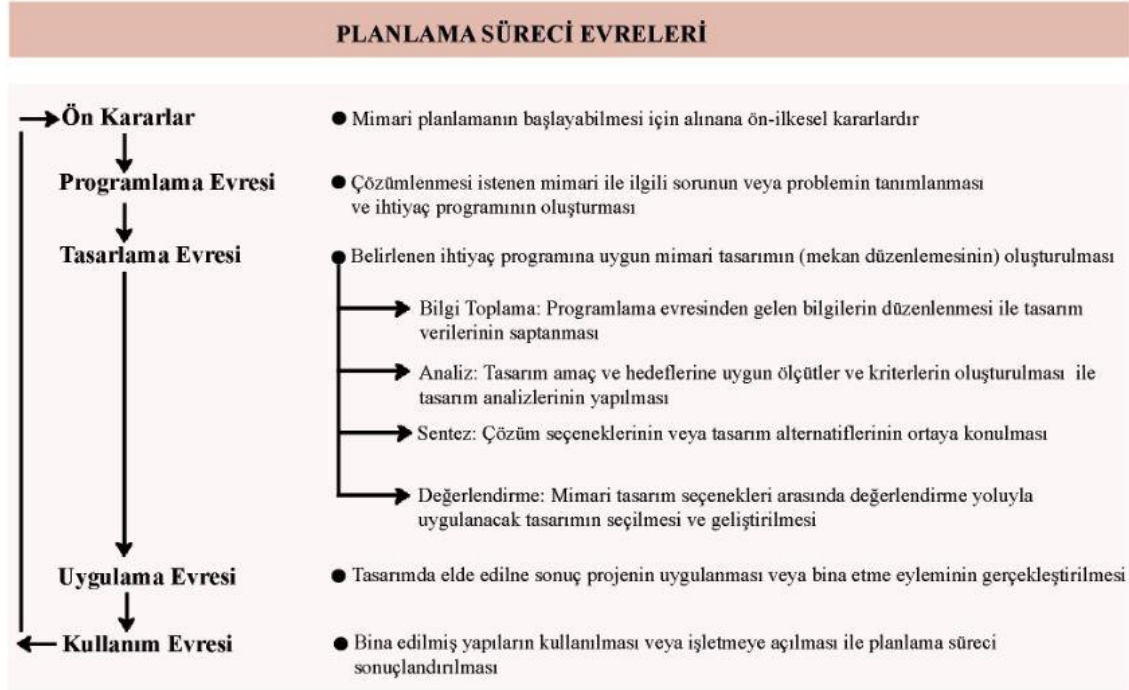
Lang (1974), ortaya koyduğu planlama modelinde ileri ve geri beslemelerden bahsetmiş ve modeli; bilgi toplama, tasarım, seçim, uygulama, değerlendirme olarak tanımlamıştır. Programlama alt sürecini ayrıca bir aşama olarak değil de bilgi toplama aşaması içerisinde ele almıştır. Değerlendirme aşamasını özellikle vurgulamış ve bu aşamanın, uygulamadan sonra ileri besleme oluşturarak gelecek tasarımlar için teori oluşturmada yardımcı olabileceğini belirtmiştir (Şekil 2.1) (Lang, 1974; Akçay, 2018).

Arcan ve Evci (1999) mimarlıkta planlamayı, mimari faaliyetlerin istenilen hedeflere ulaşmak için yönlendirilmesi ve değerlendirilmesi kararlarının tamamı olarak tanımlamıştır. Bu yönlendirme ve değerlendirme kararlarının; mimari verilerin işlevlere bağlı bir şekilde üretilmesi ve üretilen bu verilerin sistemli bir şekilde bir araya getirilmesi ile oluşturulduğu ifade edilmektedir. Ayrıca planlamanın bazı unsurlardan oluştuğu ileri sürülmektedir. Bunlar; planlama için geliştirilen yöntem ve teknikler, planlamanın kurgulanmasında görevli kişilerin özelliklerini kapsayan planlama ekibi olanakları, iş gücü, planlama için sağlanabilecek kaynaklar ve planlamanın yapılmasında kullanılan teknolojik uygulamalar ile gelişmiş ileri teknikleri kapsayan teknolojidir. Arcan ve Evci (1999), mimari planlama sürecinin aşamalarını da planlama ön kararları ile başlayan;

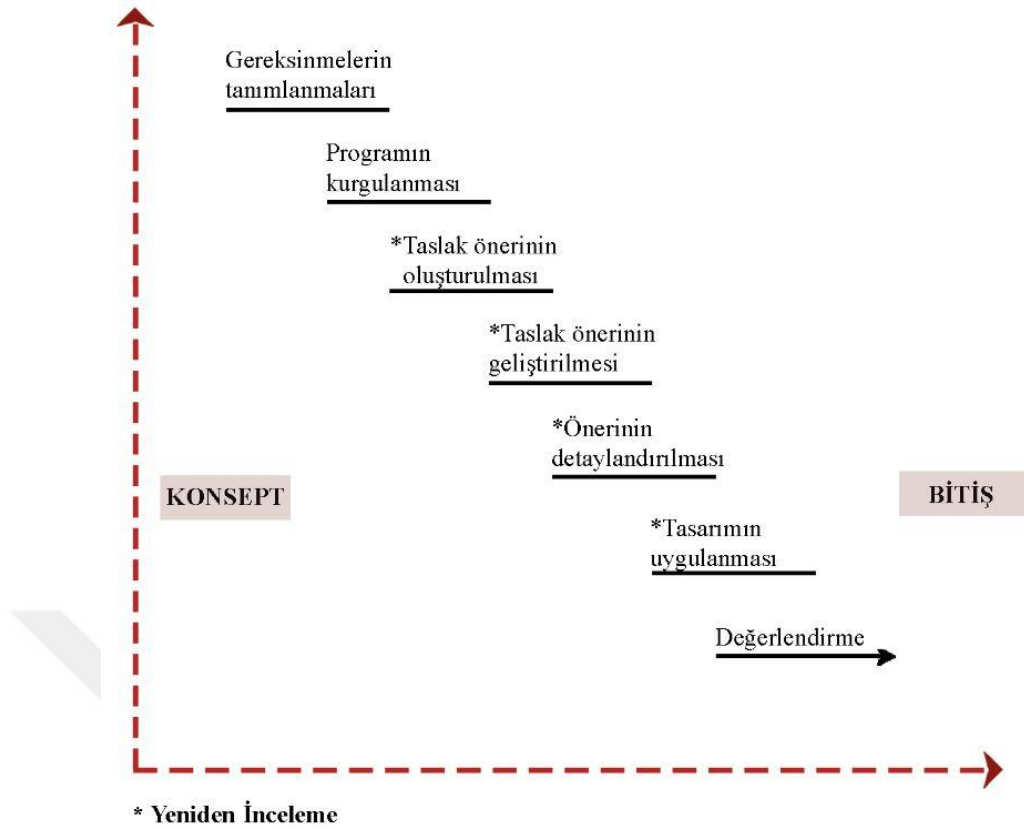
- programlama evresi
- tasarlama evresi
- uygulama evresi

-kullanım evresi olarak ifade etmiştir. Bu planlama süreci aşamalarının kesin sınırlar ile birbirinden ayrılmadığını ancak lineer bir süreç halinde sıralı bir sistem ile birbirlerini tamamlayarak ilerlediklerini aktarmıştır (Şekil 2.2).

Şekil 2.2. Planlama Süreci Aşamaları (Arcan ve Evci, 1999)

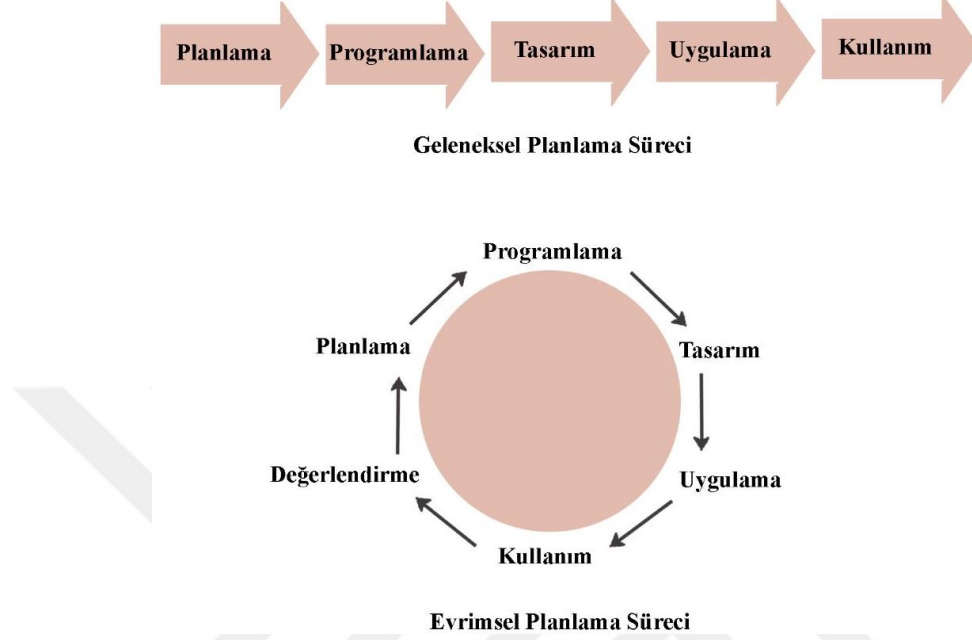
Vallero ve Brasier (2008)'in geliştirdiği planlama modeli; kullanıcı gereksinmelerinin karşılanması ile başlayan, değerlendirme aşamasıyla sonlanan bir süreci kapsar (Şekil 2.3). Programlama aşaması; gereksinmelerin tanımlanmasından sonraki aşama olarak süreçte yer alır. Sonrasında tasarıma dair taslak önerisi oluşturulur, geliştirilir ve detaylandırılır. Bundan sonraki aşama bu detaylı taslağın uygulanması aşamasıdır. Değerlendirme ise; yeni planlama modelleri için altlık oluşturan ve planlama modellerinin gelişerek devam etmesini sağlayan önemli bir son süreçtir (Akçay 2018).

Şekil 2.3. Vallero ve Brasier’ın Mimari Planlama Modeli (Vallero ve Brasier, 2008; Akçay 2018)

Preiser (1991), mimari planlama için iki farklı süreç yaklaşımı tanımlamıştır. Bunlardan birincisi geleneksel planlama süreci (bitmiş ürün süreci), ikincisi evrimsel planlama süreci (sonlu olmayan süreç)’dir (Şekli 2.4). Geleneksel süreç ürünün kullanımı ile son bulan, lineer ve sonlu bir süreçtir. Bu yaklaşımda her bir bina kendi içerisinde planlanır ve üretilir. Diğer yapılar ile planlama sürecine dair herhangi bir etkileşim söz konusu değildir. Evrimsel süreçte ise geleneksel süreçten farklı olarak sonlanmayan, yani ürünün kullanımı ile bitmeyen bir durum söz konusudur. Kullanım sonrası değerlendirmeleri de kapsayarak sonrasında yapılabilecek başka tasarımlar için bu değerlendirmeler, bir altlık veya bir girdi oluşturur. Geri beslemeli olan bu evrimsel süreç bir diğer tasarıma girdi oluşturması nedeniyle hata oranlarının genel olarak azaltılmasını sağlar (Dinç, 1999). Lang (1974), Arcan ve Evci (1999) ve Vallero ve Brasier (2008)’in geliştirdikleri modellerde genel yaklaşımın evrimsel planlama modeline benzer şekilde olmasından hareketle; evrimsel planlama modelinin geleneksel planlama modelinden daha kullanışlı görüldüğü ve sürdürülebilir mimari ürünler elde edilebilmesi açısından daha verimli bulunduğunu söylenebilir. Çünkü kullanım sonrası değerlendirme çok önemli bir aşamadır. Kullanıcıların değerlendirmeleri sayesinde tasarımın pozitif ve negatif yönleri belirlenip, negatif yönler için alternatif çözümler

geliştirilebilir. Bu değerlendirmeler, gelecekte gerçekleştirilecek tasarımlar için önemli bir veri kaynağı haline gelmektedir ve daha nitelikli mimari ürünler elde edilebilmesini sağlamaktadır.

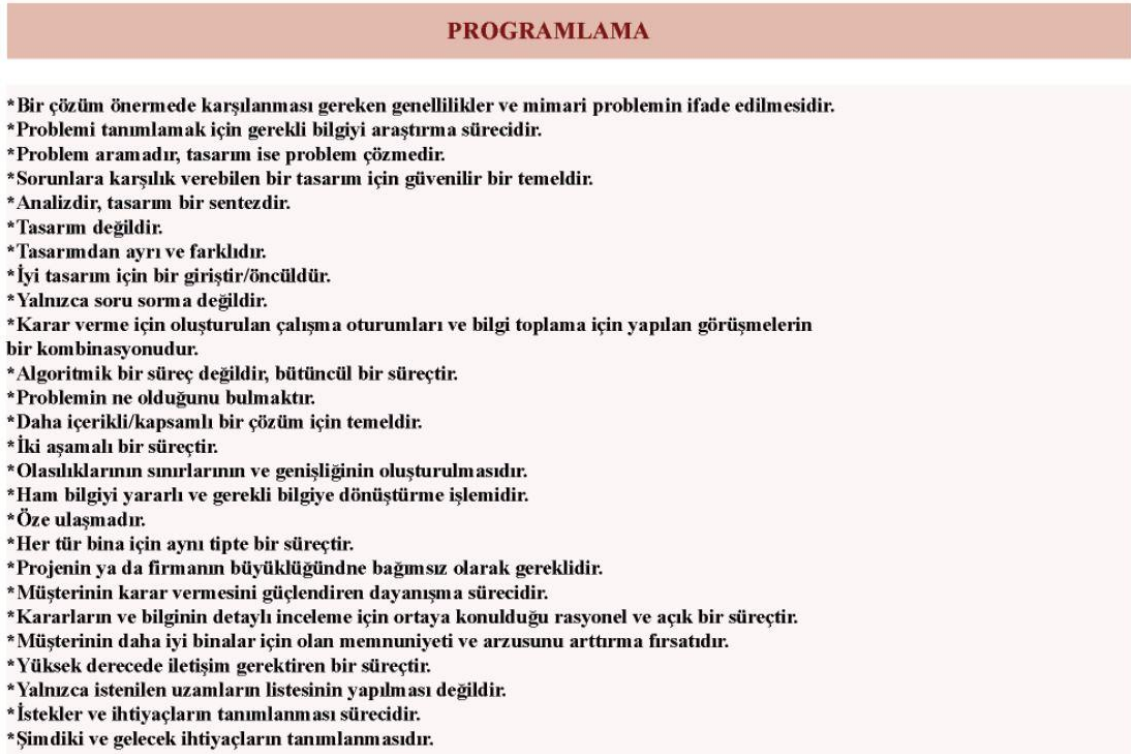
Şekil 2.4. Geleneksel ve Evrimsel Planlama Süreci (Preiser, 1991; Aydın, 2001)

Mimari planlama ile ilgili pek çok çalışma yapılmış ve bu çalışmaların sonucunda çeşitli planlama modelleri geliştirilmiştir. Bu modellerin bazıları kendi içlerinde farklılıklar barındırsa da genel yaklaşım ve tanımlanan süreçler benzerlik göstermektedir. Planlama ön aşaması bazı modellerin (örn; Preiser, 1991 ve Arcan ve Evcı, 1999 mimari planlama süreci modelleri) ilk adımı olurken bazı modeller (örn; Lang, 1974, Vallero ve Brasier, 2008 mimari planlama süreci modelleri) bu adım ile başlamamaktadır. Benzer şekilde değerlendirme adımı bazı modellerde son adım olarak tanımlanırken, bazılarında kullanım son adım olarak bırakılmış değerlendirme bu son adımın içerisinde yer almıştır. Ama genel olarak geliştirilen bu modeller; planlama ön aşaması, programlama, tasarım, uygulama, kullanım ve değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır. Bu aşamalar birbirinden bağımsız olarak değil aksine birbirleriyle geri beslemeli olarak çalışmaktadır. Her bir planlama süreci sonucu elde edilen mimari ürüne dair yapılan değerlendirmeler, bir sonraki tasarım için altlık oluşturmakta ve çeşitli girdiler sağlamaktadır. Bu nedenle mimari planlama adımlarının doğru ve eksiksiz bir şekilde ele alınması, verimli bir tasarım süreci geçirilmesini ve donanımlı bir sonuç ürün ortaya koyulmasını sağlamaktadır.

2.2. Mimari Programlama

Programlama, mimari planlamanın tasarımdan bir önceki adımıdır. Programlama, en yalın haliyle geleceğe dair plan yapma ve çıkarımda bulunma olarak tanımlanabilir. Yapılan çalışmalar sonucu programlama kavramı ile ilgili pek çok tanım geliştirilmiştir.

Pena ve diğ. (1987)'ye göre programlama, tasarımdan ayrı olan ama tasarıma girdi sağlayan bir ön analiz aşamasıdır. Programlamayı, bir problemi arama ve belirleme süreci olarak tanımlarken; tasarımı, problemi çözme aşaması olarak tanımlamaktadır. Programlama, problemi bütünüyle tanımlamayı hedefleyen ve her bina için aynı olan bir süreç olarak açıklanmaktadır. Şimdi ve geleceğe dair ihtiyaçların tanımlandığı ama sadece bununla sınırlı kalınmayan, iletişim derecesi de yüksek olan bir ortam anlamına da gelmektedir. Tasarımdan farklı analiz ve düşünme eylemleri içermekte, bununla beraber kendi içinde de belirli aşamalardan oluşmaktadır. Bütün bunları esas alarak Pena ve diğ. (1987), programlamayı ayrıntılı bir şekilde tanımlayabilmek için bir ilkeler listesi oluşturmuştur (Şekil 2.5) (Dinç, 1999, Dinç, 2002).

Şekil 2.5. Pena'ya Göre Programlama Disiplini İlkeleri (Pena, 1987; Dinç, 1999)

Sanoff (1977) programlamayı bir süreç olarak ifade eder. Programlama ile tasarımın birbiri ile paralel bir şekilde ilerlediğini aktararak ikisinin de ortak yönleri olduğunu vurgular. Programlamada, kullanıcı ile çevre arasındaki ilişkinin önemine dikkat çekmektedir. Burada bahsedilen süreç üç aşamalı olarak ele alınmaktadır. Bunlar;

- Problemin belirlenmesi, problemin çözümü için analizler gerçekleştirilmesi ve bu analiz çalışmaları sonucu verilerin toplanması,

- Toplanan verilerin analiz edilmesi ve sınıflandırılması sonrasında bu verilerin test edilmesi,

- Uygulamanın kullanıcılar tarafından değerlendirilmesi ve kullanıcı memnuniyetinin değerlendirilmesidir. Bu üç aşama sonucunda elde edilen kullanım sonrası değerlendirme verilerinin, gerçekleştirilecek başka tasarımlar için girdi oluşturmalarının önemini vurgular (Oryaşın, 2019).

Sanoff'un programlama yaklaşımı ile ilgili iki saptama yapılabilir. Bunlardan biri, programlama ve tasarımın düşünce ve sistematik süreç aşamalarının birbiri ile ortak olduğu yönündedir. Diğer saptama ise, programlama adımı, her bir tasarım yaklaşımında yer almasa bile tasarımın içinde örtük bir süreç olarak mutlaka vardır ve programlamada kullanıcı ihtiyaçları ve kullanıcı ile ilgili veriler çok önemli bir yere sahiptir (Dinç, 2002).

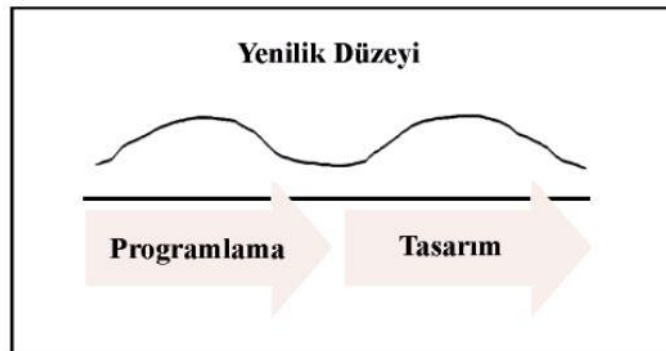
Pena (1977) programlama ve tasarım eylemlerinin birbirinden ayrı olduğunu, programlamanın kendi içerisinde belirli aşamalardan oluştuğunu Sanoff (1977) ise programlama ve tasarım düşünce ve sistematik süreç aşamalarının, birbiriyle ortak olduğunu ifade etmektedir. Bu iki yaklaşım zıt ifadeler barındırıyor gibi gözükse de aslında burada yer alan ifadeler farklı durumlardan bahsetmektedir. Bu iki yaklaşımdan hareketle programlama sürecinin; tasarıma benzer bir düşünce sürecine sahip olduğu bu sürecin analiz, sentez ve değerlendirme şeklinde ilerlediğini ancak süreç içerisinde yer alan eylemlerin ve alt aşamaların tasarım sürecinden farklı olduğu söylenebilir.

Preiser (1991)'e göre programlama, daha gelişmiş bir yaşanılabilirlik oluşturmak için mimarlıkta gerekli bir adımdır. Çünkü programlama adımı sayesinde daha nitelikli bir tasarım süreci gerçekleştirilir. Programlama, bir tasarımın hedefinin ne olduğunun belirlenmesi ve bu hedeflere ulaşmak için gerekli olan işlevlerin ve eylemlerin sistematik bir şekilde ortaya koyulmasıdır. Bu süreçte işlevsel gereklilikler işlevsel bir program ile son bulur. Süreç, problemin algılanması ile başlar ve problemin

saptanmasıyla devam eder. Sonrasında problem tanımlanır ve ayrıntıları ortaya koyulur (Aydın, 2001).

Cherry (1999)'e göre mimari programlama; tasarım öncesi bir aşama olarak tasarımcının çözmesi gereken problem için bir yöntem oluşturma sürecidir. Tasarım problemine dair bir karar verme ve problemin kapsamlı bir şekilde ortaya koyulması aşamasıdır. Çünkü mimari tasarım pek çok olasılığı içerisinde barındırmaktadır. Fakat programlama ile tasarımcıya, problemin çözümüne dair en uygun seçeneğin sunulması ve belirleyici referansların verilmesi mümkündür. Bu nedenle mimari programlama aşaması tasarım ve tasarımcı için yönlendirici bir nitelik taşımaktadır. Kullanıcı ihtiyaçları ve tasarlanacak yapıdaki işlevin de mimari programlamada kullanılması burada benimsenen önemli yaklaşımlardan biridir (Özkan Kayacık, 2016).

Vischer (1991) ise mimari planlama aşamalarından olan programlama ve tasarım süreçlerinde; gelişen teknoloji, değişen kullanıcı gereksinimleri gibi pek çok yenilik ve farklılığın zamanla ortaya çıkabileceğini aktarmıştır (Şekil 2.6). Programlama aşaması sonlanıp tasarım aşamasına geçilince de olası değişiklikler sonucu programlamaya yeniden dönülebileceğini, yani programlamanın tasarım aşamasından geri besleme alabileceğini ifade etmiştir. Benzer şekilde bu değişim ve yeniliklerin kullanım aşamasında ortaya çıkabileceğini de aktarmıştır. Bu durumda ise değerlendirme sürecinden programlama aşamasına bir ileri beslemenin sağlanması gerektiğini belirtmiştir. Bu nedenle pek çok farklı uzamanın da ifade ettiği gibi dinamik programlama yaklaşımının benimsenmesinin daha nitelikli bir programlama süreci oluşturacağını aktarmıştır (Akçay 2018).

Şekil 2.6. Programlama ve Tasarım Aşamasında Ortaya Çıkması Olası Yenilik Düzeyi (Vischer, 1991; Akçay 2018)

Duerk (1993)'e göre programlama; tasarım sürecinde kullanılacak bilgiyi toplamayı ve örgütlemeyi içeren bir süreçtir. Bilgi toplanır, analiz edilir, organize edilir ve yorumlanarak tasarım sürecine aktarılır. Bir başka deyişle programlama; tasarım için doğru bilginin bulunup, yine tasarımda doğru yere koyulması için gerekli olan bir süreçtir. Bu süreçte iyi sorular sormak tasarım için önemlidir. Çünkü programlamada yapılabilecek hatalar, tasarımda pek çok soruna yol açacak ve doğrudan kullanıcıları olumsuz etkileyecektir. Bu nedenle programlama sürecindeki çalışmaların doğru bir şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca Duerk (1993), programlamayı iki temel başlık altında ele alır. Bunlardan ilki, mevcut durumun analizi, diğeri gelecekte karşılaşılabilecek durumların analizidir. Mevcut durumun analizinden kasıt; tasarım ile ilgili unsurların analiz edilmesidir. Bunlar; tasarımın yapılacağı yer, bağlam, iklim, kullanıcı profilleri, tasarıma dair kısıtlılıklar gibi unsurlardır. Gelecekte karşılaşılabilecek durumların analizi ise; tasarım hedefleri, performans gereklilikleri, karşılaşılabilecek olası değişimler gibi tasarımın daha sürdürülebilir olması için ihtiyaç duyulan çalışmaları kapsar. Ayrıca Duerk (1993), programın programcı olarak adlandırılan bu alanda uzman kişiler tarafından gerçekleştirilmesi gerektiğini savunur. Tasarımcının rolünün programcının tanımladığı problemi çözmek, programcının rolünün ise tasarımcının probleme dair somut bir çözüm bulabilmesi için alternatifleri geniş ve soyut tutmak olduğunu ifade eder. Tasarım süreci ilerledikçe programcının rolünün tasarımcıyı değerlendirmek olduğunu ileri sürer (Akinç, 2005, Özkan Kayacık, 2016).

Duerk (1993)'in programlama yaklaşımında yer alan geleceğe dair analizler, oluşturulan tasarım ürünün özgünlüğünü koruyabilmesi için çok önemlidir. Çünkü programlama adımıda geleceğe yönelik tahminler yapılması ve öngörülerde bulunulması kullanım sırasında zamanla yaşanabilecek pek çok sorunun önüne geçilmesini sağlamaktadır. Böylece tasarımın, zamanla ortaya çıkan ihtiyaçlara bağlı olarak değişim yaşaması engellenmekte ve tasarımın özgünlüğünü koruması sağlanarak, tasarım ürünü sürdürülebilir hale getirilmektedir.

Onat (1990)'a göre ise programlama; iki farklı amaç ile yapılır. Bunlardan ilki sürece yönelik yapılan programlamadır. Bu programın amacı, sonuca en uygun yoldan ulaşmayı sağlamaktır. Bu nedenle süreci, önceden düzenli bir şekilde programlamayı hedefler. Sürecin tamamı ya da bir kısmı ile ilgilenebilir. İkincisi ise ürüne yönelik gerçekleştirilen programlamadır. Bu program, süreçten çok ürüne odaklanır. Gelecekte ortaya koyulacak bir ürünün, nicel ve nitel yönlerden özelliklerini, performansını, gerekli kurallarını ve kısıtlamalarını ortaya koymaya çalışır. Belirlenen bu özelliklere

göre ürünün tasarlanmasını sağlar. Mimari programlama da bu program yaklaşımı içerisinde değerlendirilebilir. Çünkü tasarım süreci sonucunda, bir mimari ürün ortaya koyulmaya çalışılır. Mimari programlamada, tasarlanacak ürüne dair yapılan çalışmalar, ürünün biçimlendirilmesi aşaması olan tasarım sürecine aktarılır. Tasarımcının görevi de mimari programda verilen kararlar doğrultusunda belirlenen amaca en uygun ve en iyi çözümü üretmektir.

İnceoğlu (1975)'e göre programlama; tasarım sürecinde karar vermeyi etkileyecek bütün faktörler ile ilgili bilgilerin toplanıp, tasarımcıya belirli bir teknik vasıtasıyla aktarılmasıdır. Bir başka deyişle programlama kavramı; eğer bir “problem belirleme” süreci olarak tanımlanırsa programın amacı da tasarım sürecinde “neyin çözülmesi gerektiğinin bulunması olarak ifade edilebilir. İnceoğlu (1975), programlama sürecinin, tasarım süreci içerisinde yer alan analiz adımından önce gerçekleştirilmesi gerektiğini vurgular. Programlama sürecindeki kararların, tasarım sürecini önemli derecede etkilediğini, bu süreçte verilecek herhangi hatalı bir kararın sonuç üründe olumsuzluklara sebep olabileceğini ifade eder. Programlama düşüncesinin, bilinçli olsun veya olmasın aslında akılcı bir yol olarak var olduğu söylenebilir ve bu akılcı yol, mevcut verilerin değerlendirilmesini ve tasarımda kullanılabilir bir haline getirilmesini sağlar. Ayrıca İnceoğlu (1975), bina programlaması için çeşitli yaklaşımlardan bahsetmiştir. Bu yaklaşımlar aşağıdaki gibidir;

-Geleneksel yaklaşımlar: Yapının kullanıcısı ile yapının tasarımcısının tecrübelerinden yola çıkılarak gerçekleştirilen sezgisel bir programlama yaklaşımıdır.

-Mevcut yapıların incelenmesine dayalı yaklaşımlar: Tasarlanacak bina ile benzer amaca sahip yapıların ihtiyaç programlarının alınarak detaylı bir çalışma yapılmadan, tasarlanacak mevcut binaya uyarlanması yaklaşımıdır.

- Standart programlar: Pek çok kez tekrarlanan yapılar için geliştirilen ve çok fazla değişime uğratılmadan başka yerlerde de uygulanan programlardır. Burada söz edilen standartlaşma; yapıların biçimsel standartlaşması olabildiği gibi ihtiyaç programının standartlaştırılması olarak da düşünülebilir.

- Programlama süreci belirleyen yaklaşımlar: Bu yaklaşımda programlama son ürününün yani ihtiyaç programının standartlaştırılması yerine, sürecin yani programlama adımının standartlaştırılması söz konusudur. Bir başka deyişle bu yaklaşımda programlama sürecinin neleri içermesi gerektiğinin standartlaştırılmasının gerçekleştirildiği ifade edilebilir.

- Araştırma sonucu programlama tekniği geliştirmeye yönelik yaklaşımlar: Daha çok karmaşık fonksiyonlu binalar için söz konusu olan, programlama sürecinin önemli bir adımının incelenerek bir teknik geliştirilmesi yaklaşımıdır.

- Yapıya özgü program oluşturma yaklaşımı: Her bir yapı için özel olarak gerçekleştirilen bir programlama yaklaşımıdır. Özellikle tasarlanacak yapı için çok fazla bilinmeyen varlığında kullanılır.

- Performans şartnamesi belirlemeye yönelik yaklaşımlar: Tasarımcıya daha fazla özgür alan bırakan, ana hatlarıyla bazı kurallar koyulmasına dayalı bir yaklaşımdır.

Bu yaklaşımların her birinin kendi içerisinde olumlu ve olumsuz yanları mevcuttur. İnceoğlu (1975) bu yaklaşımlar içerisinde en pratik fayda sağlayan ve ayrıca en ekonomik olanının; “araştırma sonucu program tekniği geliştirmeye yönelik yaklaşım” olduğunu ifade etmektedir. Çünkü bu yaklaşım bütün programlama süreci için uzmanların bulunmasını gerektirmez ve her aşamada detaylı araştırma yapmak gerekliliğini savunmaz. Tasarlanacak yapıya dair önemli bir adımda, sadece bu adımın daha detaylı ele alınarak yine sadece bu adım için uzmanların devreye girmesini gerektirir. Bu da pek çok yönden pratik bir süreç geçirilmesini sağlar.

Preiser (1993)’e göre programlama sürecindeki değişim ve yeniliklerin de sürece dahil olması ile programlama tanımının sınırları genişlemiştir. Bu yenilikler; kullanım esnasında yapılan değerlendirmelerin programlama aşamasına geri bildirim sağlaması, programlamanın mühendislikte de yaygın hale gelmesi, yeniden kullanımda programlamanın öneminin artması, programlamaya güvenlik ve enerji gibi yeni konuların da dahil olmasıdır. Bu gelişmeler ile programlama; bütün katılımcıların sürece dahil olduğu bir aşama haline gelmiş ve nesnel bir sistematik süreç olmaktan çıkıp özneliğin de dahil olduğu, tasarıma özgü bir defaya mahsus kararların verilebildiği daha geniş etkiye sahip bir alan olmaya başlamıştır (Dinç, 2002).

Brown (1989) göre programlamayı, dinamik programlama ve geleneksel programlama olarak iki başlığa ayırarak açıklamıştır. Dinamik programlamayı; tasarım aşamasından geri besleme alan, değerlendirme aşamasından da ileri besleme alan, bu sayede daha ayrıntılı ve nitelikli hale gelen kapsamlı bir olgu olarak tanımlamıştır. Dinamik programlamanın değişen, farklılaşan kullanıcı ihtiyaçlarını göz ardı etmeden aksine bu değişimler ile paralel olarak ilerleyerek sorunlara çözüm getiren, kendi eksiklerini giderebilen bir sisteme sahip olduğunu aktarmaktadır. Geleneksel programlama yaklaşımının ise, tasarlama eyleminde olabilecek tüm sorunları

belirleyebilmesine rağmen, kullanıcı değerlendirmesinden ileri besleme alamadığı için yetersiz kaldığını ifade etmektedir (Akçay 2018).

Brown (1989)'un dinamik programlama yaklaşımı sürdürülebilir tasarım ürünleri oluşturulması açısından önemlidir. Çünkü değişen kullanıcı ihtiyaçlarının programlama sürecinde dikkate alınması ve bu doğrultuda çözüm önerileri sunulması, kullanım sırasında zamanla yaşanan değişimlere bağlı olarak tasarımda meydana gelebilecek dönüşümlerin önüne geçer. Bu durum, tasarımın özgün halini uzun süre koruyabilmesini sağlamaktadır. Geleneksel programlama yaklaşımındaki yetersizliğin ise kullanım sonrası değerlendirme aşamasından ileri beslememe almaması olarak ifade edilmesi, programlamanın değişen koşullar dikkate alınarak her yeni bir tasarım için revize edilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Mimari programlama için geliştirilen pek çok tasarım ve yaklaşımdan hareketle, programlamanın tasarımdan önce gelen ve tasarıma girdi sağlayan önemli ve elzem bir ön aşama olduğunu söylemek mümkündür. Programlama durağan ve sonlu bir süreç değildir aksine planlama sürecinin diğer aşamalarından ileri-geri besleme alan dinamik bir süreçtir. Programlama yaklaşımlarından olan geleneksel yaklaşım, dinamik yaklaşım, standart yaklaşım modellerinden sonlu olmayan, bilimsel olan, teknoloji ve yeniliklere açık olan ve değişime olanak sağlayan yaklaşımın dinamik programlama yaklaşımı olduğu pek çok farklı uzman tarafından vurgulanmaktadır. Dinamik programlama yaklaşımı; programlamanın tasarım aşaması ve değerlendirme aşamasıyla etkileşim halinde olması üzerine kuruludur. Çünkü zamanla ve teknolojik gelişmelerle ortaya çıkabilecek beklentiler, kullanıcı gereksinimleri ve yenilikler programlamaya dahil edilmeli ve olası ihtimaller göz önünde bulundurularak bir programlama geliştirilmelidir. Bu yaklaşım ile daha nitelikli bir tasarım süreci geçirilerek, maksimum kullanıcı memnuniyeti sağlanabilir.

2.3. Mimari Programlama Unsurları

Mimari programlama sürecini tanımlamak için pek çok model geliştirilmiştir. Bu modellerde tanımlanan adımlar belirli parametreler altında ele alınır ve bu parametreler sonucunda elde edilen veriler, tasarım sürecinde girdi olarak kullanılır.

Akçay (2018), Palmer (1981)'in programlama temel unsurlarını 3 başlık altında ele aldığını ve bu başlıkları kendi içinde detaylandığını aktarmıştır. Bu faktörler; insan ile ilgili faktörler, fiziksel faktörler ve dış faktörler olarak açıklanmıştır (Şekil 2.7).

-İnsan ile ilgili faktörlerde; kullanıcının eylemleri, hedefleri, etkileşimler, tercihler gibi parametreler yer alır. Buradaki temel yaklaşım; kullanıcının bu tasarımı nasıl kullanacağı ve bu tasarımdan ne beklediği, tercihlerinin ve bu doğrultuda yönelimlerinin nasıl olacağı, bu yapı içerisindeki diğer kullanıcılarla etkileşimleri gibi insana dair faktörleri ele almak yönündedir.

-Fiziksel faktörler; bina tipi, mekanlar, sirkülasyonlar gibi fiziksel koşulları kapsayan parametrelerdir. Bu parametreler, tasarımcının tasarımı fiziksel olarak şekillendirebilmesi için gerekli verileri elde etmeye yöneliktir.

-Dış faktörler olarak tanımlanan faktörler ise; yasalar, iklim, zaman gibi özellikle tasarım sürecini önemli derecede etkileyecek parametrelerdir. Dış faktörlerin kapsadığı parametreler ile elde edilen veriler; tasarımcının süreci koşullara uygun yönetmesini sağlamada önem arz eder.

İnsan İle İlgili Faktörler	Fiziksel Faktörler	Diğer Faktörler
*Eylemler *Hedefler *Organizasyon *Etkileşimler *Politikalar (tutum) *Tercihler	*Fiziki çevre koşulları *Bina tipi- hizmet *Sistemler *Mekan *İşlevler *Sirkülasyon *Destek hizmetleri *Psikososyal koşullar *Enerji etkinlik	*Yasak kısıtlılıklar *İklim *Zaman *Maliyet

Şekil 2.7. Palmer (1981)'in Programlama Unsurlarına Dair Geliştirdiği Parametreler (Palmer, 1981; Akçay, 2018)

Akınç (2005)'in; Kirk ve Spreckelmeyer (1988) ve Hershberger (1999)'den aktardığına göre; programlama temel unsurları 3 başlık altında ele alınabilir. Bunlar: şematik tasarım için gerekli veriler, tasarım geliştirmek için gerekli veriler ve yapım aşaması dokümanlarının oluşturulması için gerekli verilerdir. Buradaki yaklaşım, programlamanın tasarımı üç aşamaya bölüp her bir aşama için ayrı veri sağlanmasına yöneliktir. Tasarım süreci; ön tasarım yaklaşımları, tasarımın gerçekleştirilmesi ve yapım aşaması olarak ele alınmıştır. Bu sürece paralel olarak, programlama parametreleri sonucu elde edilen veriler ise; ön tasarım için gerekli veriler, tasarımın gerçekleştirilmesi için gerekli veriler ve yapım aşaması için gerekli veriler olarak tanımlanmıştır.

-Şematik tasarım verileri; binanın temel biçimine, mekan organizasyonuna ve estetik karakterini belirlemeye yönelik bilgiler içermelidir. Yapının organizasyonu için gerekli insan faktörleri, kültürel faktörler ve çevre faktörleri ele alınarak tasarımcıya bu konular hakkında bilgi sağlamalıdır. Bağlam, büyüme ve değişim, sistem ihtiyaçları ve ekonomik koşullar bu başlığın alt parametreleridir.

-Tasarım geliştirme verileri, tasarımcının tasarım özelinde gerek duyduğu verileri kapsar. Malzeme kararları, teknik kararlar, tasarıma özgü standardın dışına çıkan sistem kararları gibi tasarımcının tasarımı daha bütüncül olarak ele aldığı aşamada ihtiyaç duyabileceği bilgileri barındırır.

-Yapım aşaması verileri; tasarımın her bir detayının belirlendiği aşamanın verilerini kapsar. Donatı, ekipman, sistem gereçleri gibi tasarımcıya; tasarımı detaylandığı aşamada gerekli bilgileri sunar. Bu veriler oluşturulurken, işveren istekleri de göz önünde bulundurulur. Bu veriler sonucu tasarımcının geliştireceği kararlar daha küçük çaptadır. Çünkü binanın biçim ve organizasyonunu etkileyecek yaklaşımlar değil daha çok detayların ele alındığı düzenlemeler söz konusudur.

Hershberger (1985)'in mimari programlama yaklaşımında, probleme ait hedeflerin ve değerlerin belirlenmesini söz konusudur. Hedeflerin belirlenmesi esnasında bahsedilen geçici değerlere dair alt başlıklar; çevresel, toplumsal, insan, sistemler, zaman, estetik ve ekonomik olarak tanımlanmıştır. Çevresel hedeflerde, tasarımın gerçekleşeceği yerin büyük ölçekte kentsel bağlamı, iklimi, yeri gibi çevresel durum hakkında veri toplanması, toplumsal hedeflerde; kültür, toplum düzeni hakkında veri elde edilmesi, insana dair hedeflerde; fiziksel, psikolojik, işlevsel durumların ele alınması, sistem hedeflerinde; süreç yaklaşımları, teknoloji hedefleri, zamana bağlı hedeflerde; kalıcılık, geçicilik, büyüme, değişme analizleri, estetik hedeflerde; yapı formu, stiller, gelenekler, ekonomik hedeflerde ise maliyet, finansman durumları, olası bakım maliyetleri gibi analizler yer almaktadır (Hershberger, 1985; Oryaşın, 2019).

Arcan (1983)'e göre programlamada belirlenen bazı parametrelerin analiz edilmesi sonucu elde edilen veriler, tasarımda girdi olarak kullanılmaktadır. Yani tasarımcının yapının tasarlanması aşamasında gerek duyabileceği her bir bilginin, programlama evresinde elde edilen verilerden sağlanması mümkündür. Programlama verileri, tasarıma yön verici girdiler oluşturur (Şekil 2.8). Bu girdiler daha nitelikli ve kapsamlı tasarım yapılabilmesi için önemli ve gereklidir (Baran Atalay, 2017).

MİMARİ PROGRAMLAMADA YER ALAN KARARLAR	
Alan Verileri	Mekanda gerçekleşecek eylemler için gerekli mekansal boyutlar
Kapasite Verileri	Mekamı kullanacak olan kişilerin nitelik ve sayıları
İşlem Akış Verileri	Kullanım anında işlevlerin takip sırası
Örgütlenme Verileri	Binanın organizasyon ve düzenleme ilkeleri
Ekonomik Veriler	Ekonomik açıdan maliyet ile ilgili sınırlamalar
Gelişme-Esneklik Verileri	Gelecekteki değişim veya büyümeye ait açıklamalar
Donatım Verileri	Kullanılacak eşya ve donatım elemanlarına ait bilgiler
Toplumsal Veriler	Binanın yapılacağı yerdeki topluma ait bilgiler

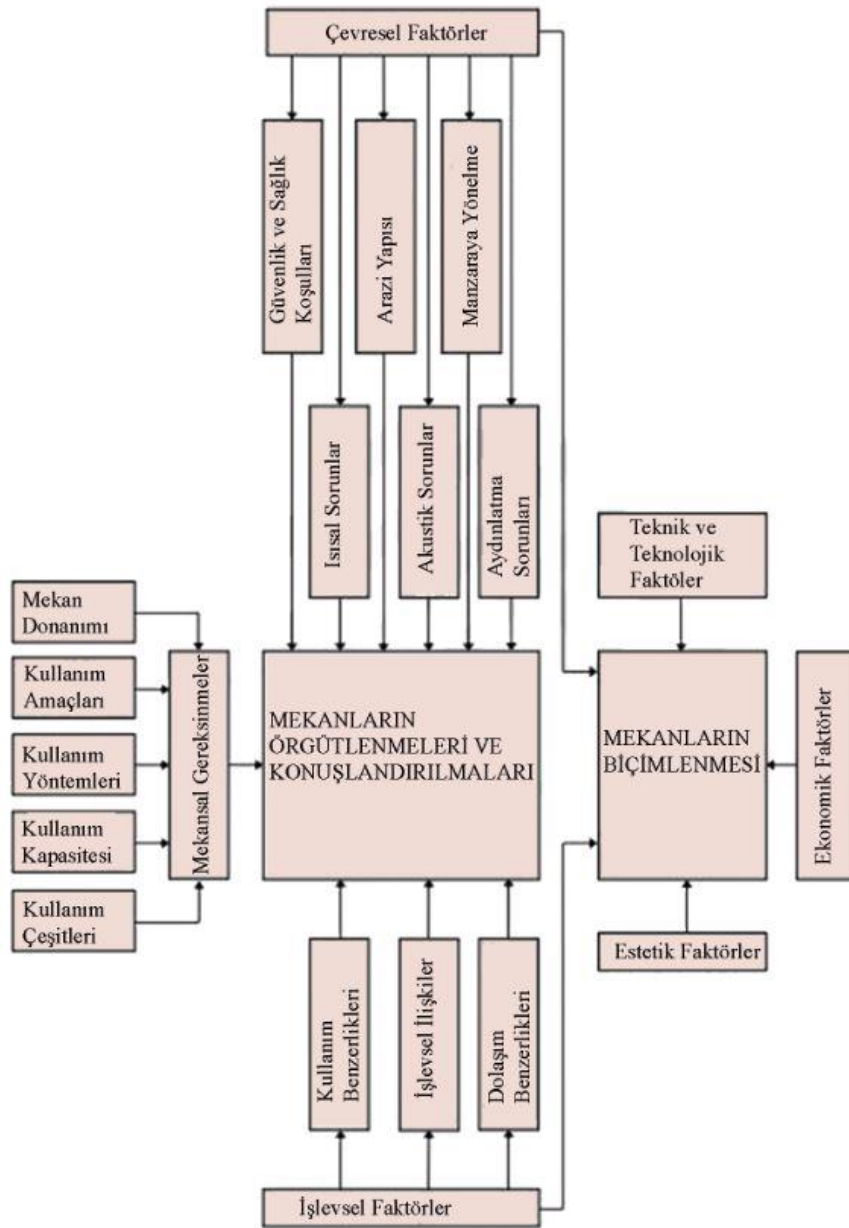
Şekil 2.8. Arcan (1983)'ün Programlama Unsurlarına Dair Geliştirdiği Parametreler (Arcan, 1983; Baran Atalay, 2017)

Duerk (1993)'e göre programlama parametrelerini ayrıntılı bir şekilde ele almak; tasarım esnasında tasarlanacak yapıya dair ortaya çıkabilecek herhangi bir sorunu veya eksik veriyi ortadan kaldırmayı sağlamaktadır. Programlama verilerini elde etmek için geliştirdiği matriste (Şekil 2.9); konular adı altında programlama parametrelerini ayrıntılı bir şekilde tanımlayarak her bir parametrenin; olgular, değerler, hedefler, performans gereklilikleri ve kavramlar bazında değerlendirilmesi gerektiğinin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu programlama matrisi ile tasarımcıya ayrıntılı veri sağlanması amaçlanmaktadır (Dinç, 1999).

*İŞİTSEL KONFOR	*İMGE	*KİŞİSELLEŞTİRME
Davranış settingleri	Kimlik	Grup
*SİRKÜLASYON	Mesaj	Birey
Bilgi	Düzenleme/Oran	*MAHREMİYET
Malzeme	Statü/Hiyerarşi	Grup
Park	Sembolizm	Birey
Yaya	*ETKİLEŞİM	*KAYNAK YÖNETİMİ
Araçlar	Grup katılımı	*GÜVENLİK
*RAHATLIK	Sosyal	Kazalar
Fiziksel	*OKUNAKLIK	Tehlikeler
Psikolojik	Katmanlaşma	*EMNİYET
*ELVERİŞLİLİK	Oryantasyon	Saldırı
*KALICILIK	Planın algılanması	Hırsızlık
*EKONOMİ	Dizilim	Terör
*ENERJİ ETKİNLİK	*BAKIM	Hırpalama
*ÇEVRESEL ETKİ	*HAL/ATMOSFER	*BÖLGE
*ESNEKLİK	Tavır	Grup
Adapte edilebilirlik	Duygusal karşılık	Birey
Seçim/ Çeşitlilik	Yerin ruhu	*GÖRSELLİK
Genişleme/Daralma	*KOKU	
Çoklu Kullanım		

Şekil 2.9. Duerk (1993)'ün Programlamaya Dair Geliştirdiği Parametreler (Duerk, 1993; Dinç, 1999)

Türeyen (1999) ise bazı alt başlıkların beslediği iki ana başlık tanımlamıştır. Alt başlıklar; çevresel faktörler, teknik ve teknolojik faktörler, ekonomik faktörler, estetik faktörler, işlevsel faktörler, mekansal gereksinimlerdir. Bu alt başlıklar; mekanların örgütlenmeleri ve konuşlandırılmaları ana başlığı ile mekanların biçimlenmesi ana başlığını beslemektedir (Şekil 2.10). Bu yaklaşım ile belirlenen parametrelerden yola çıkılarak programlama kararları oluşturulmaktadır (Akçay, 2018).

Şekil 2.10. Türeyen'in Program Kararlarını Oluşturmak İçin Geliştirdiği Parametreler (Türeyen, 1999; Akçay, 2018)

İnceoğlu (1975), programlama sürecinde belirli parametrelere ilişkin analizlerin yapılarak toplanan verilerin tasarımcıya aktarılmasının, ileride karşılaşılabilecek problemleri en aza indirdiğini vurgulamaktadır. Bu açıdan bakıldığında bina programlama sürecinin bir bakıma karar verme süreci olduğunu söylemek mümkündür. Tasarımcının tasarlama esnasında soracağı sorulara cevap oluşturmak, gerek duyduğu verileri kapsamlı bir şekilde ortaya koyabilmek için programlamanın da kendi içinde belirli parametrelerle ele alınması gerekmektedir. Programlama temel unsurları olarak aktarılan bu parametreler her programlama için kullanılabilir ancak tasarım özelinde yapıldığı için elde edilen veriler tasarıma özgü olmaktadır. İnceoğlu (1975), programlamanın temel unsurlarını 4 başlıkta tanımlamıştır. Bunlar;

- planlama kararları; kapasite kararları, organizasyon kararları, finansman kararları

- eylemler

- kullanıcı ihtiyaçları

- kaynaklar ve olanaklardır.

Mimari programlama unsurlarının belirlenmesine dair incelenen çalışmalarda, konuyu ele alış yöntemleri farklılık gösterse de sonuçta tasarıma girdi oluşturacak program unsurlarının benzer şekillerde tanımlandığı gözlenmiştir. Programlama unsurları belirlenirken temel yaklaşım, tasarımcının tasarlama esnasında gerek duyacağı bütün verilerin sağlanması yönündedir. Bu nedenle programlama unsurları detaylı bir şekilde saptanmalıdır. Binanın biçimi, organizasyonu, bağlamı, çevre şartları, arazi durumu, kullanıcıları, kapasitesi, işlevi, işleve dair gerekli mekanları, mekanların örgütlenmesi, kullanıcı eylemleri, maliyet, finansman durumu gibi pek çok parametre analiz edilmeli ve analiz sonucu elde edilen veriler tasarımcıya sunulmalıdır. Bu parametreler farklı şekillerde gruplandırılabilir. Palmer (1981)'in mimari programlama unsurlarına dair yaptığı sınıflandırma, parametrelerin genelden özele doğru ele alınması şeklindedir. Üç ana parametre belirlenmiş ve alt parametreler ile ayrıntılandırılmıştır. Alt parametreler ana parametreleri, ana parametreler ise bir bütün olarak tasarımı ele almaktadır. Kirk ve Spreckelmeyer (1988) ve Hershberger (1999)'in yaklaşımlarında ise tasarım süreci göz önüne alınarak programlama unsurları bu süreç bazında ele alınmıştır. Binanın fiziksel olarak değerlendirilmesi, ardından tasarımın gelişmesi için gerekli verilerin ele alınması ve en son da binanın yapım aşaması verilerin detaylandırılması söz konusudur. Arcan (1983) ve Hershberger (1985) programlama unsurlarını, tasarımcının ihtiyaç duyacağı verileri elde etmek üzere listelemişlerdir.

Burada her bir unsur kendi içinde değerlendirilmiştir. Örneğin ekonomik veriler unsuru altında, maliyet ve finans kararları gibi yapının ekonomik durumu ile ilgili bütün bilgiler toplanmaktadır. Duerk (1993), programlama modeli için geliştirdiği matriste konular adı altında pek çok parametreden bahsetmiştir. Türeyen (1999), programlama parametrelerinin tasarıma yansımaya dikkat çekmiştir. Tasarım sırasında mekanın örgütlendirilmesi ve mekanın biçimlenmesinde hangi programlama unsurlarının gerekli olduğuna dair bir yaklaşım geliştirmiştir. İnecoğlu (1975), programlama unsurlarını 4 gruba ayırarak tanımlamıştır. Bu grupları kendi içinde alt parametrelere ayırtmış ve ayrıntılı bir şekilde ele almıştır.

İncelenen çalışmalardan yola çıkılarak mimari programlama unsurları çalışma kapsamında;

-kullanıcı ile ilgili faktörler

-fiziksel faktörler

-diğer faktörler olarak 3 ana gruba ayrılarak incelenmiştir. Her grup kendi içinde alt parametrelere bölünmüştür (Tablo 2.1).

Tablo 2. 1. Mimari Programlama Unsurları

MİMARİ PROGRAMLAMA UNSURLARI			
Kullanıcı ile ilgili faktörler	Kullanıcıların tanımlanması		
	Eylemler		
	Kapasite ve büyüklük		
	Kullanıcı gereksinimleri	Fiziksel kullanıcı gereksinimleri	
Psiko-sosyal kullanıcı gereksinimleri			
Fiziksel faktörler	Bina organizasyonu	Fonksiyonel organizasyon	
		Mekansal organizasyon	
	Temel işlev/fonksiyon grupları-Eylem Alanlar		
Diğer faktörler	Ekonomik veriler	Kaynaklar ve olanaklar	
		Finansman ve maliyet	
	Toplumsal yapı		
	Teknik ve Teknolojik veriler		
	Standartlar ve yasal kısıtlamalar		
Mimari programlama unsurları tablosu; Palmer (1981), Duerk (1993), Inceoğlu(1975), Türeyen (1999), Arcan (1983), Hershberger (1985), Kirk ve Spreckelmeyer (1988), Hershberger (1999) kaynaklarından yararlanılarak hazırlanmıştır.			

2.3.1. Kullanıcı İle İlgili Faktörler

Mimari tasarımın en önemli parçalarından biri olan kullanıcı, yapının tasarımında büyük bir etkiye sahiptir. Çünkü tasarlanan yapı, kullanıcılarıyla anlam kazanmakta ve tamamlanmaktadır. Tasarımcı tasarlayacağı yapı için kullanıcıdan pek çok yönde faydalanır ve fikir edinir bunun sonucunda ürettiği yapıyı yine kullanıcıya sunar. Bu nedenle yapının kullanıcılarının çok yönlü bir şekilde ele alınması ve analiz edilmesi nitelikli bir tasarım ortaya koyulması için önemlidir. Mimari programlama unsurları içerisinde kullanıcı ile ilgili faktörler, kullanıcının kapsamlı bir şekilde analiz edilip elde edilen verilerin tasarımcıya sunulabilmesi ve tasarlama sürecinde bir altlık olarak kullanılabilmesi için yer almaktadır. Kullanıcı ile ilgili analizler ele alınırken; kullanıcıların kim olduğunun tanımlanması, yapı içerisindeki eylemlerin ortaya koyulması, kullanıcıların ihtiyaç duyacağı gereksinimlerin belirlenmesi ve kullanıcı sayısı ile mekan büyüklüğüne bağlı kapasitenin belirlenmesi kullanıcı ile ilgili faktörler kapsamında incelenebilir.

2.3.1.1. Kullanıcıların Tanımlanması

Mimari programlama sürecinde kullanıcı profilinin tanımlanması, niteliklerinin ortaya koyulması ve bununla ilgili verilerin toplanması, tasarlama sürecine önemli bir girdi oluşturmaktadır. Çünkü tasarımcı için kullanıcıyı her yönden tanımak ve tasarımı kim için yaptığını bilmek çok önemlidir. Kullanıcı profilinin tanımlanması pek çok farklı şekilde yapılabilir. Yaşa, cinsiyete, eğitim seviyesine, kültüre, mesleğe, engel durumuna, göreve ve daha pek çok parametreye göre kullanıcıları tanımlamak mümkündür. “*Kullanıcı kim?*” sorusunun cevabı kullanıcıların hem niteliksel hem de niceliksel olarak tanımlanmasını gerekli kılar. Yücel (1977), bir yapı ve yakın çevresi için kullanıcıları; sürekli kullanıcı ve geçici kullanıcı olarak ikiye ayırmıştır. Sürekli kullanıcıları kendi içerisinde; aile bireyleri ve semt görevlileri olarak, semt görevlilerini de süreli olanlar ve dönemsel olanlar olarak ikiye ayırmıştır. Geçici kullanıcıları; konuklar ve rastlantı sonucu kullananlar olarak tanımlamıştır (Gül, 1993). Kullanıcıyı tanımlamak için yapılan bu sınıflandırma gibi pek çok başka sınıflandırma yapılabilir. Tasarlanacak yapının işlevinin belirlenmesi, kullanıcının tanımlanması için gereklidir. Örneğin; bir otel yapısının kullanıcıları tanımlanırken; geçici-kalıcı kullanıcı, yerli-

yabancı kullanıcı, bireysel- grup kullanıcısı, konaklama için kullananlar-organizasyon için kullananlar gibi pek çok farklı yönden kullanıcı tanımlanabilir.

Programlama sürecinde kullanıcının nitelikli bir şekilde tanımlanması, diğer programlama unsurlarından; kullanıcı ihtiyaçlarının tanımlanması, eylemlerin belirlenmesi, mekan organizasyonun ortaya koyulması ve temel fonksiyon gruplarının saptanabilmesi için gereklidir.

2.3.1.2. Eylemler

Mimari tasarım için kullanıcı eylemleri en belirleyici ve en etkili unsurlardan biridir. Kullanıcının gerçekleştireceği eylemler, yapının biçimlenmesinde rol oynadığı için tasarımcı tasarlama aşamasında bu eylemlere dair verilere ihtiyaç duyar. Bu nedenle mimari programlama esnasında kullanıcı eylemleri kapsamında veri toplanması ve gerekli bilgilerin tasarımcıya sunulması gerekir. Tasarım üzerindeki bu etkisinden dolayı kullanıcı eylemleri bina programlamasında yer alması gereken unsurlardan biridir. Kullanıcıların bu yapıda ne gibi eylemlerde bulunacağı, bu eylemlerin fiziki çevreyle ilişkisi, yapıyı nasıl dönüştüreceği öncelikle cevaplandırılması gereken sorular arasında yer almaktadır. Yapı tasarımını etkileyecek ana eylemlerin ve alt eylemlerin belirlenmesi, sınıflandırılması ve bu eylemlere ait kararların alınması da tasarımı destekleyici verimli bir program üretilmesini sağlamaktadır (Aydın, 2001).

Bina programlamada, kullanıcıların gerçekleştirmesi olası eylemlerin bağıntıları, sıraları, tekrarları, yardımcı araçları analiz edilmeli ve tasarımcıya sunulmalıdır. Ana eylem grupları ve alt eylem grupları, tasarımı yapılacak binanın türüne göre ayrıntılı olarak ele alınmalıdır. İnecoğlu (1975)' in tıp eğitimi için tanımladığı örneğe benzer bir örnek olarak, bir eğitim yapısı için ana eylem grupları aşağıdaki gibi olabilir;

- Eğitim eylemi; bölümler, kürsüler (amfi, derslik, öğretici odaları vb.)
- Sosyal faaliyet eylemleri; açık, yarı açık ve kapalı alanlar (kantin, yemekhane, bahçe, atrium vb.)
- Uygulama eylemi; uygulama alanları (laboratuvar, uygulama derslikleri vb.)
- Araştırma eylemi; araştırma merkezleri (laboratuvar, bilgisayar odaları, kütüphane vb.).

Burada belirlenen ana eylem grupları, eğitim yapısının türüne göre farklılık gösterebilir. Tıp eğitimi, mühendislik eğitimi, sanat eğitimi gibi eğitimin türüne bağlı

olarak değişen kullanıcı eylemleri, ana eylem ve alt eylem gruplarını da farklılaştırabilir.

Burada dikkat edilmesi gereken bir diğer önemli konu ise; ana eylem ve alt eylem gruplarının yer yer ortak noktalarda buluşmasıdır. Ana eylem gruplarında kesişim gözlenebilir. Programlama esnasında bu kritik noktanın doğru analiz edilebilmesi için, eylemlerin amaçlarının, eylemler için gerekli kapasitenin, eylemlerin birbirleri ile ilişkilerinin ayrıntılı bir şekilde ele alınması gerekir. Böylece alt eylemler doğru bir şekilde ana eylemlerden ayrılabilir. Programlama esnasında yapılan bu ayrıştırma tasarımcı için önemli bir altlık oluşturur (İnceoğlu, 1975).

Eylemler ve eylemler arası ilişkiler, mekanın organizasyonunda ve kapasitesinin belirlenmesinde etkilidir. Eylemler arası ilişkilerin doğru çözümlenmesi mekan organizasyonunun da doğru ve akıcı biçimde tasarlanmasını sağlar. Eylemlerin gerçekleştirilme sıklığı, birbiriyle etkileşim halinde olması gereken eylemler, bağımsız gerçekleşen eylemler, eylemlerin süreleri, eylem için gerekli araç-gereç ve malzeme gibi pek çok unsura dair verilere, mekan organizasyonun kurulmasında ve mekan büyüklüğünün belirlenmesinde ihtiyaç duyulur (Diren, 2012). Eylemlerin gerçekleştirildiği mekanların büyüklükleri ve eylemleri gerçekleştiren kullanıcıların sayısı da kapasite kapsamında ele alınan bir diğer önemli girdidir.

2.3.1.3. Kapasite ve Büyüklük

Kapasite kararlarının; fiziksel planlar, sağlık planları, eğitim planları gibi planlarda verilmesi en sık rastlanan durumdur. Fiziksel planlarda kapasite kararları; konut yerleşme ünitesinin büyüklüğü şeklinde, eğitim planlarında öğrenci sayısı ve dağılımı şeklinde, sağlık planlarında ise hastanenin yatak kapasitesi şeklinde verilebilir. Bunun yanı sıra kapasite belirlenirken programcıdan beklenen durumlar da mevcuttur. Bu noktada programcı, belirlenmiş olan amaçlardan yola çıkarak binanın büyüklüğünü belirlemek için gerekli olan kararları da alır (İnceoğlu, 1975).

Kapasite kararları alınırken binada gerçekleşecek eylemler de ayrıntılı bir şekilde ele alınmalıdır. Kullanıcıların burada nasıl eylemler gerçekleştireceği, hangi eylemlerin birbiri ile bağlantılı olması gerektiği, kullanıcıların bu eylemleri konforlu bir şekilde gerçekleştirebilmesi için ihtiyaç duyacağı alan gibi pek çok unsur; kapasite kararları alınırken değerlendirilmelidir (Aydın ve Özgen, 2017). Programlama aşamasında kapasite kararlarının doğru alınması, yapının ekonomik bütçesi ve

kaynakları açısından da önemlidir. Kararların doğru alınamaması sonucu oluşabilecek atıl kapasite, bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Kapasite kararları alınırken dikkat edilmesi gereken bir diğer konu ise olası teknolojik gelişmelerdir. Olası teknolojik gelişmeler kapsamında tahminler yapılması ve öngörülerde bulunulması, gerçekleştirilecek tasarım ürününün sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından oldukça önemlidir.

2.3.1.4. Kullanıcı Gereksinimleri

Mimari programlama sürecinde kullanıcı gereksinimleri, kapsamlı bir şekilde ele alınması gereken bir konudur. Çünkü tasarım kullanıcısıyla var olmaktadır. Bu noktada üretilecek mimari ürünü kullanacak kişilerin, bu ürünü kullanırken gereksinim duyabileceği her şey programlama sürecinde göz önünde bulundurulmalıdır. Kullanıcı gereksinimlerinin programlama adımı doğru tespit edilmesi, özellikle kullanım sırasında yapıların sürdürülebilirliği açısından önemli olmaktadır. Çünkü kullanıcı gereksinimlerini karşılamayan bir ürünün, değiştirilmesi veya dönüştürülmesi kaçınılmazdır.

Kullanıcı isteği ise kullanıcı gereksiniminden farklı bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Kullanıcı isteği, kabaca kullanıcının konfor yönünden yapıdan bekledikleridir. Kullanıcı gereksinimlerinin araştırılması ve ortaya koyulmasında kullanıcı isteğinden yararlanılır. Bir başka deyişle kullanıcı gereksinimleri; kullanıcı isteklerinin programa alınması esnasında nesnelleştirilmesi olarak da tanımlanabilir. Bu anlamda bakıldığında, kullanıcı istekleri dinamik bir disiplin içerir. Herhangi bir parametreye bağlı kalmaksızın, sadece kullanıcının isteğinden oluşur. Programlamada yer alan ise kullanıcı gereksinimleridir. Kullanıcı isteğinin; kaynakların kontrolüyle yani kaynakların olanakları ve kısıtlayıcı sınırları dahilinde programlamada yer alan halidir. Programlama teknikleri de bu dönüşümü sağlamak üzerine geliştirilmiştir. Kullanıcının isteği saptanır, nesnelleştirilir ve kullanıcı ihtiyacı olarak programlamaya dahil edilir. Bunun için benzer fonksiyonlu yapılardan yararlanılabilir. Benzer fonksiyonlu yapılar üzerinden, kullanıcı isteğinin fiziksel olarak dönüşümü okunabilir (İnceoğlu, 1982; Aydın, 2001, İnceoğlu, 1975).

Kullanıcı gereksinimleri, bir yapının tasarım sürecinde veya tasarım sonrasındaki kullanım sürecinde şekillenmesinde belirleyici bir rol oynar. Bu rolü nedeniyle tasarım sürecinde kullanıcı gereksinimlerinin ve tasarımın uyumlu olarak

kurgulanması gerekir. Tasarıma başlarken, bu tasarımı kullanacak kişilerin gereksinimlerinin doğru saptanması, üretilecek mekanların fiziksel ve psikolojik ortamının, mekanların amacına uygun olabilmesi açısından önemlidir (Bekar ve Koç Altuntaş, 2021).

Arcan ve Evci (1999)'un aktardığına göre Ünügür (1983), kullanıcı gereksinimlerini iki başlık altında sınıflandırmıştır. Bunlar; fiziksel kullanıcı gereksinimleri ve psiko-sosyal kullanıcı gereksinimleridir. Fiziksel kullanıcı gereksinimleri; mekansal gereksinimler, ısısal gereksinimler, işitsel gereksinimler, görsel gereksinimler, sağlık gereksinimleri ve emniyet gereksinimlerinden oluşmaktadır. Psiko-sosyal gereksinimler ise; mahremiyet gereksinimleri, davranışsal gereksinimler, estetik gereksinimler ve toplumsal gereksinimlerdir.

Fiziksel Kullanıcı Gereksinimleri: Kullanıcıların bir ortamda bulunurken bu ortamın onları rahatsız etmemesi, uygun şartların sağlanmış olduğu anlamına gelmektedir. Bu ortam koşulları; kullanıcı sayısı, eylemlerin özellikleri, donatım elemanları ile ilişkili mekansal özelliklerdir. Fiziksel kullanıcı gereksinimleri, yapısal sağlamlık, tabii afetlere karşı alınan önlemler gibi güvenlik önlemlerini de kapsar (Arcan ve Evci, 1999).

-Mekansal gereksinimler: Kullanıcıların hem üretken hem de konforlu bir şekilde eylemlerini gerçekleştirebilmeleri için bir mekanın barındırması gereken özelliklerdir. Mekanın değerlendirilmesinde ısı, ışık gibi fiziksel çevresel koşullara ek olarak mekanın boyutu, kullanıcı sayısı gibi özellikler de etkilidir (Buğday, 1991).

-Isısal gereksinimler: Mekanın kullanıcılarının ihtiyaç duyacağı ısısal gereksinimdir. Bulunulan ortam, insan vücudunun rahatsız olabileceği derecelerde yani yüksek sıcaklık veya düşük sıcaklıklarda olmamalıdır.

-İşitsel gereksinimler: Mekan içerisinde kullanıcıların rahatsız olacağı değerlere ulaşmadan gerekli koşullar sağlanmalıdır. Örneğin konut yapılarında gerekli izolasyonun sağlanması bir işitsel gereksinimdir. Ya da bir eğitim mekanında öğretmenin sesinin sınıfın bütün noktalarına ulaşabilir olması, yine sağlanması gereken kullanıcı gereksinimi olarak örneklendirilebilir.

-Görsel gereksinimler: Fiziksel kullanıcı gereksinimlerinin eylemlerin özelliklerinden etkilendiği daha önce aktarılmıştır. Görsel gereksinimlerde de aynı durum söz konusudur. Bir mekanda insan gözüne uygun ortam koşulları sağlanmalıdır. Ancak eylemin türü durumu etkileyebilir. Örneğin bir müze mekanında insan gözünün

rahatsız olabileceği bir aydınlatma, bir amaç için yapılabilir (örn. Berlin Yahudi Müzesi).

-Sağlık gereksinimleri: Kullanıcılar için mekanlar gerekli sağlık koşullarını sağlamalıdır. Rutubet, nem gibi uygun olmayan fiziksel koşullar, insan sağlığını olumsuz etkilediği gibi yapıların sürdürülebilirliğini de olumsuz etkiler. Bu tür durumlar için gerekli önlemler alınmalıdır.

-Emniyet gereksinimleri: Bu gereksinimler yapısal emniyet, doğal afetlere karşı emniyet, mekanik durumlar konusunda emniyet ve eylemleri gerçekleştirirken olabilecek durumlara karşı emniyet olarak ele alınabilir (Gül, 1993).

Psiko-sosyal kullanıcı gereksinimleri: Kullanıcıların bir eylemi gerçekleştirirken psikolojik açıdan rahatsızlık duymamaları için gerekli çevresel koşullar, psiko-sosyal kullanıcı gereksinimleri olarak ifade edilebilir (Buğday, 1991).

-Mahremiyet gereksinimleri: Her mekan, kullanıcı için gerekli mahrem koşulları barındırmalıdır. Açık, yarı açık ve kapalı mekanlar üretilirken mahremiyet özellikle dikkat edilmesi gereken bir konudur. Yine eylem türü bu noktada da belirleyici role sahiptir. Örneğin bir yaşam alanı olan konuttaki mahremiyet gereksinimleri ile bir eğitim yapısı veya iş mekanı gibi toplu yaşam alanlarındaki mahremiyet gereksinimleri farklılık gösterebilir. Bu nedenle eylem çeşidi dikkate alınmalıdır.

-Estetik gereksinimler: Estetik değerler kullanıcıların kendilerini mekan içerisinde psikolojik açıdan daha rahat hissedebilmeleri için dikkat edilmesi gereken bir konudur. Gül (1993); biçimsel, dokusal ve anlamsal yönlerden fiziksel çevrenin, hoşluk ifade etme durumunun, kişiden kişiye ve toplumdan topluma değiştiğini aktarmaktadır. Bu nedenle estetik gereksinimler saptanırken, tasarımın nerede yapılacağı, hangi toplumda kimler tarafından kullanılacağı dikkate alınmalıdır.

-Davranışsal gereksinimler: Davranışsal gereksinimler, kullanıcıların eylem ve yaşam alanları için gerekli olan subjektif değerlerdir. Çünkü kişilerin bazıları geniş ortamlarda ferahlık duyarken bazıları aynı ortamda yalnızlık duygusu hissedebilir. (Korur ve diğ., 2006). Buradan hareketle mekanlarda, davranışsal gereksinimlerin kişiden kişiye değişebileceği söylenebilir.

-Toplumsal gereksinimler: Toplumsal gereksinimler, tasarımın yapıldığı toplumun değerleri ve kültürü ile ilişkilidir. Toplumun yaşam biçimi, gelenekleri, örf ve adetleri, değerleri gibi faktörler toplumsal gereksinimler kapsamında değerlendirilebilir.

2.3.2. Fiziksel Faktörler

Fiziksel faktörler olarak sınıflandırılan mimari programlama unsurları, daha çok binanın tasarımcı tarafından somut olarak ortaya koyulabilmesi için gereksinim duyacağı ve altlık olarak kullanabileceği çalışmaları kapsar. Tasarımcının tasarlayacağı bina için sayısız form oluşturma ve bunu detaylandırma imkanı vardır. Fakat bina programlaması aşamasında fiziksel faktörlerin analiz edilmesi sonucu elde edilen veriler, tasarımcıya bu pek çok biçimlenme yaklaşımı içerisinde yol gösterici nitelik taşır. Tasarımcının binanın fiziksel özelliklerine dair olanaklarını ve sınırlarını daha iyi anlamasına yardımcı olur. Palmer (1981), fiziksel faktörleri programlama unsurlarına dair kategorize ettiği üç gruptan biri olarak ele almıştır. İnceoğlu (1975) ise bu faktörleri programlama unsurları içerisinde planlama kararları adı altında tanımlamıştır. Arcan (1983) ve Duerk (1993) ise fiziksel faktörler olarak ayrıca bir başlık altında gruplandırmadan, belirledikleri programlama unsurları içerisinde direkt olarak ele almışlardır. Farklı gruplandırma yaklaşımları mevcut olsa da fiziksel olarak binanın programlama unsurları; bina organizasyonu (işlevsel ve mekansal organizasyon), temel fonksiyon/işlev grupları-eylem alanları olarak ele alınabilir.

2.3.2.1. Bina Organizasyonu

Organizasyon kavramı; örgütlemek, düzenlemek, sınıflandırmak anlamlarına gelebilmektedir. Bir başka deyişle organizasyon, bir bütünü parçalara ayırmak ve bu parçaları belirli özelliklerine göre düzenleyip örgütleyerek bir araya getirmek ya da benzer ve farklı parçaları belirli bir ilişki çerçevesinde bir araya getirerek bir bütün oluşturmak olarak tanımlanabilir. Benzer şekilde bina organizasyonu da, mekanların belirli bir sınıflandırma ve düzen ile örgütlenerek bir bina oluşturması şeklinde ifade edilebilir.

Organizasyon kararları çoğu durumda planlama kararları kapsamında, bu kararlara bağlı olarak ortaya çıkar. Örneğin bir üniversite yapısı için; yapının kuruluş amacı, benzer eğitim kuruluşları ile ilişkileri, yönetim politikası, eğitimde meydana gelen değişimler kapsamında sayısal artış açısından gelişme olanakları gibi cevaplandırılması gereken genel planlamaya dair sorular ve bu kapsamda verilen kararlardan yola çıkılarak organizasyon kararları verilebilir (İnceoğlu, 1975). Bina sistemi bir kaba, organizasyonlar da bu kabın içeriğine benzetilmektedir. Bir binanın

içeriği olarak değerlendirilebilen organizasyonlar programın oluşturulmasında büyük öneme sahiptir (İnceoğlu, 1982; Aydın ve Özgen, 2017).

Bina organizasyonuna dair kararlar alınırken diğer programlama unsurlarından da faydalanılır. Yine benzer şekilde organizasyon kararları da, diğer programlama unsurları için altlık olarak kullanılabilir. Çalışma kapsamında mimari programlama unsurları kapsamında yapılan sınıflandırmada bina organizasyonu; mekansal organizasyon ve fonksiyonel/işlevsel organizasyon olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

Fonksiyonel Organizasyon: Fonksiyonel organizasyon çalışmaları, genel işlevi tanımlanan binanın bu işlevinin ayrıntılı bir şekilde akışını ortaya koymak için yapılır. Temel işlevin kendi içerisinde nasıl gruplara ayrıldığı ve bu grupların birbiri ile ilişkilerinin neler olduğu, oluşturulan akış şemaları ile tanımlanabilir. Fonksiyonel organizasyonun tanımlanması; temel fonksiyon gruplarının belirlenmesi, binanın mekansal organizasyonunun kurgulanması, kullanıcıların işlevler doğrultusunda gruplandırılması, kapasite ve mekansal büyüklüklerin bina içerisindeki dağılımının yapılması gibi diğer programlama unsurlarını da etkiler (Aydın ve Özgen, 2017).

Örneğin bir eğitim yapısı için eğitim işlevi binanın temel işlevidir. Ancak bu genel tanımlı eğitim işlevinin bina içerisinde nasıl gerçekleştirileceği fonksiyonel organizasyon ile açıklanır. Eğitim programlarının bu kapsamda incelenmesi, bu binada ne tür eğitimler verileceğini ve bu eğitimlerin nasıl uygulanacağını tanımlamayı sağlar. Kullanıcı gereksinimleri, temel fonksiyon gruplarının belirlenmesi gibi diğer program unsurlarından da yararlanılarak binanın bütün işlevsel akış şeması oluşturulabilir. Bu akış şeması, işlev gruplarının birbiri ile ilişkisini ayrıntılı bir şekilde tanımlar. Bu çalışma sonucunda elde edilen veriler özellikle mekansal organizasyon oluşturulmasında çok önemli bir yere sahiptir. Mekansal organizasyon kapsamında işlevsel ilişkilerle uyumlu mekansal bir düzen oluşturulur ve kullanıcıların binayı sistemli ve akıcı bir şekilde kullanılabilmesi sağlanır.

Mekansal Organizasyon: Mekansal organizasyon, herhangi bir boşluğu sınırlandırarak biçim vermek ve onu doldurmak mantığı ile yapılamaz. Mekansal organizasyonu, belirli bir amacı olan bir problemi çözme süreci olarak ele almak mümkündür. Temel bir amaç doğrultusunda ihtiyaçları karşılamaya yönelik geliştirilen bu çalışmada, bir sistemlilik söz konusudur. Mekansal organizasyonun gerçekleştirilmesi ile bir çevre ve bu çevreyi amaçlar doğrultusunda kurgulayan biçim ve donanım oluşturulur. Bir başka deyişle kullanım amacıyla fiziksel çevre oluşturmak

anlamına gelmektedir. Mekansal organizasyona başlanırken ihtiyaç programlaması yapılması, mekanların birbiri ile ilişkisini ortaya koymak için gereklidir (Onat, 1990).

Kullanıcı ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanan ihtiyaç programının, binanın işlevsel organizasyonu ile birlikte ele alınması mekansal organizasyonu daha nitelikli kurgulamayı sağlar. Çünkü binanın işlev akış şeması, kullanıcıların bina mekanlarını nasıl kullanacaklarını açıklamaya yardımcı olur. Bir başka deyişle kullanıcıların ihtiyaç duyduğu mekanların kullanım sistemindeki düzenini ve ilişkilerini tanımlar. Bu sayede kurgulanan mekansal organizasyon binanın işleyişine tam uyumlu hale gelir.

Bina içerisindeki ve dışarısındaki sirkülasyon ve dolaşım ağı mekanların organizasyonunu etkilediği gibi mekanların organizasyonundan da etkilenir. Binaya ulaşmayı sağlayan yollar bu dolaşım ağının ilk elemanlarıdır. Bina içerisindeki yollar da mekan dizimini etkilediği gibi; mekanın biçimlenmesini, mekansal şemanın algılanmasını dolayısıyla mekansal yönelimin anlaşılmasını da etkiler (Ching, 2016; Baran Atalay, 2017).

2.3.2.2. Temel İşlev/Fonksiyon Grupları (Eylem Alanları)

Her yapı bir amaç için tasarlanır, dolayısıyla her yapının bir işlevi vardır. Bu nedenle mimari tasarımda işlev önemli bir temel parçadır. Tasarımcı, tasarlayacağı binanın hangi amaçla kullanılacağını, bu bina içerisinde neler yapılacağını bilerek tasarıma başlamalıdır. Çünkü işlev tasarımcıyı yönlendiren önemli bir parametredir. Eğitim yapısı, konaklama yapısı, sağlık yapısı gibi bazı yapılar doğrudan işlevi ile öne çıkar ve işlevine göre adlandırılır. (Uyar, 2021).

Mimaride işlev, genellikle biçimin oluşmasında belirleyici rol oynar. Biçimin işlevi takip ettiği düşüncesi ile tasarımcının yapının biçimini kurgulamasında işlevi esas aldığı ifade edilmektedir. İşleve dair bazı yaklaşımlarda ise işlevin, mimari ürünün niteliğini ölçen bir değer olduğu düşüncesi hakimdir. Bir başka yaklaşımda ise işlev, kullanıcıların somut, psikolojik, sosyal ihtiyaçların karşılanması için bir gereklilik olarak tanımlanır ve bu doğrultuda ele alınır (Cüce, 2018).

Türeyen (1999), işlevsel faktörleri programlama unsurlarının mekanların örgütlenmelerini etkileyen faktörlerden biri olarak ele almıştır. İşlevsel faktörler adı altında mekana dair benzer kullanım örneklerinin incelenmesine, işlevsel ilişkilerin tanımlanmasına ve benzer dolaşımların analiz edilmesine yer vermiştir (Türeyen, 1999; Akçay, 2018). Bu yaklaşımda da olduğu gibi bina işlevinin tanımlanması ve işlev

gruplarının belirlenmesi mekan organizasyonunu etkileyen önemli bir girdidir. Tasarımcı, binanın biçimlenmesinde ve mekan kurgusunun oluşturulmasında işleve dair verilerden faydalanır. Buradan da anlaşıldığı üzere mimari programlama sürecinde; program unsuru olarak bina işlevinin tanımlanması ve analiz edilmesi yer almakta ve oluşturulan veriler tasarımda girdi olarak kullanılmaktadır.

Binanın temel işlevi tanımlandıktan sonra buna bağlı olarak alt işlevlerin de ele alınması işlevsel organizasyonun ortaya koyulabilmesi için gereklidir. Bununla birlikte işlev gruplarının belirlenmesi ve birbiri ile ilişkilerinin analiz edilmesi, işlevsel organizasyonun oluşturulabilmesi için gerekli bir diğer çalışmadır. Temel işlev gruplarının saptanması, bir bütün olan bina içerisinde bölgeleme çalışması yapmak olarak değerlendirilir. Bu bölgeleme çalışması, binanın genel organizasyonunun ve mekansal organizasyonunun kurgulanmasında kullanılabilir (Aydın ve Özgen, 2017).

2.3.3. Diğer Faktörler

Çalışma kapsamında diğer faktörler olarak ele alınan programlama unsurları: ekonomik faktörler, toplumsal yapı, teknik ve teknolojik veriler, standartlar ve yasal kısıtlamalardır. Burada bahsedilen unsurlar, kullanıcı ile ya da yapının fiziksel kurgusu ile daha çok dolaylı yönden ilgili olduğu için diğer faktörler başlığı altında incelenmiştir. Tasarlanacak yapının içinde bulunduğu toplumsal düzen ile ilgili analiz yapılması, tasarımcı için önemli bir çalışmadır. Çünkü tasarıma başlamadan, toplum ile ilgili özellikleri bilmek tasarıma yaklaşımını etkiler. Ekonomik faktörler ile standartlar ve yasal kısıtlamalara dair programlama çalışmaları; tasarımcının var olan kaynakları ve olanaklarını bilmesi, yasal zorunluluklarını kavraması ve buradan hareketle sahip olduğu imkanlar ve karşılaşılabilecek kısıtlamalar çerçevesinde tasarımını gerçekleştirmesi için yapılmaktadır. Teknik veriler de benzer şekilde programlamada tasarlanacak yapı için; malzeme, donatı, teknik sistemler gibi konularda bilgi toplanması ve analiz edilmesi için ele alınması gereken bir unsurdur. Teknolojik veriler ise gerek işlevin zamanla ne gibi değişimlere uğrayacağını saptanması gerekse teknik yönlerden olası değişim ve dönüşümlerin ortaya koyulabilmesi için incelenmektedir. Bu veriler tasarımcının tasarımını daha sürdürülebilir ve esnek şekilde tasarlaması için yol gösterici nitelik taşımaktadır.

2.3.3.1. Ekonomik Faktörler

Ekonomi, somut olarak üretim gerçekleştirilen her alanda gündeme gelen bir unsurdur. Mimari tasarım sonucunda da bir somut ürün ortaya konulduğu için ekonomi, ele alınması gereken bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir tasarım gerçekleştirilmeden önce bu tasarım için gerekli olan kaynakların bilinmesi ve bu kaynaklardan ne ölçüde yararlanılabileceğinin açıklanması gerekir. Tasarımcının olanaklarını ve sınırlarını bilerek tasarımını gerçekleştirmesi sorunsuz bir tasarım süreci geçirmesi ve nitelikli bir ürün ortaya koyabilmesi için gereklidir. Bu nedenle ekonomik faktörler programlama aşamasında ele alınır ve detaylı bir şekilde analiz edilir. Kaynaklar, olanaklar, finansman durumu ve maliyet analizleri ekonomik faktörler olarak değerlendirilebilir. Mimari programlamada kaynaklar ve olanaklar kapsamında, tasarım için gerekli olan kaynakların araştırması ve bu kaynaklardan ne ölçüde yararlanılabileceğinin saptaması yapılır. Finansman durumu ve maliyet analizleri kapsamında da; finansal fizibilite çalışmaları ve maliyet etütleri gerçekleştirilir. Ekonomik faktörlere ilişkin çalışmaların programlama aşamasında yapılması, kaynakların verimli bir şekilde kullanılmasını sağladığı gibi ek maliyet gereksinimi ve zaman kaybı gibi sorunların da önüne geçer.

Kaynaklar ve Olanaklar: Kaynaklar ve olanaklar bir tasarım için belirleyici nitelik taşır. Çünkü kaynakların imkan verdikleri ölçüde tasarım hayata geçirilebilir. Gereksinmelerin kaynaklara uygunluğu ve kaynak-gereksinme dengesinin sağlanması tasarımın bir başka tanımı olarak kullanılmaktadır. Kaynaklar, tasarımı kısıtlayıcı etki gösterebilir. Bazı durumlarda kaynak yetersizliği nedeniyle tasarımda değişikliğe gidilmesi veya bazı tasarım ürünlerinin iptal edilmesi gerekebilir. Bu çok önemli bir noktadır. Kaynaklar ve olanakların programlama unsuru olarak değerlendirilmesinin asıl nedeni de bu durumdan kaynaklanmaktadır. Çünkü eğer tasarımcı tasarımı gerçekleştirir ve uygulama aşamasında kaynak yetersizliği ile karşılaşılırsa bu daha büyük sorunlara yol açmakta ve geri dönüşümsüz bir tablo ile karşı karşıya kalınmaktadır. Bu aşamada tasarımı değiştirmek veya yeniden düzenlemek çok mümkün olmadığı için kaynakların önceden belirlenmesi ve gereksinmelerle dengesinin sağlanması gerekir. Programlama aşamasında kaynak analizinin yapılması, gereksinmelerin belirlenmesi ve ikisi arasındaki uygunluğun değerlendirilmesi sonucu elde edilen veriler tasarımcıya sunulur. Tasarımcı bu verileri değerlendirir ve kaynakların olanakları doğrultusunda tasarımını

gerçekleştirir. Böylece uygulama aşamasında karşılaşılabilecek olumsuzlukların önüne geçilmiş ve nitelikli bir tasarım gerçekleştirilmiş olur (İnceoğlu, 1975).

Programlamada kaynakların değerlendirilmesi ile ilgili bir diğer önemli konu da tasarımın geleceğine ilişkin olası tahminlerde bulunmaktır. Yapının mevcut kaynaklar ile üretilmesinden sonra zamanla ihtiyaç duyacağı onarım ve bakım durumu müşteriye aktarılır. Tasarımda ucuz, düşük kaliteli malzemeler kullanılıp düşük maliyetli uygulamalar gerçekleştiriliyorsa büyük olasılıkla gelecekte bakım ve onarım için fazla maliyet ile karşılaşılacaktır. Bu durumun programlama aşamasında değerlendirilmesi, kaynakların dengeli dağılımını ve olanakların olabildiğince etkin kullanılmasını sağlar (Evans ve diğ., 2004; Akınç, 2005).

Finansman ve Maliyet: Bir yapı tasarımında, finansman kaynağı bulunması ve bu kaynağın doğru bir şekilde kullanılması büyük önem taşımaktadır. Tasarımı yapılacak yapının finansman kaynağı, ayrıntılı programlamaya başlanmadan önce gerçekleştirilen planlama aşamasında belirlenmiş olabilir. Ancak finansman kararlarını sadece bu aşamada değerlendirmek yeterli olmamaktadır. Çünkü çoğu finansman kararı, ayrıntılı programlama aşamasının tamamlanması ile ortaya çıkar veya ayrıntılı programlama aşamasında daha kapsamlı bir şekilde ele alınır. Buna örnek olarak; yapının teknik ve ekonomik ömrü verilebilir. Her ne kadar planlama kararları alınırken değerlendirilmiş olsa da yapının teknik ve ekonomik ömrü; ayrıntılı programlamanın tamamlanmasıyla, yapı türü ve gruplarına bağlı olarak ortaya çıkan farklılıklar neticesinde değişkenlik gösterebilir. Bu durum da, yapının maliyet etütlerini dolayısıyla da finansman kararlarını etkiler (İnceoğlu, 1975).

Finansal fizibilite bir ön tasarım araştırmasıdır. Yapının büyüklüğü, kalite seviyeleri, inşaat yapım yöntemleri ve bunun gibi konuların belirlenebilmesi için piyasa değerlendirilmesinin ve finansal fizibilitenin yapılması gerekir. Bu fizibilite; inşaat yapım maliyetleri, inşaat teknolojisinin maliyetleri, çalışan ücretleri vs. gibi pek çok ayrıntılı maliyet etüdünü içermelidir. Yapının inşasının başlangıcından bitimine kadar olan bütün sürecin maliyet etüdünün yapılmasının yanı sıra, yapının kullanım sırasında uzun yılları kapsayabilecek bakım ve onarım maliyetinin de bu aşamada göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Yapının kullanımı sırasında bakım ve onarım maliyeti sorunlarıyla karşılaşmak daha zaman alıcı ve daha maliyetli bir durum olduğundan, bu olası bakım ve onarım maliyeti etüdünün programlama esnasında ele alınmasının daha doğru bir yaklaşım olduğu ileri sürülmüştür. Programlamada finansal kararların alınması, yapının inşası için beklenmedik bir maliyet ile karşılaşıldığında, yeniden

gözden geçirme ve bazı durumları değiştirebilme imkanı sağlar. Bu sorunların yapım esnasında fark edilmesi daha geri dönüşsüz ve istenmeyen bir durumdur. Ancak programlamada finans ve maliyet bilgilerin verimsiz bir şekilde değerlendirilmesi, ek maliyet sorunlarına ve fazladan zaman harcanmasına neden olmaktadır. Binanın inşaat maliyetleri, binanın yapımının sonlanmasıyla bitmektedir. Ancak bakım, onarım ve enerji maliyetleri ise binanın ömrü boyunca devam etmekte ve enflasyondan etkilenerek büyük oranda artış göstermektedir. Bu nedenle programlama esnasında kaynakların kullanımı doğru organize edilmeli ve gereksinim-kaynak dengesi etkin bir şekilde sağlanmalıdır. Böylelikle kaynaklar ve olanaklar verimli bir şekilde değerlendirilerek, büyük masrafların önüne geçilmiş olur (Kirk ve Spreckelmeyer, 1988, Hershberger, 1999 ve Preiser, 1993; Akınç, 2005).

Programlama sürecinde kaynaklar ve olanaklara dair yapılan analizler, tasarımcının tasarımı gerçekleştirmeden önce elinde neler olduğunu kavramasını sağlar. Finansman olanakları ile ilgili analizler ise bu kaynakları ne oranda kullanabileceğine dair bilgi verir. Kaynaklar, bir tasarımda finans olanakları ölçüsünde kullanılabilir. Programlama sürecinde bu ekonomik faktörlere dair toplanan veriler, tasarımcının daha tasarıma başlamadan imkanlarını, olasılıklarını ve sınırlarını görmesini sağlar. Tasarımcının bu doğrultuda tasarımı gerçekleştirmesi, süreçte ekonomi kaynaklı meydana gelebilecek sorunların en aza indirilmesi için gereklidir. Bu nedenle programlama sürecinde ekonomik faktörlerin incelenmesi ve doğru analiz edilmesi tasarımcı için veri kaynağı oluşturan önemli bir çalışmadır.

2.3.3.2. Toplumsal Yapı

Toplumsal yapı, içerisinde barındırdığı bireylerin birbiri ile etkileşimi sonucu ortaya çıkan bir sistemdir. Tuna Ultav ve Sahil (2013)'ün aktardığına göre Levi-Strauss toplumsal yapının özelliklerini açıklarken toplumsal yapının aslında bir sistem oluşturduğundan bahsetmiştir. Ayrıca toplumun farklı öğelerden meydana geldiğini ve toplumsal yapı içerisinde yer alan aktörlerin birbirini etkilediğini ifade etmiştir. Bu noktada mekansal yapının ise toplumsal yapının pratiklerinin gerçekleştiği bir sahne olduğunu aktarmıştır. Yani toplumsal yapı ile mekansal yapı etkileşim halindedir ve birbirlerini dönüştürürler (Tuna Ultav ve Sahil, 2013).

Toplumsal yapı mimari tasarımı pek çok farklı yönden etkiler. Her tasarım bir bağlama sahiptir ve bu bağlamın bir parçası da toplumsal yapıdır. Dolayısıyla mimari

bir ürünün içinde bulunduğu toplumdan etkilenmesi kaçınılmazdır. Toplumun eğitim düzeyi, kültürel değerleri, yaşam düzeni, gelenekleri gibi faktörler toplum üyelerinin çevresini algılamasında ve değerlendirmesinde etkilidir. Mimari ürünü de bu faktörlerden etkilenerek algılamaları söz konusudur. Bu nedenle tasarımcının toplumsal yapıyı dikkate alarak tasarımını gerçekleştirmesi, nitelikli bir ürün ortaya koyabilmesini sağlar (Uyar, 2021).

Mimari programlamada ise toplumsal yapının, bütün faktörleri üzerinden veri toplanması ve analiz edilmesi programın oluşturulması için gerekli bir çalışmadır. Özellikle programlama unsurlarından kullanıcı ile ilgili olan faktörler, toplumsal yapıdan önemli derecede etkilenir. Çünkü kullanıcılar öncelikle içinde yaşadıkların toplumun bir parçasıdır. Dolayısıyla programlama esnasında kullanıcıların tanımlanması, eylemler ve ihtiyaçların belirlenmesi kullanıcıların içinde bulundukları toplumsal yapıdan bağımsız gerçekleştirilemez. Kullanıcı ile ilgili faktörlerin yanında binanın organizasyonu da toplumsal yapıdan etkilenir. Çevresel organizasyon çalışmalarında en önemli unsurlardan biri bağlamdır. Bağlam ile ilgili veriler toplanırken de toplumsal yapı ve yaşam biçimi ile ilgili analizlere ihtiyaç duyulur.

Tasarımda konseptin belirlenmesi, binanın formunun oluşturulması gibi aşamalarda toplumun gelenekleri, kültürü, değer yargıları gibi faktörler dikkate alınır. Bu faktörler ile ilgili verilere ihtiyaç duyulması programlama aşamasında toplumsal yapının analiz edilmesini gerekli kılar.

2.3.3.3. Teknik ve Teknolojik Faktörler

Geçmişten günümüze yapım teknolojisi, bir mimari eserin oluşturulmasını ve eserin görüntüsünü etkileyen en önemli unsurlardan biri olmuştur. İçinde bulunduğumuz yüzyılda mimarlık ile teknoloji etkileşimi kaçınılmazdır. Tasarlanan binaların beklentileri ve gereksinimleri karşılayabilmesi, konforun ve güvenliğin sağlanabilmesi gelişen teknolojinin ne kadar yerinde kullanıldığına bağlı olmaktadır. Binalardan, değişen ihtiyaçlar kapsamında değişime olanak vermesi istenmektedir. Geleceğin yapıları hızla gelişen teknolojiye uygun olmak durumundadır (Batur, 2001). Buradan hareketle bina programlama kapsamında teknolojik gelişmeler programlama adımı göz önünde bulundurulmalıdır. Binanın sadece fiziksel özellikleri değil işlevinin de teknolojiden etkileneceği dikkate alınmalıdır. Yani örneğin bir eğitim yapısı için, eğitim uygulama teknikleri gelişen teknolojiden etkilenmektedir. Normalde elle

yapılan bir uygulama bilgisayar ortamında gerçekleştirilmeye başlanabilir. Bu noktada tasarımın bu değişime imkan verebilecek esneklikte olması, sürdürülebilir tasarımlar için gereklidir.

Teknik faktörler; teknoloji, standartlar ve yasal düzenlemeler ile yakından ilişkilidir. Bina programında teknik elemanlar ve sistemlerle ilgili çalışmalar teknolojik olanaklar çerçevesinde, standartlar ve yasal düzenlemeler dikkate alınarak gerçekleştirilir. Teknik ve teknolojik faktörler tasarımı yönlendirici bir etkiye sahiptir. Bu nedenle mimari programlama unsuru olarak değerlendirilen bu faktörler ile ilgili gerekli veriler toplanarak tasarım sürecine aktarılır. Ayrıca kapsamlı ve bütüncül bir programın oluşturulabilmesi için, teknik ve teknolojik faktörlerin diğer programlama unsurları ile birlikte ele alınması daha doğru bir yaklaşım olarak ifade edilebilir.

2.3.3.4. Standartlar ve Yasal Kısıtlamalar

Standart kavramı, kabul edilebilir düzeyi sağlama olarak tanımlanabilir. Ürünler için sahip olması beklenen özelliklere dair belirlenen kuralları içerir. Bu özelliklere ürün boyutu, dayanıklılığı, niteliği örnek verilebilir. Mekan organizasyonunda standartlar; teknik donanımlar, statik, mekan donanımları, malzeme, mekan boyutu gibi pek çok yerde gündeme gelmektedir. Bazı durumlarda da yasal zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Mimari programlamada, ihtiyaç programı hazırlama sürecinde kullanılan standartlar, kullanıcı isteği ve kullanıcı ihtiyacının dengesinin sağlanması sonucu belirlenir. Programlama, tasarlama ve yapım aşamalarında uyulmak zorunda olunan yasal gereklilikler mevcuttur. Bu gereklilikler, genellikler kanunlarla belirlenir. Aslında bir bakıma çevreyi, toplumu, değerleri, geleceği korumak için geliştirilen standartlardır. Yasal gereklilikler, bina programı oluşturulurken ayrıntılı bir şekilde belirlenmeli ve tanımlanmalıdır (Onat, 1990, İnceoğlu, 1975).

Standartlar ve yönetmelikler bazı durumlarda kısıtlayıcı nitelik taşıyabilir. Ancak burada genellikle amaç belirli bir faaliyete ilişkin alt sınır oluşturmaktır. Bu alt sınır ile belirli değerlerin korunması amaçlanmaktadır. Üst sınır ise genellikle olanaklar ve ekonomik imkanlar dahilinde belirlenir. Standartlar uygulandıkları düzeylere göre farklılık gösterebilir. Örneğin mimari bir ürün için; bina yönetmelik standartları, işletme standartları, ulusal standartlar gibi standart düzeyleri söz konusu olabilir (Uzunoğlu ve diğ., 2007).

Yasal kısıtlamalar ve standartlara uygun program hazırlanması, tasarım ve yapım aşamalarında ortaya çıkabilecek pek çok sorunun önüne geçmektedir. Çünkü tasarım aşamasında dikkate alınmayan yasal gereklilikler yapım aşamasına veya yapımdan sonra fark edildiğine tasarımın değiştirilmesine, yapımın durdurulmasına hatta yıkımına bile sebep olabilmektedir. Bu nedenle yasal gereklilikler ve standartlar programlama sürecinde özellikle dikkat edilmesi gereken bir konudur.

Mimari program unsurlarının analiz edilmesi sonucu elde edilen veriler, tasarıma aktarılır. Tasarımcı bu verilerden faydalanarak tasarım sürecini gerçekleştirir. Programlama analiz verilerinin tasarım sürecinde altlık olarak kullanılması daha nitelikli ve sürdürülebilir tasarımlar ortaya koyulmasını sağlamaktadır. Çünkü programlama unsurlarına dair toplanan veriler tasarım için birer girdi niteliği taşımakta ve tasarımı yönlendirmektedir.

2.4. Mimari Tasarım

Tasarım bir zihinsel işleme benzetilmektedir ki bu zihinsel işlemin bir amacı vardır ve bu amaç doğrultusunda uygun bir çözümle sonuçlanması istenir. Bu benzetmenin sebebi; problem olarak görülen bir durumun, gerçeklik sınırları içerisinde yeni bir ürün ile çözülmesi veya başka bir duruma dönüştürülerek ortadan kaldırılmaya çalışılmasıdır (Kızılırmak, 2010). Buradan hareketle tasarımın bir süreç içerisinde geliştiğini söylemek mümkündür. Belirlenen amaçlar doğrultusunda tasarımcı tarafından süreç içerisinde belirli bir karar verme yöntemiyle karar verilerek tasarımın geliştirilmesi, bilgilerin toplanması ve farklı tasarım problemlerini çözmede nasıl kullanılacağına ve uygulanacağına yorumlanması, süreç sonucunda ortaya koyulan ürününün tasarım beklentilerini ne oranda karşıladığının değerlendirilmesi, tasarım süreci kapsamında görülmektedir (Palabıyık, 2011).

Mimarlık, tasarımla etkileşim halinde olan bir disiplindir ve tasarımdan ayrı düşünülemez. Mimarlık; soyut (zaman, ortam, boşluk vb.) ve somut (yapı, malzeme vb.) öğeleri, ölçülebilir faktörleri (statik, topografya vb.) ve tam olarak tahmin edilemez faktörleri (doğa, insan vb.) bünyesinde barındırır (Yürekli ve Yürekli, 2011). Tasarımcı bütün bu faktörleri bir dizi tasarım süreci içerisinde birlikte değerlendirerek bir sonuç ürün oluşturur.

Mimari tasarım bir probleme çözüm bulmayı hedefler ve bu çözümü mekan oluşturarak ortaya koyar. Bunun yanı sıra mimari tasarım bir karar verme eylemidir. Bu karar verme eylemini, mekansal ihtiyaçları ve kullanıcıların gereksinimlerini giderebilmek için bu kapsamda gerçekleştirir. Mimari tasarımda mekan tasarımı söz

konusudur ve bu diğer tasarım türleri ile mimari tasarım arasındaki bir fark olarak ifade edilebilir. Mekan tasarımı bazı faktörleri de beraberinde getirir. Bunlar; yer, strüktür, bağlam vb. faktörlerdir (Uyar, 2021, Yıldız ve Aktaş, 2017).

Mimari Tasarım Süreci Aşamaları

Mimari tasarım bir dizi karmaşık düşünme eylemi içermektedir. Bu karmaşık eylemlerin, belirli bir sistem ile bir süreç olarak ele alınması daha nitelikli sonuç ürünler oluşturmak için gereklidir. Süreci aşamalandırmak, gerçekleştirilen düşünme eylemlerini gruplandırarak ele almayı sağlar. Bu durum bir nevi bütünün parçalanması olarak düşünülebilir. Süreci bir bütün olarak değerlendirmek yerine gruplandırarak ele almak daha doğru bir yaklaşımdır. Bu noktada mimari tasarım sürecinin de kendi içerisinde belirli aşamalardan oluşması tasarımın daha sistemli, detaylı ve kapsamlı bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamaktadır.

Kızıllırmak (2010), tasarım süreçlerini değerlendiren pek çok araştırmacının, bu süreçleri benzer aşamalarla tanımladığını ifade etmektedir. Aşamalandırılan tasarım sürecinin, erken tasarımsal düşüncelerden geç yapım süreçlerine kadar uzanan bir aralıktadır olduğunu aktarır. Tanımlanan bu aşamalardan analiz süreci: tasarım amacının belirlenmesi ve tanımlanması aşamasıdır. Bu evrede, bilgi toplama ve toplanan mevcut bilgileri düzenleme çalışmaları yapılır. Sentez süreci, çözüm önerilerinin geliştirildiği evredir. Değerlendirme süreci de ortaya koyulan çözüm önerilerinin belirli kriterler çerçevesinde sıralanarak, aralarındaki en uygun çözümün tespit edildiği evredir.

Türeyen (1999)'in geliştirdiği tasarlama süreç modelinin alt evreleri; bilgi toplama, analiz, sentez ve değerlendirmedir. Problemin tanımıyla başlayan model, verilerin toplanması, verilerin analizi, alternatif çözümlerin üretilmesi, alternatif çözümlerin değerlendirilmesi şeklinde ilerlemekte ve en iyi çözümün seçimi evresi ile sonlanmaktadır ve her bir evre kendinden sonra gelen yani ardışığındaki diğer evreye besleme yapmaktadır (Türeyen, 1999; Akçay, 2018). Burada bahsedilen beslemeden kastın bir sonraki evreye veri sağlamak, bir başka deyişle bir sonraki evre için altlık oluşturmak olduğu düşünülmektedir.

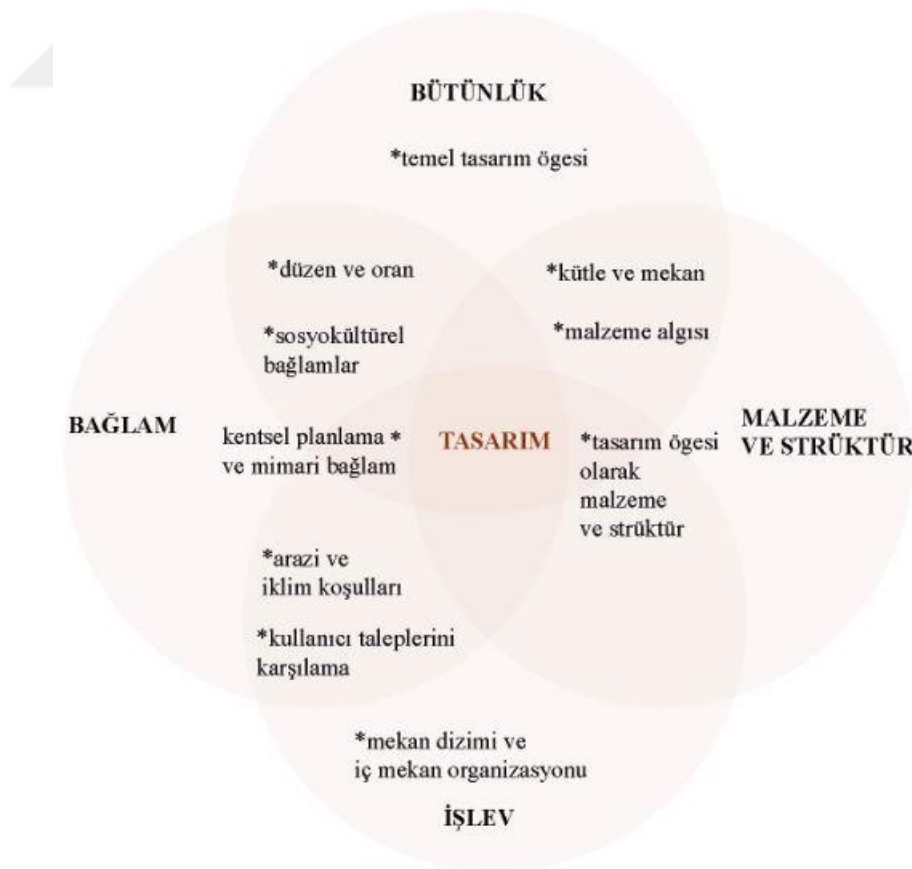
Jones (1970) tasarım sürecini; problemin tanımlanma süreci olan analiz aşaması, problem için çözüm üretilmesi süreci olan sentez aşaması ve geliştirilecek yani uygulanacak çözümü belirleme süreci olan değerlendirme aşaması olmak üzere üç ana aşamada tanımlamıştır (Jones, 1970; Palabıyık, 2011).

Mimari tasarım süreci için incelenen çalışmalarda tanımlanan aşamalar genel olarak;

- bilgi toplama,
- analiz,
- sentez
- değerlendirme olarak ifade edilmiştir.

Mimari Tasarım Unsurları

Bielefeld ve El Khouli (2010) bir tasarım haritası geliştirmiştir ve bu geliştirdiği haritada yer alan parametreler ile mimari tasarım unsurlarını ifade etmiştir. Tasarım haritası temel olarak 4 ana parametreden oluşmaktadır. Bunlar; bütünlük, bağlam, malzeme ve strüktür, işlevdir (Şekil 2.11). Saptanan bu parametreler başlıca mimari tasarım öğeleri olarak değerlendirilebilir (Bielefeld ve El Khouli 2010; Uyar, 2021). Tasarım haritasından anlaşılmaktadır ki belirlenen dört temel parametrenin kesişim kümesi, tasarımı oluşturmaktadır. Yani ancak bu parametreler birlikte ele alınıp değerlendirilirse, bir tasarım elde edilebilir.

Şekil 2.11. Mimari Tasarım Unsurları (Bielefeld ve El Khouli, 2010; Uyar, 2021)

Mimari tasarım süreçlerinden analiz aşamasında toplanan veriler, mimari tasarımın hem parametrelerini hem de kısıtlılıklarını oluşturmaktadır. Tasarımla ilgili yasalar ve üretilen mimari ürünün barındırması gereken özellikler zorunlu kısıtlılıkları oluşturur. Mimari tasarımın estetik ve biçimsel yönden çeşitliliğe sahip olması ve işveren talepleri ise esnek kriterler olarak değerlendirilebilir. Mimari tasarım ana parametreleri; arsaya ilişkin parametreler, çevreye ilişkin parametreler, estetik gereksinimler, işveren ve kullanıcıya ilişkin parametreler ve yasal mevzuat olarak tanımlanabilir. Bu ana parametreler alt parametrelerden oluşmaktadır. Ancak bu ifade edilen parametreler her yeni bir tasarımda farklı önceliklerle ele alınmaktadır ve benzer şekilde, parametrelerin öncelik sırası, mimara ve işverene göre değişiklik göstermektedir (Küçükaydın, 2019).

Mimari programlama unsurları çalışmanın önceki bölümlerinde açıklanmış ve bu unsurlarının tasarıma veri sağladığı ifade edilmiştir. Mimari program unsurlarının analiz edilmesinin temel amacının; tasarım esnasında bu unsurlara dair verilerin tasarımcıya altlık oluşturması ve tasarım kurgusu oluşturulurken yine tasarımcıya yol göstermesidir. Buradan hareketle programlamada yer alan her bir unsurun tasarım unsuru olarak da ele alınmasının mümkün olduğu söylenebilir. Çünkü tasarımcı, programlama unsurlarına dair verilerden yola çıkarak bir dizi tasarlama eylemi gerçekleştirir ve bir mimari ürün oluşturur.

2.5. Bölüm Sonucu

Çalışmanın bu bölümünde mimari planlama, mimari programlama ve mimari tasarım kavramları incelenmiş ve bu kavramlara dair yapılan tanımlar derlenmiştir. Mimari programın, mimari planlama süreci içerisindeki yeri ve mimari tasarım ile ilişkisi ele alınmıştır. Bu kapsamda yapılan çalışmalar mimari planlama sürecinin; planlama ön çalışmaları, mimari programlama, tasarım, uygulama ve kullanım adımlarından oluştuğunu aktarmıştır. Bu adımlar birbirinden kesin sınırlarla ayrılmamakla birlikte birbirlerine ileri-geri besleme vererek sürekli iletişim halinde kalmaktadırlar.

Mimari programlama için pek çok farklı tanım geliştirilmiştir. Bazı çalışmalar programlamanın tasarım içerisinde bir aşama olduğunu bazıları ise tasarımdan önce gelen bir araştırma aşaması olduğunu vurgulamıştır. Bu yaklaşımlardan hareketle mimari program; her mimari üretim sürecinde yer alan, mimari tasarımdan önce gerçekleştirilen ve tasarıma veri sağlayarak tasarımcıya yol gösteren, tasarım sürecinden

kesin sınırlarla ayrılmayan, değerlendirme süreci de dahil olmak üzere tüm aşamalarla ileri-geri besleme ilişkisi kuran, tasarıma özgü bir problem belirleme ve problemi analiz etme sürecidir.

Mimari programlama aşaması, tasarımın nitelikli bir şekilde gerçekleştirilmesi için gerekli olan bir aşamadır. Bu evrede gerçekleştirilen analiz çalışmalarının çıktıları, tasarım sürecine aktarılır. Tasarım süreci için bir bakıma altlık oluşturulur ve elde edilen verilerden tasarım esnasında yararlanılır. Mimari programlama evresinin göz ardı edilmesi veya nitelikli olarak bu sürecin ele alınmaması tasarım ve kullanım aşamasında pek çok soruna yol açmaktadır. Programda yer alan eksiklikler ve yetersizlikler, kullanım esnasında binaların dönüştürülmesine sebep olmaktadır. Bu dönüşüm; tasarımın bozulması, ek maliyet sorunlarının ortaya çıkması ve binanın organizasyonu, kapasitesi, eylemleri gibi pek çok unsurunun değişmesine sebep olmaktadır. Dolayısıyla mimari programlama sürecinin nitelikli ve kapsamlı bir şekilde ele alınmasının gerekliliği bu noktada daha iyi kavranmaktadır.

Mimari programlama çalışmaları, herkes tarafından farklı süreçler içerisinde farklı yöntemler ile gerçekleştirilebilir. Bu alanda çalışma yapan araştırmacılar, programlama çalışmalarının, mimari programlama unsurları üzerinden yapılabileceğini ifade etmişlerdir. Programlama sürecini, unsurlara ayırmak ve bu unsurlar üzerinden değerlendirmek problemin kapsamlı bir şekilde ele alınabilmesini sağlamaktadır. Buradan hareketle çalışmanın bu bölümünde literatür taranmış ve yapılan çalışmalardan yola çıkılarak, bir mimari program unsurları sınıflandırması yapılmıştır (Şekil 2.12). Bu sınıflandırma üç temel faktör üzerinden gerçekleştirilmiştir;

- Kullanıcı ile ilgili faktörler; kullanıcıların tanımlanması, eylemler, kapasite, kullanıcı gereksinimleri: fiziksel kullanıcı gereksinimleri, psiko-sosyal kullanıcı gereksinimleri

- Fiziksel faktörler; bina işlevi ve işlev grupları-eylem alanları, bina organizasyonu: mekansal organizasyon, işlevsel organizasyon

- Diğer faktörler; toplumsal yapı, teknik veriler, teknolojik veriler, standartlar ve yasal kısıtlamalar, ekonomik veriler: kaynaklar ve olanaklar, finans ve maliyet.

Mimari programlama unsurlarına dair yapılan bu sınıflandırma; çeşitlenebilir, incelenen unsurlar artabilir veya değişkenlik gösterebilir.

Programlama unsurları üzerinden yapılan mimari programlama çalışmaları tasarıma aktarılır. Tasarım aşamasından programlama adımına geri bildirim verilebilir

ve bu sayede programlama çalışmalarında tespit edilen eksiklik, yetersizlik gibi durumlar giderilebilir.

Mimari tasarım kapsamında yapılan çalışmalar incelendiğinde ise; tasarımın da kendi içerisinde aşamalandırıldığı, bu aşamalandırma yaklaşımlarının eşitlendirilebildiği tespit edilmiştir. Ancak temel olarak mimari tasarım 4 temel aşamada ele alınmaktadır. Bunlar; bilgi toplama, analiz, sentez ve değerlendirmedir. Programlama sureci sonunda elde edilen mimari programlama unsurlarına dair veriler bilgi toplama evresinden başlayarak tasarım sureci boyunca kullanılır.

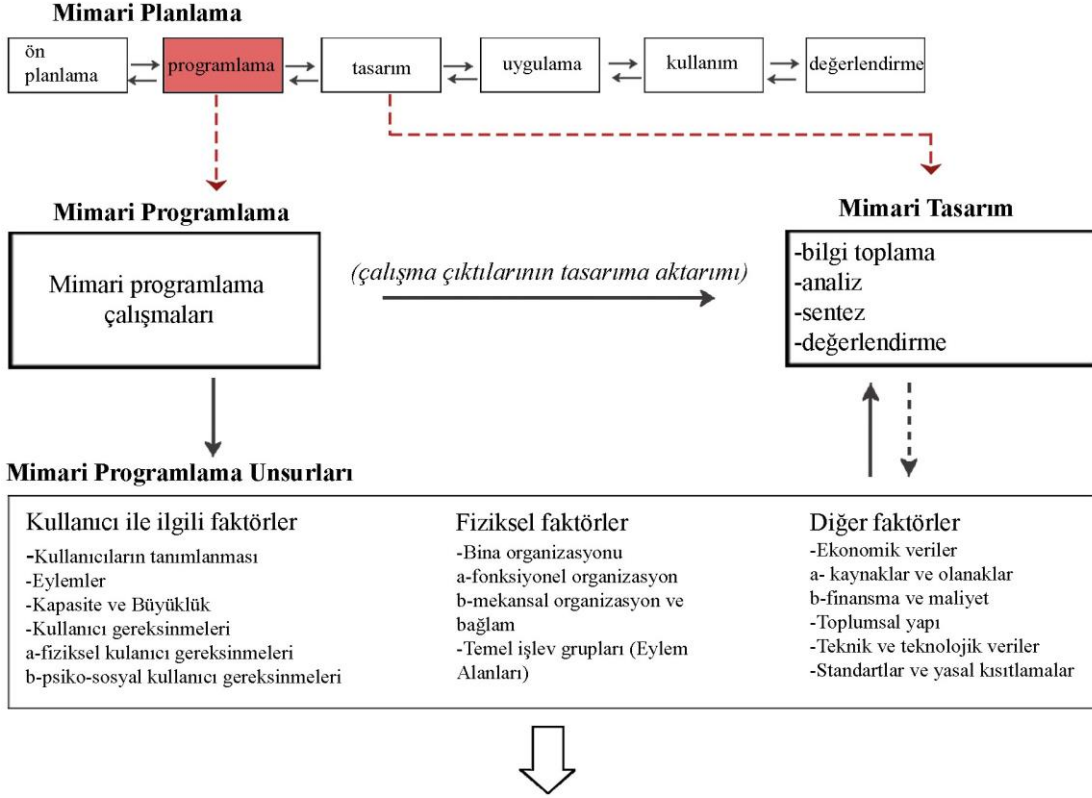
Mimari programlama ve tasarım çalışmaları, her bir yapı için o yapıya özgü olarak gerçekleştirilir. Her yeni yapı tasarımında programlama unsurları kapsamında o yapıya özel nitelikli analizler yapılmalı ve veriler tasarıma aktarılmalıdır. Özellikle eğitim yapılarında programlama ve tasarım çalışmaları, öğrencilere nitelikli eğitim ortamı sunulabilmesi ve surdrlebilir binalar elde edilebilmesi açısından oldukça önemli bir yere sahiptir.

Çalışmanın bu bölümüne kadar ele alınan konular “Kavramsal ereve: Adım 1” kapsamında şekil 2.12.’de özetlenmiştir. Bu bölüm sonucunda mimari programlama unsurlarına dair yapılan sınıflandırma, “Kavramsal ereve: Adım 2”ye aktarılmıştır ve sınıflandırmada yer alan unsurlar, fakülte binaları kapsamında çalışmanın bir sonraki bölümünde incelenmiştir.

ARAŞTIRMA PROBLEMİ

**Fakülte Binalarında Mimari Programın Değerlendirilmesi/
Mimari Program Unsurlarındaki Değişimin Analizi**

**Kavramsal Çerçeve - Adım 1:
Mimari Planlama Süreci ve Mimari Programlama**

**Kavramsal Çerçeve - Adım 2:
Fakülte Binalarında Mimari Programlama**

Şekil 2.12. Çalışmanın Kavramsal Çerçevesinin İlk Adımı (Literatür araştırmalarından yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.)

3. FAKÜLTE BİNALARINDA MİMARİ PROGRAMLAMA

Bir eğitim yapısı olan fakülte binaları; genellikle üniversite yerleşkeleri içerisinde bulunan, üniversitelerin eğitim işlevlerinin gerçekleştiği, canlı bir sirkülasyona sahip, pek çok alt bölümden oluşan dinamik yapılardır. Bununla birlikte fakülte binaları; çevresiyle sürekli etkileşim halinde olan, gelişen ve değişen teknolojiye etkilenen, toplumun en genç kitlesinin uzun saatler içerisinde pek çok eylem gerçekleştirdiği, eğitim işlevinin yanında sosyal faaliyetlere de olanak veren, karmaşık yapılardır. Fakülte binalarının tasarımı da bu dinamik ve çok işlevli özelliğinden dolayı kapsamlı bir şekilde ele alınması gereken bir konudur. Çalışmanın bu bölümünde; eğitim kavramı ve eğitim yapılarına değinildikten sonra bir eğitim yapısı olan fakülte binaları üzerinde durulmuştur. Fakülte binalarında mimari programın önemi vurgulandıktan sonra fakülte binalarında mimari programlama unsurları tanımlanmıştır. Ardından Eğitim Fakültelerinde yıllar içerisinde düzenleme çalışmaları kapsamında yapılan değişiklikler incelenmiş ve bu değişikliklerin mimari programa etkileri ortaya koyulmuştur.

3.1. Eğitim Kavramı ve Eğitim Yapıları

Eğitim çok geniş kapsamlı bir olgudur. Kişinin kendini anlamasını, keşfetmesini, yeteneklerini ortaya koymasını ve bunları geliştirmesini sağladığından toplumda var olmasını da önemli derecede destekler. Eğitim sayesinde kişi bir birey olarak kendini tanımlayabilir ve diğer bireylerle etkileşime geçebilir. Bu nedenle eğitim, kişinin varoluş sürecinin en önemli parçalarından biridir ve doğumdan itibaren başlayan bu süreçte, pek çok farklı alanda ve pek çok farklı şekilde kişinin yaşamının bir parçası olmaktadır. Eğitimin kendisi de bir süreçtir. Bilgiyi alma ve bundan çıkarım yapma şeklinde ilerleyen, katmanlaşıp ve eklemlenerek devam eden deneysel bir süreçtir. İlk olarak ailede anne babanın yönlendirmesi ile başlayan bu eğitim süreci, ev ve aile ortamı dışında da devam eder. Belirli bir dönemden sonra ise ‘okul’ adı verilen kurumlarda kişinin yaşamının bir parçası haline gelir ve varlığını sürdürür. Bu kurumlara en genel ve kapsayıcı anlamıyla “eğitim yapıları” denilmektedir (Tankut, 2021).

Çınar ve diğ., (2007), eğitimin gerçekleştiği ortamları 3 gruba ayırmıştır. Bunlardan ilki; bireyin ailesi, arkadaşları, mahallesi kısacası iletişim halinde olduğu çevresini kapsayan toplumsal ortamdır. Burada birey, pek çok başka kişilerle iletişim halinde olur ve toplum içinde yaşamı boyunca öğrenmeye devam eder. İkinci temel ortam, öğrenme ortamıdır. Bu ortam belirli kalıplarla sınırlandırılmaz. Herhangi bir

zaman dilimine de ait değildir. Yaşam boyu öğrenmeyi kapsar. Pek çok farklı şekillerde gerçekleştirilebilir. Üçüncü ortam ise, ilk iki ortamla etkileşim halinde olan fiziksel eğitim ortamıdır. Eğitimin sistematik bir şekilde verildiği eğitim yapıları, fiziksel eğitim ortamını oluşturur. İlkokul, dersane, lise, üniversite gibi farklı kademelere ve farklı branşlara ayrılan ama temelinde kişinin eğitim alması için kurgulanmış mekanlardır. Bu yaklaşımlardan hareketle eğitim yapılarının, kişinin hayatında büyük yer kapladığını söylemek mümkündür. Sadece eğitim verilen mekanlar olmaktan öte eğitim yapıları; bireylerin sosyal ortamda da var olmasını sağlayan, yeteneklerini geliştiren, yönlendiren, donanımlı hale getiren ve bu öğrendiği bilgileri uygulayarak neler yapabildiğini görebilmesini sağlayan, farklı türden işlevleri içerisinde barındıran canlı bir sirkülasyona sahip yapılardır. Güzer'e (2014) göre eğitim yapıları bir kişinin yaşamının büyük bir bölümünü içerisinde geçirdiği yaşam alanlarıdır ve eğitim mekanları ülkemizde konut yapıları ve iş için tasarlanan yapılardan sonra üçüncü sırada yer alan en çok tekrar eden yapı türleri arasındadır. Sıramkaya B.'nin (2015) Sanoff'dan (1994) aktardığına göre ise çağdaş eğitim yapıları; kişilerin sürekli öğrenim gördükleri, sadece bilişsel değil duyuşsal olarak da gelişimlerini devam ettirdikleri, kimlik kazandıkları, toplumla iletişime geçebildikleri, geleceklerini tasarladıkları, üretici hale geldikleri gerçek yaşam modelleridir.

Eğitim yapılarının pek çok farklı ve kapsamlı işlevlerinin nasıl bir fiziksel mekan gerektirdiği de bir diğer önemli konudur. Bu yapıların tasarımı, içerisinde verilen eğitimle örtüştüğü oranda nitelikli hale gelmektedir. Nitelikli bir eğitim yapısı ise bireylerin eğitim sürecini önemli ölçüde desteklemektedir. Al Şensoy ve Sağsöz'ün (2015) Edwards'dan (2006) aktardığına göre; bireyler eğitimini destekleyici yönde fiziksel mekana sahip eğitim yapılarında eğitimini almalıdır. Mekan içerisinde gerçekleşen eğitimin, mekan ile uyumlu olmasının bireylerin eğitimi üzerinde olumlu etkisi vardır. Bu etkinin şiddeti doğrudan ya da dolaylı olarak eğitim-fiziksel mekan ilişkisine bağlıdır.

Eğitim yapıları, yapı içerisinde verilen eğitimin kademesine göre ve bu kademelerdeki eğitimin türüne göre farklılaşabilmektedir. Kademelerine göre eğitim yapıları; okul öncesi eğitimin verildiği anaokulları, ilköğretimin verildiği birinci kademe ilköğretim (ilkokullar) ve ikinci kademe ilköğretim (ortaokullar), ortaöğretimin verildiği liseler, yükseköğretimin (ön lisans, lisans, lisansüstü, doktora) verildiği üniversiteler olarak sınıflandırılabilir. Aynı kademede verilen eğitimin türü farklılaşabilir. Ortaöğretimin verildiği liseler uygulanan eğitimin türüne göre; sağlık

meslek liseleri, spor liseleri, fen liseleri, sosyal bilimler liseleri gibi çeşitlenebilmektedir. Yükseköğretimin verildiği üniversitelerin eğitim birimleri olan fakülteler ise uygulanan eğitimin türüne göre; Eğitim Fakülteleri, Hukuk Fakülteleri, Tıp fakülteleri, İlahiyat fakülteleri gibi çeşitlenebilmektedir.

Üniversite Yerleşkeleri: Üniversite sözcüğü; Fransızcadan dilimize geçmiştir ve TDK'ye (2022) göre tanımı; “*Bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip, yüksek düzeyde eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan fakülte, enstitü, yüksekokul vb. kuruluş ve birimlerden oluşan öğretim kurumu*” şeklinde yapılmıştır. Üniversiteler, çeşitli türden eğitimlerin verildiği ve araştırmaların yapıldığı, öğrenciye yetkinliğe ulaşip ulaşmadığını derecelendirerek veya ödüllendirerek açıklayabilen sadece eğitim değil; binaları, kullanıcıları, sosyal çevreyi de kapsayan geniş ölçekli ve çok işlevli alanlardır (Ak, 2007).

Üniversitelerin kompleks bir yaşam alanı olarak var olması, kentle iletişimi, barındırdığı işlevler ve yüklendiği görevler tasarımını da önemli derecede etkilemektedir. Kampüs tasarımları; her bir işlevin mekanını üretmek, üretilen mekanların birbiriyle etkileşimini doğru kurgulamak ve bir bütün olarak çalışmasını sağlamak için detaylı bir planlama gerektirir. Bu gereklilikler doğrultusunda farklı tasarım kriterleri geliştirilerek nitelikli kampüs tasarımları yapılmaya çalışılmıştır (Sıramkaya B., 2005).

Çınar (1998), Kampüslerde yer alması gereken ana fonksiyonları barındıran bir üniversitenin organizasyonel yapısının 4'e ayrıldığını ifade etmiştir. Bunlar; akademik bölge, ortak kullanımlar bölgesi, barınma ve oturma bölgesi olarak üç ana fonksiyon ve bu ana fonksiyonların birbirine bağlanmasını sağlayan yani aralarındaki ilişkiyi oluşturan ulaşım fonksiyonudur. Tetik (2013) ise üniversite kampüslerini; akademik bölge, yönetim ve sosyal bölge, barınma bölgesi ve ulaşım bölgesi olmak üzere 4 bölgeye ayırmıştır. Buradan hareketle üniversite kampüslerinin genel olarak 4 temel fonksiyon kapsamında 4 bölgeye ayrıldığı söylenebilir. Bunlar; akademik bölge, barınma bölgesi, yönetim ve ortak alanlar bölgesi ve ulaşım bölgesidir (Şekil 3.1).

KAMPÜS			
	Çalışma işlevi	Barınma işlevi	Dinlenme ve Rekreasyon işlevi
Eğitim bölümleri	*Kişisel çalışma hücreleri *Seminer odaları *Değişebilir çok amaçlı derslikler *Audio-visuel derslikler *Özel amaçlı derslik ve laboratuvarlar *Çok amaçlı derslik ve laboratuvarlar *Stüdyo ve atölyeler	*Öğrenci yurtları *Öğretim üyesi ve personel lojmanları	*Öğrenci merkezleri: beslenme, eğlenme, dinlenme, sosyal faaliyetlerde bulunabilmek için birimler *Spor tesisleri *Kültürel faaliyet mekanları: Tiyatro, sinema
Yardımcı bölümler	*Kütüphane *Bilgi-işlem merkezleri *Araştırma Birimleri		*Kampüs içi ulaşım *Kampüs dışı ulaşım

Şekil 3.1. Üniversite Kampüslerinin Temel Fonksiyon Grupları (Öztürk, 2009)

Akademik Bölge: Kampüslerdeki akademik bölge; eğitim işlevinin gerçekleştiği yapıları kapsamaktadır. Bu bölgedeki yapılar, eğitimin türü ve buna bağlı gereksinim duyulan mekanlardan oluşmaktadır. Öğitmenler, öğrenciler, personel ve yöneticiler eğitim yapıların kullanıcıları olarak tanımlanabilir. Fakülteler bu bölgedeki temel eğitim yapısı olarak değerlendirilmekte ve kendi içinde pek çok alt mekandan oluşmaktadır. Öğrenci ve öğretmenlerin birlikte bulunduğu ve bilgi aktarımının gerçekleştiği derslik, amfi, sınıf, stüdyo mekanları; araştırma yapmak için kullanılan laboratuvar, bilgisayar odası, arşiv; yönetim faaliyeti için kullanılan dekanlık, öğrenci işleri, sekreterlik odası; öğretmenlerin kullandıkları bireysel odalar ve toplantı mekanları bu alt mekanlardan bazılarıdır (Erkman, 1990; Çınar, 1998).

Barınma Bölgesi: Kampüs içerisinde barınma bölgesinin yer alıp almayacağına, kampüsün kentteki konumu, çevresi ile etkileşimi, ulaşım gibi kriterlerin incelenmesi sonucunda karar verilir. Ayrıca bu kriterler barınma birimlerinin büyüklüğü, sayısı gibi kapasite kararlarında da etkilidir. Kampüs kent dışında bir bölgede yer alıyorsa genellikle ulaşım faktörü sebebiyle kampüs içerisinde barınma bölgesine yer verilir. Barınma birimleri kullanıcılarına göre farklılık göstermektedir. Genellikle öğrencilerin barınma ihtiyaçlarının karşılanması için yurt binaları kullanılmaktadır. Kampüsteki personel için tahsis edilen lojman binaları, yine barınma ihtiyacını karşılayan bir diğer önemli barınma birimleridir. Bazı kampüslerde misafirhaneler de bulunabilmektedir. Kısa süreli kullanıcıların barınma ihtiyacı bu misafirhanelerde karşılanmaktadır (Polat, 2015).

Yönetim ve Ortak Alanlar Bölgesi: Yönetim ve ortak kullanımlar bölgesi; rektörlük gibi yönetim yapıları, kütüphane gibi araştırma alanları, sağlık yapıları, farklı türden spor aktivitelerin gerçekleştirildiği spor tesisleri, alışveriş yapıları, yemekhane,

kafeler gibi tüm kampüse hizmet veren ve ortak olarak kullanılabilen mekanları kapsamaktadır. Bütün kullanıcılara hitap eden bölge olduğu için genellikle kampüslerin merkezinde yer alır (Çınar, 1998). Ayrıca yüksek nüfus yoğunluğuna sahip olan kampüslerde ortak kullanım mekanları genellikle ana yaya yolu üzerinde konumlandırılır. Rekreasyon alanları kampüslerin çekim noktaları olarak da değerlendirilebilir (Zengel, 1998; Sıramkaya B., 2005). Yönetim ve sosyal alanlar; tüm kampüs kullanıcılarının ortak kullandığı mekanlar olması sebebiyle birlikte değerlendirilir. Bu nedenle bu mekanların tasarımı yapılırken farklı kullanıcı gruplarının bu mekanlarda bir arada bulunacakları göz önünde bulundurulmalıdır ve farklı türden işlevsel çözümler sunulmalıdır (Tetik, 2013).

Ulaşım Bölgesi: Kampüsler; karmaşık fonksiyonlu ve işlevsel pek çok yapıyı bünyesinde barındıran, farklı kullanıcı gruplarına hitap eden ve kentle güçlü bir iletişimi olan büyük ölçekli yerleşkelerdir. Bu anlamda bakıldığında kampüs ulaşım ağının doğru kurgulanması; kampüs ile kentin iletişimini ve kampüs içerisindeki bölgelerin birbiriyle iletişimini nitelikli hale getirmek için çok önemlidir. Bunun yanında kampüslerdeki kullanıcı grubu çeşitliliği de ulaşım ağının kurgusu esnasında göz önünde bulundurulması gereken bir diğer önemli konudur.

Kampüslerde ulaşım, kampüs içi ulaşım ve kampüs-çevre ulaşımı olarak iki farklı şekilde tanımlanmaktadır. Kampüs içi ulaşım, yaya ulaşımı ve taşıt ulaşımı olmak üzere kendi içinde ikiye ayrılmaktadır. Kent ile kampüs arasındaki ulaşım, genellikle taşıt ile sağlandığından bu taşıtların hangi noktalara kadar ulaşabildiği, hangi noktalarda durakladığı ve yaya yolu-taşıt yolu kesişimlerinin nerelerde gerçekleştiği ulaşım ağı tasarlanırken dikkat edilmesi gereken önemli noktalar. Yaya yolları bir bireyin gideceği yere en kısa sürede ulaşmasını sağlayacak şekilde, taşıt yolları ise genellikle kampüs bölgelerini dışarıdan saracak şekilde kurgulanmalıdır. Kampüsün içinde yayaların rahat bir şekilde hareket edebilmeleri gerekmektedir. Ulaşım ağının tasarımında önemli bir diğer nokta ise kullanıcı yoğunluğudur. Kullanıcı sayısının en yüksek olduğu ve ulaşım ağının yoğun kullanıldığı zamanlarda bile, her bir bireyin rahat bir şekilde hareket edebilmesi sağlanmalıdır (Çınar, 1998).

3.2. Fakülte Binaları ve Mimari Programlama Unsurları

YÖK'ün 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu, 3. madde e fıkrasına göre fakülte; *“Yüksek düzeyde eğitim - öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan; kendisine birimler bağlanabilen bir yükseköğretim kurumudur.”* (YÖK 2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu, 1981). Buradan hareketle, fakültelerin üniversite kampüslerinde akademik

bölgede bulunan ve eğitim işlevini üstlenen en temel kurumlar olduğunu söylemek mümkündür. Fakülteler de kendi içlerinde farklı akademik birimlerden oluşur. Fakültelerin, eğitim-öğretim işlevinin, araştırma ve uygulama faaliyetlerinin gerçekleştirildiği birimler ise bölümlerdir. YÖK'ün 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu, 3. madde k fıkrasına göre bölüm: *“Amaç, kapsam ve nitelik yönünden bir bütün teşkil eden, birbirini tamamlayan veya birbirine yakın anabilim ve ana sanat dallarından oluşan; fakültelerin ve yüksekokulların eğitim - öğretim, bilimsel araştırma ve uygulama birimidir. Anabilim dalı ve ana sanat dalları bilim ve sanat dallarından oluşur.”* (YÖK 2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu, 1981). Fakülteler bir ya da birden fazla bölümden oluşabilir. Bölümler, kendi içinde anabilim veya ana sanat dallarına ayrılır. Anabilim ve ana sanat dalları ise, en küçük akademik birim olan bilim dalı ve sanat dallarına ayrılır. Buradaki akademik birimlerde gerçekleşen eğitim-öğretim faaliyetleri, program olarak tanımlanır. Programlar farklı düzeylerde gerçekleştirilebilir. Bunlar; ön lisans düzeyinde gerçekleştirilen programlar (2 yıllık eğitim programı), lisans düzeyinde gerçekleştirilen programlar (4 yıllık eğitim programı), yüksek lisans ve doktora düzeyinde gerçekleştirilen programlardır. ÖSYM kılavuzunda; lisans ve ön lisans programlarının, fakülte düzeyinde (tıp fakültesi, hukuk fakültesi vb.), bölüm düzeyinde (psikoloji bölümü vb.) ve anabilim dalı düzeyinde (mimarlık anabilim dalı vb.) yürütülebildiği ifade edilmektedir (Anonim, 2022).

Fakültelerde verilen eğitim çeşitlilik göstermektedir. Fakültelerde farklı türde eğitimler verilebildiği gibi aynı fakülte içerisinde de birden çok bölümler olması sebebiyle farklı tür eğitim verilebilmektedir. Verilen bu eğitimlerin çeşidine göre uygulanan programlar farklılık gösterebilir. Çelikkaya (1991) uygulanan program şekline göre eğitimi; teorik eğitim, pratik eğitim, teorik + pratik eğitim olarak sınıflandırmıştır. Teorik eğitim, pasif metot ile bilginin direkt olarak aktarıldığı, birden fazla kişinin aynı anda bu bilgiyi alabildiği bir eğitim türüdür. Pratik eğitim ise, aktif metot ile gerçekleştirilen daha çok uygulama ağırlıklı bir eğitim türüdür. Öğrenilen teorik bilginin deneyimlenmesi olarak da gerçekleşebilir. Programın içeriğine göre farklı metot gerektirebilir dolayısıyla pratik eğitim gerçekleştirilirken farklı uygulama mekanlarına ihtiyaç duyulabilir.

Fakülteleri sadece eğitimin verildiği fiziksel mekanlar olarak değerlendirmek yanlış bir tutumdur. Çünkü fakülteler, toplumun en genç ve dinamik kesiminin aktif olarak bulunduğu yapılar olması sebebiyle öğrencilerin sosyalleşmesini ve çevresiyle iletişimini sağlayacak ortak kullanım alanlarını da içerisinde barındırır. Bu nedenle

fakülteleri; pek çok farklı işlevi barındıran, dinamik bir sirkülasyona sahip, içerisinde gerçekleştirilen eğitimin uygulanma şekline göre farklı mekanları bir arada bulundurabilen, farklı türden kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılayan karmaşık fonksiyonlu yapılar olarak değerlendirmek daha doğru bir yaklaşımdır. Fakültelerdeki bu çok yönlü karmaşık yapının doğru analiz edilmesi ve tasarıma aktarılması gerekmektedir. Bir eğitim yapısı olarak fakülte binalarının tasarımı, pek çok farklı parametrenin birlikte değerlendirilmesini gerekli kılar. Nitelikli bir fakülte binasının tasarımında en önemli aşamalardan biri; tasarımcıya gerekli verileri sunarak tasarımın daha kapsamlı ve sürdürülebilir olmasını sağlayan mimari programlama aşamasıdır.

Fakülte Binaları Mimari Programlama Unsurları

Fakülte binalarında mimari programlama; tasarım sürecini, uygulama sürecini hatta kullanım sonrası değerlendirme sürecini de etkileyen çok önemli bir karar verme, veri toplama ve analiz etme aşamasıdır. Karmaşık fonksiyonlu yapılar olan fakültelerin tasarımının pek çok farklı yönden ele alınması gereken bir konu olduğu daha önce aktarılmıştır. Bu noktada mimari programlama evresinde tasarımcının yararlanacağı ve altlık olarak kullanacağı bilgiler mimari program unsurları üzerinden analiz edilebilmektedir. Programlama unsurları pek çok farklı şekilde gruplandırılıp değerlendirilebilir.

Çalışmanın bu başlığı altında, bir önceki bölümde sınıflandırılan mimari programlama unsurları fakülte binaları üzerinden incelenmiştir. Fakülte binalarında mimari program unsurları; kullanıcı ile ilgili faktörler, fiziksel faktörler ve diğer faktörler olarak 3 ana başlıkta ele alınmıştır.

Kullanıcı İle İlgili Faktörler

Fakülte binaları karmaşık fonksiyonlu yapısından dolayı pek çok farklı kullanıcı grubunu bir arada bulundurur. Bu kapsamda fakülte binalarının temel kullanıcıları:

- Öğrenciler (normal öğretim/ ikinci öğretim)
- Akademik personel
- İdari personel
- Hizmet personeli
- Ziyaretçiler olarak tanımlanabilir.

Fakülte binalarının kullanıcılarını genel olarak:

- Kalıcı kullanıcılar
- Geçici kullanıcılar olarak iki ana gruba ayırmak mümkündür (Sıramkaya B., 2015). Bu iki tanımlama birlikte ele alındığında, fakültelerin temel kullanıcı kendi

içlerinde sürekli ve geçici kullanıcılar olarak sınıflandırılabilir. Yapılan sınıflandırmaya göre (Şekil 3.2);

-Sürekli kullanıcı olarak öğrenciler: Lisans öğrencileri (normal öğretim, ikinci öğretim), yüksek lisans öğrencileri, doktora öğrencileri; geçici kullanıcılar olarak öğrenciler: Formasyon için gelenler, farabi için gelenler, yaz okulu için gelenler şeklinde gruplandırılabilir.

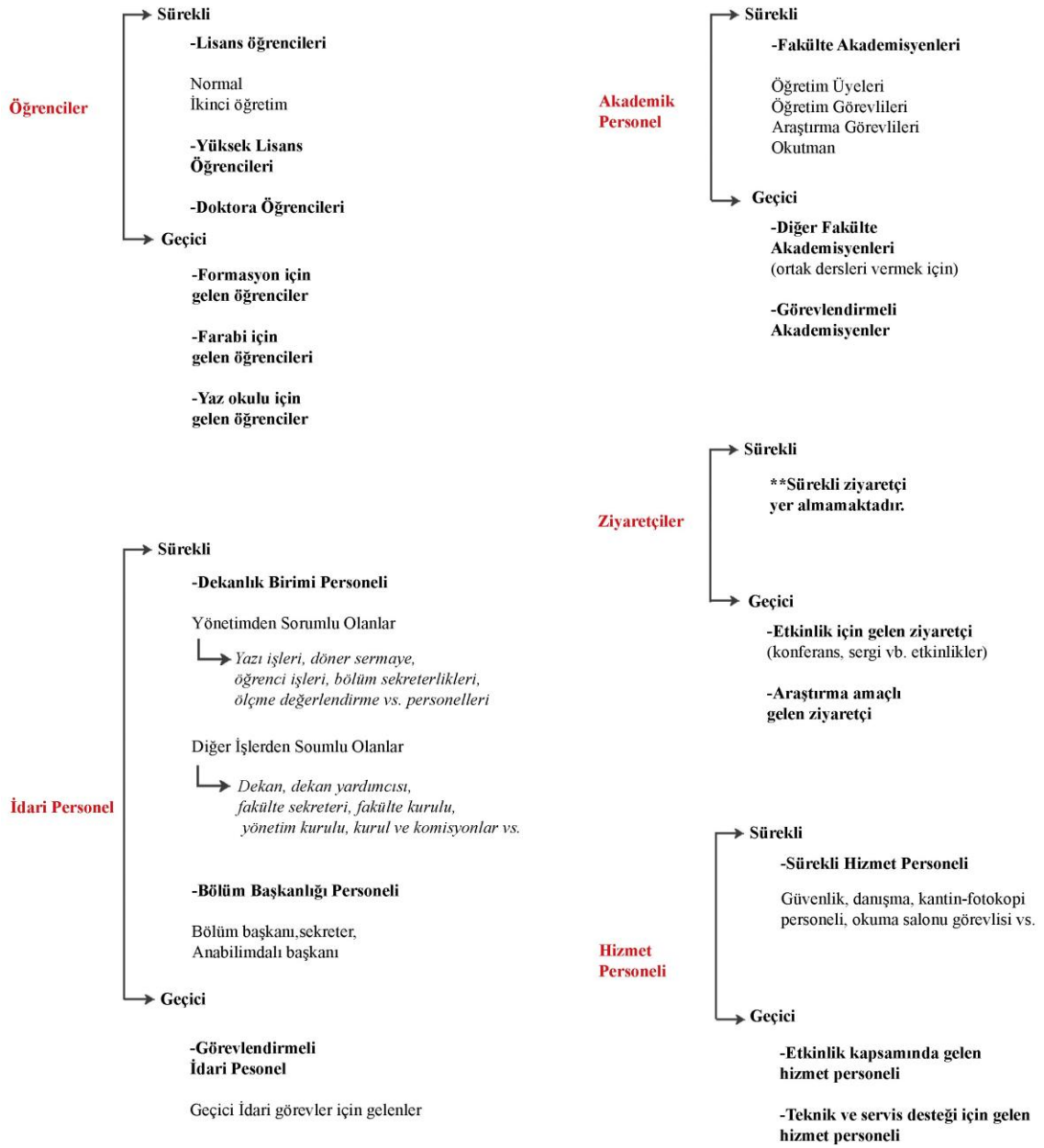
-Sürekli kullanıcı olarak idari personel: Dekanlık birimi personelleri (yönetimden sorumlu olanlar, diğer işlerden sorumlu olanlar), bölüm başkanlığı personelleri; geçici kullanıcı olarak idari personel: Görevlendirmeli idari personeller olarak gruplandırılabilir.

-Sürekli kullanıcı olarak akademik personel: Fakülte akademisyenleri (her bölüm veya anabilim dalı kapsamında fakültede yer alan öğretim üyeleri); geçici kullanıcı olarak akademik personel: Diğer fakülte akademisyenleri (ortak dersleri vermek için gelen akademisyenler), görevlendirmeli gelen akademisyenler olarak gruplandırılabilir.

- Sürekli kullanıcı olarak hizmet personeli: Sürekli hizmet personeli(güvenlik danışma, servis personeli gibi); geçici kullanıcı olarak hizmet personeli: Etkinlik kapsamında gelen hizmet personeli, teknik ve servis desteği için gelen hizmet personeli olarak gruplandırılabilir.

-Ziyaretçiler ise kalıcı olmayan geçici kullanıcılardır. Geçici kullanıcı kapsamında ziyaretçiler: Etkinlik için gelenler ve araştırma için gelenler olarak gruplandırılabilir.

FAKÜLTE BİNALARININ KULLANICILARI

Şekil 3.2. Fakülte Binaları Kullanıcıları (Literatür araştırmalarından yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.)

Fakülte binaları programlama unsurları kapsamında kullanıcılar ile ilgili bir diğer unsur ise eylemlerdir. Fakülte içerisindeki eylemleri tanımlamak için kullanıcılardan yola çıkmak mümkündür. Çünkü fakültenin içerisindeki eylemler kullanıcılar tarafından gerçekleştirilmektedir. Buradan hareketle fakülte binalarındaki temel eylemler:

- Öğrenme ve öğretme eylemleri,
- Araştırma ve sosyal faaliyet eylemleri,

-Yönetim ve idare ile ilgili gerçekleştirilen eylemler

-Hizmet eylemler (güvenlik, satış, danışma, vs.) olarak ifade edilebilir. Öğrenme-öğretme eylemleri ve araştırma ve sosyal faaliyet eylemleri fakültelerin eğitim programlarına ve fakültede gerçekleştirilen sosyal etkinliklere göre farklılaşmaktadır. Örneğin; bir mimarlık fakültesinin eğitim programı teorik ve uygulamalı eğitim türlerinin ikisini de barındırır. Teorik eğitimde genellikle öğrenciler toplu olarak bir mekan kullanır ve dinleme yöntemiyle, eğitmen tarafından aktarılan bilgileri alır. Fakat uygulamalı derslerde bireysel veya grup şeklinde deneyimlenerek öğrenme eylemleri gerçekleştirilir. Benzer şekilde araştırma eylemleri de farklılık gösterebilir. Çünkü pek çok farklı araştırma eylemi çeşidi vardır. Örneğin; bilgisayar kullanılarak gerçekleştirilen araştırma çalışmaları ile bir laboratuvar ortamında gerçekleştirilen araştırma çalışmaları farklı eylem disiplinlerine sahiptir. Sosyal faaliyetlerde de benzer durum söz konusudur. Bir konferans şeklinde gerçekleştirilen etkinlikte temel eylem genellikle anlatıcıyı oturarak dinleme şeklinde gerçekleştirilirken; Güzel Sanatlar Fakültesinde öğrencilerin yaptığı çalışmaların sergilenmesi olarak düzenlenen sosyal etkinlikte katılımcılar sergiyi dolaşarak çalışmalarını inceleme şeklinde bir eylem gerçekleştirirler. Bu nedenle bina programında fakülte içerisindeki eylemlerin net bir çerçevede tanımlanabilmesi için tasarlanacak fakültenin hangi fakülte olduğu, eğitim programlarının içeriği ve nasıl uygulandığı, fakülte içerisinde ne tür sosyal etkinlikler gerçekleştirildiği gibi soruların cevaplandırılması gerekir.

Fakültelerde kullanıcıların tanımlanması, gruplandırılması ve eylemlerin ifade edilmesi bir diğer program unsuru olan kullanıcı gereksinimlerini de etkilemektedir. Fiziksel kullanıcı gereksinimleri fakülte içerisinde kullanıcı gruplarının gerçekleştireceği eylemler doğrultusunda saptanabilir. Çetinkaya (2016), eğitim yapılarının tasarım kriterlerinin araştırılması ile ilgili yaptığı çalışmada öğrenme yaklaşımlarının değerlendirilmesi kapsamında, eğitim yapılarının bazı öğrenme yaklaşımlarını fiziksel olarak desteklemesi gerektiğini ifade etmiş ve bu öğrenme yaklaşımlarından 18 tanesini tanımlayarak bu sayının arttırılabileceğini vurgulamıştır. Buradan hareketle Çetinkaya'nın (2016) aktardığı bazı öğrenme yaklaşımlarının eğitim yapılarında gerek duyulabilecek mekanların saptanmasında kullanılabilecek faydalı bir argüman olabileceği yaklaşımı ile gerek duyulabilecek mekanların tanımlanması kapsamında bazı örnekler oluşturulmuştur. Bunlar:

-Kişinin bireysel çalışarak öğrenmesi- bireysel çalışma mekanları

-Grup içerisinde tartışarak öğrenme- grup çalışma mekanları

- Birebir öğrenme- bireysel eğitim mekanları
- Eğitmenin, dersliklerde kalabalık gruplara anlatması ile öğrenme- derslik/ amfi mekanları
- Proje yaparak uygulamalı öğrenme- uygulamalı eğitim mekanları
- Mobil teknolojik aletlerle araştırarak öğrenme- bireysel veya grup çalışma mekanları
- İnternet araştırması yaparak öğrenme- bireysel bilgisayar kullanım mekanları
- Eğitmen ile bilgisayar bazlı öğrenme- bilgisayar laboratuvar mekanları
- Eğitmen ile sanat bazlı öğrenme- atölye mekanları
- Seminer bazlı öğrenme- konferans salonları, seminer odaları mekanları
- Natüralist öğrenme- dış mekanlar
- Uygulamalı öğrenme- laboratuvar veya atölye mekanları
- Spor öğrenimi- spor salonları, havuzlar, koşu alanları vb. mekanları şeklinde

tanımlanabilir. Bu öğrenme yaklaşımları ve gereksinim duyulabilecek mekan eşleşmesi artırılabilir ve çeşitlendirilebilir. Bir eğitim yapısı olan fakültelerde de eğitim programının içeriğine göre farklı öğrenme yaklaşımları benimsenebilir. Bu öğrenme yaklaşımları farklı mekan gereksinimleri ortaya çıkarabilir. Bununla birlikte aynı mekanın farklı kullanımları da söz konusu olabilir.

Kullanıcıların psiko-sosyal gereksinimleri de fakültelerin mimari programında ele alınması gereken bir diğer unsurdur. Öğrencilerin eğitim yapıları içerisindeki davranış ve hareket kalıpları, binaların mekansal düzenlenişine dair etkileri, mimari programlamanın ve eğitim ortamlarının performansı kapsamında yapılan çalışmaların önemli konularından biri olarak kabul edilmektedir. Çünkü sosyal etkileşimin sağlanması veya sınırlandırılması önemli bir insani ihtiyaçtır. Eğitim yapılarındaki fiziksel mekan organizasyonları bu sosyal etkileşim ihtiyacını artırarak ya da sınırlandırıp mahremiyet gereksinimlerini sağlayarak kullanıcılar için uygun bir hale getirebilir (Lang 1987 ve Archea 1999; Pasalar, 2003). Bu nedenle programlama evresinde kullanıcının fiziksel gereksinimlerinin yanında psiko-sosyal gereksinimleri de değerlendirmeye alınmalı ve değerlendirme sonuçları, tasarım sürecine aktarılmalıdır.

Fakülte kullanıcılarının sayıları, kullanıcıların gereksinim duyduğu ve eylemlerin gerçekleştirildiği mekanların büyüklükleri, bir diğer önemli unsur olan kapasiteyi gündeme getirmektedir.

Fakülte binalarında kullanıcı sayısı ve program sayısı sayısal kapasitenin belirlenmesinde kullanılan en temel ölçüttür. Öğrenci sayısı, öğretim üyesi sayısı ve

personel sayısı binanın kullanıcı kapasitesini oluşturur. Binanın işlevi ve bu işleve bağlı olarak bina içerisinde gerçekleşecek eylemlerin gerektirdiği mekanların sayısı, türü, hacmi ise fakülte binalarının kapasiteye bağlı büyüklüğünün belirlenmesinde kullanılır. Bu kapsamda kapasite; sayısal kapasite ve hacimsel kapasite olarak ikiye ayrılabilir. Fakültelerde sayısal kapasite; öğrenci sayısı, akademik personel sayısı, idari personel sayısı, hizmet personeli sayısı, ve ziyaretçi sayısı olarak ifade edilebilir. Hacimsel kapasite ise; adet ve büyüklük açısından eğitim-öğretim mekanları, idare ve yönetim mekanları, sosyal faaliyet mekanları ve diğer mekanlar olarak ele alınabilir (Şekil 3.3).

FAKÜLTE BİNALARINDA KAPASİTE

Şekil 3.3. Fakülte Binalarında Kapasite (Literatür araştırmalarından yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.)

Ülkemizde üniversitelerin bağlı olduğu ana kurum olan Yükseköğretim Kurulu (YÖK), üniversite ve üniversiteye bağlı bütün birimlerden sorumludur. Yeni bir üniversite kurulması, fakülte veya bölüm açılması ve kapatılması YÖK denetiminde gerçekleştirilir. Bu nedenle fakültelerdeki genel kapasite ve her eğitim-öğretim döneminde fakülteye kabul edilecek öğrenci sayısına bağlı olarak değişen yıllık kapasite YÖK tarafından belirlenir. YÖK'ün 2547 sayılı kanunun 7. maddesi h fıkrasında yer alan “Üniversitelerin her eğitim-öğretim programına kabul edeceği öğrenci sayısı önerilerini inceleyerek kapasitelerini tespit etmek...” (YÖK'ün 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu, 1981) ibaresinden anlaşılabacağı üzere, üniversitelerin yıllık öğrenci

kapasitesi YÖK tarafından belirlenmekte ve değişkenlik göstermektedir. Benzer şekilde bir diğer kullanıcı grubu olarak tanımlanan öğretim elemanları da, YÖK'ün 2547 sayılı kanunun 7. maddesi f fıkrasında yer alan; “*Üniversitelerin ihtiyaçlarını, eğitim-öğretim programlarını, ... dikkate alarak; üniversitelerin profesör, doçent ve doktor öğretim üyesi kadrolarını dengeli bir oranda tespit etmek*” (YÖK'ün 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu, 1981) ibaresinden anlaşıldığı üzere YÖK tarafından belirlenmektedir. YÖK, fakültelerde bulunması gereken asgari öğretim elemanı sayısını belirler ve fakültelerde eğitimin başlayıp devam edebilmesi için bu sayının sağlanması gerekir. Bununla beraber fakültelerde norm kadro ve norm dışı kadro olmak üzere iki farklı öğretim elemanı kadrosu daha vardır. Norm kadro, YÖK tarafından fakülte veya bölümlerde yer alan her bir anabilim dalı veya ana sanat dalında en az bir öğretim üyesi olacak şekilde belirlenir. Fakat rektör, bu kapsamda görüşler alarak; anabilim dalları veya ana sanat dalları dikkate alınarak belirlenen norm kadro sayısını, bölüm düzeyinde veya fakülte düzeyinde iki katına kadar çıkarabilir (Devlet Yüksek Öğretim Kurumlarında Öğretim Elemanı Norm Kadrolarının Belirlenmesine ve Kullanılmasına İlişkin Yönetmelik, 2018).

YÖK tarafından belirlenen öğrenci sayısı, öğretim elemanı sayısı gibi kapasite verileri mimari programlama aşamasında değerlendirilmelidir. Çünkü kapasite, programı ve tasarımı etkileyen önemli unsurlardan biridir. Binanın genel biçimlenişi, mekanların tasarlanması ve organize edilmesinde belirleyici bir role sahiptir.

Fiziksel Faktörler

Fakültelerin mimari programı oluşturulurken analiz edilmesi gereken fiziksel faktörleri; fakültelerin tanımlanması ve işlevlerinin açıklanması, temel fonksiyon gruplarının belirlenmesi ve bina organizasyonunun işlevsel ve mekansal olarak değerlendirilmesi olarak tanımlamak mümkündür. Bu bağlamda tasarlanacak fakültenin hangi fakülte olduğu (Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Mühendislik Fakültesi vs.) ve temel işlevi öncelikle saptanmalıdır. Fakülteler, üniversitelerin eğitim faaliyetlerinden sorumludur. Fakat fakülte binaları kendi içerisinde nitelik ve nicelik yönünden çeşitlilik gösterebilir. Bunun temel nedenlerinden biri fakültelerde verilen eğitimin içeriğidir (Aydın ve Uysal, 2009). Genellikle verilen eğitimin içeriğine göre adlandırılan fakülteler; eğitim yönünden donanımlı bireyler yetiştirmenin yanında, öğrencilerin kendilerini psiko-sosyal yönden de geliştirmeleri hedeflemektedir.

Fakülte binalarını oluşturan mekanları işlevlerine göre örgütlemek mümkündür. Bu mekanlar; eğitim birimleri, idari birimler, araştırma ve inceleme mekanları, sosyal

faaliyet ve beslenme mekanları, yardımcı mekanlar, dolaşım mekanları vb. şeklinde tanımlanabilir (Türeyen, 1999; Sıramkaya B., 2005). Bu yaklaşımdan hareketle fakülte binalarının temel fonksiyon grupları, fakültede yer alan temel eylemlerden yola çıkılarak belirlenebilir. Eğitim-öğretim eylemleri için eğitim birimleri, yönetim ve idari eylemler için idari birimler, araştırma eylemleri için araştırma ve inceleme birimleri, sosyal faaliyet eylemleri için sosyal faaliyet birimleri ve ortak kullanım birimleri, hizmet eylemleri için ise servis birimleri fakültelerin temel fonksiyon grupları olarak ifade edilebilir. Temel fonksiyon grupları, fonksiyonların gerçekleştirildiği mekanlardan oluşmaktadır. Temel fonksiyon gruplarını oluşturan mekanlar Şekil 3.4’de ifade edilmiştir. Fonksiyonların gerçekleştirildiği mekanlar, fakülteden fakülteye farklılık gösterebilir ve grup sayılarında artma veya azalma görülebilir.

FAKÜLTE BİNALARININ TEMEL FONKSİYON GRUPLARI VE MEKANLARI

Temel Fonksiyon Grubu	Fonksiyonların Gerçekleştirildiği Mekanlar
→ Eğitim Birimleri	Derslikler, konferans ve seminer salonları, atölyeler vb. (Eğitimin uygulanma biçimine göre farklılaşabilen mekanlar)
→ İdari Birimler	Dekan odası, anabilimdalı, bölüm başkanlık odaları öğretim elemanlarının odaları vb. (Yönetim mekanları)
→ Araştırma ve İnceleme Birimleri	Fen laboratuvarları, kütüphane, kitaplık, bilgisayar laboratuvarları vb. (Araştırma türüne göre farklılaşan mekanlar)
→ Sosyal Faaliyet Birimleri	Büyük kapasiteli salonlar veya amfi tiyatroları, toplantı ve gösteri mekanları, sergi mekanları vb. (Faaliyetin türüne göre değişen mekanlar)
→ Ortak Kullanım Birimleri	Kantin, kafeterya, atrium, yemekhane, dinlenme mekanları, oturma mekanları vb. (Yapılan ortak eyleme göre farklılaşan mekanlar)
→ Servis Birimleri	Depo, tesisat mekanları, arşiv, fotokopi vb. (Yardımcı mekanlar)
	Merdiven, asansör, rampa vb. (Dolaşım mekanları)

Şekil 3.4. Fakülte Binalarının Temel Fonksiyon Grupları ve Mekanları (Literatür araştırmalarından yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.)

Fakültelerin mimari programı kapsamında değerlendirilen bir başka unsur da bina organizasyonudur. Bina organizasyonu mekansal organizasyon ve işlevsel organizasyon olarak iki farklı şekilde ele alınabilir. Fakülte binalarında işlevsel

organizasyon, fakültenin temel işlevleri üzerinden tanımlanabilir. Fakültelerin genel idaresinden sorumlu olan birim dekanlıktır. Dekanlık kendi içinde ilgili birimlerden oluşur. Akademik personel bölümü ise genel olarak eğitimden sorumludur. Fakülte'deki eğitim, bölümlere ayrılarak uygulanır. Fakülteler tek bir bölümden oluşabildiği gibi (örn: hukuk fakültesi, tıp fakültesi) bir fakülte içerisinde birden fazla bölüm de yer alabilir (örn: Eğitim Fakültesi, Mühendislik Fakültesi). Bölümler de kendi içinde anabilim ve ana sanat dallarına ayrılmaktadırlar. Bilim dalı ve sanat dalı da anabilim ve ana sanat dalları içerisinde yer alan araştırma ve uygulama birimleridir (Şekil 3.5). Bölümler kendi içerisindeki eğitim programları çerçevesinde kurumsal ve uygulamalı farklı derslikler adı altında farklı düzenleme ve mekanlara gereksinim duyarlar. Bu nedenle bölüm ve eyleme dayalı ayrımlar mekan organizasyonu şekillendirerek tasarımı etkilemektedir. Sosyal alanlar ise, fakülteye göre farklılaşabilen sosyo-kültürel faaliyetlerin gerçekleştirilmesi için tasarlanan alanlardır (Aydın ve diğ., 2009, Üniversitelerde Akademik Teşkilat Yönetmeliği, 1982).

FAKÜLTELERİN ÖRGÜTSEL YAPISI

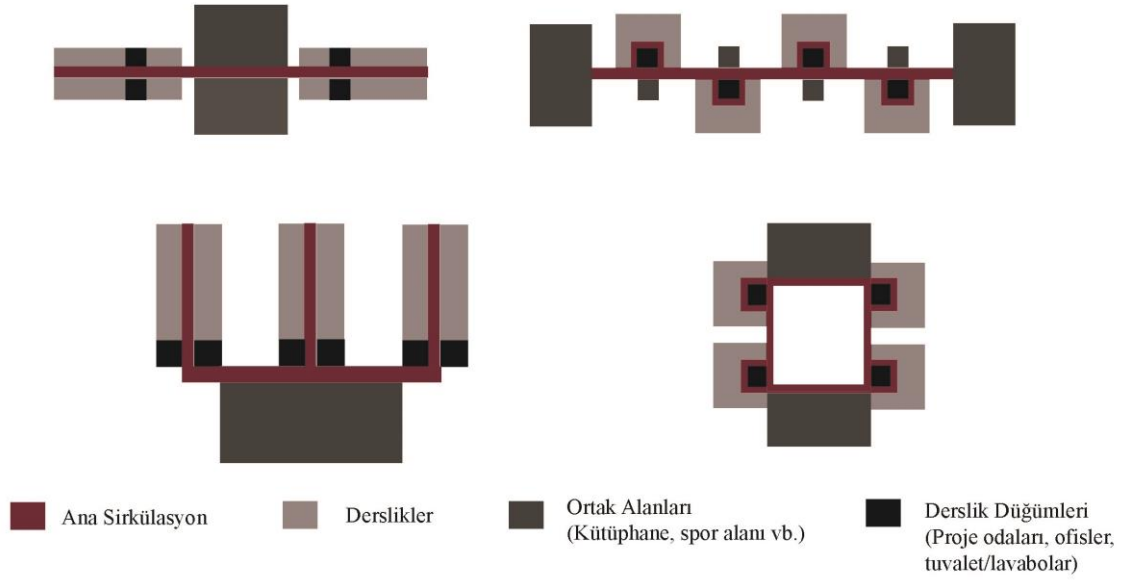
Şekil 3.5. Fakültelerin Örgütsel Yapısı (Literatür araştırmalarından yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.)

Rigolon (2010), daha çok öğrenme ve sosyalleşme alanlarında yenilikçi faktörler sunan okul binalarına odaklanarak, uluslararası vaka çalışmalarının analizine dayanan bir araştırma grubu ile eğitim yapıları için bazı modeller tanımlamıştır. Bunlar; avlu tip, blok tip, küme tip ve kasaba benzeri tipi tasarım modelleridir. Bu modellerin detaylandırılmasında morfoloji ve iç düzenin temel kriterler olduğunu ifade etmiştir. Avlu tipi modelde dış mekanlar önemli bir yere sahiptir. Bu tipte kolayca gözlemlenebilen ve güven hissi veren korunmuş bir dış alan tanımlanır. Blok tipi modelde, kompakt hacimler ve basit iç düzenlemeler oluşturulur. Bu tipin ikinci önemli noktası ise sınıflar, laboratuvarlar gibi eğitim birimlerine doğrudan büyük bir sosyal alandan ulaşılabilmesidir. Küme tipi modelde, bina bağımsız eğitim birimlerini temsil edebilen farklı hacimlere bölünebilir. Modelde bina, uzunlamasına bir yerleşim düzenine veya merkezi bir atrium oluşturan bir düzene sahip olabilir. Bu modelde, bina düzeyine veya bağımsız hacimlerin düzenlenişine göre farklı varyasyonlar görülebilir. Kasaba benzeri plan modelinde ise yapı çok sayıda mekan ve bunların birleşimleri ile oluştuğundan, kasaba metaforu kullanılmaktadır. Bir dizi sirkülasyon giderek daha özel olan alanlara ulaştırır. Bu tip plan modelinde iki alt model gözlenmiştir. Birincisi “karmaşık boklar” genellikle kompakt bir yapıda ve tek katlıdır. Kasaba metaforu bu modelde, iç mekanların birleşimi şeklinde ortaya çıkmaktadır. İkinci modeldeki “bileşik yapılar” ise serbest bir şekilde düzenlenmektedir. Bu modelde kasaba metaforu, karmaşık iç mekanların ve üç boyutlu hacimlerin zenginliği ile oluşturulmaktadır. (Şekil 3.6) (Rigolon, 2010).

Şekil 3.6. Okul Binaları Tasarım Tipleri (Rigolon, 2010)

Mekansal organizasyonun oluşturulmasında yinelenen temel işlev belirleyici bir nitelik taşır (Aydın ve diğ., 2009). Fakülte yapılarının temel birimi, eğitimin gerçekleştirildiği eğitim birimleridir. Bunlar; derslikler, amfiler, atölyeler, stüdyolardan oluşan birimlerdir. Mekan organizasyonunda bu eğitim birimleri esas alınır ve diğer bütün alanlar eğitim birimleri etrafında şekillenir. Ayrıca ortak kullanım ve yönetim mekanları, eğitim birimleri ile doğrudan ilişkilidir (Çalışkan, 2021). Perkins (2001), eğitim yapıları için yaptığı sınıflandırmada üç temel bölüm kapsamında mekan organizasyonunu şematize etmiştir. Bu temel bölümler; dolaşım, derslikler ve ortak kullanım alanlarıdır (Şekil 3.7) (Peksins, 2001; Sıramkaya B., 2015).

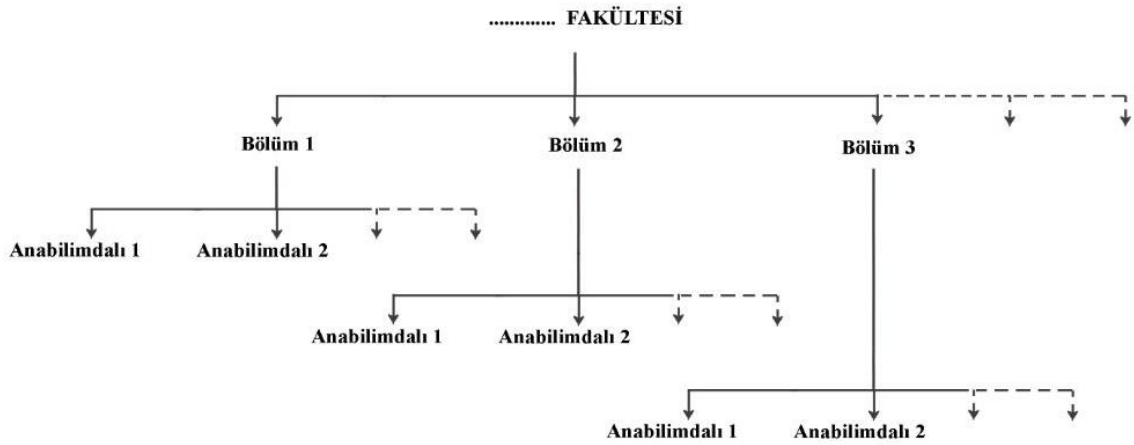

Şekil 3.7. Perkins'in Eğitim Yapıları Mekan Organizasyonuna Dair Yaptığı Sınıflandırma (Pekins, 2001; Sarıberberoğlu Tunçok, 2018 ve Sıramkaya B., 2015)

Genellikle eğitim yapılarının büyük çoğunluğunda olduğu gibi fakülte binalarında da mekan örgütlenmesi sirkülasyon ağı ile şekillenmektedir (Sıramkaya B., 2005). Sirkülasyon bir anlamda dolaşım hareketi demektir. Yapı içerisindeki dolaşım sirkülasyon elemanları ile gerçekleşmektedir. Sirkülasyon elemanlarından yatay sirkülasyon elemanları; koridorlar ve holler, düşey sirkülasyon elemanları ise; merdiven, asansör ve rampalar olarak gruplandırılmaktadır. Holler; giriş holleri kat holleri gibi çeşitlenebilmektedir. Giriş holleri, karşılama mekanlarıdır ve bu holler, girişte toplanan kullanıcıların buradan binaya dağılmasını sağlar. Kat holleri geçiş mekanları olmanın yanı sıra sosyal mekan olarak da kullanılabilir. Koridorlar da benzer şekilde geçiş ağı olarak değerlendirilebilirler ancak gerekli donatılar ile bir yaşam mekanı olarak da kullanıma sunulabilirler. Merdivenler binalarda düşey ulaşımı sağlar. Kapasiteye göre genişlikleri ve bina içerisindeki sayıları belirlenebilir. Asansör ise giriş ve kat hollerine konumlandırılması gereken hızlı ulaşımı sağlayan bir diğer düşey sirkülasyon elemanıdır (Çalışkan, 2021). Rampalar da binalarda özellikle engelli ve yaşlı kullanıcılar için önemli olan düşey sirkülasyon elemanlarıdır.

Fakülte binaları birer eğitim yapıları oldukları için, programlama sürecinde mekan organizasyonu çalışmaları kapsamında, bölüm ve anabilim dallarının eğitim programı özellikle dikkate alınması gereken bir konudur. Çünkü eğitim programında yer alan eğitim türü ve bu türün uygulanma yöntemi mekanın biçimlenmesini ve organizasyonunu etkiler. Eğitimin program içeriğine göre; teorik eğitim, uygulamalı

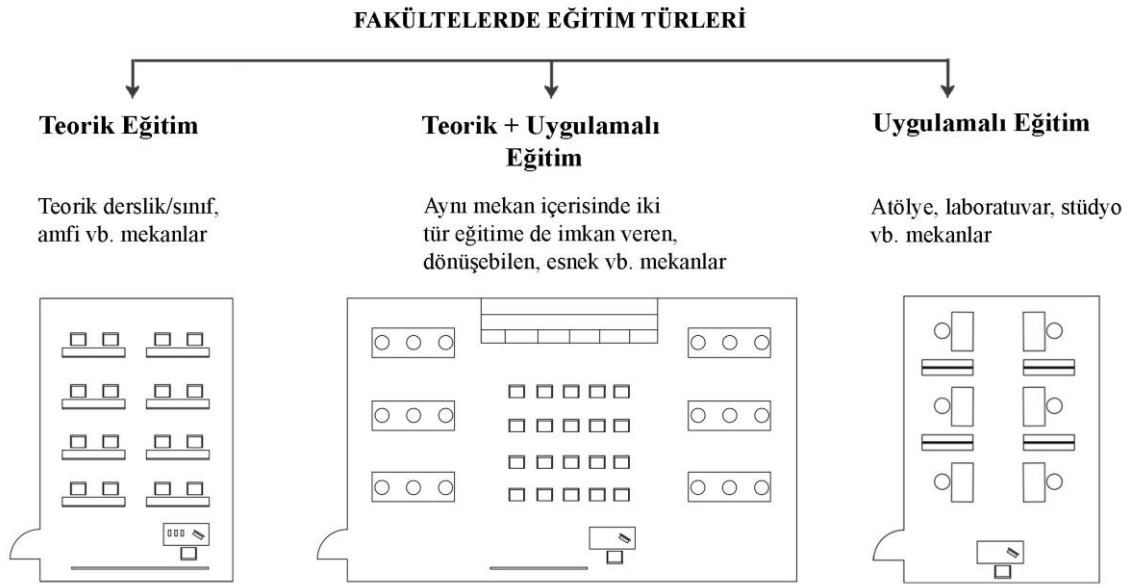
eğitim ve teorik + uygulamalı eğitim olarak sınıflandırılabilceği daha önce aktarılmıştır. Fakültelerdeki programlama sürecinde; tasarlanacak fakültenin hangi fakülte olduğu (mimarlık, eğitim, tıp fakültesi gibi), fakülte içerisinde hangi bölümlerin yer alacağı ve bu bölümlerin hangi anabilim dallarına ayrıldığı öncelikle saptanmalıdır (Şekil 3.8).

Şekil 3.8. Fakülte ve Fakültede Yer Alacak Bölüm ve Anabilim Dallarının Belirlenmesi (Literatür araştırmalarından yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.)

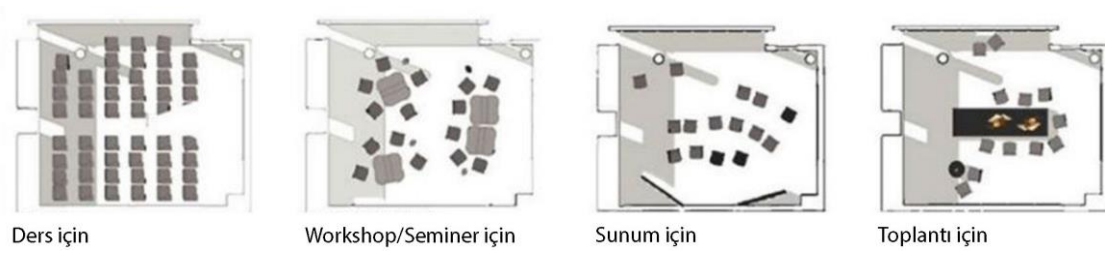
Fakültede yer alacak bölümler ve bölümler bünyesinde yer alacak anabilim dalları belirlendikten sonra, her bir anabilim dalının uyguladığı eğitim türü tespit edilmelidir. Eğitim türü tespit edilirken bölümlerdeki eğitimin niteliği dikkate alınmalıdır. Fakültelerde yer alan bölümler niteliğine göre; sayısal bölümler, sözel bölümler, özel yetenek bölümleri, sağlık bölümleri, spor bölümleri olarak gruplandırılabilir. Niteliği ve eğitim türü tespit edilen bölümlerdeki eğitimin uygulanma yöntemine göre gerektireceği mekansal gereksinimler saptanmalıdır (Şekil 3.9). Zaman içerisinde eğitim programlarında oluşabilecek değişimler ve eğitim uygulama yöntemlerinin olası gelişmelerden etkilenme durumları da dikkate alınarak, toplanan veriler ve oluşturulan mekan analizi çalışmaları tasarım sürecine aktarılmalıdır. Çünkü fakültelerde yeni bölümlerin açılması veya var olan bölümlerin kapatılması, eğitim programlarında zaman içerisinde değişiklikler yapılması (YÖK veya MEB kaynaklı olabilir) ve eğitim programlarının uygulanma yöntemleri kapsamında değişimler yaşanması (gelişen teknoloji kaynaklı olabilir) mekan organizasyonunun da değişmesine sebep olmaktadır. Binanın iç mekan organizasyonunun zamanla değişmesi

ve mekansal gereksinimler kapsamında dönüşümler yaşanması binanın genel organizasyonunu da olumsuz etkilemektedir.

Şekil 3.9. Fakültelerde Eğitim Türleri (Literatür araştırmalarından yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.)

Fakülte binalarında eğitim mekanlarının eğitim programına uygun olması ve farklı kullanım koşullarına olanak vermesi önemli bir konudur. Mekanların kullanım esnekliğinin sağlanabilmesi için, mekan içerisindeki olası tüm eylemlere imkan verebilecek şekilde dönüştürülebilir donatı elemanları tercih edilebilir (Şekil 3.10) (Topatan, 2021).

Şekil 3.10. Aynı Mekanın Farklı Eylemler İçin İç Mekan Düzeninin Değiştirilmesi (Gee, 2006; Topatan, 2021)

Diğer Faktörler

Fakülte binalarının diğer programlama unsurları; ekonomik unsurlar, toplumsal yapı, teknik ve teknolojik veriler, standartlar ve yasal kısıtlamalar olarak sınıflandırılmıştır. Yükseköğretim kurumu olan üniversiteler; bağlı bulunduğu ülkeye

ve insanlığa hizmet etmek amacı ile kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip olacak şekilde devlet tarafından kanunla kurulur. Vakıf üniversiteleri ise yine kanun ve tüzüğe uygun olmak ve kazanç amacı gütmemek şartıyla vakıflar tarafından kurulur. Fakat yine devlet gözetimi ve kontrolüne tabidirler. Üniversitelere ve yükseköğretim kuruluna mali kaynak devlet tarafından sağlanır ve bu mali kaynağın nasıl ve ne ölçüde kullanılacağı yine anayasada yer alan hükümler çerçevesinde belirlenir. Vakıflar tarafından kurulan üniversitelerin ise mali ve idari koşulları devlete bağlı değildir. Sadece akademik çalışmalar, öğretim elemanı ile ilgili konular ve güvenlik konuları anayasa hükümlerine tabiidir (T.C. Anayasası 2709 Sayılı Kanun 130. madde, 1982).

Fakülte binaları, üniversiteye bağlı birimler olduğundan toplumsal yapı kapsamında üniversitenin kurulduğu yerdeki toplumsal düzeni ele alınmak daha geniş bir ölçekten bakılmasını sağlamaktadır. Toplumsal yapı ve mekansal yapının birbiriyle etkileşim halinde oldukları ve birbirlerini dönüştürdükleri daha önce aktarılmıştır (sf. 49). Buradan hareketle üniversiteler ve toplumsal yapı etkileşiminin karşılıklı bir olgu olduğu söylenebilir. Üniversiteler, kurulduğu yerdeki toplumsal düzenden etkilendiği gibi o bölgedeki toplumsal düzeni de etkiler. Çünkü üniversite kurulması ile kullanıcı olarak pek çok farklı insan ve dolayısıyla pek çok farklı kültür bu bölgede yer alacaktır. Bu nedenle üniversite yapılarının programlama çalışmalarında toplumsal yapı incelenmeli ve gerekli analiz çalışmaları yapılmalıdır.

Programlama çalışmaları kapsamında, fakültelerin üniversite içerisindeki yeri de ele alınması gereken bir diğer önemli konudur. Üniversitelerin eğitim birimi olan fakülteler, kampüs yerleşkeleri içerisinde yer alabildiği gibi kampüs yerleşkeleri dışında da yer alabilmektedir. Programlama sürecinde, tasarımı yapılacak fakülte binasının yeri, diğer fakülte binalarıyla ve diğer üniversite yapılarıyla ilişkisi incelenmelidir.

Üniversitelerin yapı işleriyle ilgili olan birim Yapı İşleri Teknik ve Daire Başkanlığıdır. Yükseköğretim üst kuruluşları ile yükseköğretim kurumlarının idari teşkilatı hakkında kanun hükmünde kararname 28. maddede Yükseköğretim kurumlarının idari teşkilatı içerisinde yer alan Yapı İşleri Teknik ve Daire Başkanlığının görevi; “*Üniversite bina ve tesislerinin projelerini yapmak, ihale dosyalarını hazırlamak, yapı ve onarımla ilgili ihaleleri yürütmek, inşaatları kontrol etmek ve teslim almak, bakım ve onarım işlerini yapmak*” olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca Yapı İşleri Teknik ve Daire Başkanlığı, üniversitenin genel olarak teknik işlerinden de sorumludur (Yükseköğretim Üst Kuruluşları İle Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname madde 28, 1983). Bu bağlamda fakülte

binalarının inşasında ve onarımında yetkili birimin Yapı İşleri Teknik ve Daire Başkanlığı olduğu ve binaların kontrolünün yasal düzenlemelerle belirlenmiş kurallar ve standartlara göre yapıldığı söylenebilir.

Fakülte binalarına teknolojinin etkisi ise hem yapım aşamasında hem de kullanım aşamasında gündeme gelmektedir. Yapım aşamasında bina mevcut teknolojik imkanlarla inşa edilmektedir. Bu nedenle öncelikle tasarımın inşa edilebilir olması gerekmektedir. Programlama aşamasında mevcut teknolojik durum bu sebeple ele alınmalı, analizler tasarıma aktarılmalı ve tasarımcı bu doğrultuda tasarımını gerçekleştirmelidir. Teknolojinin kullanım sürecine etkisi ise özellikle eğitim programları kapsamında ortaya çıkmaktadır. Fakültelerin, pek çok farklı eğitim programı ve uygulamasına sahip bölüm ve anabilim dallarından oluştuğu daha önce aktarılmıştır. Kullanım sürecinde gelişen teknoloji ise bu farklı eğitim uygulamalarını etkilemektedir. Bu nedenle programlama sürecinde teknolojiye dair olası gelişmeler göz önünde bulundurulmalı ve bu kapsamda tahminler geliştirilmelidir. Geliştirilen tahminler tasarım sürecinde değerlendirilip, olası gelişmelere imkan verebilecek esnek mekanlar tasarlanmalıdır.

Mimari program unsurları olarak değerlendirilen diğer faktörler ile ilgili analizler, üniversite ve fakültelerin tasarımına veri sağlamak üzere pek çok alt bilgiyi içerir. Tasarımcı bu verilerden hareketle pek çok tasarım kararını almaktadır. Programlama aşamasında bu verilerin kapsamlı bir şekilde ele alınmaması veya hiç ele alınmaması uygulama ve kullanım aşamasında sorunlara yol açmaktadır. Bu durum ise binaların sürdürülebilirliğini olumsuz etkilemekte ve binalarda değişim/dönüşüm yaşanmasına sebep olmaktadır.

3.2.1. Eğitim Fakültelerinde Yaşanan Değişimlerin Mimari Programa Etkisi

Eğitim fakülteleri günümüzde üniversitelere bağlı, pek çok farklı bölüm ve anabilim dalından oluşan 4 yıllık süre ile eğitim veren kurumlardır. Ancak Türkiye’de Eğitim Fakülteleri bugüne kadar bazı değişimler yaşamıştır. Bu değişimlerin fakültenin mimari programı üzerine etkileri de yadsınamaz bir gerçektir. Buradan hareketle zaman içerisinde yaşanan bazı önemli değişimleri ele almak; bu değişimlerin Eğitim Fakültelerinin mimari programı üzerine etkilerini daha iyi inceleyebilmek için gerekli görülmüştür. Yaşanan değişimlerin incelemesine geçilmeden önce konuyla ilgili bazı çalışmalara bakıldığında, iki önemli kurumun Eğitim Fakülteleri ile etkileşim kapsamında öne çıktığı görülmektedir.

Eğitim fakülteleri ile ilgili kurumlardan ikisi Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) ve Milli Eğitim Bakanlığı'dır (MEB) (Safran, 2014). Bu kurumları Eğitim Fakülteleri ile ilgili en önemli iki kurum olarak ele almak mümkündür. Çünkü 1982 reformuna kadar öğretmen yetiştirmekten ve istihdam etmekten sorumlu kurum MEB'dir. Ancak öğretmen yetiştirme görevi; 1982 yılında çıkarılan bir kanun hükmünde kararname ile YÖK'e devredilmiştir. Bu kapsamda bütün öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumları YÖK'e bağlı hale getirilmiştir. Bu reformdan sonra MEB ise YÖK tarafından yetiştirilen öğretmenleri istihdam etme görevi ile çalışma hayatına devam etmiştir (Dağlı, 2006).

Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK): YÖK'ün görevlerinden bazıları şunlardır;

- *“Bir üniversite içinde fakülte, enstitü ve yüksekokul açılmasına, birleştirilmesi veya kapatılması ile ilgili olarak doğrudan veya üniversitelerden gelecek önerilere dayalı kararlar almak ve gereği için Milli Eğitim Bakanlığına sunmak”* (2547 Sayılı YÖK kanunu 7. madde d fıkrası 2. bent, 1981).

- Yükseköğretim kurumlarında, bölüm, anabilim dalı, ana sanat dalı ile ilgili uygulama ve araştırma merkezlerini üniversitelerden gelen istekler çerçevesinde veya doğrudan; açmak, birleştirmek ve kapamak

- Üniversite kurumlarının her eğitim-öğretim programına alacağı öğrenci sayısı önerilerini inceleyerek kapasiteyi belirlemek

- Gerekli hususları dikkate alarak (üniversitelerin ihtiyaçları, öğrenci sayısı vb. diğer hususlar) üniversitelerin akademik kadrolarını (profesör, doçent ve doktor öğretim üyesi) dengeli bir oran ile tespit etmek (2547 Sayılı YÖK kanunu Madde 7 f fıkrası, 1981)

YÖK'ün belirtilen görevleri incelendiğinde; fakülte, bölüm, anabilim dalı açmak kapatmak, kontenjan belirlemek, öğretim elemanı kadrolarını belirlemek gibi üniversiteler kapsamında çok önemli ve belirleyici görevleri olduğu gözlenmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB): MEB'in görevlerinden bazıları şunlardır:

- Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki öğrencileri pek çok çeşitli yönlerden donanımlı hale getiren eğitim-öğretim programlarını tasarlamak, uygulamak ve bu programları güncellemek; bu kapsamda öğretmenlerin ve öğrencilerin eğitim-öğretim faaliyetlerini yürütmek ve bu faaliyetleri denetlemek

- Her bireyin eşit derecede eğitime ulaşımını kolaylaştıran ve eğitimin imkanlarından yararlanmayı sağlayan politikalar geliştirmek

- Yüksek Öğretim Kurumları dışında kalan eğitim-öğretim kurumlarının açılmasına izin vermek veya açmak ve denetimini gerçekleştirmek

- Farklı yönlerden değişim ve gelişmelerin meydana getirdiği gereksinimlere uygun olarak eğitim sistemini, güncel teknik ve modeller doğrultusunda tasarlamak ve geliştirmek

- Milli Eğitim Politikası kapsamında ve bu bütünlükte eğitimin sağlanması amacıyla 1981 yılında çıkarılan 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunun Milli Eğitim Bakanlığına verdiği sorumlulukları ve görevleri gerçekleştirmek (Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı 1 Sayılı Kararnamesi Madde 301, 2018).

MEB'in belirtilen görevlerinden bazıları incelendiğinde Yükseköğretim dışındaki bütün eğitim faaliyetlerinden MEB'in sorumlu olduğu gözlemlenmektedir.

Türkiye'de temel yetiştirici Eğitim Fakülteleri olmak üzere öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimi üniversitelerde verilmektedir. Üniversitelerdeki eğitim biçimlendiricisi ise MEB kurumudur. MEB aynı zamanda istihdamdan sorumlu temel birimdir. Buradan da anlaşılabacağı üzere MEB öğretmen eğitiminde ve istihdamında ana görevli kurum olarak değerlendirilebilir. Çünkü geliştirdiği politika ve uygulamalar ile öğretmen eğitiminin planlanmasında etkili olmaktadır. Benzer şekilde yasal ve yönetsel kararlar ile öğretmen niteliği üzerinde bir etki oluşturmaktadır (Koçak ve Kavak, 2014). Öğretmen Yetiştirme Genel Müdürlüğü MEB bünyesinde yer alan bir birimdir. Bu birimin görevi öğretmen yetiştirme konusundaki politika ve kuralları saptamaktır (Şendağ ve Gedik, 2015).

Eğitim Fakültelerinin programlarında süreç içerisinde yaşanan önemli değişiklikler şunlardır;

-1981 yılı 2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu: Bu kanun kapsamında tüm Yükseköğretim Kurumları YÖK çatısı altına alınmıştır ve Eğitim Enstitüleri Eğitim Fakültelerine dönüştürülmüştür (URL 1).

-1998-1999 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanan YÖK/Dünya Bankası Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Projesi kapsamında Eğitim Fakülteleri, 1997 yılında 2761 sayılı YÖK kararı ile yeniden yapılandırılmıştır (Üstüner, 2004, YÖK, 2007).

-2006-2007 yıllarında Eğitim Fakülteleri yapılanması kapsamında düzenlemeler yapılmıştır (YÖK, 2007-5)

-2009 yılında kısmi düzenlemeler yapılmıştır (URL 2)

-2012 yılında yapılan Eğitim Fakültelerinin eğitim sisteminde gerçekleştirilen yapısal değişiklikler çerçevesinde yeniden düzenlemesi yapılmıştır (URL 2)

Bu önemli uygulamalar Eğitim Fakültelerindeki eğitim sisteminde ve eğitim programlarında önemli değişikliklere sebep olmuştur.

Yapılandırma süreci öncesi Eğitim Fakülteleri

Türkiye’de öğretmen yetiştirme görevi, günümüze gelene kadar yıllar içinde pek çok farklı kurum tarafından üstlenilmiştir. 1970-1980 yılları arasında, öğretmenlik mesleğinin algısı ve öğretmen ihtiyacının planlanmasındaki eksiklikler ve yanlışlıklar nedeniyle bazı sorunlar yaşanmıştır. Bu dönemde herhangi bir lisans programını bitiren kişiler, hızlandırılmış bir yöntem yaklaşımıyla (gece öğretimi, mektupla öğretim vb.) öğretmen olarak görev almıştır. 1980’li yılların başında öğretmen yetiştirme görevi üniversitelere devredilmiştir. 1982 yılında çıkarılan bir kanun hükmünde kararname ile öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının tamamı üniversitelere devredilmiştir. Bu kapsamda; ilköğretime öğretmen yetiştiren iki yıllık Eğitim Enstitüleri, iki yıllık Eğitim Yüksek Okuluna dönüştürülmüştür ve dönüştürülen bu kurumlar 1988-1989 eğitim-öğretim yılına kadar iki yıllık süre içerisinde eğitim vererek sınıf öğretmeni yetiştirmeye devam etmişlerdir. Bu düzenleme ile öğretmenler üniversitelerde yetiştirilmiş ve yetişen öğretmenler MEB tarafından istihdam edilmiştir. İlerleyen dönemlerde önce ön lisans tamamlama ardından lisans tamamlama programları ile çok sayıdaki mevcut öğretmen de lisans mezunu olmuştur. Bu dönemde öğretmenlerin üniversitelerde yetişmesi yaklaşımı ön plana çıkmış ve öğretmenlerin lisans mezunu olması düşüncesi zamanla daha da fazla önem kazanmıştır. Ardından 1989 yılında YÖK kararı ile Eğitim Yüksek Okullarının 2 yıllık öğretim süresi 4 yıla çıkarılmıştır. 1992-1993 eğitim-öğretim yılından itibaren ise 4 yıllık eğitim veren Eğitim Yüksekokulları ya direkt Eğitim Fakültelerine ya da Eğitim Fakültelerinin Sınıf Öğretmenliği veya Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenliği bölümlerine dönüştürülmüştür. Ancak 2 yılda yetiştirilen Sınıf Öğretmenleri 4 yılda yetişmeye başlayınca öğretmen açığı ortaya çıkmıştır ve pedagojik formasyon eğitimi almayan başka lisans programlarından mezun olan kişiler ve liseye branş öğretmeni olarak eğitim alan kişiler Sınıf Öğretmeni olarak MEB tarafından atanmıştır. Bu sorunlu yaklaşımdan sonra yalnızca Eğitim Fakültelerinde öğretmen yetiştirilmesi düşüncesi gelişmiş ve 1997 yılında Eğitim Fakültelerinde yeniden yapılanma söz konusu olmuştur (Safran, 2014, Dağlı, 2006, Dursunoğlu, 2003, YÖK, 2007-5).

1998-1999 yılı Eğitim Fakültelerinin yeniden yapılandırılması

Yeniden yapılandırma çalışmaları kapsamında öncelikle; 1997 yılında yürürlüğe giren ilköğretimin 8 yıllık zorunlu olması kararıyla açığa çıkan ilköğretimdeki Sınıf

Öğretmeni ve branş öğretmeni ihtiyacını karşılamak amaçlanmıştır (YÖK, 1998). Yeniden yapılandırma kapsamında alınan bazı kararlar şunlardır (YÖK, 1998a; YÖK, 2007-5);

-İlköğretimle ilgili olan programlar: İlköğretim bölümü, Yabancı Dil Öğretmenlikleri: Yabancı Diller Bölümü, Ortaöğretim (Lise) Öğretmenlikleri: Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanlar Eğitimi Bölümü ve Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü olarak düzenlenmiştir.

- Eğitim Bilimleri lisans programlarından Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Programı dışında kalanlar kaldırılmıştır.

- Okul öncesi dahil ilköğretime öğretmen yetiştiren programların ve yabancı diller, beden eğitimi gibi hem ilköğretime hem ortaöğretime öğretmen yetiştiren programların lisans düzeyinde eğitim vermeleri kararlaştırılmıştır.

-Ortaöğretime öğretmen yetiştiren programların ise yüksek lisans düzeyinde eğitim vermeleri öngörülmüştür. Bu kapsamda iki seçenek ortaya koyulmuştur. İlk seçenek kapsamında; öğrenciler Eğitim Fakültelerine kayıt olup ilgili alanda 7 yarıyıl eğitim gördükten sonra son 3 yarıyıl için Eğitim Fakültelerine dönerler. Toplamda 5 yıl eğitim alırlar. İkinci seçenek kapsamında; YÖK'ün belirlediği Eğitim Fakültesi dışındaki fakültelerden mezun olanlar 1,5 yıllık eğitim alarak tezsiz yüksek lisansı tamamlayıp ortaöğretimde öğretmenlik yapabilirler.

Yapılandırma sonucunda 16 program geliştirilmiştir ve diğer fakültelerde alan eğitimini tamamlayıp mezun olanların öğretmen olmak isteyenleri için uygulanacak tezsiz yüksek lisans programı Eğitim Fakülteleri bünyesinde yer almıştır. Ayrıca ilköğretim 2. kademe için yan alan uygulaması getirilmiştir. Buna göre örneğin Matematik Öğretmenliği için Fen Bilgisi, Fen Bilgisi Öğretmenliği için Matematik; Sosyal Bilgiler Öğretmenliği için Türkçe yan alan olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda kendi alanı dışında yan alan için de yetiştirilen öğretmenler, ihtiyaç duyulduğunda yan alan branşında da öğretmenlik yapabileceklerdir. Bu şekilde bir yaklaşım öngörülmüştür (YÖK, 1998).

2006-2007 yılı düzenlemeleri

2006-2007 yıllarında uygulanmaya başlanan yeni değişikliklerden bazıları şunlardır (YÖK, 2007-5, YÖK 2007);

-Yan alan uygulaması, ihtiyacın ortadan kalkması nedeniyle kaldırılmıştır (iki fakültedeki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği dışındakiler)

-Bu düzenleme kapsamında İlahiyat Fakültelerinde bulunan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Eğitim Fakülteleri Bünyesine alınmıştır.

-Eğitim Fakültesi öğrencilerinin ortaöğretime öğretmen yetiştirilmesi kapsamında 3,5+1,5 yıl şeklinde olan eğitim uygulaması 5 yıllık birleştirilmiş eğitime geçilerek değiştirilmiştir.

Bu kararlar düzenleme ile ilgili olarak verilen kararlardan bazılarıdır. Ayrıca 5 yıla düşürülen ortaöğretim alan öğretmenliği uygulamasında program derslerinin hepsinin Eğitim Fakülteleri tarafından verilmesine de karar verilmiştir (YÖK, 2007a; Turan, 2021).

2009 yılı düzenlemeleri

YÖK'ün 2009 yılında aldığı kararda; bazı üniversitelerin Fen Edebiyat ve İlahiyat Fakültelerinde ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programında öğrencilere verilen meslek derslerinin, lisans eğitimine yayılarak verilmesinin önünü açmıştır. Ardından diğer üniversiteler de bu kararı uygulamaya başlamışlardır. Daha sonra 2010 yılında YÖK ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programını kaldırmıştır ve oluşturulan pedagojik formasyon eğitiminin; bünyesinde Eğitim Fakültesi veya Eğitim Bilimleri Bölümü olan ve bununla birlikte yeterli öğretim üyesine sahip üniversitelerde son 4 yarıyılta verilmesine, ayrıca lisans mezunu olanlar için de 1 yıllık pedagojik formasyon programlarının açılmasına karar verilmiştir (Saylan, 2013 ve Yıldırım ve Vural, 2014; Turan, 2021). Bu karar neticesinde ortaöğretim öğretmeni olabilmek için Eğitim Fakültesi öğrencileri 5 yıl Fen Edebiyat Fakülteleri öğrencileri 4 yıl eğitim almaya başlamışlardır (Özoğlu, 2010).

2012 yılı düzenlemeleri

YÖK tarafından 2012 yılında alınan karar ile pedagojik formasyon eğitimi kaldırılmıştır. Bununla beraber bazı ihtiyaç duyulan alanlar hariç Eğitim Fakültelerinde ikinci öğretim programı kaldırılmıştır (Saylan, 2013; Turan, 2021).

Milli Eğitim Temel Kanununda 1997 yılında yapılan düzenleme sonucunda zorunlu eğitim 8 yıl kesintisiz olarak belirlenmiş ve bu durum yasa haline getirilmiştir (Örs ve diğ., 2013). 2012 yılında uygulamaya geçen yasada zorunlu eğitim; 4 yıl ilkokul, 4 yıl ortaokul ve 4 yıl liseden oluşmaktadır (Göksoy, 2013).

2013-2014 eğitim-öğretim yılından itibaren Eğitim Fakültelerindeki ortaöğretim alan öğretmenliği programlarına öğrenci alınmamasına YÖK tarafından karar verilmiştir. Bu karardan sonraki süreçte biraz esnek bir tutum sergilenerek YÖK, üniversitelerden bazılarının (Dicle, Atatürk, Gazi, Dokuz Eylül, Marmara, Necmettin Erbakan, Yüzüncü

Yıl üniversiteleri olmak üzere toplam 7 üniversite) Eğitim Fakültelerinin ortaöğretim alan öğretmenliği programlarına her yıl 20 tane öğrencinin alınmasına karar vermiştir ve bu kapsamda bu programların eğitim süresi 5 yıldan 4 yıla düşürülmüştür (Turan, 2019; Turan, 2021).

Türkiye’de Eğitim Fakülteleri kurulduğu tarihten itibaren sürekli olarak değişime uğramıştır. Bu durumun pek çok sebebi vardır. Ancak en temel sebep eğitim sisteminin ülkemizde çok sık değiştirilmesidir. Eğitim Fakülteleri öğretmen yetiştiren kurumlar oldukları için eğitim sisteminin değiştirilmesinden doğrudan etkilenmektedirler. Bununla birlikte Fen Edebiyat Fakültelerinin de belirli şartlar çerçevesinde öğretmen yetiştirebilmesi, Eğitim Fakültelerinin programını önemli derecede etkilemektedir. Eğitim Fakültelerinin programında meydana gelen değişimler, fakültelerin mimari programlarında da pek çok değişim yaşanmasına sebep olmaktadır.

Eğitim Fakülteleri programına yeni bölümlerin dahil edilmesi veya var olan bir bölümün kapatılması fakültenin öncelikle kullanıcı sayısındaki değişime bağlı olarak kapasitesinin artmasına veya azalmasına ve fakülte için tanımlanan eylem alanlarının değişmesine sebep olmaktadır. 1997 yapılandırma sürecinde ortaöğretim öğretmenliğine dair yapılan düzenlemede; Eğitim Fakültesi öğrencilerinin 3,5 yıl alan eğitimi almak için ilgiyi fakülteye gitmesi daha sonra kalan 1,5 yıllık eğitimi için tekrar Eğitim Fakültesine dönmesi şeklinde alınan karar, fakültelerin mimari programında başta kapasite unsuru olmak üzere pek çok unsurda değişiklik yaşanmasına sebep olmuştur. Farklı fakülte öğrencilerinin Eğitim Fakültelerinde tezsiz yüksek lisans yapması veya pedagojik formasyon alması, fakültelerin farklı kullanıcılar tarafından sürekli bir sirkülasyon ile kullanılmasına sebep olmuştur. Sonrasında gerçekleştirilen düzenleme ile Eğitim Fakülteleri öğrencileri kendi fakültelerinde 5 yıl ortaöğretim öğretmenliği eğitimi almaya başlamış ve öğrencilerin belirli süre farklı fakültelerde de eğitim görmesi durumu ortadan kalkmıştır. Bu kapsamda Eğitim Fakülteleri için kapasite aniden değişmiştir. Eğitim Fakültelerinin sadece öğrencileri değil akademik personeli de program değişimlerinden etkilemektedir. Yeni bir bölüm açılması ile bölüm akademik personeli fakültede yer almaya başlamakta, kapatılması ile de fakülteden ayrılmaktadır.

Zaman içerisinde yaşanan önemli bir başka değişiklik ise Eğitim Fakültelerinin programından ortaöğretim öğretmenliği bölümlerinin tamamen kaldırılmasıdır. Fakültelerin mimari programı bu durumdan büyük oranda etkilenmiştir. Çünkü pek çok sayıda anabilim dalı ve bölüm, öğrenci alımını durdurmuştur. Dolayısıyla kapasite bir

anda azalmıştır. Bu bölümler tarafından kullanılan mekanlar atıl hale gelmiş ve fakültelerin mekan organizasyonu durumdan etkilenmiştir.

Eğitim Fakültesi Binası tasarlanırken fakültenin programından yola çıkılarak bina programı geliştirilir. Bu fakültenin hangi bölümler tarafından kullanılacağı belirlenmesi, bölümlerin öğrenci alımlarına bağlı kapasite kararlarının alınması, fakülte kalıcı-geçici kullanıcıların ve eylemlerin tanımlanması buna bağlı olarak ihtiyaç programının çıkarılması, mekan organizasyonu analizlerinin yapılması gibi pek çok bina programı çalışması Eğitim Fakültesinin eğitim programından etkilenmektedir. Dolayısıyla eğitim programının sürekli değişmesi Eğitim Fakültelerinde bina programının da değişmesine sebep olmakta ve binaların sürdürülebilirliği bozulmaktadır.

3.3. Bölüm Sonucu

Çalışmanın bu bölümünde fakültelerde mimari programlamanın daha detaylı ele alınabilmesi için öncelikle eğitim kavramı ve eğitim yapıları ele alınmıştır. İncelenen çalışmalarda eğitimin, hayat boyu süren bir eylem olduğu vurgulanmıştır. Eğitim yapılarının ise eğitimin derecesine ve türüne göre özelleşen, bireyleri pek çok farklı yönden donanımlı hale getiren mekanlar olduğu aktarılmıştır. Ayrıca eğitim yapılarında, eğitim programının gerekliliklerini barındıran ve eğitimin uygulanma yöntemleriyle uyumlu mekanların eğitimin niteliğini ve mekanların sürdürülebilirliğini artırdığına değinilmiştir.

Bir eğitim yapısı olan fakülteler; yükseköğretim düzeyinde eğitimin gerçekleştirildiği, üniversitelere bağlı birimlerdir. Üniversiteler bünyesinde farklı fakülteler mevcuttur. Fakülteler tek bir bölümü (tıp fakültesi, hukuk fakültesi) veya birden fazla bölümü (eğitim fakültesi, mühendislik fakültesi) bünyesinde barındırabilir. Bu anlamda bakıldığında fakülte bünyesinde farklı bölümlerin yer alması, fakülte binalarının birbirinden farklı eğitim programlarını bir arada bulundurduğunu göstermektedir. Fakültelerde mimari programın kapsamlı bir şekilde ele alınarak çözümlenmesi, binaların niteliğini artırmak ve sürdürülebilir bir kullanım sağlayabilmek için önemlidir.

Eğitim Fakülteleri ise birden fazla bölümün içerisinde yer aldığı, farklı eğitim programlarına sahip, geleceğin öğretmenlerini yetiştiren çok fonksiyonlu yapılardır. Eğitim Fakülteleri bünyesinde yer alan bölümler; sayısal, sözel ve özel yetenek bölümleri olarak gruplandırılabilir. Farklı eğitim programlarının gerektirdiği mekansal karşılık, Eğitim Fakültelerinde önemli bir yere sahiptir. Ayrıca Eğitim Fakültelerinin

ülkemizde sürekli yeni düzenlemeler ile karşı karşıya kaldığı ve önemli yapılandırma sürecinden geçtikleri yapılan çalışmaların incelenmesi sonucunda gözlenmiştir. Öncesinde MEB'e bağlı olan üniversiteler, YÖK'ün kurulması ise YÖK çatısı altına alınmıştır. Ardından YÖK ve MEB işbirliği ile bazı düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. 1998-1999 yapılandırması, 2006-2007 düzenlemeleri, 2009 ve 2012 yılı düzenlemeleri kapsamında Eğitim Fakültelerinde yer alan bölümler, kapasiteler, formasyon süreçleri, eğitim programlarının süresi gibi konularda değişiklikler yapılmış, ikinci öğretim programları kapatılmış ve ortaöğretim öğretmenlikleri kaldırılarak sadece 7 fakültede (Dicle, Atatürk, Gazi, Dokuz Eylül, Marmara, Necmettin Erbakan, Yüzüncü yıl üniversiteleri fakülteleri) bu programların yer almasına karar verilmiştir. Yapılan bu düzenlemelerin Eğitim Fakültelerinin mimari programında da değişimlere sebep olduğu tespit edilmiştir. Eğitim Fakültelerinin mimari programı; fakülte yapılandırma çalışmaları kapsamında yapılan değişiklikler ve bu değişikliklerin binaya etkileri ve fakülte bünyesindeki eğitim programlarının ve eylemlerin çeşitliliği sebebiyle incelenmesi gereken bir konu olarak değerlendirilmiştir.

Eğitim Fakültelerinin mimari programı hazırlanırken, süreç boyunca fakülte kapsamında yaşanan değişimlerden hareketle, fakültelerin gelecekte yaşayabileceği olası değişimler göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca Eğitim Fakültelerinin pek çok farklı bölümü bünyesinde barındırması, programlama sürecinde üzerinde durulması gereken bir diğer önemli konudur. Her bölümün kendi bünyesinde yer alan farklı gereksinimleri program içerisinde tespit edilmelidir. Bunun için her bölüm ayrı ayrı ele alınmalı ve sonrasında binanın bir bütün olarak değerlendirmesi yapılmalıdır.

Alan çalışması bölümünde fakültelerdeki programın zaman içerisindeki değişimini ve değişime adaptasyonunu ortaya koyabilmek için analizi yapılmak üzere daha önceki bölümde sınıflandırılan mimari programlama unsurlarından; kullanıcı ile ilgili faktörler kapsamında yer alan kullanıcı gereksinimlerinden psiko-sosyal kullanıcı gereksinimleri ve diğer faktörler kapsamında yer alan, ekonomik faktörler, toplumsal yapı, teknik veriler, teknolojik veriler, standartlar ve yasal kısıtlamalar kapsam dışı bırakılmıştır (Tablo 3.1).

Tablo 3.1. Çalışma Kapsamında Değişimi İncelenen Mimari Program Unsurları

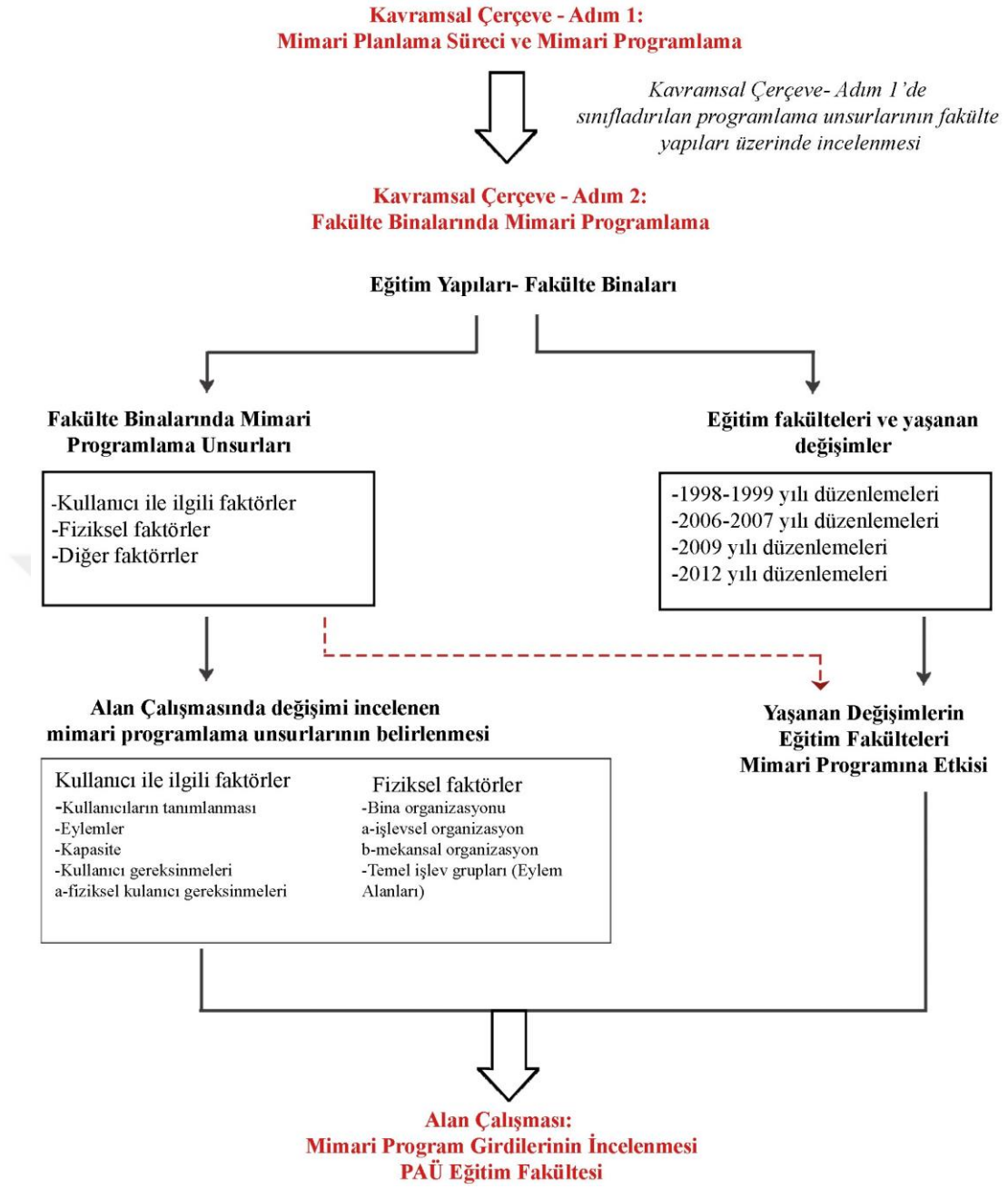
MİMARİ PROGRAMLAMA UNSURLARI	
	Kullanıcıların tanımlanması

Kullanıcı ile ilgili faktörler	Eylemler	
	Kapasite ve büyüklük	
	Kullanıcı gereksinimleri	Fiziksel kullanıcı gereksinimleri
Fiziksel faktörler	Bina organizasyonu	Fonksiyonel organizasyon
		Mekansal organizasyon
	Temel işlev/fonksiyon grupları-Eylem Alanları	

Kullanıcı ile ilgili faktörler başlığı içerisinde yer alan kullanıcı gereksinmelerinden psiko-sosyal kullanıcı gereksinmelerinin kapsam dışı bırakılmasının sebebi, psiko-sosyal kullanıcı gereksinmelerinin zaman içerisindeki değişiminin fakültenin programını büyük oranda değiştirmeyeceği düşüncesidir. Elbette kullanıcıların bu gereksinimleri de zaman içerisindeki toplumsal yapının, estetik algının vs. farklılaşması ile değişkenlik göstermektedir. Fakat bu değişimler ve bu değişimlerin tasarıma fiziksel olarak yansımaları kısmen uzun zaman içerisinde gerçekleşmektedir. Bu nedenle bu başlık çalışma yaklaşımı ile doğrudan ilişkili bulunmadığı için kapsam dışı bırakılmıştır.

Diğer faktörler başlığı altında yer alan; ekonomik faktörler, toplumsal yapı, teknik ve teknolojik veriler, standartlar ve yasal kısıtlamalar kapsam dışı bırakılmıştır. Bu programlama unsurları, program oluşturulurken ele alınması gereken ve tasarımcıyı yönlendiren önemli girdilerdir. Fakat belirli bir bina programının zaman içerisindeki değişimi kapsamında, bu unsurların diğer unsurlar nispetinde daha uzun vadede değişim gösterdiği ve diğer unsurlara kıyasla bu unsurlar kapsamındaki değişimlerin binaya etkilerinin daha dolaylı yönden olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple bu unsurlar kapsam dışı bırakılmış ve alan çalışmasında incelenmemiştir.

Çalışmanın bu bölümünde “Kavramsal Çerçeve: Adım 2” kapsamında ele alınan konular Şekil 3.11’de özetlenmiştir. Bir önceki bölümde konu ile ilgili yapılan çalışmalardan yola çıkılarak oluşturulan mimari programlama unsurları tablosu, bu bölümde fakülte binalarında mimari programlama unsurlarının açıklanmasında altlık olarak kullanılmıştır. Ardından alan çalışmasında değişimi incelenecek olan mimari programlama unsurları belirlenmiş ve elde edilen tablo, alan çalışmasına incelenmek üzere aktarılmıştır.

Şekil 3.11. Çalışmanın Kavramsal Çerçevesinin İkinci Adımı

4. ALAN ÇALIŞMASI: MİMARİ PROGRAM GİRDİLERİNİN İNCELENMESİ: PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ KINIKLI KAMPÜSÜ EĞİTİM FAKÜLTESİ

Mimari programlama, tasarım probleminin bütün ayrıntılarıyla ele alınmasını sağlayan, tasarım sürecine girdi olarak aktarılabilecek pek çok veri oluşturan, tasarımdan kesin sınırlarla ayrılmayarak ona ileri-geri besleme veren ve sonsuz ihtimali barındıran tasarım eylemi için bir yönlendirme oluşturarak yol gösteren bir süreçtir. Bir eğitim yapısı olan fakülte binaları; özellikle genç ve dinamik bir kullanıcı grubuna hitap eden, bu kullanıcı grubunun sadece eğitim alıp meslek sahibi olmaktan öte; sosyalleştiği, geliştiği ve geleceğe hazırlandığı ortamlar oluşturan bu nedenle de tasarımı, her yönden ayrıntılı bir şekilde ele alınması gereken yapılardır. Fakülte tasarımlarının nitelikli ve sürdürülebilir olması için programlama sürecinin kapsayıcı ve etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Süreç sonunda elde edilen mimari programlama verileri baz alınarak nitelikli fakülte tasarımları gerçekleştirilebilir.

Çalışma kapsamında, mimari programlama unsurlarına dair yapılan çalışmalar incelenmiş, incelenen çalışmalardan hareketle mimari programlama unsurlarının neler olduğu belirlenmiş ve bu kapsamda mimari programlama unsurlarına dair bir sınıflandırma yapılmıştır. Yapılan sınıflandırmaya göre mimari programlama unsurları 3 başlık altında ele alınmıştır. Bunlar; kullanıcı ile ilgili faktörler, fiziksel faktörler ve diğer faktörlerdir. Mimari programlama unsurlarına dair yapılan bu sınıflandırma başlıkları, alan çalışması kapsamında çalışmanın bu bölümünde incelenmiştir.

Alan çalışmasında değişimi incelenen unsurlar;

-Kullanıcıların tanımlanması

-Eylemler

-Bina organizasyonu (işlevsel organizasyon, mekansal organizasyon)

-Kapasite ve büyüklük

-Kullanıcı gereksinimleri (fiziksel kullanıcı gereksinimleri)

-Temel/fonksiyon/işlev grupları-Eylem alanlarıdır.

Çalışma alanı olarak Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Binası seçilmiştir. Fakülte; bünyesinde pek çok alt bölüm barındırması, bu bölümlerde fen, sosyal, güzel sanatlar gibi farklı eğitim programları ve uygulamalarının yer alması, yer yer farklı mekan gereksinmelerine ihtiyaç duyulurken yer yer aynı mekanların ortak kullanılması, eğitim mekanlarına ilaveten içerisinde sosyal mekanların da yer alması gibi nedenlerle çok fonksiyonlu ve karmaşık bir yapı olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca bir binanın mimari program unsurlarındaki değişimin incelenmesi için; binanın işlevi

doğrultusunda tasarlanması ve tasarlanma amacı kapsamında kullanıyor olması gerekmektedir. PAÜ Eğitim Fakültesi, Eğitim Fakültesi olarak tasarlanan ve kendi özgün işlevini koruyarak günümüzde faaliyet gösteren bir fakültedir. Bu durum alan çalışması olarak bu fakülte binasının seçilmesinde etkili olmuştur.

Alan çalışmasında;

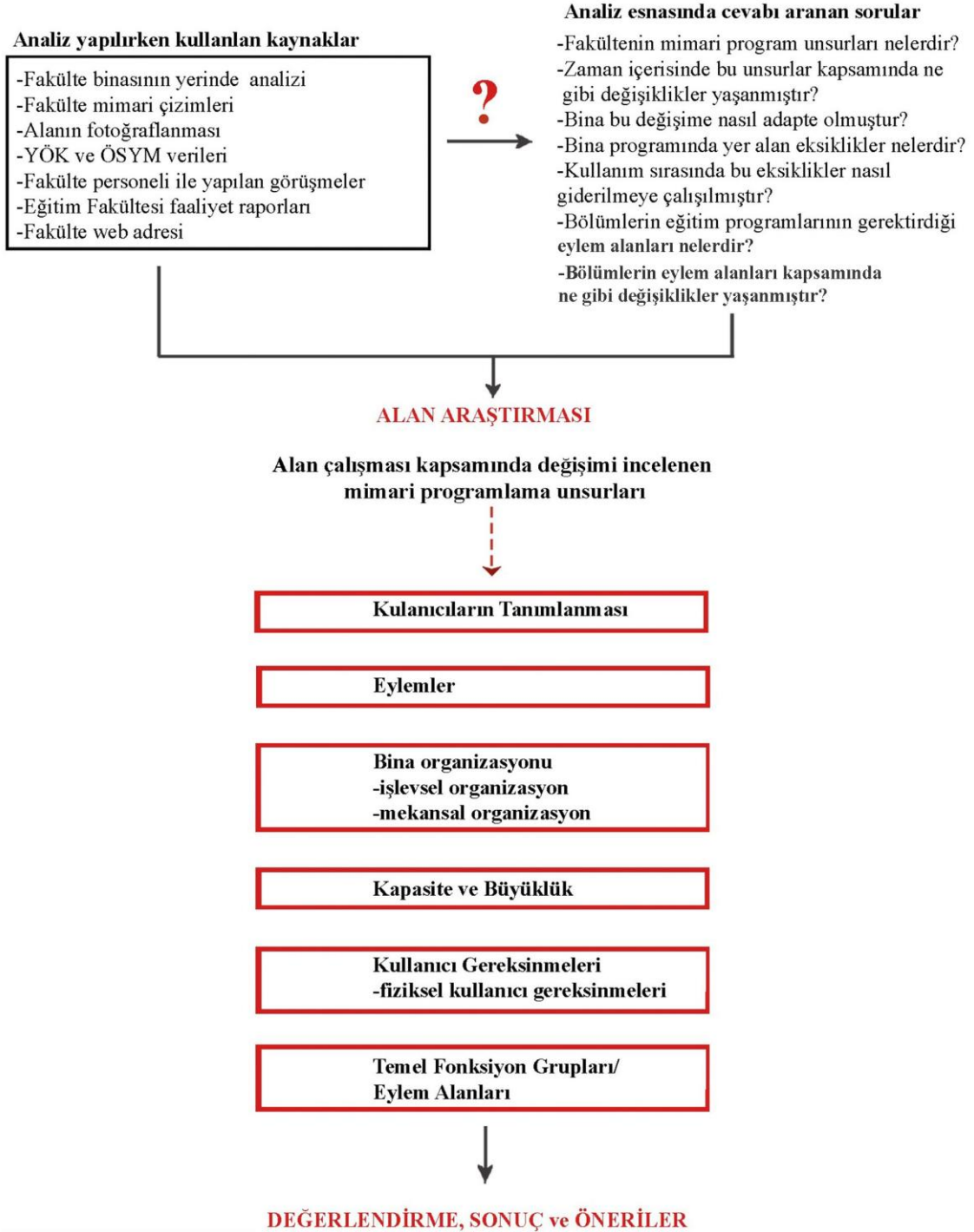
- Fakültenin mimari programlama unsurları nelerdir?
- Zaman içerisinde bu unsurlar kapsamında ne gibi değişimler yaşanmıştır?
- Bina bu değişimlere nasıl adapte olmuştur?
- Bina programında yer alan eksiklikler kullanım esnasında nasıl giderilmeye çalışılmış bu kapsamda binada ne gibi dönüşümler yaşanmıştır?
- Bölümlerin eğitim programlarının gerektirdiği eylem alanları nelerdir?
- Bölümlerin eylem alanları kapsamında ne gibi değişiklikler yaşanmıştır?

sorularının cevapları aranmıştır.

Çalışma kapsamında toplanan verilere dair bilgiler; bilimsel araştırma makaleleri, yüksek lisans ve doktora tezleri, fakültenin mimari çizimleri (plan, kesit ve görünüşler), fakültenin internet sitesi, YÖK ve ÖSYM verileri, fakülte kullanıcıları ile yapılan görüşmeler ve alan fotoğrafları kaynaklarından elde edilmiştir.

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ BİNASI

PAÜ Eğitim Fakültesi Mimari Programının Değerlendirilmesi ve Program Unsurlarında Yaşanan Değişimin İncelenmesi

Şekil 4.1. Araştırma Çalışmasının Akış Şeması (Literatür araştırmalarından yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.)

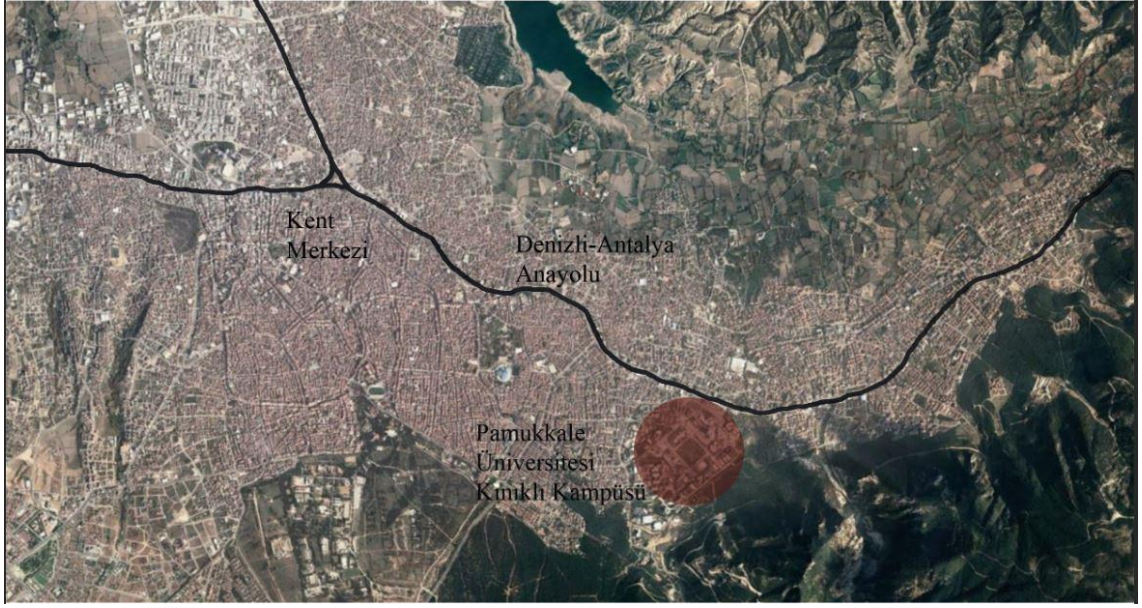
4.1. Alanın Tanıtılması

Pamukkale Üniversitesi, kuruluşu daha eski bir tarihe dayansa da resmi olarak Pamukkale Üniversitesi adı altında 11 Temmuz 1992’de kurulmuştur. Bazı eğitim yüksekokullarının fakülteye dönüştürülmesi, yeni fakültelerin kurulması gibi süreçlerden sonra günümüzde 17 Fakülte, 17 meslek yüksekokulu, 6 enstitü, 2 yüksekokul, 39 araştırma merkezi ve 3 laboratuvar ile eğitim öğretim vermektedir. Pamukkale Üniversitesi, Denizli İlinde Kınıklı yerleşkesinde 18.000 m² açık alan, 265.750 m² kapalı alan ile toplamda 283.750 m² alana konumlanmaktadır (Şekil 4.2) (URL 3).

Şekil 4.2. Pamukkale Üniversitesi Kınıklı Kampüsü Görüntüsü (URL 4)

Pamukkale Üniversitesi kampüs sahası, kent merkezinden yaklaşık 5 km uzaklıkta Denizli-Antalya ana yolunun hemen yanında yer almaktadır (Şekil 4.3). Kampüsün yerleşim sistemine bakıldığında yaygın tip yerleşim gösterdiği görülmektedir. Binalar kampüs içerisinde rastlantısal bir şekilde yerleştirilmiştir. Merkezde bir rekreasyon alanı tanımlanmış ve bu alanın etrafında akademik bölge kapsamındaki binalar dağınık bir şekilde yerleştirilmiştir. Fakat Tıp Fakültesi ve hastanesinin, yurt binalarının ve spor alanlarının belirli bölgeleri tanımlayıp bu bölgelerde gelişim gösterdiği tespit edilmiştir (Şekil 4.4).

Şekil 4.3. Pamukkale Üniversitesi Kent İle İlişkisi (Google Earth görüntüsü üzerinden işlenmiştir, erişim tarihi:08.04.22)

Şekil 4.4. Pamukkale Üniversitesi Kınıklı Kampüsü Bölgeler ve Eğitim Fakültesi (Google Earth görüntüsü üzerinden işlenmiştir, erişim tarihi:09.04.22)

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesinin kuruluşu üniversitenin kuruluşundan daha eskiye dayanmaktadır. Eğitim Fakültesinin başlangıcı olarak kabul edilen Denizli Kız Öğretmen Okulu 1957’de kurulmuştur. Daha sonra bu okul 1982 yılında Denizli Eğitim Yüksekokulu adını almıştır ve bu haliyle Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesine bağlanmış ve eğitim öğretime devam etmiştir. 1992 yılında Pamukkale Üniversitesinin kurulması ile Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi adını almıştır (URL 5).

Eğitim Fakültesi 2008 yılının Şubat ayında Kınıklı Kampüsündeki yeni binasını kullanmaya başlamıştır (Şekil 4.5). Bina, 22.285 m² kapalı alana sahip beş katlı bir yapıdır. Bu bina içerisinde günümüzde; Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü, Eğitim Bilimleri Bölümü, Temel Eğitim Bölümü, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölümü, Özel Eğitim Bölümü ve Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü olmak üzere toplam 8 bölüm yer almaktadır (URL 6).

Şekil 4.5. Eğitim Fakültesi Girişinden Bir Görüntü (URL 7)

Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı; Eğitim Fakültesi Ana Binasının (A ve B blok) bitişiğinde sonradan inşa edilen, 2020 yılında faaliyete geçen ve C blok olarak adlandırılan binada eğitim vermektedir. Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Ek Binası (C blok) ile ana bina arasında 4 noktadan (zemin kat, 1. kat, 2. kat, 3. kat) bağlantı kurularak bloklar arası geçiş sağlanmaktadır (URL 8). Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı ise Müzik ve Sahne

Sanatları Fakültesi ile birlikte kullanılmak üzere tasarlanan yeni binasında 2009-2010 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde faaliyetlerini yürütmeye başlamıştır (Şekil 4.6) (URL 9).

Şekil 4.6. Eğitim Fakültesi Ana Binası, Resim-İş Eğitimi Binası ve Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi Binası (Google Earth görüntüsü üzerinden işlenmiştir, erişim tarihi:27.08.2022)

4.2. PAÜ Eğitim Fakültesi Mimari Programlama Unsurlarının İncelenmesi

PAÜ Eğitim Fakültesinde değişimi incelenen programlama unsurları; kullanıcıların tanımlanması, eylemler, bina organizasyonu (işlevsel ve mekansal), kapasite ve büyüklük, kullanıcı gereksinimleri, temel fonksiyon grupları/eylem alanlarıdır.

4.2.1. Kullanıcıların Tanımlanması

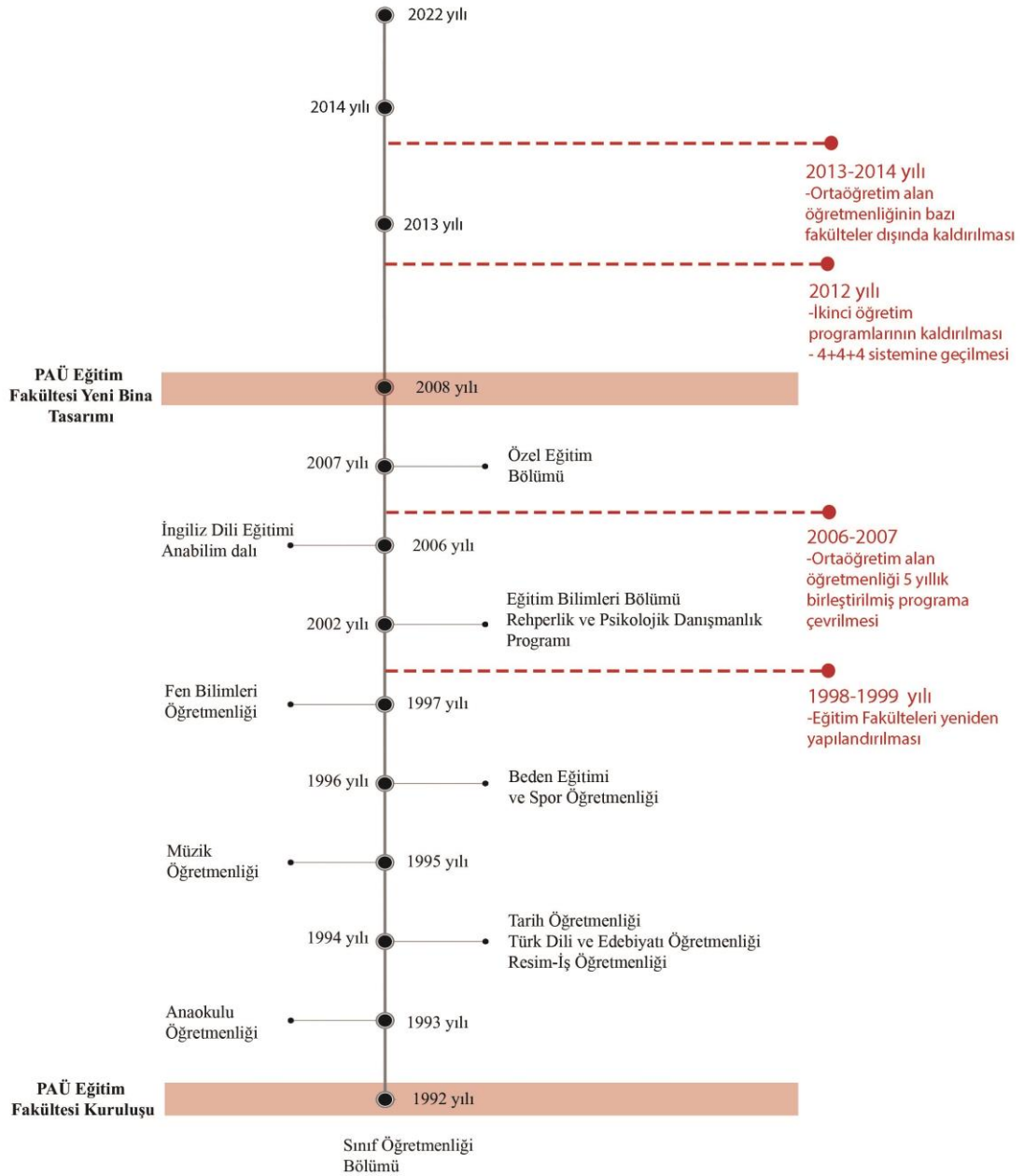
Eğitim Fakültelerinin temel amacı eğitimin diğer kademeleri için öğretmen yetiştirmektir. Bu fakülte öğrencileri, 4 yıllık zaman dilimi boyunca branşına göre eğitim alıp, süreç sonunda o branşın öğretmenleri olarak mezun olurlar. Fakültenin kullanıcıları daha önceki bölümde tanımlandığı gibi;

- Öğrenciler (bölüm/anabilim dalı öğrencileri)
- Akademik personel (bölüm/anabilim dalı akademisyenleri)
- İdari personel (dekanlık ve bölüm/anabilim dalı başkanlığı personelleri)
- Hizmet personeli
- Ziyaretçiler olarak gruplandırılabilir.

Öğrenciler ve akademik personel, fakülte içerisinde yer alan bölüm ve anabilim dalı programları kapsamında ele alınabilir. Fakültede yeni bir program açılması veya var olan programlardan bazılarının kapatılması, kullanıcı grubunun değişmesine sebep olmaktadır. Bölüm açılması halinde o bölümün öğrencileri ve akademik personeli yeni bir kullanıcı grubu olarak fakültede yer almaya başlamaktadır. Kullanıcıların değişmesi, fakültenin başta kapasitesi olmak üzere kullanıcı gereksinimleri, mekan organizasyonu gibi diğer programlama unsurlarını da etkilemektedir. Ayrıca bölümlerin normal öğretim ve ikinci öğretim şeklinde öğrenci almaları da özellikle binanın kapasitesi etkilemektedir.

Bölümlerde öğrenciler; normal öğretim ve ikinci öğretim olarak iki vardiyalı şekilde eğitim görmektedir. Yüksek Öğretim Kurumlarında hangi bölüm ve hangi programda ikinci öğretim yapılıp yapılmayacağına her yıl Yüksek Öğretim Kurulu, üniversitenin ve Yüksek Teknoloji Enstitüsü Senatosunun önerileri doğrultusunda karar verilmektedir (T.C. Anayasası 3843 Sayılı Kanun Madde 4, 1992). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Binasının mimari programında yer alan bölümlerin birçoğunda ikinci öğretim programına yer verilmiştir. Ancak 2012-2013 eğitim öğretim yılında bütün bölümlerden ikinci öğretim programı kaldırılmıştır (ÖSYM Kontenjanlar Kılavuzu, 2012-2013).

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi kurulduğunda (1992 yılı) sadece Sınıf Öğretmenliği Bölümü fakültede yer almıştır (PAÜ Eğitim Fakültesi 2020 Faaliyet Raporu). Ardından yeni bina (2008 yılı) tasarlanana kadar pek çok yeni bölüm açılmış ve bu bölümlerde süreç içerisinde yapılandırma çalışmalarına bağlı olarak değişimler yaşanmıştır (Şekil 4.7).

Şekil 4.7. PAÜ Eğitim Fakültesi Bölümlerinin Kuruluş-Açılış Tarihleri ve Eğitim Fakültelerindeki Önemli Düzenlemeler (URL 5, URL 10, PAÜ Eğitim Fakültesi 2020 Faaliyet Raporu)

Eğitim Fakülteleri kapsamında yapılan düzenlemelerden sonra PAÜ Eğitim Fakültesinin kuruluşundan yeni bina tasarımına kadar geçen süreçte meydana gelen değişiklikler aşağıdaki gibidir;

-Fakülte ilk kurulduğunda yer alan program, Sınıf Öğretmenliği Bölümüdür.

-Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Eğitim Fakültesi programından kaldırılarak, 2004 yılında Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksek Okuluna devredilmiştir (PAÜ Eğitim Fakültesi 2020 Faaliyet Raporu).

-Ortaöğretim alan programları fakülteden kaldırılmıştır.

-Sınıf Öğretmenliği ve Okul Öncesi Öğretmenliği anabilim dalı olarak, Temel Eğitim Bölümüne bağlanmıştır.

-Eğitim Bilimleri Bölümünde sadece Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı lisans eğitimi verirken diğer anabilim dalları lisansüstü eğitim düzeyinde eğitim verir hale getirilmiştir.

-Fen Bilgisi Öğretmenliği ve Matematik Öğretmenliği birer anabilim dalı haline getirilerek Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümüne bağlanmıştır.

-Tarih Öğretmenliği ve Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği programları artık fakültede yer almamaktadır. Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü bünyesinde Türkçe Eğitimi ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalları yer almaktadır.

-İngilizce Öğretmenliği anabilim dalı olarak Yabancı Diller Bölümü bünyesinde yer almaktadır.

-Resim ve Müzik Öğretmenliği anabilim dalı olarak Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü bünyesinde yer almaktadır.

2008 yılında fakülte, kendisi için tasarlanan yeni binasına taşınmıştır. Fakültenin bina programında, 8 bölüm ve 12 anabilim dalı yer almıştır (URL 5, URL 6). Ancak bu programların öğrenci almaya başlama tarihleri farklılık göstermektedir (Tablo 4.1). Fakülte akademik personelleri ve öğrencileri bölümlerin alım yapmaya başlaması ile fakülte aktif kullanıcıları olarak, fakülte binasında yer almaya başlamışlardır. Fakülte binası tasarlandığında fakültede yer alan bölüm ve anabilim dalları ve öğrenci almaya başlama tarihleri Tablo 4.1'deki gibidir;

-Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü İlköğretim Matematik Eğitimi Anabilim Dalı bina programında yer almıştır ancak 2009-2010 eğitim-öğretim yılı itibariyle öğrenci almaya başlamıştır.

-Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölümü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı bina programında yer almıştır ancak 2010-2011 eğitim-öğretim yılı itibariyle öğrenci almaya başlamıştır. Anabilim dalına 2020-2021 ve 2021-2022 eğitim öğretim yıllarında öğrenci alımı yapılmamıştır. Ancak var olan öğrenciler henüz mezun olmadığından anabilim dalı öğrencileri fakülte içerisinde yer almaktadır.

-Özel Eğitim Bölümü Özel Eğitim Anabilim Dalı bina programında yer almıştır ancak 2018-2019 eğitim-öğretim yılı itibariyle öğrenci almaya başlamıştır (ÖSYM Genel Kontenjanlar Kılavuzu (2008-2022), PAÜ Eğitim Fakültesi 2020 Faaliyet Raporu, URL 10).

Tablo 4.1. Fakülte Yeni Bina Programında Yer Alan Programlar ve Programların Öğrenci Alım Tarihleri

Fakülte yeni bina programında yer alan bölüm ve anabilim dalları (2008 yılı yeni bina)		Bölüm ve anabilim dallarının öğrenci almaya başlama tarihleri (Eğitim-öğretim yılı)
Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü	Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı	1997-1998
	İlköğretim Matematik Eğitimi Anabilim Dalı	2009-2010
Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü	Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı	1998-1999
	Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı	1998-1999
Eğitim Bilimleri Bölümü	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Eğitimi Anabilim Dalı	2002-2003
Temel Eğitim Bölümü	Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı	1993-1994
	Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı	1992-1993
Yabancı Diller Eğitimi Bölümü	İngilizce Eğitimi Anabilim Dalı	2006-2007
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölümü	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı	*2010-2011
Özel Eğitim Bölümü	Özel Eğitim Anabilim Dalı	2018-2019
Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	Müzik Eğitimi Anabilim Dalı	1995-1996
	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı	1994-1995
Tablo 2008-2022 yılları arasındaki (2008, 2022 dahil) ÖSYM Genel Kontenjanlar Kılavuzu ve URL 10, PAÜ Eğitim Fakültesi 2020 Faaliyet Raporu kaynaklarından yararlanılarak oluşturulmuştur. *Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı 2020-2021 eğitim öğretim yılından itibaren (2020-2021 eğitim öğretim yılı dahil) öğrenci almamaktadır.		

Fakülte yeni binası kullanılmaya başlandıktan sonra bina programında yer alan bölüm ve anabilim dalları kapsamında günümüze kadar meydana gelen değişiklikler aşağıdaki gibidir;

-Süreç içerisinde herhangi bir yeni bölüm açılmamış veya var olan bölümlerden kapatılan olmamıştır. Fakültenin ilk mimari programında yer alan bölümler halen varlığını sürdürmektedir. Ancak Yabancı Diller Eğitimi Bölümü bünyesinde Alman Dili ve Eğitimi Anabilim Dalı açılması planlanmaktadır. Anabilim Dalı kurulum aşamasındadır. Henüz öğrenci alımı başlamamıştır fakat akademik personel kadrosu (1 profesör, 4 araştırma görevlisi) fakülte içerisinde yer almaya başlamıştır. Dolayısıyla gelecekte yeni bir anabilim dalı açılmasına binaen yeni bir öğrenci ve akademik personel grubu fakülte içerisinde yer alacaktır (URL 11).

-Yabancı Diller Bölümü İngilizce Öğretmenliği, Özel Eğitim Bölümü ve Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği dışında diğer bütün bölümlerin ilk mimari programda ikinci öğretim öğrencileri mevcuttur (ÖSYM Genel Kontenjanlar Kılavuzu, 2008-2022). Fakat süreç içerisinde bütün ikinci öğretim programları kapatılmıştır. Dolayısıyla mimari programda ikinci öğretimde eğitim gören öğrenciler fakülte içerisinde artık yer almamaktadır.

4.2.2. Eylemler

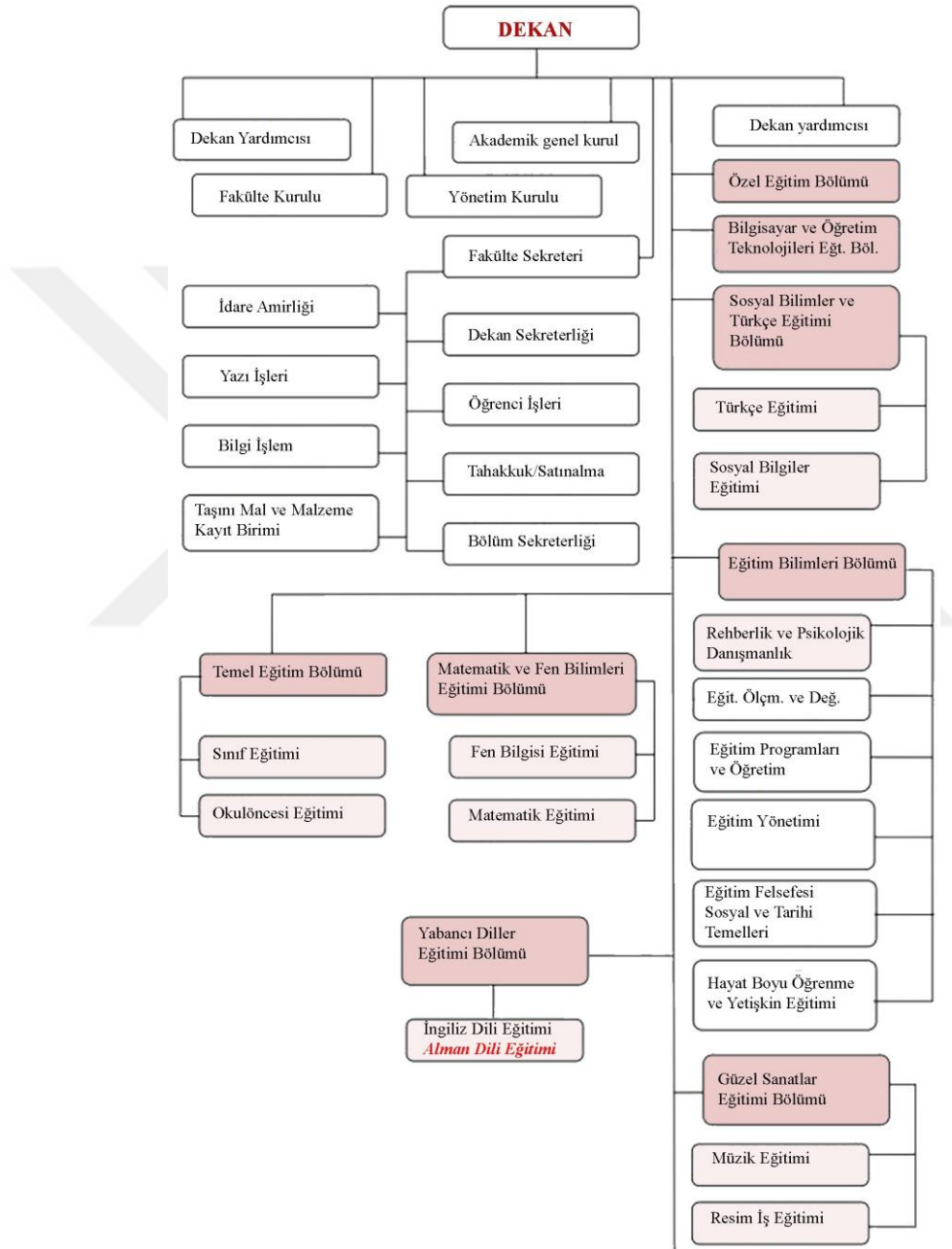
Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesinin temel kuruluş amacı; eğitimin birinci kademesi (ilkokul ve okul öncesi) ve ikinci kademesi (ortaokul) için geleceğin öğretmenlerini yetiştirmek ve bu doğrultuda eğitim-öğretim faaliyetleri gerçekleştirmektir. Fakülte binalarındaki eylemler önceki bölümde kullanıcılar üzerinden tanımlanmıştır. Benzer şekilde PAÜ Eğitim Fakültesi temel eylemleri;

- öğrenme ve öğretme eylemleri,
- araştırma ve sosyal faaliyet eylemleri,
- yönetim ve idare ile ilgili gerçekleştirilen eylemler
- hizmet eylemler (güvenlik, satış, danışma, vs.) olarak ifade edilebilir.

Fakülte programında yer alan temel eylemler kapsamında değişiklik yaşanmamıştır. Zaman içerisinde programa yeni bir eylem dahil olmadığı gibi var olan eylemlerden etkinliğini kaybeden olmamıştır. Ancak eylem alanlarında zaman içerisinde özellikle bölümler bazında pek çok değişim meydana gelmiştir. Bu değişimler, “*temel fonksiyon grupları (eylem alanları)*” başlığı altında incelenmiştir.

4.2.3. Bina Organizasyonu

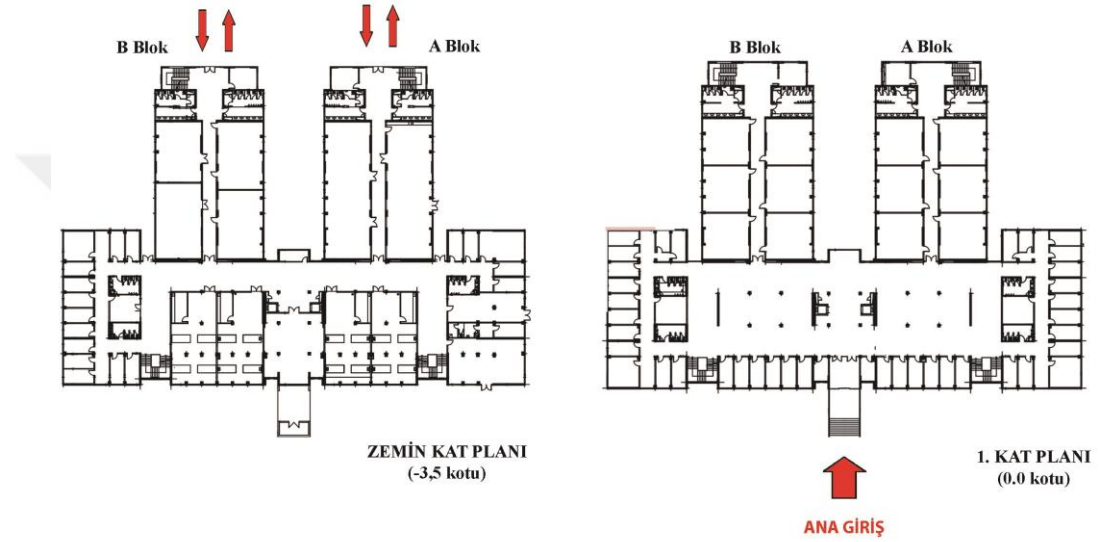
Fakültenin bina organizasyonu, fonksiyonel organizasyon ve mekansal organizasyon olarak ele alınmıştır. Fakültelerin fonksiyonel organizasyon işleyişi daha önceki bölümde aktarılmıştır. İşlevsel organizasyon kapsamında PAÜ Eğitim Fakültesinin örgütsel yapısı Şekil 4.8. deki gibidir.

Şekil 4.8. Eğitim Fakültesi Örgütsel Yapısı (PAÜ Eğitim Fakültesi 2021 Faaliyet Raporu)

Fakülte binasının mekansal organizasyonu incelendiğinde ise program çerçevesinde gerçekleştirilen tasarımda binanın, zemin+4 kat olmak üzere toplamda 5

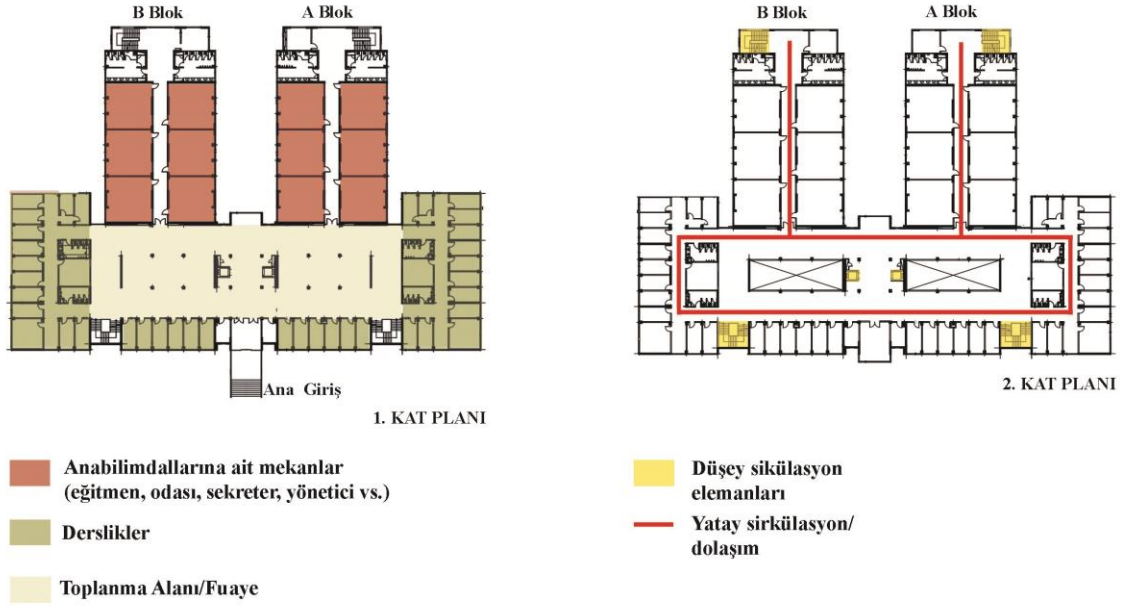
kat olarak ele alındığı gözlenmektedir. Fakülte bünyesinde yer alan bütün bölümler ve Müzik Eğitimi Anabilim Dalı hariç (Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi ile birlikte 2009-2010 yılında faaliyete geçen farklı bir binayı kullanmaktadır) bütün anabilim dalları bina içerisinde yer almaktadır (URL 6, URL 9). Fakülte binasının zemin katı, eğimli arazi yapısından dolayı eksi kotta yer almaktadır. Ancak binanın ana girişi 1. kattan sağlanmaktadır. Zemin katta A ve B blokların sonunda ikincil bir giriş çıkış mekanı bulunmaktadır (Şekil 4.9).

Şekil 4.9. Eğitim Fakültesi Binasına Giriş-Çıkışlarının Plan Düzleminde Gösterimi

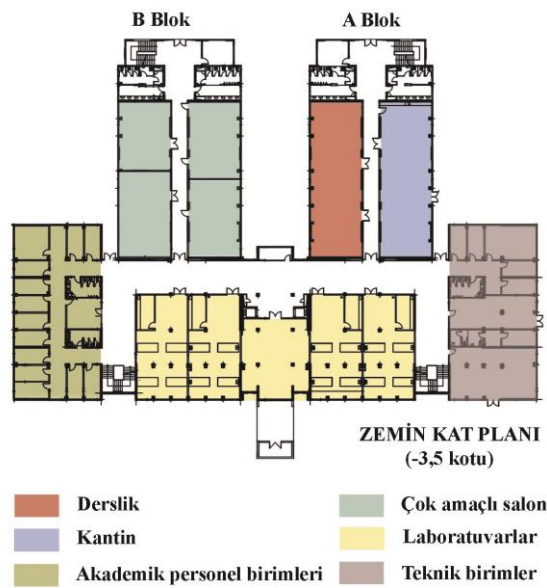
Dikey sirkülasyon düğümleri; giriş katındaki (1. kat) toplanma alanının orta kısmında yer alan öğrenci ve personel asansörleri, A ve B bloklarının sonunda yer alan merdivenler ve U biçimindeki anabilim dalı mekanları arasındaki merdivenlerden oluşmaktadır. Yatay sirkülasyonda ise giriş katında (1. kat) yer alan toplanma alanı odak olarak belirlenmiş ve dağılım buradan sağlanmaktadır. Diğer katlarda da toplanma alanını gören galeri boşlukları etrafında dolaşım kurgulanmıştır (Şekil 4.10).

Kat planları incelendiğinde birinci katta ana girişten ulaşılan geniş bir toplanma alanı/fuaye tanımlanmış ve bu alan etrafında bölümlerin anabilim dallarına ait mekanlar konumlandırılmıştır (Şekil 4.10). Üst katlarda bu ana toplanma alanını gören galeri boşlukları oluşturularak aynı sirkülasyon ve mekan organizasyonu devam ettirilmiştir. Derslikler A ve B bloklar içerisinde konumlandırılmış ve zemin kat haricinde binanın diğer bütün kat planları aynı şekilde tasarlanmıştır.

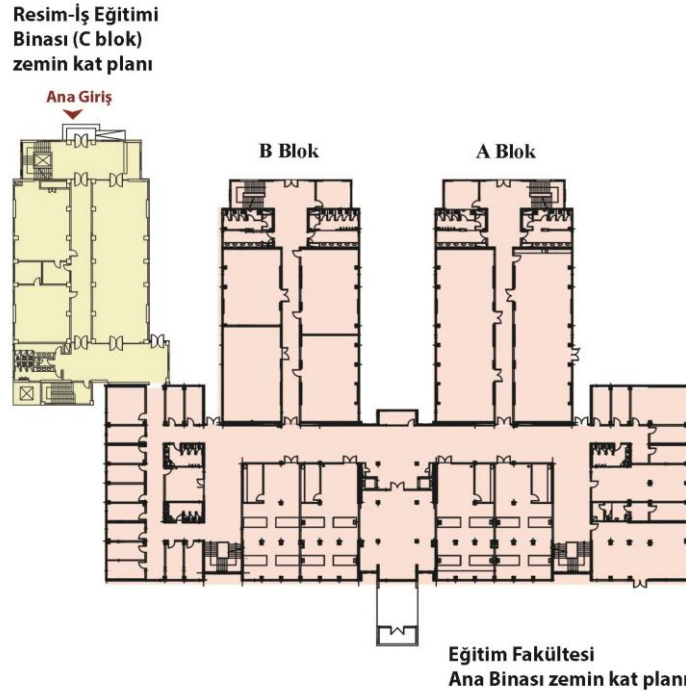
Şekil 4.10. Kat Planlarının Genel Mekan Organizasyonu ve Yatay Dikey Sirkülasyon Şeması

Zemin kat planında ise programda; fen bilimleri, fizik, kimya ve biyoloji laboratuvarlarına ve servis/teknik birimlere yer verilmiştir. Zemin kat B blok çok amaçlı salon olarak, A blok ise kantin ve derslik olarak tasarlanmıştır (Şekil 4.11). Ancak kullanım esnasında, kullanıcı gereksinimlerine bağlı olarak bazı değişiklikler yaşanmıştır (dersliğin konferans salonuna çevrilmesi gibi). Fakat bu değişiklikler iç mekanların dönüştürülmesi şeklinde yapıldığı için, plan düzleminde genel mekan organizasyonu değiştirmemiştir.

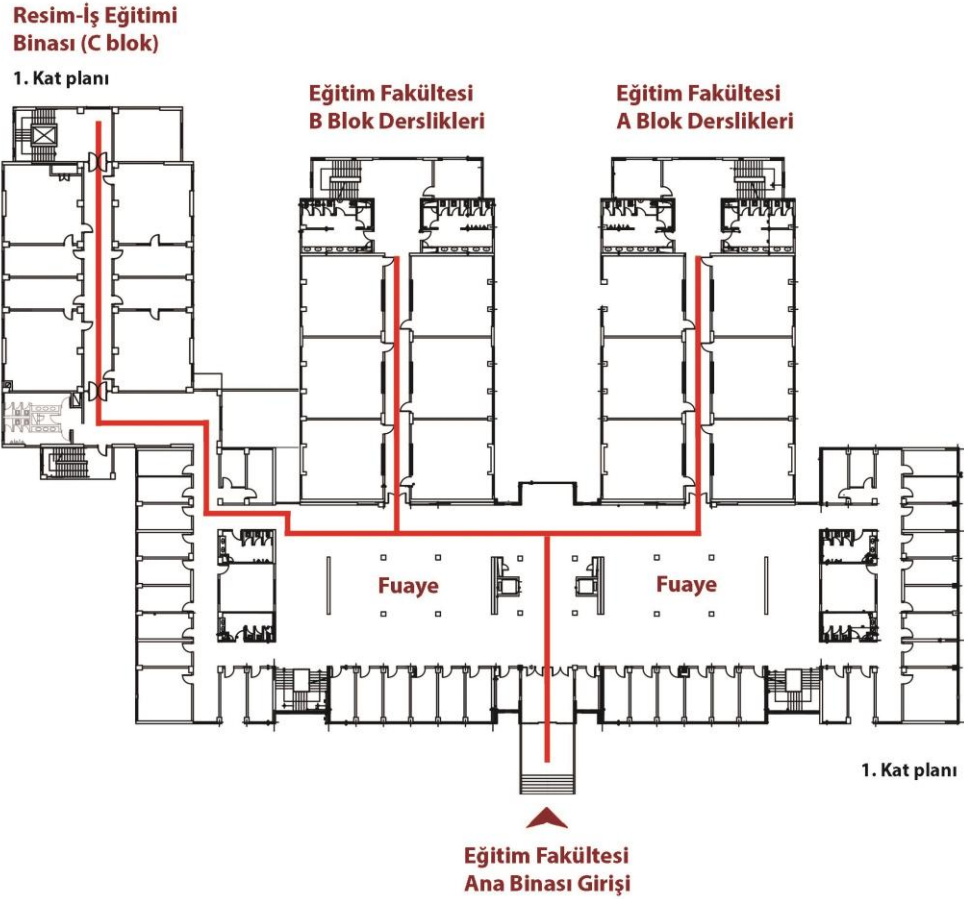
Şekil 4.11. Zemin Kat Planı Mekan Organizasyonu

PAÜ Eğitim Fakültesinin bina organizasyonunda zaman içerisinde yaşanan en büyük değişim ek bina yapılması ile meydana gelmiştir. Fakülte programında yer alan Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı eğitim-öğretim faaliyetleri kapsamında bina içerisinde birinci kat A bloktaki teorik derslikleri kullanmıştır. Ancak anabilim dalı eğitim programı, hem teorik hem uygulamalı eğitimi içermektedir. Bu kapsamda zaman içerisinde teorik dersliklerin yanı sıra uygulama mekanı olarak atölyelere ihtiyaç duyulmuştur ve anabilim dalına verilen teorik derslikler atölyelere dönüştürülmüştür. Bu dönüşüm sonucunda elde edilen atölyeler yetersiz kalmış ve durum anabilim dalı tarafından gerekli mercilere bildirilmiştir. Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalının temel eğitim mekanı olan atölyeleri içeren ek bir bina talep edilmiştir. Daha sonra 2018 yılında Resim-İş Eğitimi Binası (C blok) ek bina olarak inşa edilmeye başlanmış ve 2019 yılında çalışmalar tamamlanmıştır (PAÜ Eğitim Fakültesi 2020 Faaliyet Raporu). Ek bina, bodrum+zemin+5 kattan oluşmaktadır ve binanın ana girişi zemin katta yer almaktadır (Eğitim Fakültesi Ana Binası girişi 1. kattadır). Ek bina (C blok), Eğitim Fakültesi Ana Binası ile 4 kattan (zemin, 1., 2. ve 3. kat) bağlantısı mevcuttur (Şekil 4.12).

Şekil 4.12. Eğitim Fakültesi Ana Binası ve Resim-İş Eğitimi Binası (C Blok) Arasındaki Bağlantının Zemin Kat Plan Düzleminde Gösterimi

Bina organizasyonu açısından bu durum değerlendirildiğinde ek binanın, genel bina organizasyonunu ve iç mekan organizasyonunu olumsuz etkilediğini söylemek mümkündür. Resim-İş Eğitimi bloğu Eğitim Fakültesi Ana Binasının derslik bloklarına benzer üçüncü bir blok şeklinde tasarlanmasına rağmen programda bu durum öngörülmediğinden binanın tasarım anlayışına yansımamıştır. Yani sonradan yapılan ek bina, etaplamalı bir çözümü yansıtmamıştır. Bu nedenle tasarımdaki ana omurga ve derslik kolları bir aradalığı ek bina ile bozulmuştur. Ek binaya diğer derslik bloklarında (A ve B blok) olduğu gibi ana omurgadan ulaşılammamaktadır. Ana binanın B bloğundaki eğitmen odalarının olduğu bölümden geçiş sağlanmaktadır (Şekil 4.13). Bu durum ana binanın yönlendirici mekan niteliğine uygun olmadığı için, ana bina içerisinden ek binaya ulaşım karmaşık bir hal almıştır. Fakülte içerisindeki tabelalar ile Resim-İş Eğitimi Binasına yönlendirme yapılmaktadır. Ayrıca ek bina ile ana bina arasında sadece 4 kattan (zemin, 1., 2. ve 3. kat) bağlantı bulunması, bina içerisinde bazı sorunlara yol açmaktadır. Çünkü ek bina programında ana bina programında yer almayan ancak kullanımda gereksinim duyulan ortak kullanım mekanlarına yer verilmiştir. Bu kapsamda ek binada; bodrum katta 2 adet konferans salonu, 4. katta drama salonu ve 5. katta büyük bir konferans salonu bulunmaktadır. Ortak kullanım mekanlarının olduğu katlar; ana bina ile ek binanın bağlantısının olmadığı katlardır. Dolayısıyla bu durum bina içerisindeki ana dolaşım ağının akıcılığını bozmaktadır.

Şekil 4.13. Eğitim Fakültesi Ana Binası ve Resim-İş Eğitimi Binası İç Mekan Organizasyonu İlişkisi

4.2.4. Kapasite ve Büyüklük

Kapasite ve büyüklük unsuru ile ilgili analizler sayısal kapasite ve hacimsel kapasite olarak iki şekilde ele alınmıştır.

Sayısal kapasite kapsamında Eğitim Fakültesinde yaşanan değişimler incelendiğinde fakültenin toplam öğrenci sayısında, binanın faaliyete başladığı yıldan günümüze kadar büyük bir oranda azalma yaşandığı gözlenmektedir. Anabilim dalı bazında her yıl alınacak öğrenci sayısı YÖK tarafından belirlendiği daha önceki bölümde aktarılmıştır. Bu kapsamda YÖK tarafından Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi için belirlenen kontenjanların, sürekli değişim gösterdiği görülmektedir. Fakültenin tasarlanan yeni binasındaki ilk eğitim-öğretim yılı olan 2008-2009 akademik yılında, fakülteye alınacak öğrenciler için toplam 1030 kişilik kontenjan açılmıştır. Günümüzde yani 2021-2022 eğitim-öğretim yılında ise bu sayı 602 kişidir. Benzer şekilde fakültenin toplam öğrenci sayısında da büyük oranda düşüş yaşanmıştır. 2008-2009 eğitim-öğretim yılında fakülte toplam öğrenci sayısı 4426 iken 2021-2022 eğitim-öğretim yılında 3195'e düşmüştür. Fakülte öğrenci sayısına bağlı olarak sayısal kapasite

süreç içerisinde bazı dönemlerde artmış bazı dönemlerde ciddi oranda azalmıştır. Özellikle 2012-2013 eğitim-öğretim yılında bölümlerin büyük çoğunluğunun ikinci öğretim programları kaldırılmış ve buna bağlı olarak fakülteye alınan toplam öğrenci sayısında önemli bir düşüş yaşanmıştır. Bina programında yer alıp henüz öğrenci almaya başlamayan öğrencilerin bölümlerin, öğrenci almaya başlaması ise kontenjanları artırıcı etki göstermiştir. Fakat genel olarak zaman içerisinde bölümlerin ve anabilim dallarının kontenjanları azaltılmıştır (Tablo 4.2) (YÖK Bilgi Sistemi, URL 10, URL 12 URL 13, URL 14, URL 15, URL 16, URL 21).

Tablo 4.2. Fakültenin Yıllara Göre Öğrenci Sayılarındaki Değişim

Eğitim-öğretim yılı	Fakülteye yeni kayıt olan öğrenci sayısı	Fakültenin toplam öğrenci sayısı
2008-2009	1030	4426
2009-2010	1200	4456
2010 -2011	1467	4826
2011-2012	1439	5289
2012-2013	1070	5367
2013-2014	1079	4380
2014-2015	1117	5179
2015-2016	1033	4876
2016-2017	1021	4823
2017-2018	968	4780
2018-2019	777	4557
2019-2020	665	4180
2020-2021	640	3847
2021-2022	602	3195
Tablo; 2008-2022 yılları arasındaki Yüksek Öğretim İstatistiklerinden yararlanılarak oluşturulmuştur. Veriler; URL 10, URL 12 URL 13, URL 14, URL 15, URL 16, URL 21 kaynaklarından elde edilmiştir.		

Fakültedeki akademik personelin ise yıllar içerisinde toplam sayısında artış yaşandığı gözlenmektedir. Fakültenin tasarlanan yeni binasındaki ilk eğitim-öğretim yılı olan 2008-2009 eğitim-öğretim yılında, fakültede toplam 142 akademik personel bulunurken, günümüzde yani 2021-2022 eğitim-öğretim yılında ise bu sayı 191'e çıkmıştır. Profesör ve doçent sayısındaki ciddi bir artış yaşanırken, öğretim görevlisi ve yardımcı doçent/ dr. öğretim görevlisi sayısında azalma yaşandığı tespit edilmiştir (Tablo 4.3) (YÖK Bilgi Sistemi ve URL 17).

Tablo 4.3. Fakültenin Akademik Personel Sayısındaki Değişim

Öğretim elemanlarının akademik görevlerine göre sayılarındaki değişimi		
	Fakülte ana binasının faaliyete geçtiği ilk eğitim-öğretim yılında akademik elemanlar ve sayıları	Mevcut durumda, günümüzde fakültede yer alan akademik elemanlar ve sayıları
	2008-2009 akademik yılı	2021-2022 akademik yılı
Profesör	5	46
Doçent	5	39
Yardımcı Doçent/ Dr. Öğretim Üyesi	48	40
Öğretim Görevlisi	47	30
Okutman	1	
Araştırma Görevlisi	36	36
Toplam	142	191
Tablo; YÖK Bilgi Sistemi ve URL 17 kaynaklarından yararlanılarak oluşturulmuştur.		

Sayısal kapasite kapsamında, fakültede yer alan bütün bölüm ve anabilim dalları ayrı ayrı incelenmiştir. İkinci öğretim programlarında eğitim, farklı bir zaman dilimlerinde verilse de ortak kullanımlar kapsamında (sosyal faaliyet, araştırma inceleme çalışmaları vb.) fakülte binası bu öğrenciler tarafından kullanıldığından, kapasite incelemelerinde, ikinci öğretim programlarına alınan öğrenci sayısına da yer verilmiştir.

Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü

Matematik ve Fen Bilimleri Bölümü, Matematik Eğitimi Anabilim Dalı ve Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalından oluşmaktadır. Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalına 2008-2009 eğitim-öğretim yılında normal ve ikinci öğretim kapsamında toplam 140 kişilik öğrenci kontenjanı açılmıştır. İki yıl sonra kontenjan artırılmış ve toplam 170'e çıkarılmıştır. Ardından 2012-2013 eğitim-öğretim yılında ikinci öğretim programları kaldırılmış ve kontenjan 90'a düşürülmüştür. Ardışık devam eden beş akademik yıl boyunca aynı sayıda öğrenci alımı devam ettirilmiş ve 2018-2019 eğitim öğretim yılında kontenjan yine azaltılarak 60'a düşürülmüştür. Ertesi yıl 50'ye düşürülen öğrenci kontenjanı, 2021-2022 eğitim-öğretim yılına kadar değiştirilmemiştir. Mevcut durumda, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında da 50 olarak devam etmiştir (Tablo 4.4) (ÖSYM Genel Kontenjanlar Kılavuzu (2008-2022), URL 10).

Matematik Eğitimi Anabilim Dalı, 2008-2009 eğitim-öğretim yılında henüz öğrenci alımına başlamamıştır. İlk öğrencilerini 2009-2010 eğitim öğretim yılında almaya başlamıştır. Bu akademik yılda öğrenci kontenjanı 60 kişi olarak belirlenmiştir.

2010-2011 eğitim öğretim yılında 70'e çıkarılmış, 2012-2013 eğitim öğretim yılında 40'a indirilmiştir. Sonraki eğitim öğretim yıllarında kontenjan değiştirilmemiştir. Mevcut durumda, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında da 40 olarak devam etmiştir (Tablo 4.4) (ÖSYM Genel Kontenjanlar Kılavuzu (2008-2022), URL 10).

Tablo 4.4. Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü Yıllara Göre Öğrenci Alım Kontenjanları

Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü					
Eğitim-öğretim yılı	Toplam	Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı		Matematik Eğitimi Anabilim Dalı	
		Normal	İÖ	Normal	İÖ
2008-2009	140	70	70	-	-
2009-2010	200	70	70	30	30
2010-2011	240	85	85	35	35
2011-2012	240	85	85	35	35
2012-2013	130	90	-	40	-
2013-2014	130	90	-	40	-
2014-2015	130	90	-	40	-
2015-2016	130	90	-	40	-
2016-2017	130	90	-	40	-
2017-2018	130	90	-	40	-
2018-2019	100	60	-	40	-
2019-2020	90	50	-	40	-
2020-2021	90	50	-	40	-
2021-2022	90	50	-	40	-
Tablo 2008-2022 yılları arasındaki (2008, 2022 dahil) ÖSYM Genel Kontenjanlar Kılavuzu ve URL 10 kaynaklarından yararlanılarak oluşturulmuştur.					

Temel Eğitim Bölümü

Temel Eğitim Bölümü bünyesinde, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı ve Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı yer almaktadır. Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı için, 2008-2009 eğitim öğretim yılında 80 normal 80 ikinci öğretim olmak üzere 160 kişilik öğrenci kontenjanı açılmıştır. Devam eden yıllarda kontenjan sırasıyla 180 ve 240 olmuş 2011-2012 eğitim-öğretim yılında ise değişmemiştir. 2012-2013 eğitim öğretim yılında ikinci öğretim programı kaldırılmış ve kontenjan 135'e düşürülmüştür. 2013-2014 ve 2014-2015 eğitim öğretim yıllarında 145 olarak devam etmiş, 2015-2016 eğitim öğretim yılında 90'a düşürülmüş ve sonraki iki akademik yıl boyunca da sabit kalmıştır. 2018-2019 eğitim-öğretim yılında kontenjan 80 kişiye ertesi akademik yıl da 60 kişiye düşürülmüştür. 2020-2021 akademik yılında sabit kalmış ve 60 kişi ile devam edilmiştir. Mevcut durumda yani 2021-2022 eğitim öğretim döneminde kontenjan tekrar

azaltılarak 50'ye düşürülmüştür (Tablo 4.5) (ÖSYM Genel Kontenjanlar Kılavuzu (2008-2022), URL 10).

Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalının 2008-2009 eğitim-öğretim yılında kontenjanı, 70 normal 70 ikinci öğretim olmak üzere toplam 140 kişidir. Ardışık devam eden akademik yıllarda ise sırasıyla; 160, 170, 190 ve 220 kişiye çıkarılmıştır. Ardışığındaki iki akademik yıl boyunca kontenjan 220 kişide sabit kalmıştır. 2016-2017 eğitim-öğretim yılında 180'e düşürülmüştür. Yine ardışık iki akademik yıl boyunca bu sayıda sabit tutulmuştur. 2018-2019 eğitim-öğretim yılında ikinci öğretim kaldırılmış ve kontenjan 90'a düşürülmüştür. 2019-2020 akademik yılında 70'e düşürülmüştür ve devam eden akademik yıllarda sabit kalmıştır. Mevcut durumda, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında kontenjan hala 70 kişidir (Tablo 4.5) (ÖSYM Genel Kontenjanlar Kılavuzu (2008-2022), URL 10).

Tablo 4.5. Temel Eğitim Bölümü Yıllara Göre Öğrenci Alım Kontenjanları

Temel Eğitim Bölümü					
Eğitim-öğretim yılı	Toplam	Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı		Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı	
		Normal	İÖ	Normal	İÖ
2008-2009	300	80	80	70	70
2009-2010	340	90	90	80	80
2010 -2011	410	120	120	85	85
2011-2012	430	120	120	95	95
2012-2013	355	135	-	110	110
2013-2014	365	145	-	110	110
2014-2015	365	145	-	110	110
2015-2016	270	90	-	90	90
2016-2017	270	90	-	90	90
2017-2018	270	90	-	90	90
2018-2019	170	80	-	90	-
2019-2020	130	60	-	70	-
2020-2021	130	60	-	70	-
2021-2022	120	50	-	70	-
Tablo 2008-2022 yılları arasındaki (2008, 2022 dahil) ÖSYM Genel Kontenjanlar Kılavuzu ve URL 10 kaynaklarından yararlanılarak oluşturulmuştur.					

Eğitim Bilimleri Bölümü

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü bünyesinde 6 tane Anabilim Dalı bulunmaktadır. Ancak bu anabilim dallarından 5 tanesi Lisansüstü düzeyde eğitim vermektedir. Bunlar: Eğitimin Felsefi, Sosyal ve Tarihi Temelleri Anabilim Dalı, Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim

Anabilim Dalı, Eğitim Yönetim Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı, Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalıdır. Sadece Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı lisans düzeyinde eğitim vermektedir. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, 2008-2009 akademik yılı öğrenci kontenjanı 70 normal 70 ikinci öğretim olmak üzere 140 kişidir. Ardışık yıllarda öğrenci kontenjanı yarısı normal yarısı ikinci öğretim olmak üzere sırasıyla; 160 ve 170 olarak artırılmıştır. 2011-2012 eğitim-öğretim yılında ise kontenjan değişmemiş ve 170 kişi olarak kalmıştır. 2012-2013 akademik yılında ise 180'e çıkarılmıştır. Ardışık üç akademik yıl boyunca kontenjan değişmemiş ve 180 olarak kalmıştır. 2016-2017 eğitim-öğretim yılında normal öğretime 90 ikinci öğretime 80 kişi alınması ile birlikte tekrar kontenjan 170'e düşürülmüştür. Ertesi akademik yılda da 170 kişi alınarak kontenjan değiştirilmemiştir. 2018-2019 eğitim-öğretim yılında ikinci öğretim programı kaldırılmış ve kontenjan 100'e indirilmiştir. 2019-2020 akademik yılında öğrenci kontenjanı 70'e düşürülmüş ve sonraki yıllarda bu sayıda sabit tutulmuştur. Mevcut durumda, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında da öğrenci kontenjanı hala 70 kişidir (Tablo 4.6) (ÖSYM Genel Kontenjanlar Kılavuzu (2008-2022), URL 10).

Tablo 4.6. Eğitim Bilimleri Bölümü Yıllara Göre Öğrenci Alım Kontenjanları

Eğitim Bilimleri Bölümü			
Eğitim-öğretim yılı	Toplam	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı	
		Normal	İÖ
2008-2009	140	70	70
2009-2010	160	80	80
2010 -2011	170	85	85
2011-2012	170	85	85
2012-2013	180	90	90
2013-2014	180	90	90
2014-2015	180	90	90
2015-2016	180	90	90
2016-2017	170	90	80
2017-2018	170	90	80
2018-2019	100	100	-
2019-2020	70	70	-
2020-2021	70	70	-
2021-2022	70	70	-

Tablo 2008-2022 yılları arasındaki (2008, 2022 dahil) ÖSYM Genel Kontenjanlar Kılavuzu ve URL 10 kaynaklarından yararlanılarak oluşturulmuştur.

Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü

Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü bünyesinde, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı yer almaktadır. Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, 2008-2009 akademik yılı öğrenci kontenjanı 70 normal 70 ikinci öğretim olmak üzere 140 kişidir. Bir sonraki akademik yılda 80 normal 80 ikinci öğretim olmak üzere 160'a çıkarılmıştır. 2010-2011 akademik yılında yine arttırılarak 85 normal 85 ikinci öğretime olacak şekilde 170 yapılmıştır. Ertesi akademik yılda bu sayıda kontenjan değişmemiştir. 2012-2013 eğitim-öğretim yılında ikinci öğretim kaldırılmış ve kontenjan 90'a düşürülmüştür. Ardışık devam eden beş yıl boyunca kontenjan 90 olarak kalmıştır. 2018-2019 eğitim-öğretim yılında 80 kişiye, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında ise 60 kişiye düşürülmüş ve ertesi akademik yıl sayı, 60 kişide sabit kalmıştır. Mevcut durumda, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında ise kontenjan 50 ye düşürülmüştür (Tablo 4.7) (ÖSYM Genel Kontenjanlar Kılavuzu (2008-2022), URL 10).

Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı 2008-2009 eğitim-öğretim yılı kontenjanı 70 normal 70 ikinci öğretim olmak üzere 140 kişidir. Bir sonraki akademik yılda kontenjan değişmemiştir. 2010-2011 akademik yılında öğrenci kontenjanı, 85 normal 85 ikinci öğretim olmak üzere 170 kişiye çıkarılmıştır. Bir sonraki akademik yılda kontenjan değişmemiştir. 2012-2013 akademik yılında ikinci öğretim kaldırılmış ve kontenjan 90'a düşürülmüştür. Ardışık dört akademik yıl boyunca sayı, 90 kişide sabit kalmıştır. 2017-2018 eğitim-öğretim yılında 80 kişiye düşürülmüş ve bir sonraki akademik yılda da bu sayı değiştirilmemiştir. 2019-2020 akademik yılında öğrenci kontenjanı 60'a düşürülmüş ve ertesi akademik yılda da bu sayıda sabit tutulmuştur. Mevcut durumda, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında ise kontenjan 50'ye düşürülmüştür (Tablo 4.7) (ÖSYM Genel Kontenjanlar Kılavuzu (2008-2022), URL 10).

Tablo 4.7. Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü Yıllara Göre Öğrenci Alım Kontenjanları

Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü					
Eğitim-öğretim yılı	Toplam	Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı		Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı	
		Normal	İÖ	Normal	İÖ
2008-2009	280	70	70	70	70
2009-2010	300	70	70	80	80
2010 -2011	340	85	85	85	85
2011-2012	340	85	85	85	85
2012-2013	180	90	-	90	-
2013-2014	180	90	-	90	-

2014-2015	180	90	-	90	-
2015-2016	180	90	-	90	-
2016-2017	180	90	-	90	-
2017-2018	170	80	-	90	-
2018-2019	160	80	-	80	-
2019-2020	120	60	-	60	-
2020-2021	120	60	-	60	-
2021-2022	100	50	-	50	-
Tablo 2008-2022 yılları arasındaki (2008, 2022 dahil) ÖSYM Genel Kontenjanlar Kılavuzu ve URL 10 kaynaklarından yararlanılarak oluşturulmuştur.					

Yabancı Diller Eğitimi Bölümü

Yabancı Diller Eğitimi Bölümü bünyesinde, İngiliz Dili Eğitimi ve Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı yer almaktadır. Ancak Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı henüz öğrenci almaya başlamamıştır. Altyapı tamamlandığında, öğrenci alımının yapılması planlanmaktadır. İngiliz Dili Eğitimi Anabilim Dalına 2008-2009 eğitim- öğretim yılında 70 kişilik kontenjan açılmıştır. Sonraki akademik yıl kontenjan 80'e çıkarılmıştır. 2010-2011 akademik yılında 85 olarak değiştirilmiş ve ertesi yıl da bu sayıda sabit kalmıştır. 2012-2013 eğitim-öğretim yılında 90'a çıkarılmış ve bu sayıda ardışık iki akademik yıl sabit kalmıştır. 2015-2016 akademik yılında ise sayı 100'e çıkarılmış ve devamındaki üç eğitim-öğretim yılında 100 olarak kalmıştır. 2019-2020 akademik yılında yeniden 90 kişiye düşürülmüştür ve o yılda itibaren bu sayı değiştirilmemiştir. Mevcut durumda, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında da öğrenci kontenjanı hala 90 kişidir (Tablo 4.8) (ÖSYM Genel Kontenjanlar Kılavuzu (2008-2022), URL 10, URL 20).

Tablo 4.8. Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Yıllara Göre Öğrenci Alım Kontenjanları

Yabancı Diller Eğitimi Bölümü			
Eğitim-öğretim yılı	Toplam	İngiliz Dili ve Eğitimi Anabilim Dalı	
		Normal	İÖ
2008-2009	70	70	-
2009-2010	80	80	-
2010 -2011	85	85	-
2011-2012	85	85	-
2012-2013	90	90	-
2013-2014	90	90	-
2014-2015	90	90	-
2015-2016	100	100	-
2016-2017	100	100	-
2017-2018	100	100	-
2018-2019	100	100	-
2019-2020	90	90	-
2020-2021	90	90	-

2021-2022	90	90	-
Tablo 2008-2022 yılları arasındaki (2008, 2022 dahil) ÖSYM Genel Kontenjanlar Kılavuzu ve URL 10 kaynaklarından yararlanılarak oluşturulmuştur.			

Özel Eğitim Bölümü

Özel Eğitim Bölümü bünyesinde sadece Özel Eğitim Anabilim Dalı yer almaktadır. Özel Eğitim Bölümü 2007 yılında kurulmuştur ancak alt yapısını tamamlayarak 2018-2019 eğitim öğretim yılında öğrenci almaya başlamıştır ve kontenjan 60 kişi olarak belirlenmiştir. Belirlenen bu sayı henüz hiç değiştirilmemiştir. Mevcut durumda, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında da öğrenci kontenjanı hala 60 kişidir (Tablo 4.9) (ÖSYM Genel Kontenjanlar Kılavuzu (2008-2022), URL 10).

Tablo 4.9. Özel Eğitim Bölümü Yıllara Göre Öğrenci Alım Kontenjanları

Özel Eğitim Bölümü			
Eğitim-öğretim yılı	Toplam	Özel Eğitim Anabilim Dalı	
		Normal	İÖ
2008-2009	-	-	-
2009-2010	-	-	-
2010-2011	-	-	-
2011-2012	-	-	-
2012-2013	-	-	-
2013-2014	-	-	-
2014-2015	-	-	-
2015-2016	-	-	-
2016-2017	-	-	-
2017-2018	-	-	-
2018-2019	60	60	-
2019-2020	60	60	-
2020-2021	60	60	-
2021-2022	60	60	-
Tablo 2008-2022 yılları arasındaki (2008, 2022 dahil) ÖSYM Genel Kontenjanlar Kılavuzu ve URL 10 kaynaklarından yararlanılarak oluşturulmuştur.			

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölümü

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölümü altyapısını tamamlayarak 2010-2011 eğitim öğretim yılında öğrenci almaya başlamıştır. 45 kişi normal, 45 kişi ikinci öğretime olmak üzere toplam 90 kişilik bir kontenjan açılmıştır. Ertesi akademik yılda da bu sayı aynı kalmış kontenjan değiştirilmemiştir. Ancak 2012-2013 akademik yılında ikinci öğretim kaldırılmış ve kontenjan 50'ye düşürülmüştür ve ardışık beş akademik yıl boyunca 50 kişilik olarak devam etmiştir. 2018-2019 eğitim-öğretim yılında ciddi bir düşüş yaşanarak kontenjan 15'e düşürülmüştür. Ertesi akademik yılda da 15 kişilik

kontenjan ile devam edilmiştir. 2020-2021 ve 2021-2022 eğitim-öğretim yıllarında kontenjan hiç açılmamış ve bölüme yeni öğrenci alınmamıştır (Tablo 4.10) (ÖSYM Genel Kontenjanlar Kılavuzu (2008-2022), URL 10).

Tablo 4.10. Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölümü Yıllara Göre Öğrenci Alım Kontenjanları

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölümü			
Eğitim-öğretim yılı	Toplam	Özel Eğitim Anabilim Dalı	
		Normal	İÖ
2008-2009	-	-	-
2009-2010	-	-	-
2010-2011	90	45	45
2011-2012	90	45	45
2012-2013	50	50	-
2013-2014	50	50	-
2014-2015	50	50	-
2015-2016	50	50	-
2016-2017	50	50	-
2017-2018	50	50	-
2018-2019	15	15	-
2019-2020	15	15	-
2020-2021	-	-	-
2021-2022	-	-	-
Tablo 2008-2022 yılları arasındaki (2008, 2022 dahil) ÖSYM Genel Kontenjanlar Kılavuzu ve URL 10 kaynaklarından yararlanılarak oluşturulmuştur.			

Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü

Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü bünyesinde, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı ve Müzik Eğitimi Anabilim Dalı yer almaktadır. Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı için 2008-2009 akademik yılında kontenjan 30 normal 30 ikinci öğretim olmak üzere toplam 60 kişi olarak belirlenmiştir. Ardışığındaki iki akademik yıl değiştirilmemiştir. 2011-2012 eğitim-öğretim yılında ikinci öğretim programı kaldırılmış ve kontenjan 30'a düşürülmüştür. Ertesi akademik yıl bu sayı korunmuştur. 2013-2014 eğitim öğretim yılında ise öğrenci kontenjanı 40 kişiye çıkarılmıştır. Sonraki akademik yıllarda bu sayıda sabit kalmış herhangi bir değişim yaşanmamıştır. Mevcut durumda, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında da öğrenci kontenjanı hala 40 kişidir (Tablo 4.10) (ÖSYM Genel Kontenjanlar Kılavuzu (2008-2022), URL 10).

Müzik Eğitimi Anabilim Dalı ise Eğitim Fakültesi Ana Binasında yer almamaktadır. 2009-2010 yılı bahar döneminde yeni binasında eğitim öğretime başlamıştır. Bu binayı; Müzik Eğitimi Anabilim Dalı ile Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi birlikte kullanmaktadır. Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğrenci kontenjanı

2008-2009 eğitim öğretim yılında 30 kişi olarak belirlenmiş ve belirlenen bu kontenjan hiç değiştirilmemiştir. Mevcut durumda, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında da öğrenci kontenjanı hala 30 kişidir (Tablo 4.11) (ÖSYM Genel Kontenjanlar Kılavuzu (2008-2022), URL 9, URL 10).

Tablo 4.11. Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Yıllara Göre Öğrenci Alım Kontenjanları

Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü					
Eğitim-öğretim yılı	Toplam	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı		Müzik Eğitimi Anabilim Dalı	
		Normal	İÖ	Normal	İÖ
2008-2009	90	30	30	30	-
2009-2010	90	30	30	30	-
2010-2011	90	30	30	30	-
2011-2012	60	30	-	30	-
2012-2013	60	30	-	30	-
2013-2014	70	40	-	30	-
2014-2015	70	40	-	30	-
2015-2016	70	40	-	30	-
2016-2017	70	40	-	30	-
2017-2018	70	40	-	30	-
2018-2019	70	40	-	30	-
2019-2020	70	40	-	30	-
2020-2021	70	40	-	30	-
2021-2022	70	40	-	30	-
Tablo 2008-2022 yılları arasındaki (2008, 2022 dahil) ÖSYM Genel Kontenjanlar Kılavuzu ve URL 10 kaynaklarından yararlanılarak oluşturulmuştur.					

Bölüm ve anabilim dalları bazında kapasitedeki sayısal artışın hacimsel kapasiteye etkisi yani mekana yansması ve binanın kullanımını değiştirmesi kaçınılmaz bir durumdur. 70 kişi için düzenlenen dersliklerde sayının 90'a çıkarılması sonucu dersliğin yetersiz kalacağı açıktır. Derslikler esnek dönüştürülebilir tasarım anlayışıyla tasarlanmamıştır. Bina içerisinde yer alan teorik derslikler aynı hacimsel kapasiteye sahiptir ve sayısal, sözel, özel yetenek bölümleri için farklı kapasite yaklaşımı benimsenmemiştir. Bölümler ve anabilim dallarında yaşanan öğrenci sayısına bağlı kapasite artışında, diğer bölümlerin veya anabilim dallarının derslikleri ortaklaşa olacak şekilde kullanılmaktadır. Aynı dersliği kullanacak bölümler için farklı zaman dilimleri tayin edilmekte böylece karışıklığın önüne geçilmektedir. Kapasitedeki azalma durumunda ise bölüm ve Anabilim Dalına ait mekanlar atıl hale gelmekte ya da bina içerisinde başka şekillerde işlevlendirilmektedir. Benzer durum ile program hazırlanırken fakültede yer alacak bölüm ve anabilim dalları sayısal kapasitesi dikkate alınmadığında da karşılaşılmaktadır. Bu durum fakülte binasının, belirlenen programı

dışında kullanılmasına sebep olmaktadır. Fakülte binasında sonradan yer alan bazı birimler şunlardır:

-4. kat A blokta yer alan dersliklerden ikisi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tarafından kullanılmaktadır. (Eğitim Bilimleri Enstitüsü mekanlarına çevrilmişlerdir).

-1. katta yer alan öğretim üyeleri odalarından bazıları, Çocuk ve Gençlik Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi olarak kullanılmaktadır.

-Zemin katta Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma merkezi yer almaktadır.

-Zemin kat B blokta Pamukkale Uzaktan Eğitim Merkezi yer almaktadır.

-4. Katta yer alan bazı öğretim üyeleri odaları, Eğitim Bilimleri Bölümünün lisansüstü düzeyinde eğitim veren anabilim dalları (Eğitimin Felsefi, Sosyal ve Tarihi Temelleri Anabilim Dalı, Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, Eğitim Yönetim Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı, Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalı) tarafından kullanılmaktadır.

Hacimsel kapasite/büyükölçek bakımından fakülte binasındaki değişim incelendiğinde, binanın toplam kapalı alanının zaman içerisinde arttığı söylenebilir. Hacimsel olarak en önemli artış eğitim-öğretim mekanları, sosyal faaliyet mekanları, idare ve yönetim mekanları kapsamında yaşanmıştır (Tablo 4.12). Bu durumun nedeni, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalının kullanım sırasında kendi eğitim programının gerektirdiği uygulama mekanlarına ihtiyaç duymasındır. Bu ihtiyacın giderilebilmesi için, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Ek Binası inşa edilmiş ve 2019 yılında faaliyete geçirilmiştir (PAÜ Eğitim Fakültesi 2019 ve 2020 Faaliyet Raporları).

Tablo 4.12. Eğitim Fakültesi Fonksiyonlarına Göre Toplam Kullanım Alanı Kapasitesindeki Değişim (2019-2020 Verilerinin Karşılaştırılması)

Fakülte Binasındaki Fonksiyonlara Göre Kullanım Alanı Kapasitesindeki Değişim		
Fakülte binası fonksiyonları	2019 yılı toplam kullanım alanı (m²)	2020 yılı toplam kullanım alanı (m²)
Araştırma	1.125,15	1.125,15
Eğitim	3.513,30	4.895,15
Barınma	-	-
Diğer	8.034,29	10.414,72
Kütüphane	23,00	23,00
Sağlık Hizmeti	-	-
Sosyal alanlar	259,00	474,75
Spor alanları	-	-

Toplantı ve Konferans	605,10	1.280,49
Yönetim	3.616,40	4.071,76
TOPLAM	17.176,24	22.285,02
Tablo:PAÜ Eğitim Fakültesi 2019 ve 2020 Faaliyet Raporlarından Yararlanılarak Oluşturulmuştur.		

-Fakültenin eğitim birimleri toplam kapasitesi; Resim-İş Eğitimi Ek Binasına (C Blok)' 13 adet atölye, 2 adet teorik derslik, 3 adet oda (derslik olarak da kullanılabilir), 1 adet drama salonu mekanı yapılması ile artmıştır.

-Fakültenin sosyal faaliyet birimleri toplam kapasitesi; Resim-İş Eğitimi Ek Binasına (C Blok) 152 kişilik, 97 kişilik ve 457 kişilik 3 adet konferans salonu, 1 adet büyük sergi salonu yapılması ile artmıştır.

-Fakültenin idare ve yönetim birimleri toplam kapasitesi; Resim-İş Eğitimi Ek Binasına (C Blok) 16 adet öğretim üyesi odası, 1 adet Anabilim Dalı toplantı salonu ve 1 adet sekreterlik mekanı yapılması ile artmıştır.

Ek bina sadece Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalının kullandığı mekanları değil fakülte ana binasında yer almayan veya eksik olan mekanları da barındırmaktadır (konferans salonu, drama salonu vb.).

4.2.5. Kullanıcı Gereksinimleri

Fakültelerin fiziksel kullanıcı gereksinimlerinin, kullanıcıların gerçekleştirdiği eylemlerden yola çıkılarak tespit edilebildiği daha önce aktarılmıştır. Bu yaklaşımdan hareketle PAÜ Eğitim Fakültesi temel eylemleri kapsamında kullanıcı gereksinimlerine fakülte programında ne ölçüde yer verildiği ve zamanla bu unsurlar kapsamında ne gibi değişiklikler yaşandığı belirlenebilir. PAÜ Eğitim Fakültesi temel eylemleri, *eylemler başlığı* altında;

- öğrenme ve öğretme eylemleri,
- araştırma ve sosyal faaliyet eylemleri,
- yönetim ve idare ile ilgili gerçekleştirilen eylemler
- hizmet eylemleri olarak tanımlanmıştır.

Öğrenme ve öğretme eylemleri kapsamında kullanıcı gereksinimleri tespit edilirken, fakültede yer alan niteliğine göre bölümler ve bölümlerin eğitim programlarında eğitimin nasıl uygulandığı önemli olmaktadır. Çünkü eğitimin uygulanma şekli gereksinim duyulan eğitim-öğretim mekanlarının tespit edilmesinde kullanılabilir. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesinin bölüm ve anabilim dalları verilen eğitimin niteliğine;

- *Sayısal Bölümler*: Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü

- *Sözel Bölümler*: Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü, Eğitim Bilimleri Bölümü, Temel Eğitim Bölümü, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölümü, Özel Eğitim Bölümü

-*Özel Yetenek Bölümleri*: Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü olmak üzere 3'e ayrılmaktadır.

Bu kapsamda PAÜ Eğitim Fakültesinde yer alan bölüm- anabilim dalları için programda hangi tür eğitime (teorik, uygulamalı, teorik + uygulamalı) imkan veren mekanların yer aldığı, zamanla ilave hangi mekanlara gereksinim duyulduğu karşılaştırması yapılmıştır (Tablo 4.13). Yapılan incelemeye göre öğrenme ve öğretme eylemleri kapsamında;

-Sayısal bölümlerden Matematik ve Fen Bilimleri Bölümü Matematik Eğitimi Anabilim Dalı, zaman içerisinde teorik dersliğe ilaveten bir uygulama mekanı olan matematik sınıfına gereksinim duymuştur. Bu anabilim dalı için sadece teorik derslik yetersiz kalmıştır.

-Sözel Bölümlerden Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, programda yer alan sorgu odalarına kullanım sırasında ihtiyaç duymamaktadır. Günümüzde sadece grup ve bireysel psikolojik danışmanlık odaları uygulama çalışmaları için kullanılmaktadır.

-Sözel Bölümlerden Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, zaman içerisinde teorik dersliğe ilaveten bir uygulama mekanı olan erken çocukluk atölyesine gereksinim duymuştur. Bu anabilim dalı için sadece teorik derslik yetersiz kalmıştır.

-Özel Yetenek Bölümlerinden Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, kullanıcı gereksinimleri kapsamında en çok mekana ihtiyaç duyan Anabilim Dalıdır. Anabilim dalı için programda sadece teorik dersliğe yer verilmiştir. Ancak teorik derslik eğitim uygulamaları kapsamında yetersiz kalmıştır. Bu nedenle derslikler atölyelere dönüştürülmüştür. Fakat bu dönüşen mekanlar, atölye olarak tasarlanmadığı için yine yetersiz kalmıştır. Anabilim dalının talepleri ile ek bina yapılmıştır. Ek bina içerisinde anabilim dalının eğitim-öğretim mekanı olarak gereksinim duyduğu; heykel (metal-kil) atölyeleri, resim ve resim desen atölyeleri, özgün baskı atölyesi, tekstil atölyesi, iş-eğitim atölyesi, fotoğraf atölyesi, grafik atölyesi, endüstriyel tasarım atölyesi ve temel sanat atölyelerine yer verilmiştir.

-Özel Yetenek Bölümlerinden Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, fakülte binasında yer almayan bir Anabilim Dalıdır. Bu anabilim dalı Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi ile ortak bir binayı kullanmaktadır. Anabilim dalı eğitim-öğretim eylemleri için bina programında; teorik derslik, prova sınıfı, çalgı bakım odası, bireysel çalışma odaları ve teknoloji odasına yer verilmiştir. Anabilim dalı zaman içerisinde programda yer almayan başka bir eğitim mekanına ihtiyaç duymamıştır.

Anabilim dalları tarafından ortak kullanılan mekan olan drama salonu programda yer almayan ancak gereksinim duyulan bir mekandır. Bina programında bu mekana yer verilmediği için zemin katta yer alan çok amaçlı laboratuvar drama salonu olarak kullanılmıştır. Ardından Resim-İş Eğitimi Ek Bina programında drama salonu yer almış ve anabilim dalları bu mekanı kullanmaya başlamışlardır. Ayrıca anabilim dalları zemin katta yer alan Fen Bilimleri Laboratuvarını da birlikte kullanmaktadır.

Anabilim dalları tarafından ortak kullanılan mekanlardan, metaryal sınıfı ve interaktif sınıf programda yer almayan fakat anabilim dallarının gereksinim duyduğu birer uygulama mekanlarıdır. Bina programında bu mekanlara yer verilmediği için zemin kat B blokta yer alan çok amaçlı salonlardan biri interaktif sınıf olarak kullanılmaktadır. Yine aynı blokta yer alan salonlardan biri de ikiye bölünmüş ve biri teorik derslik mekanı biri de metaryal sınıfına dönüştürülmüştür.

Tablo 4.13. PAÜ Eğitim Fakültesi Eğitim-Öğretim Mekanlarında Bölüm -Anabilim Dalı Bazında Kullanıcı Gereksinimlerdeki Değişim

	Bölümler	Bölümlerin bünyesindeki anabilim dalları	Mimari programda yer alan eğitim-öğretim mekanları	Zaman içerisinde eğitim programına özgü gereksinim duyulan eğitim-öğretim mekanları
Sayısal Bölümler	Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü	Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı	Teorik Derslik Fizik,kimya,biyoloji laboratuvarları	-
		Matematik Eğitimi Anabilim Dalı	Teorik Derslik	Matematik sınıfı
Sözel Bölümler	Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü	Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı	Teorik Derslik	-
		Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı	Teorik Derslik	-
	Eğitim Bilimleri Bölümü	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Eğitimi Anabilim Dalı	Teorik Derslik, Bireysel ve grup danışma odaları, Sorgu odaları	- (sorgu odaları kullanılmamaktadır)

	Temel Eğitim Bölümü	Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı	Teorik Derslik	Erken çocukluk atölyesi
		Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı	Teorik Derslik	-
	Yabancı Diller Eğitimi Bölümü	İngilizce Eğitimi Anabilim Dalı	Teorik Derslik	-
	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölümü	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı	Bilgisayar laboratuvarları	-
	Özel Eğitim Bölümü	Özel Eğitim Anabilim Dalı	Teorik Derslik	-
Özel Yetenek Bölümleri	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı	Teorik Derslik	Heykel (metal-kil), resim, resim desen, özgün baskı, tekstil, iş-eğitim, fotoğraf, grafik, endüstriyel tasarım, temel sanat atölyeleri
		*Müzik Eğitimi Anabilim Dalı	Teorik Derslik, Prova sınıfı, Çalgı bakım odası, Bireysel çalışma odaları Teknoloji odası	-
Metaryal sınıfı, İnteraktif sınıf ve drama salonu anabilim dalları tarafından kullanım sırasında gereksinim duyulan ve ortak kullanılan uygulamalı eğitim mekanlarıdır.				
*Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi ile aynı binayı kullanmaktadır. Tablo, fakülte mimari projesi üzerinden tablolaştırılmıştır.				

Araştırma ve sosyal faaliyet eylemleri kapsamında fakülte programında yer almayan ancak kullanım esnasında gereksinim duyulan mekanlar şunlardır;

-Bina programında konferans salonu yer verilmemiştir. Ancak konferans salonları, fakülte binalarında öğrencilerin, öğretmenlerin ve ziyaretçilerin toplu olarak gerçekleştirdiği eylemler kapsamında önemli bir sosyal faaliyet mekanıdır. Ayrıca yönetim ile ilgili faaliyetlerde de konferans salonları kullanılabilen, yani bu mekanlara gereksinim duyulabilmektedir. PAÜ Eğitim Fakültesinde de kullanım esnasında konferans salonuna gereksinim duyulmuştur. Zemin kat A blokta derslik olarak tanımlanan mekanın dönüştürülerek konferans salonuna çevrilmesi ile bu gereksinim giderilmeye çalışılmıştır. Ancak konferans salonları kendi iç mekan disiplini ve organizasyonu olan mekanlar olduğundan sonradan dönüştürülen mekanlarda bu organizasyonu ergonomik bir şekilde gerçekleştirmek nitelikli sonuçlar ortaya koymak açısından oldukça zordur. Derslikten dönüştürülen bu konferans salonu da nitelikli bir şekilde faaliyet gösterememektedir. Ancak önemli bir eyleme karşılık geldiğinden bu haliyle kullanılmaktadır. Ayrıca Resim-İş Eğitimi Ek Binası programında ana bina

programında bulunmayan ancak kullanımda gereksinim duyulan mekanlara yer verilmiştir. Bu gereksinimin karşılanması kapsamında, ek bina içerisinde 457-152 ve 97 kişilik olmak üzere üç adet konferans salonu bulunmaktadır. Ancak günümüzde henüz faaliyete açılmamıştır.

-Bina programında kütüphane, çalışma veya okuma mekanı yer almamaktadır. Çalışma ve araştırma faaliyetlerinin gerçekleştirildiği okuma-çalışma mekanları fakültelerde kullanıcıların gereksinim duyabileceği mekanlardır. PAÜ Eğitim Fakültesinde de kullanım esnasında okuma mekanına gereksinim duyulmuş ve bu gereksinim mekanların dönüştürülmesi ile giderilmeye çalışılmıştır. Zemin kat A blokta kantin olarak tasarlanan mekan, çalışma ve okuma salonu olarak değiştirilmiştir. Kantin ise binanın arka tarafında, blokların sonundaki çıkıştan ulaşılan boş alana tek katlı bir yapı olarak inşa edilmiştir. Yapı içerisinde kantin, fotokopi, oturma mekanı yer almaktadır. Oturma mekanı sürekli olarak açıktır. Bu birimler diğer fakültelerle birlikte ortak olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.14).

Şekil 4.14. Sonradan Yapılan ve Diğer Fakültelerle Ortak Olarak Kullanılan Kantin (Google Earth görüntüsü üzerinden işlenmiştir, erişim tarihi 28.08.2022.)

Fakültenin içerisinde sosyal faaliyetler kapsamında değerlendirilebilen dinlenme, oturma, sosyalleşme mekanları, program çerçevesinde özel bir mekan tanımlanmamıştır. Bu eylemler için, binanın giriş katındaki ana fuaye ve katlardaki galeri boşluğu çevresinde yer alan sirkülasyon alanları kullanılmaktadır. Ek olarak kullanım sırasında gereksinim duyulması sonucunda 3. katta yer alan dekanlık birimi

ay ocağının karşısında bölücü elemanlar yardımıyla bir personel dinlenme-oturma mekanı tanımlanmıştır (Şekil 4.15).

Şekil 4.15. Sonradan Oluşturulan Personel Dinlenme Alanı

Yönetim ve idare ile ilgili gerçekleştirilen eylemler ve hizmet eylemleri kapsamında fakülte binasında kullanım esnasında, önemli bir fiziksel gereksinim söz konusu olmamıştır.

4.2.6. Temel İşlev/Fonksiyon Grupları- Eylem Alanları

Temel fonksiyon grupları fakülte binalarında temel eylemlerin gerçekleştirildiği birimler olarak ele alınabilir. PAÜ Eğitim Fakültesindeki temel fonksiyon grupları;

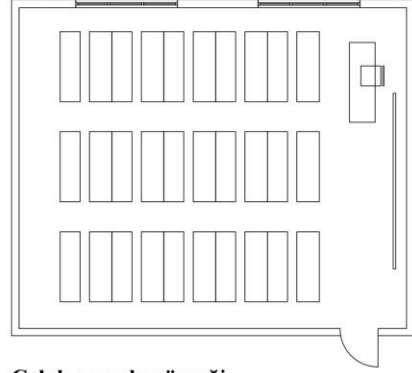
- öğrenme ve öğretme eylem alanları-eğitim birimleri
- yönetim ve idari eylem alanları- idari birimler
- araştırma ve sosyal faaliyet eylem alanları-araştırma inceleme birimleri, sosyal faaliyet birimleri ve ortak kullanım birimleri
- hizmet eylem alanları- servis birimleri şeklinde sınıflandırılabilir.

Fakültelerde öne çıkan temel eylem, öğrenme ve öğretme eylemidir. Öğrenme ve öğretme eylemi kapsamında eylem alanları, bölüm ve anabilim dalı eğitim programına bağlı olarak özelleşmektedir. Çalışmanın bu bölümünde öğrenme ve öğretme eylemi eylem alanları sınıflandırılan bölümler kapsamında her bölüm ve anabilim dalı için ayrı ayrı incelenmiştir.

Fakültede yer alan bölümlerin ortak eğitim birimi teorik dersliklerdir ve fakültenin bütün bölümleri için teorik derslikler, aynı şekilde tasarlanmıştır. Ancak bazı dersliklerde çakılı sıra bulunurken bazı dersliklerde çakılı olmayan sıra bulunmaktadır. Çakılı olmayan sıralar hareket ettirilerek veya gruplandırılarak derslik uygulama mekanı haline getirilebilmektedir. (Şekil 4.16).

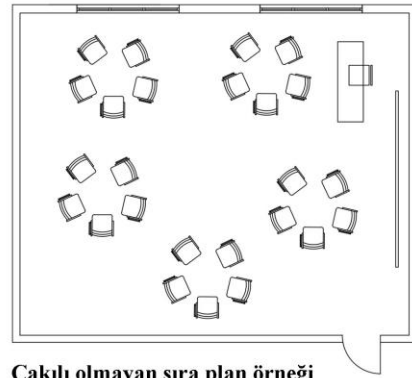
Teorik Derslik/Çakılı Sıra

Çakılı sıra plan örneği

Teorik Derslik/Çakılı Olmayan Sıra

Çakılı olmayan sıra plan örneği

Şekil 4.16. Çakılı Sıralı Ve Çakılı Olmayan Sıralı Teorik Dersliklerden Görseller ve Temsili Plan Örnekleri (Çizimler Mimari Projeden Yararlanılarak Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.)

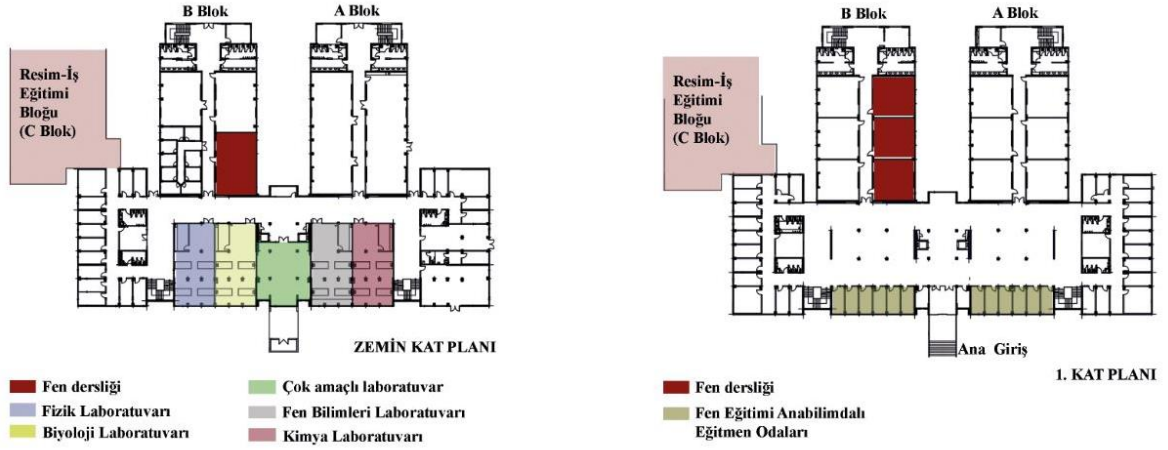
Fakültede yer alan bölüm ve anabilim dallarının, eğitim programına göre özelleşen öğrenme ve öğretme eylemi eylem alanlarının zaman içerisinde yaşadığı değişimler kapsamında yapılan incelemeler aşağıdaki gibidir;

Sayısal Bölümler

Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü

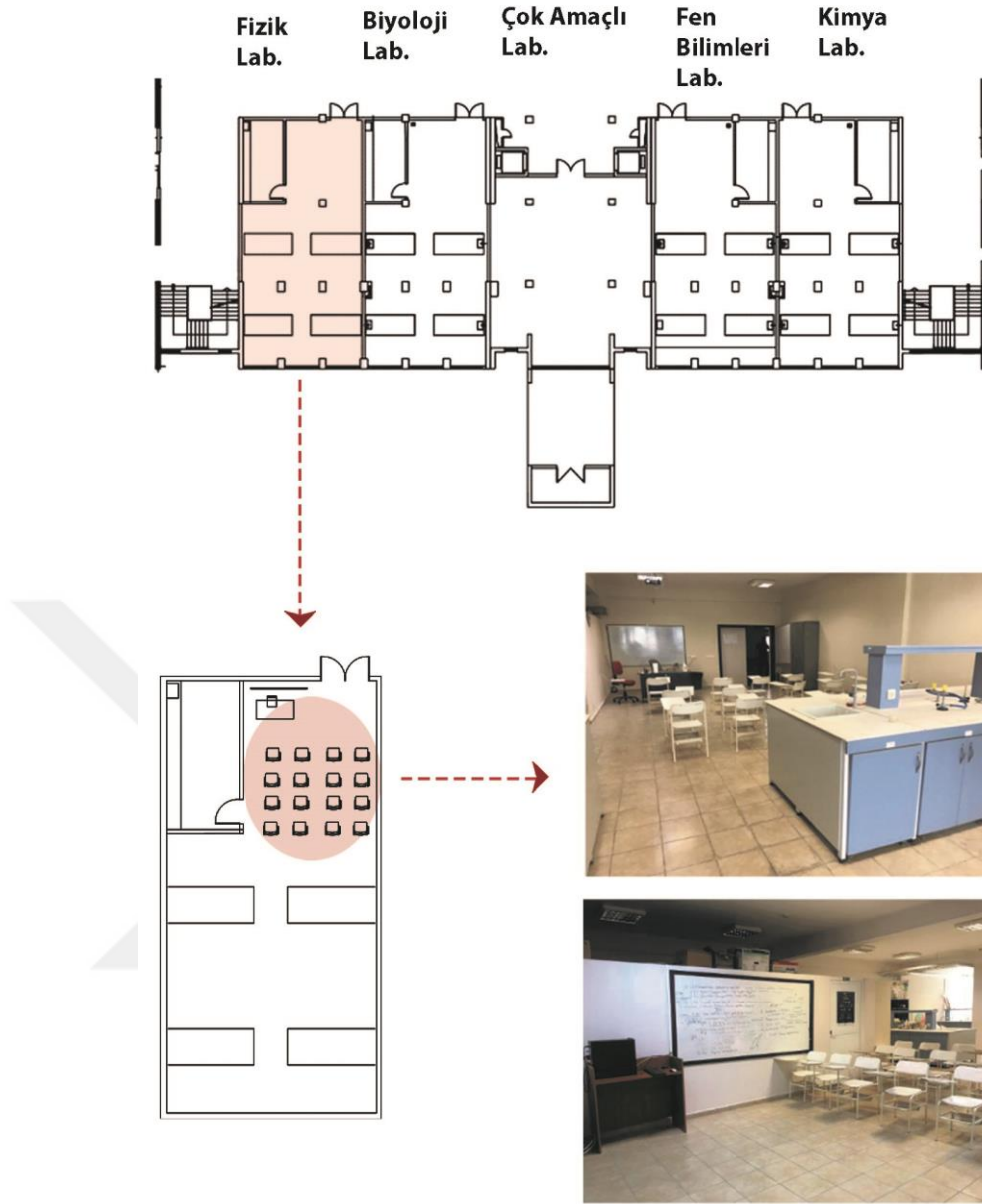
Matematik ve Fen bilimleri Eğitimi Bölümü Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı için programda eğitim eylemi alanı olarak teorik derslik ve uygulama laboratuvarlarına yer verilmiştir. Zaman içerisinde yeni bir eylem alanına ihtiyaç duyulmamıştır.

Anabilim dalı eğitim mekanları, Eğitim Fakültesi binasının 1. katında ve zemin katında yer almaktadır. Ana girişin bulunduğu kat olan 1. katta girişin iki yanında yer alan mekanlar eğitmen odaları olarak kullanılmaktadır. Ancak zemin katta da bazı eğitmen odaları bulunmaktadır. 1. kat B blokta yer alan 3 adet teorik derslik anabilim dalı tarafından kullanılmaktadır. Ayrıca zemin kat B blokta da 1 adet Fen Bilgisi Eğitimi dersliği vardır. Uygulamalı eğitimler için kullanılan laboratuvarlar da zemin katta yer almaktadır (Şekil 4.17).

Şekil 4.17. Fen Bilimler Eğitimi Anabilim Dalına Ait Mekanların Plan Düzleminde Gösterimi

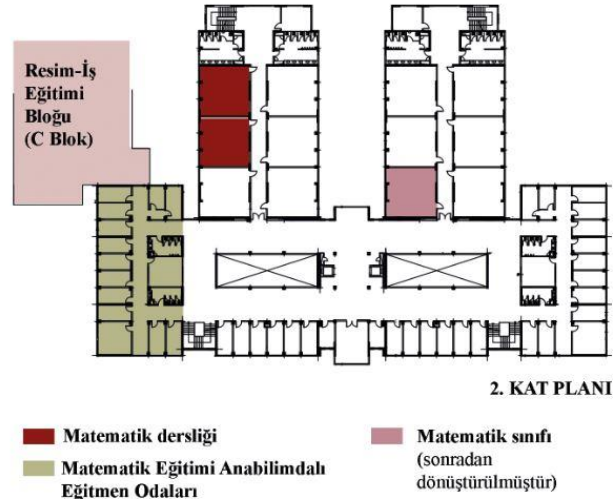
Program kapsamında yer alan çok amaçlı laboratuvar ve fen bilimleri laboratuvarı Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı tarafından kullanılmamaktadır. Plan tasarımında incelendiğinde de bu mekanın laboratuvar olarak tasarlanmadığı gözlenmektedir. Fen bilimleri laboratuvarı ise diğer bölümler tarafından da kullanılan bir uygulama mekanıdır. Fizik, kimya, biyoloji laboratuvarları birbirinin aynı plana ve iç mekan organizasyonuna sahiptirler. Bu nedenle planlarda belirtilen kimya laboratuvarı mekanı kullanımda biyoloji, biyoloji laboratuvarı ise kimya olarak kullanılmaktadır. Ayrıca laboratuvarlara kullanım sırasında kapının girişinden tezgahların olduğu bölüme kadar olan mekana tahta, öğretmen masası ve sandalyeler konulduğu tespit edilmiştir. (Şekil 4.18). Bu yaklaşım uygulama mekanı olan laboratuvarlarda bazı durumlarda teorik anlatım yapıp ardından uygulamaya geçilebildiğini göstermektedir.

Şekil 4.18. Laboratuvar Mekanlarının Planları, Kullanım Sırasında İç Mekanlarda Oluşturulan Teorik Anlatım Alanı ve İç Mekan Görselleri

Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü Matematik Eğitimi Anabilim Dalı için programda eğitim eylemi alanı olarak sadece teorik dersliğe yer verilmiştir. Ancak kullanım sırasında teorik ve uygulamalı eğitimin bir arada verildiği bir matematik sınıfına gereksinim duyulmuştur.

Matematik Eğitimi Anabilim Dalına ait olan 2 adet teorik derslikleri Eğitim Fakültesi ana binasının 2. kat B bloğunda yer almaktadır. Eğitim odaları da yine aynı katta bulunmaktadır. Matematik sınıfı ise programda yer almadığından, 2. kat A blokta yer alan bir adet teorik dersliğin dönüştürülmesi ile elde edilmiştir (4.19).

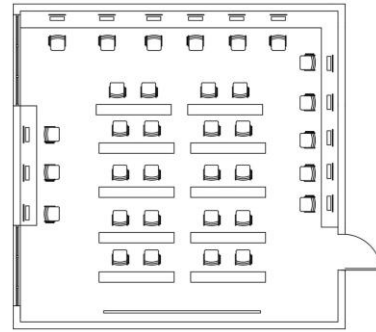

Şekil 4.19. Matematik Eğitimi Anabilim Dalına Ait Mekanların Plan Düzleminde Gösterimi

Matematik sınıfı, hem bilgisayar uygulamalarının hem de aynı sınıf içerisinde teorik eğitimin de verildiği karma fonksiyonlu bir sınıftır. Bu kapsamda teorik dersliğin orta alanına sıralar yerleştirilmiştir. Sıralar çakılı olmadığı için farklı organizasyonlara imkan vermektedir. Sınıf mekanının üç duvarına dayanan masalar üzerinde bilgisayarlar bulunmaktadır ve duvarlardan ikisine dolaplar yerleştirilmiştir (Şekil 4.20).

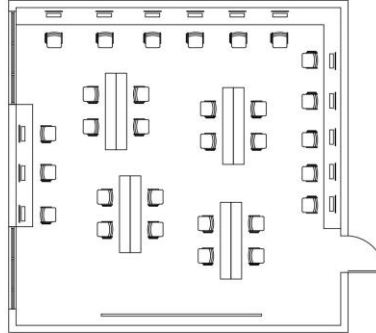
Matematik sınıfı iç mekan görüntüsü

Matematik sınıfı planı

Duvarlarda bulunan dolaplar

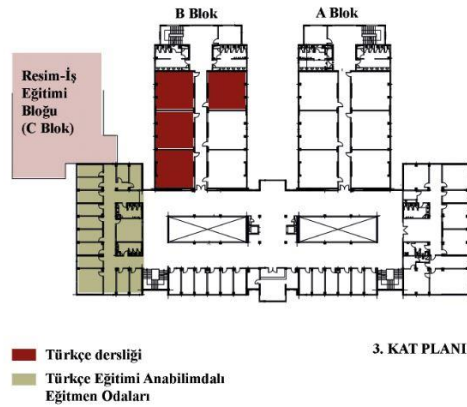
Sıraların farklı organizasyonları

Şekil 4.20. Matematik Sınıfı Görselleri ve Temsili Plan Örneği (Çizimler Mimari Projeden Yararlanılarak Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.)

Sözel Bölümler

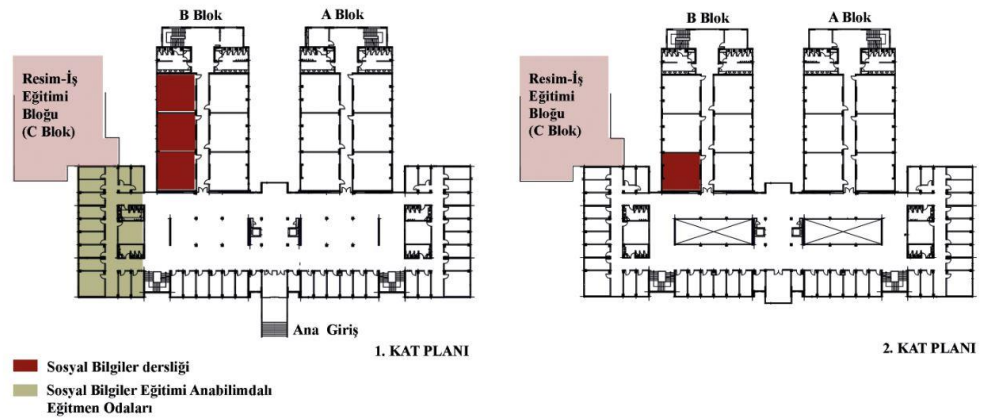
Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü

Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı için programda eğitim eylemi alanı olarak teorik dersliklere yer verilmiştir. Zaman içerisinde yeni bir eylem alanına ihtiyaç duyulmamıştır. Anabilim Dalına ait 4 teorik derslik, Eğitim Fakültesi binası 3. kat B blokta yer almaktadır. Eğitim odaları da yine aynı kat içerisinde bulunmaktadır (Şekil 4.21).

Şekil 4.21. Türkçe Eğitimi Anabilim Dalına Ait Mekanların Plan Düzleminde Gösterimi

Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı için programda eğitim eylemi alanı olarak teorik dersliklere yer verilmiştir. Zaman içerisinde yeni bir eylem alanına ihtiyaç duyulmamıştır. Eğitim fakültesi binası 1. katta faaliyet gösteren anabilim dalı; 4 adet teorik dersliği kullanmaktadır. Bunlardan 3'ü 1. kat B blokta, 1'i 2. kat B blokta yer almaktadır. Eğitim odaları ise yine 1. katta yer almaktadır (Şekil 4.22).

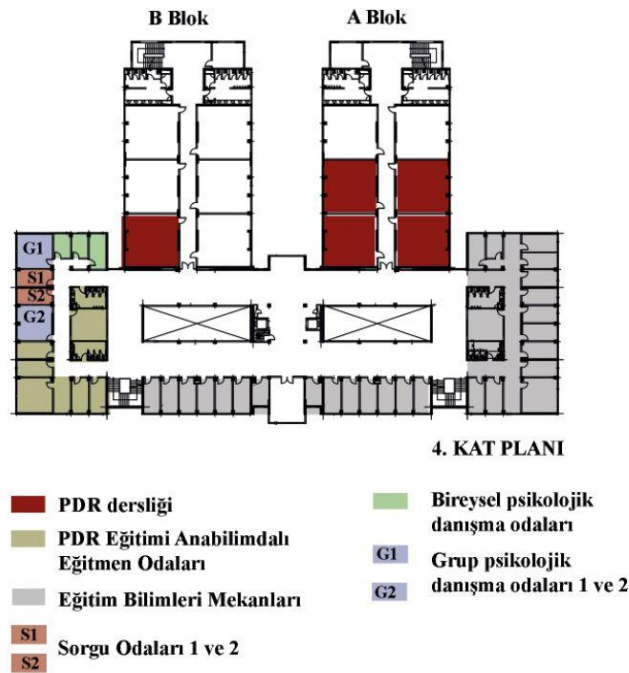

Şekil 4.22. Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalına Ait Mekanların Plan Düzleminde Gösterimi

Eğitim Bilimleri Bölümü

Eğitim Bilimleri Bölümü PDR Anabilim Dalı için programda eğitim eylemi alanı olarak teorik derslik, grup psikolojik danışmanlık odaları, bireysel psikolojik danışmanlık odaları ve sorgu odalarına yer verilmiştir. Ancak kullanımda sadece grup ve bireysel danışmanlık odaları yer almaktadır. Zaman içerisinde programda belirlenen eylem alanları haricinde yeni bir eylem alanına ihtiyaç duyulmamıştır.

PDR Anabilim Dalı, Eğitim Fakültesi binasının 4. kat B blokta 1 adet ve A blokta 4 adet olmak üzere 5 adet teorik dersliğe sahiptir. Fakülte programında bu Anabilim Dalı için 3 adet bireysel danışma odası, 2 adet grup danışma odası ve 2 adet sorgu odası mekanı yer almaktadır. Kullanımda sorgu odalarından biri (S1) bireysel danışma odası olarak kullanılırken diğer sorgu odası ile grup danışma odası (S2 ve G2) eğitmen odası olarak kullanılmaktadır. Yani kullanım esnasında 1 adet grup danışma odası 4 adet de bireysel danışma odası yer almaktadır. Bireysel ve psikolojik danışma odaları derslik blokları yerine eğitmen odaları bölümünde yer almaktadır (Şekil 4.23).

Şekil 4.23. PDR Anabilim Dalına Ait Mekanların Plan Düzleminde Gösterimi

Bireysel psikolojik danışma odalarında genellikle son sınıf öğrencileri bireysel olara danışmanlık vererek aldıkları teorik eğitimin uygulamasını gerçekleştirmektedirler. Fakülte içerisinde ilanlar ile danışmanlık verileceği duyurulmakta ve danışmanlık almak isteyenler için bireysel danışmanlık odalarında terapi yapılmaktadır. Danışma

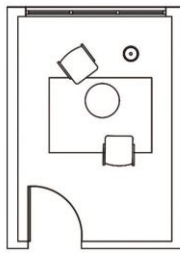
odalarındaki terapiler, eğitmenler kontrolünde gerçekleştirilmektedir. Bireysel danışmanlık odasında gerçekleştirilen temel eylem, iki kişinin (hizmet alan ve hizmet veren) karşılıklı oturarak konuşması şeklindedir. Bu nedenle iç mekan bu doğrultuda tefriş elemanları barındırmaktadır. Grup danışmanlık odası ise lisansüstü ve doktora öğrencileri tarafından uygulama eğitimleri kapsamında kullanılmaktadır. Bu mekan bireysel terapi odaları gibi farklı kişilere terapi vermek için değil sınıf içi uygulamalı dersler için kullanılmaktadır. Grup danışmanlık odasında çakılı olmayan oturma birimleri, bilgisayar masası ve bilgisayar, projeksiyon perdesi yer almaktadır (Şekil 4.24).

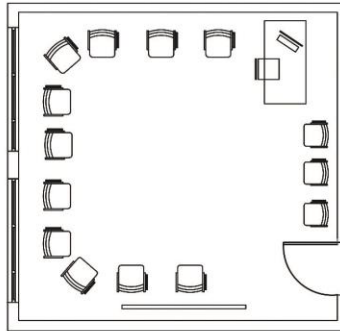
Bireysel danışma odası

Grup danışma odası

**Bireysel danışma odası
plan gösterimi**

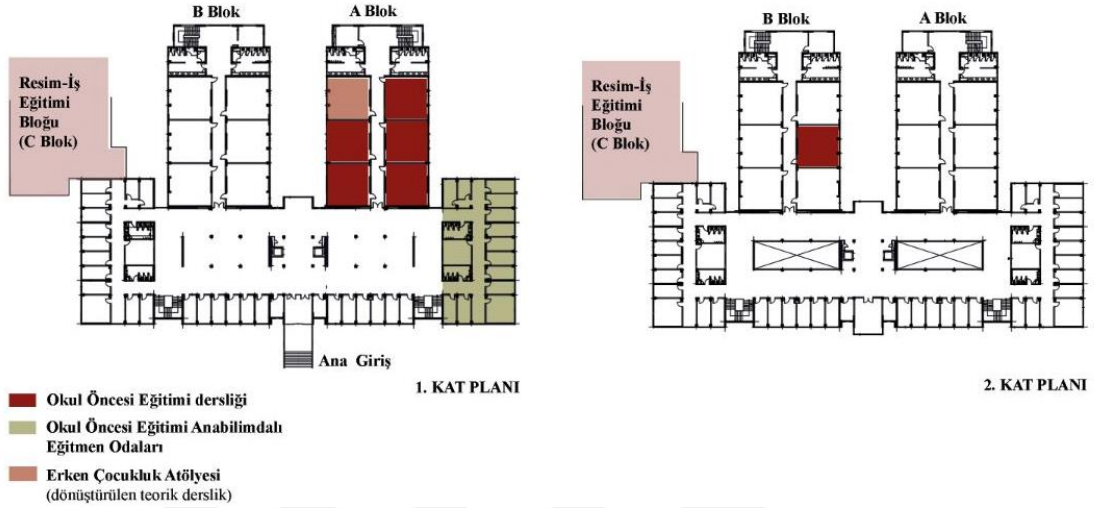
**Grup danışma odası
plan gösterimi**

Şekil 4.24. Bireysel ve Grup Danışma Odaları Görselleri ve Tamsili Plan Örneği (Çizimler Mimari Projeden Yararlanılarak Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.)

Temel Eğitim Bölümü

Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı için programda eğitim eylemi alanı olarak sadece teorik dersliklere yer verilmiştir. Ancak kullanım sırasında bir uygulamalı eğitim mekanı olan erken çocukluk atölyesine gereksinim duyulmuştur.

Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, 5 tanesi 1. kat A blokta 1 tanesi de 2. kat B blokta yer alan toplam 6 adet teorik dersliğe sahiptir. Kullanım esnasında gereksinim duyulan erken çocukluk atölyesi, 1. kat A blokta yer alan bir teorik dersliğin dönüştürülmesi ile elde edilmiştir (Şekil 4.25).

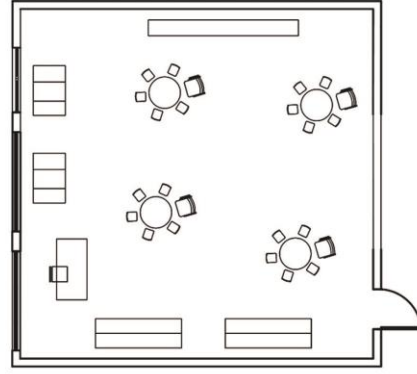

Şekil 4.25. Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalına Ait Mekanların Plan Düzleminde Gösterimi

Erken çocukluk atölyesi bir uygulama mekanıdır. Anabilim dalı için sadece teorik derslikler yetersiz kalmaktadır. Kullanım sırasında uygulama mekanlarına gereksinim duyulmuştur. Mekan içerisinde okul öncesi yaş grubuna uygun hareket edebilen masa ve sandalye elemanlarına, malzeme koymak için raf veya dolap benzeri elemanlara yer verilmiştir. Anabilim dalı bu atölyede müzik, kitap okuma, drama, küçük çapta seminerler gibi uygulama çalışmaları gerçekleştirmektedir. Mekan içi organizasyon, mekan içerisinde gerçekleştirilecek faaliyete göre değiştirilmektedir. Donatılar hareketli olduğundan faaliyet kapsamında atölye içerisinde düzenlemeler yapılarak uygulama alanı hazırlanmaktadır (Şekil 4.26). Ayrıca eğitim programındaki uygulama çalışmaları, iç mekanda çakılı olmayan sıraların gruplandırılması ile uygulama alanları oluşturularak yapılmaktadır.

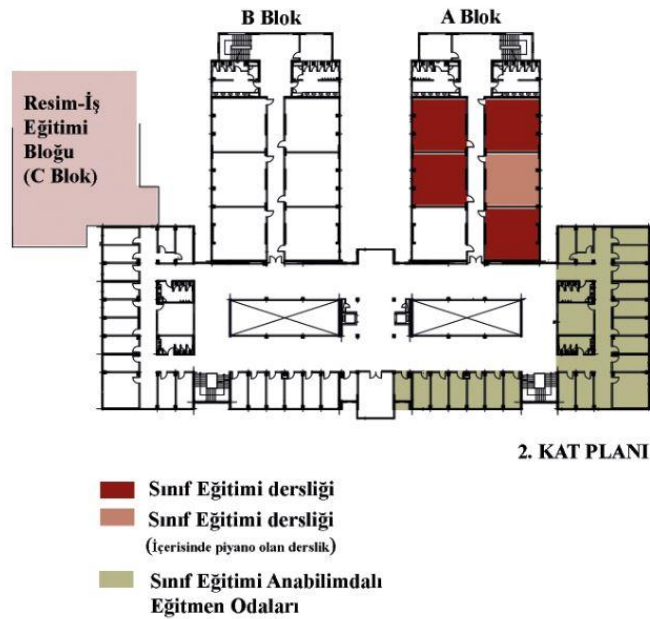
Erken Çocukluk Atölyesi

**Erken Çocukluk Atölyesi
plan gösterimi**

Şekil 4.26. Erken çocukluk Atölyesi Görselleri ve Temsili Plan Örneği (Çizimler Mimari Projeden Yararlanılarak Yazar Tarafından Oluşturulmuştur)

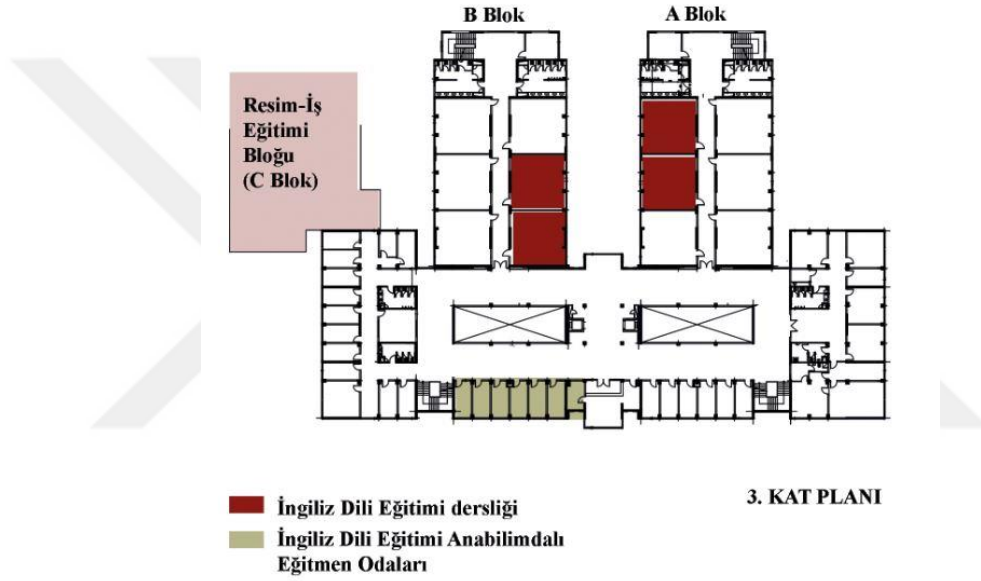
Temel Eğitim Bölümü Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı için programda eğitim eylemi alanı olarak sadece teorik dersliklere yer verilmiştir. Ancak kullanım sırasında bazı uygulama çalışmaları için mekan gereksinimi söz konusu olmuştur. Uygulamalı dersler için her bir uygulama kapsamında bir atölye mekanı talep edilmiştir ancak bu talep gerçekleştirilmemiştir. Eğitim Fakültesi binası 2. kat B blokta yer alan 5 adet teorik derslik, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı tarafından kullanılmaktadır. Dersliklerden birinde uygulama çalışmalarında kullanılmak üzere piyano yer almaktadır (Şekil 4.27). Eğitim programındaki uygulama çalışmaları, iç mekanda çakılı olmayan sıraların gruplandırılması ile uygulama alanları oluşturularak yapılmaktadır.

Şekil 4.27. Sınıf Eğitimi Anabilim Dalına Ait Mekanların Plan Düzleminde Gösterimi

Yabancı Diller Eğitimi Bölümü

Yabancı Diller Eğitimi Bölümü İngiliz Dili Eğitimi Anabilim Dalı için programda eğitim eylemi alanı olarak sadece teorik dersliklere yer verilmiştir. Zaman içerisinde yeni bir eylem alanına ihtiyaç duyulmamıştır. Eğitim Fakültesi binası 3. kat A ve B bloklarında yer alan 4 teorik derslik anabilim dalı tarafından kullanılmaktadır (Şekil 4. 28). Ancak ihtiyaç halinde diğer bölümlerin derslikleri de kullanılabilir. Teorik derslik mekanlarında grup çalışması, dersliklerdeki çakılı olmayan sıraların gruplandırılması şeklinde yapılmaktadır.

Şekil 4.28. İngiliz Dili Eğitimi Anabilim Dalına Ait Mekanların Plan Düzleminde Gösterimi

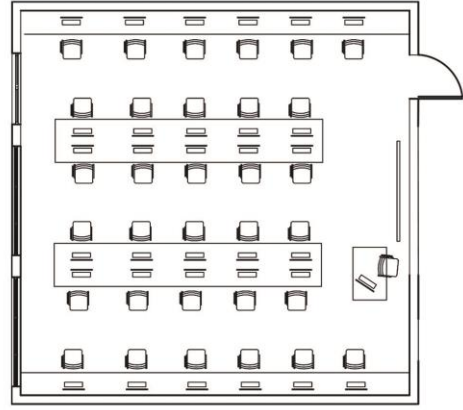
Özel Eğitim Bölümü

Özel Eğitim Bölümü için programda eğitim eylemi alanı olarak sadece teorik dersliklere yer verilmiştir. Zaman içerisinde yeni bir eylem alanına ihtiyaç duyulmamıştır. Eğitim Fakültesi binası 2. kat B blokta bir adet ve zemin kat B blokta bir adet olmak üzere iki adet teorik derslik bölüm tarafından kullanılmaktadır. Ancak derslikler yetersiz kaldığında 2. kat B blokta yer alan bir derslik de bölüm tarafından kullanılabilir. Zemin kat B blokta 4 çok amaçlı salon bulunmaktadır. Ancak bu salonlardan biri bölüntülenerek bir derslik ve bir metaryal sınıfı oluşturulmuştur. Burada yer alan derslik Özel Eğitim dersliği olarak kullanılmaktadır (Şekil 4. 29).

olduğu tespit edilmiştir. İç mekan organizasyonu ise sıralar yerine bilgisayar masalarının yerleştirilmesi şeklinde kurgulanmıştır. Bilgisayarlar bireysel kullanıma uygun şekilde, iki duvara yaslı ve orta alana yerleştirilen masalar üzerine koyulmuştur. Mekan içerisinde bir eğitmen masası ve bir tahta da bulunmaktadır (Şekil 4.31). Ayrıca bu laboratuvarlar diğer bölümler tarafından da kullanılmaktadır.

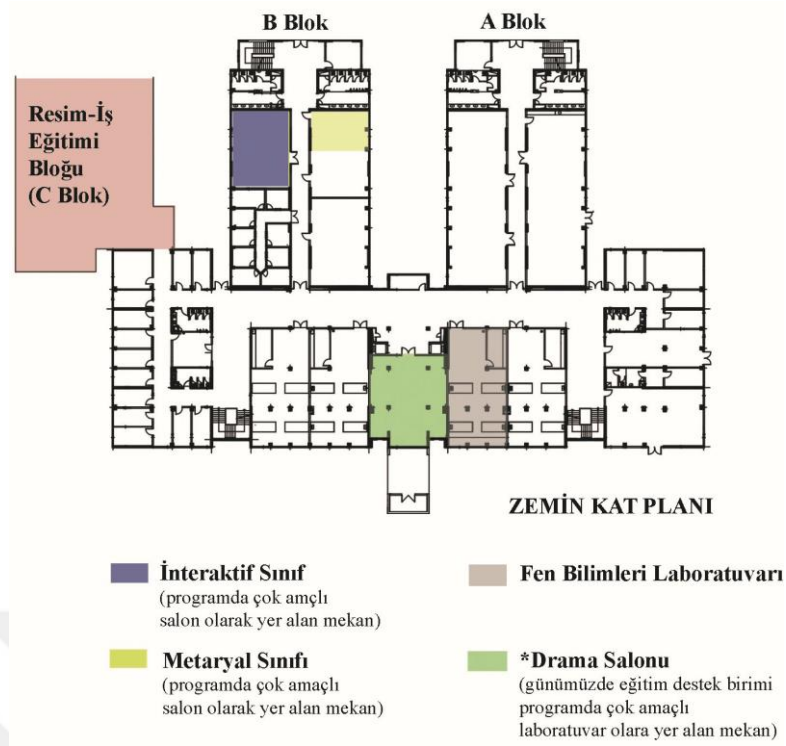
Bilgisayar laboratuvarı

**Bilgisayar laboratuvarı
plan gösterimi**

Şekil 4.31. Bilgisayar Laboratuvarları Görselleri ve Temsili Plan Örneği (Çizimler Mimari Projeden Yararlanılarak Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.)

Anabilim dalları tarafından ortak olarak kullanılan (ihtiyaç duyan Anabilim Dalının kullanabildiği) bina programında yer alan uygulama mekanı, fen bilimleri laboratuvarıdır. Yine anabilim dalları tarafından ortak olarak kullanılan (ihtiyaç duyan Anabilim Dalının kullanabildiği) ancak bina programında yer almayan ve kullanım sırasında mekanların dönüştürülmesi ile sonradan oluşturulmuş uygulama mekanları ise; metaryal sınıfı, interaktif sınıf ve drama salonudur. İnteraktif sınıf olarak, zemin kat B blokta yer alan çok amaçlı salon kullanılmaktadır. Zemin kat B blokta yer alan çok amaçlı salonlardan biri ikiye bölünmüştür. Bir bölüm Özel Eğitim Sınıfı olarak diğer bölüm ise metaryal sınıfı olarak kullanılmaktadır. Zemin katta yer alan çok amaçlı laboratuvar mekanı ise drama salonu olarak kullanılmıştır. Ancak Resim-İş Eğitimi Ek Binası yapılırken gereksinim duyulan drama salonuna bu bina programında yer verilmiştir. Günümüzde Resim-İş Eğitimi Binası 4. katta yer alan drama salonu anabilim dalları tarafından kullanılmaktadır. Eskiden drama salonu olarak kullanılan çok amaçlı laboratuvar ise günümüzde bir tür yardımlaşma merkezi olan eğitim destek birimi olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.32).

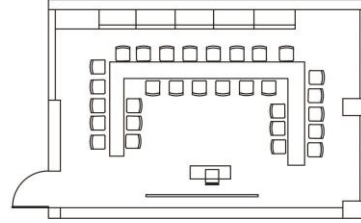
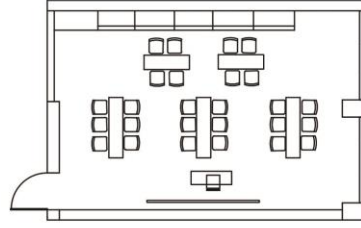

Şekil 4.32. Ortak Kullanılan Eylem Alanları

Metaryal sınıfı, uygulama çalışmaları için kullanılan bir tür atölye mekanıdır. Mekan içerisinde hareketli sıralar ve sandalyeler, malzeme dolapları, öğretmen masası ve tahta mevcuttur. Sınıf içerisinde gerçekleştirilecek uygulamanın ihtiyacına göre iç mekan düzenlenebilmektedir. Hareketli donatılar ile küçük gruplar, U şeklinde çalışma düzeni gibi organizasyonlar gerçekleştirilebilmektedir. Benzer şekilde interaktif sınıf da anabilim dalları tarafından kullanılan bir uygulama mekanıdır. İç mekan organizasyonu metaryal sınıfına benzer şekilde kurgulanmıştır. Sınıfın içerisinde yer alan donatılar hareketlidir ve istenilen şekilde iç mekan organizasyonu oluşturulabilir (Şekil 4.33). Drama salonu ise yine iç mekanın sınırlandırılmadığı bir kurguya sahiptir. Boş mekan eğitim programının gerektirdiği şekilde kullanılabilir (Şekil 4.34).

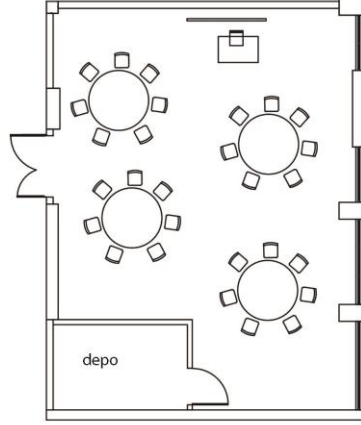
Metaryal Sınıfı

Metaryal sınıfı plan gösterimleri

İnteraktif Sınıfı

İnteraktif sınıfı plan gösterimi

Şekil 4.33. Metaryal Sınıfı ve İnteraktif Sınıf Görselleri ve Temsili Plan Örnekleri (Çizimler Mimari Projeden Yararlanılarak Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.)

Şekil 4.34. Resim-İş Eğitimi Ek Binası Drama Salonundan Görseller

Özel Yetenek Bölümleri

Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü

Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı için programda eğitim eylemi alanı olarak sadece teorik dersliklere yer verilmiştir. Fakülte ana binası 1.

kat A blokta yer alan teorik derslikler Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı programının uygulaması sürecinde yetersiz kalmıştır. Anabilim dalı uygulamalı dersler için atölye mekanlarına gereksinim duymuştur. Bu kapsamda 6 teorik dersliğin iç mekanda yer alan sıraları kaldırılarak derslikler atölye haline getirilmiş ve uygulamalı dersler bu mekanlarda gerçekleştirilmiştir. Bu durum uygulamalı eğitim çalışmaları sırasında pek çok soruna neden olmuştur. Çünkü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı programında yer alan heykel, resim, baskı, fotoğraf gibi atölyelerin iç mekan donatıları ve tesisatları normal teorik dersliklerden farklı olarak uygulanmaktadır. Her atölyede havalandırma tesisatının, şaft boşluklarının ve tezgah/lavabo gibi donatıların yer alması elzemdir. Bunların yanı sıra atölyede gerçekleştirilen eğitim uygulaması özelinde farklı mekansal ihtiyaçlar da ortaya çıkabilmektedir. Örneğin; fotoğraf atölyesi için, atölyenin içerisinde bir karanlık oda bulunması gerekmektedir. Eğitim Fakültesi ana binası dersliklerinin uygulamalı eğitim programına uygun olmaması, mekan-eylem ilişkisinin kurulamaması, donatı-tesisat yetersizlikleri, fiziksel olarak kullanıcı gereksinimlerinin yeterli düzeyde sağlanamaması gibi sebeplerle fakülte binası içerisinde Resim-İş Eğitimi kapsamında nitelikli bir eğitim gerçekleştirilememiştir. Bu nedenle anabilim dalı bünyesindeki öğretim elemanları gerekli mercilere durumu bildirmiş yaşanan mekansal yetersizlikleri ve uyumsuzlukları aktararak eğitim programına uygun bir bina talebinde bulunmuşlardır. Üniversite tarafından değerlendirilen bu talep, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı için yeni bir ek bina inşa edilmesi şeklinde karara bağlanmıştır. Bu kararın ardından üniversitenin Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı ek bina çalışmalarına başlamıştır. Tasarımı Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı tarafından gerçekleştirilen binanın öncelikle programlama çalışması yapılmıştır (Tablo 4.14). Bu süreçte Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı öğretim üyelerinin görüşleri alınmıştır. Ek bina Eğitim Fakültesi ana binası ile doğrudan bağlantı kurularak tasarlanmış ve eğitim fakültesinin C bloğu olarak inşa edilmiştir ve 2020 Ocak ayından itibaren anabilim dalı tarafından kullanılmaya başlanmıştır (URL 8).

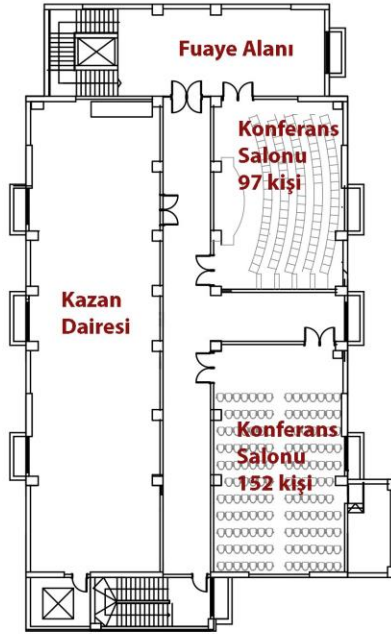
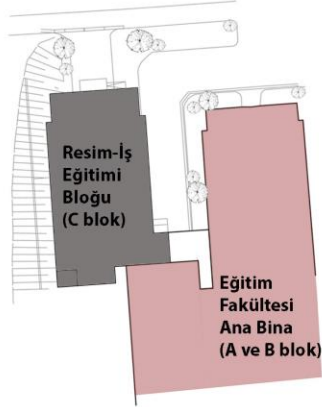
Tablo 4.14. Resim-İş Eğitimi Ek Bina (C Blok) Programında Yer Alan Temel Eylem Alanları

RESİM-İŞ EĞİTİMİ EK BİNASI (C BLOK) EYLEM ALANLARI			
Öğrenme ve Öğretme Eylem Alanları		Yönetim ve İdari Eylem Alanları	
Metal heykel atölyesi	1 adet	Öğretim üyesi odası	16 adet
Kil heykel atölyesi	1 adet	Anabilim toplantı salonu	1 adet
Resim atölyesi	3 adet	Sekreter odası	1 adet

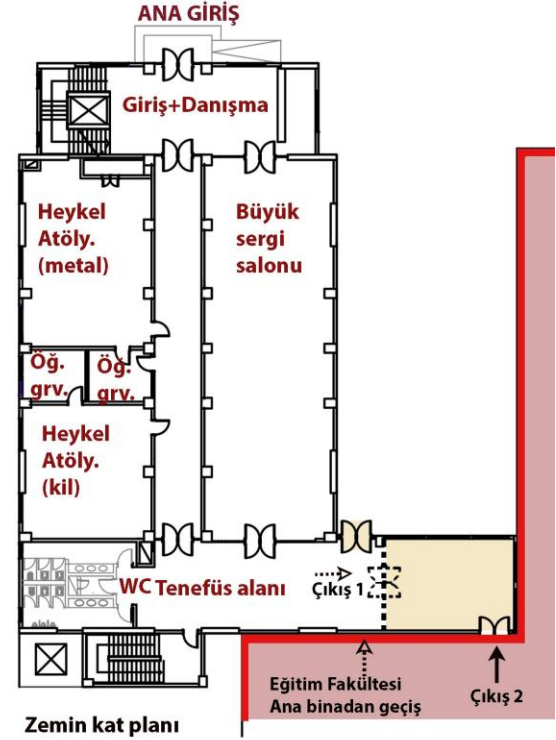
Resim desen atölyesi	1 adet	Araştırma ve Sosyal Faaliyet Eylem Alanları	
Oda	3 adet	Konferans salonu (152 ve 97 kişilik)	2 adet
Geleneksel el sanatları atölyesi	1 adet	Konferans salonu (457 kişilik)	1 adet
Özgün baskı atölyesi	1 adet	Büyük sergi salonu	1 adet
Tekstil atölyesi	1 adet	Teneffüs alanı	5 adet
İş-eğitim atölyesi	1 adet	Teras	1 adet
Derslik	2 adet	Hizmet Eylem Alanları	
Temel sanat atölyesi	1 adet	Giriş+ fuaye + danışma mekanı	1 adet
Fotoğraf atölyesi (karanlık oda mevcut)	1 adet	Kazan dairesi	1 adet
Grafik atölyesi	1 adet	Kompresör odası	1 adet
Drama salonu	1 adet	Depo	6 adet
Endüstriyel tasarım atölyesi	1 adet	Wc (6 bay/6 bayan)	12 adet
*Tablo Resim-İş Eğitimi Ek Binası (C Blok) mimari projesi üzerinden tablolaştırılmıştır.			

Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, öğrenme ve öğretme eylem alanları kapsamında pek çok farklı disipline sahip yeni eylem alanlarına gereksinim duymuştur.

Resim-İş Eğitimi Ek Binasının plan düzleminde temel bir aks tanımlanmıştır. Binanın ana girişi ve sirkülasyon elemanları ile başlayan bu aksın sonu Eğitim Fakültesi Ana Binasına ulaşmaktadır. Aksın iki yanında atölyeler, derslik mekanları ve öğretim üyeleri odaları yer almaktadır. Öğretim elemanı odaları aksın orta kısmında olacak şekilde kurgulanmıştır ve öğretim üyeleri odalarından atölyelere geçiş verilmiştir. Atölye mekanlarının çoğu aynı büyüklükte alana sahiptir. Eğitim Fakültesi Ana Binası ile Resim-İş Eğitimi Ek Binasının birleştirildiği nokta teneffüs alanı olarak tanımlanmıştır. Bu alan bir ara mekan olarak bağlantı noktasını oluşturmaktadır ve alana öğrenci dolapları konumlandırılmıştır. Eğitim Fakültesi Ana Binası ile bağlantı noktasında yer alan (Şekil 4.35)'de zemin kat planında işaretli olan alan ve kapı, binada yer almamaktadır. Dolayısıyla 1. kat planında teras olarak tanımlanan mekan da binada bulunmamaktadır. Eğitim Fakültesi Ana Binasından geçişin, mimari planda çıkış 2 kapısından sağlanmaktadır. Ancak bu alan inşa sırasında yapılmadığından ana binadan geçiş zemin kat planında geçiş olarak işaretli birleşim noktasından yapılmaktadır. Yani zemin kattaki bağlantı noktası da diğer katlar ile aynı hizadadır. Ayrıca kullanımda teneffüs alanında Eğitim Fakültesi Ana Binası bloklar arasında (çıkış 1 ve çıkış 2) dışarıya açılan iki adet çıkış kapısı mevcuttur. Ancak bu çıkışlar aktif olarak kullanılmamaktadır (Şekil 4.35).

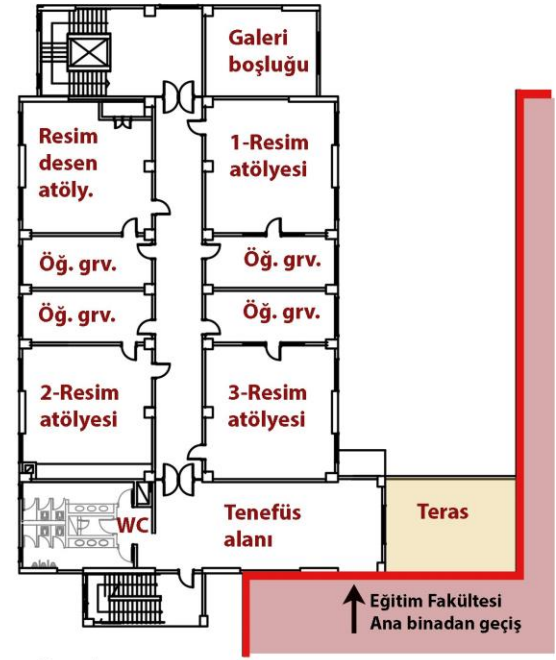

Bodrum kat planı

Zemin kat planı

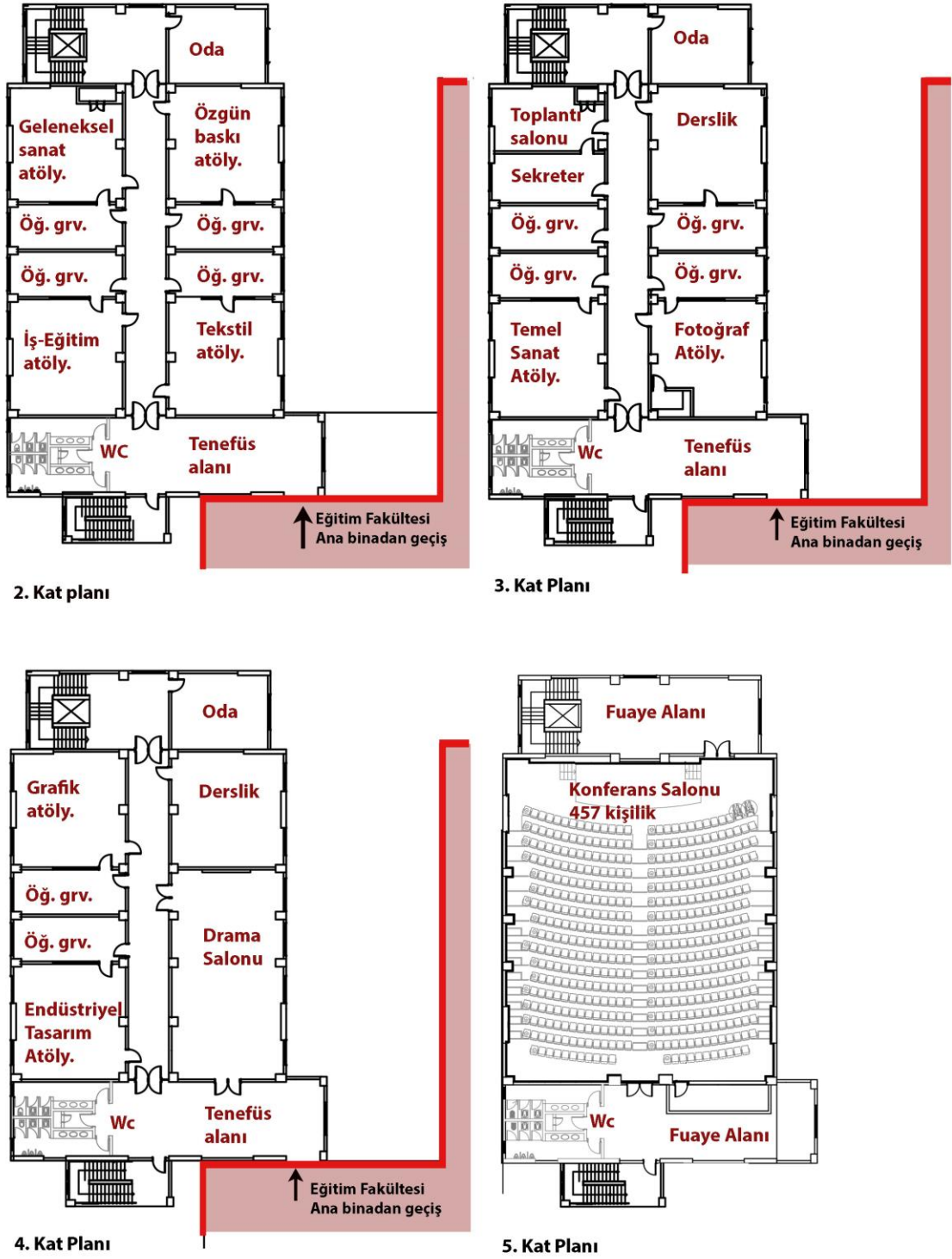
Kullanımda bu alan ve kapı mevcut değildir

1. Kat planı

Kullanımda bu alan mevcut değildir

Şekil 4.35. Resim- İş Eğitimi Bloğu Planları

Şekil 4.35. devamı: Resim- İş Eğitimi Bloğu Planları

Resim-İş Eğitimi Bloğu mevcut durumu incelendiğinde günümüzde, planlarda gösterilen atölyelerinin yerlerinin değiştirildiği gözlenmiştir;

- 1. kat planında yer alan Resim Desen Atölyesi; Resim Atölyesi ve Geleneksel Türk Sanatları Atölyesi olarak, 1 numaralı Resim Atölyesi; Endüstriyel Tasarım Atölyesi olarak, 3 numaralı Resim Atölyesi; Desen Atölyesi olarak,

-2. kat planlarında yer alan Geleneksel Sanat Atölyesi; Temel Tasarım Atölyesi olarak, Özgün Baskı Atölyesi; Temel Tasarım Atölyesi olarak, İş-Eğitim Atölyesi; Resim Atölyesi olarak, Tekstil Atölyesi; Resim Atölyesi olarak,

-3. kat planlarında yer alan toplantı salonu; Anabilim Dalı başkanlığı olarak, sekreter odasının bitişiğinde yer alan ve atölyelere geçişi olmayan öğretim görevlisi odası; akreditasyon toplantı salonu olarak, derslik; Özgün Baskı Atölyesi olarak, Temel Sanat Atölyesi; Resim Atölyesi olarak,

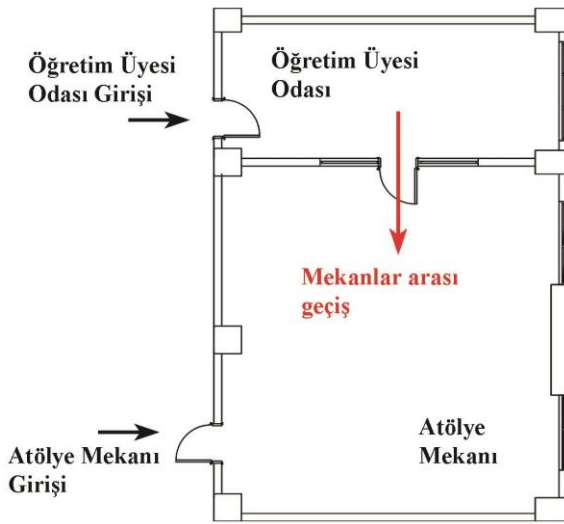
-4. kat planlarında yer alan Endüstriyel Tasarım Atölyesinin ise Grafik Atölyesi olarak bina içerisinde yer almaktadır.

Tasarımda yer alan atölyelerin bir başka atölye olarak kullanılabilmesi, atölyelerin esnek mekanlar olduğunu ve başka tür uygulamalara imkan verdiğini göstermektedir.

Programlama ve tasarım sürecinde atölye mekanları için bölüm öğretmenlerinin fikirlerine yer verilmiştir. Öğitmenlerin önerileri doğrultusunda, öğretim üyeleri odasından atölyelere geçiş verilmiştir. Atölye ile öğretim üyeleri arasındaki bölücü duvar arasına cam yerleştirilmiştir. Böylece uzun süren atölye uygulamalarında öğrenciler çalışmalarını gerçekleştirirken eğitmen kendi odasından gözetim sağlayabilmektedir (Şekil 4.36).

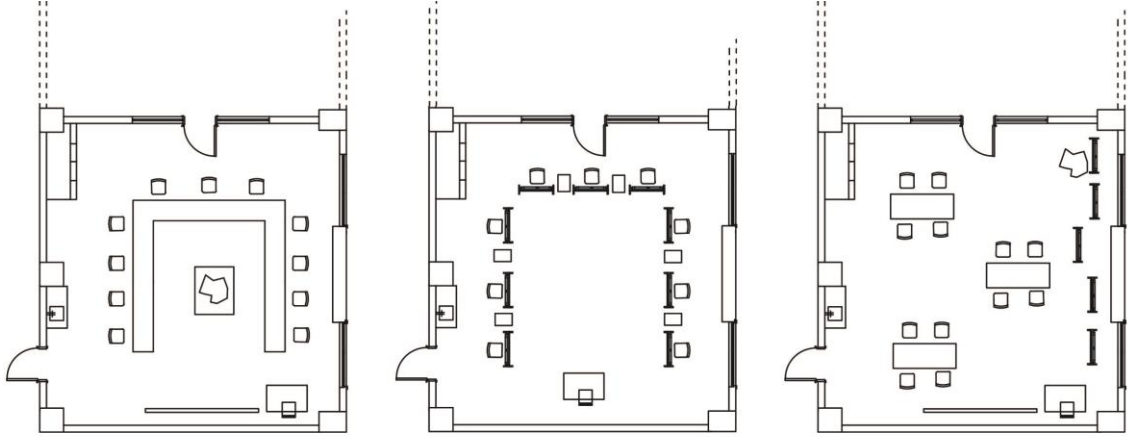
Atölye mekanı

Atölye mekanı planı

Şekil 4.36. Mekanlar Arası Geçişin Plan Düzleminde ve İç Mekan Görselinde Gösterimi

Atölyelerin iç mekan organizasyonu farklı kullanımlara imkan vermektedir. Genellikle atölyelerin serbest mekanlar olarak çözümlendiği ve iç mekan elemanları ile istenilen kurgunun oluşturulabildiği tespit edilmişti. İç mekan kurgusundaki esneklik sayesinde atölyelerde grup olarak veya bireysel olarak çalışma yapmak mümkündür (Şekil 4.37).

Atölye mekanları plan örnekleri

Atölye mekanları

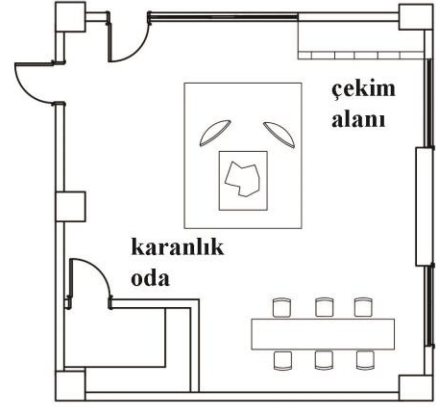
Şekil 4.37. Atölye Mekanlarından Görseller ve Temsili Plan Örnekleri (Çizimler Mimari Projeden Yararlanılarak Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.)

Atölyelerin bir çoğunda (resim atölyesi, heykel atölyesi, endüstriyel tasarım atölyesi vb.) iç mekanda sabit lavabo bulunmaktadır. Gerçekleştirilen çalışmalar sırasında bu lavabo kullanılabilir. Fotoğraf atölyesinde ise diğer atölyelerden farklı olarak karanlık oda mevcuttur. Bu durum sonradan yapışan Resim-İş Eğitimi Ek Binasında anabilim dalı eğitim programının dikkate alındığını ve uygulama çalışmaları

sırasında gereksinim duyulabilecek fiziksel özelliklerin, mekanlara yansıtıldığını göstermektedir (Şekil 4.38).

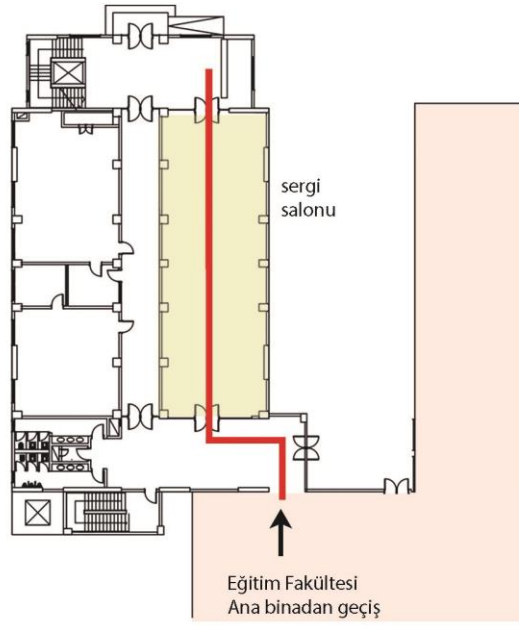
Fotoğraf atölyesi

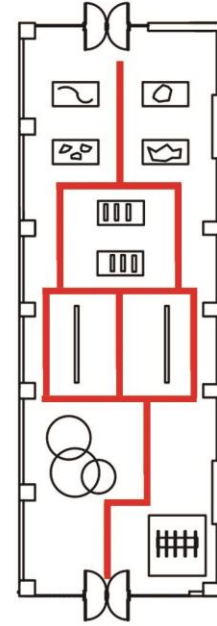
Fotoğraf atölyesi plan örneği

Şekil 4.38. Fotoğraf Atölyesi Görseli ve Temsili Plan Örneği (Çizimler Mimari Projeden Yararlanılarak Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.)

Resim-İş Eğitimi Ek Binası zemin katta bir adet büyük sergi salonu yer almaktadır. Sergi salonu yan duvarlarında pencere açıklığı gibi herhangi bir açıklık mevcut değildir. Bu durum sergileme tekniğine göre ışık ayarı yapabilmeye imkan sağlamaktadır. Mekanda giriş-çıkışlar uzun bir aksın iki ucundan sağlanmaktadır. Aralarda koridora açılan kapılar mevcut değildir. Bu da mekan içerisinde girilen ucundan çıkılan ucuna kadar akıcı bir dolaşım sağlanmasına olanak vermektedir. Mekanda bölücü veya sabit elemanlar bulunmamaktadır. Bu sayede mekan dolaşımı esnek hale gelmekte ve sergilenmek istenen ürünlerle istenilen dolaşım kurgulanabilmektedir (Şekil 4.39).

**Büyük sergi salonu
temel aksı**

**Büyük sergi salonu
dolaşım örneği**

Şekil 4.39. Büyük Sergi Salonu Temel Aksı ve Dolaşım Örneğinin Temsili Gösterimi (Çizimler Mimari Projeden Yararlanılarak Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.)

Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı yaptığı çalışmaların sergilenmesi büyük sergi salonunda olabildiği gibi Eğitim Fakültesi Ana Binasının 1. katında (giriş katı) yer alan toplanma alanı/ana fuaye mekanında da yapılabilmektedir (Şekil 4.40). Ayrıca Resim-İş Eğitimi Ek Binasında; bodrum katta iki adet (97 ve 152 kişilik), 5. katta bir adet (457 kişilik) konferans salonu yer almaktadır. Fakültenin sonradan dönüştürülen konferans salonunun yetersiz kalması ek bina programında konferans salonuna yer verilmesine sebep olmuştur. Bu salonlar günümüzde henüz faaliyet göstermeye başlamamıştır. Ancak kullanıma açıldığında diğer anabilim dalları veya idari birimleri, bu konferans salonlarını kullanabileceklerdir.

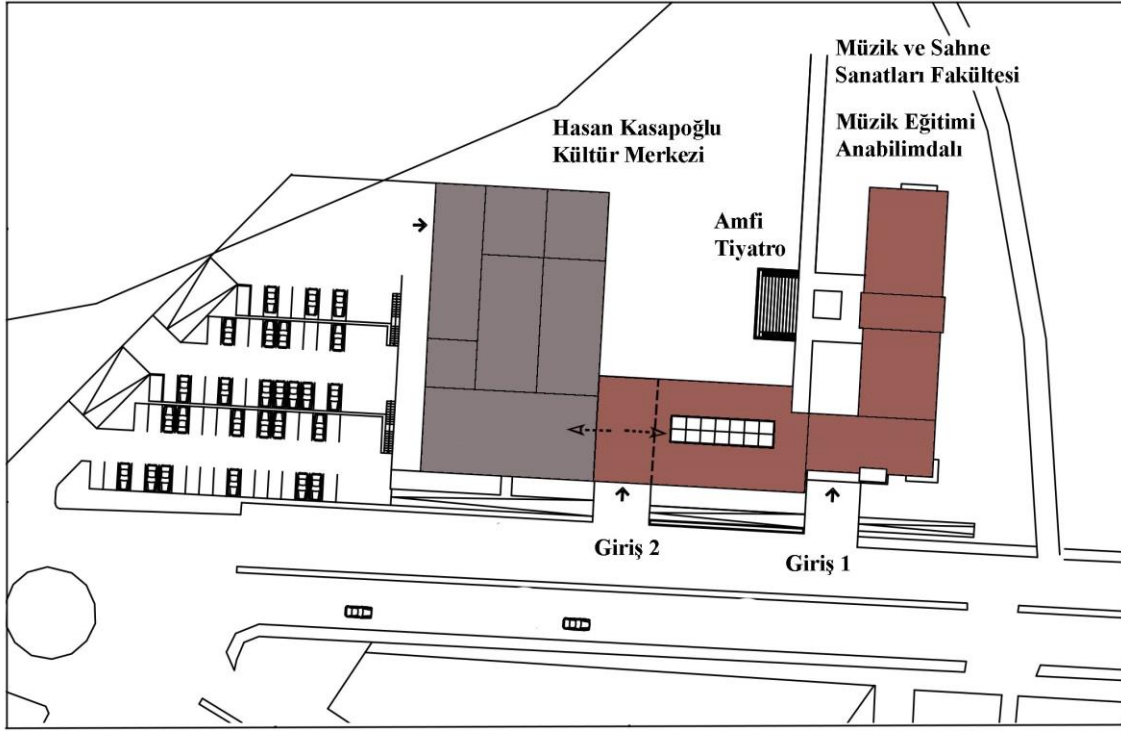

Eğitim Fakültesi Ana Bina Toplanma/Fuaye Alanı

Şekil 4.40. Eğitim Fakültesi Ana Bina Giriş Katındaki Toplanma/Fuaye Alanında Yapılan Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Sergisi

Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı 2008 yılında faaliyete geçen Eğitim Fakültesi Ana Binasında yer almamaktadır. Anabilim dalı, 1995-1996 eğitim-öğretim yılında faaliyete başlamış ve 2009-2010 yılı bahar döneminde yeni binasına taşınarak eğitim-öğretime devam etmiştir. Üniversite tarafından 2009 yılı itibari ile yapılan başvuru sonucunda Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi 2011 yılında kurulmuştur ve 2018-2019 eğitim öğretim yılında Müzik Bölümüne öğrenci alımı yapılmıştır (URL 5, URL 6, URL 9, URL 18). Bina; Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı ve Hasan Kasapoğlu Kültür Merkezi olarak kullanılmaktadır. Kültür merkezinin olduğu blok, Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi Sahne Sanatları Bölümü mekanlarını barındırmaktadır. Ancak Sahne Sanatları Bölümü günümüzde henüz faaliyet göstermemektedir. Hasan Kasapoğlu Kültür Merkezi, Denizli Devlet Tiyatrosu olarak da kullanılmaktadır. Ayrıca merkez içerisinde çeşitli faaliyetler gerçekleştirilmektedir (URL 19). Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğrencileri de bu merkezde etkinlik düzenleyip sergileyebilmektedir.

Bina, bir bütün olarak tasarlanmıştır ve binanın iki adet girişi mevcuttur. Giriş 1 öğrenci girişi, giriş 2 konser salonu ve akademik girişi olarak kurgulanmıştır. Giriş 2 giriş holüne açılmakta ve bu holden kültür merkezi bloğu ve diğer bloğa giriş olarak ikiye ayrılmaktadır.(Şekil 4.41).

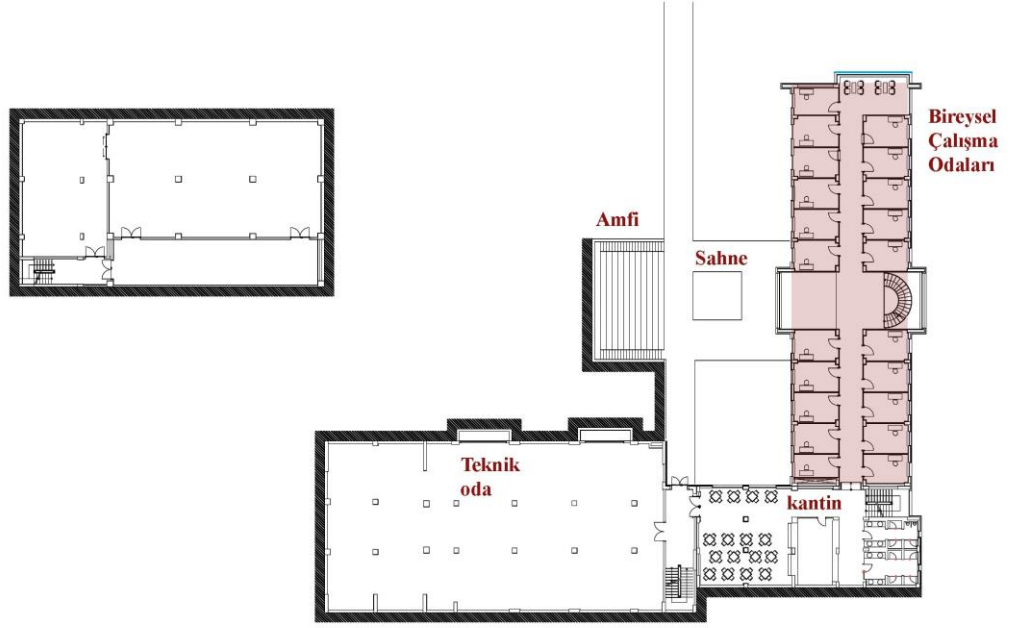

Şekil 4.41. Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı ve Hasan Kasapoğlu Kültür Merkezi Vaziyet Planı

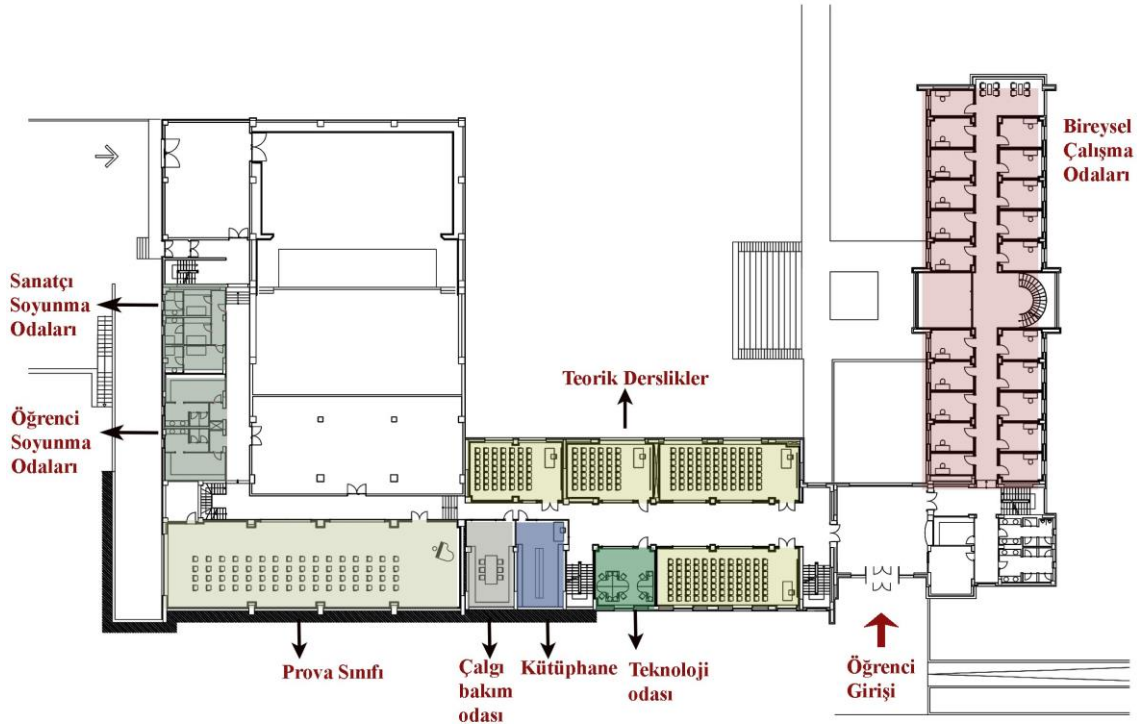
Binanın planları incelendiğinde Müzik Eğitimi Anabilim Dalı için mekanların ayrılmadığı fakülte ile anabilim dalının birlikte ele alındığı gözlenmektedir. -7,60 kotu planında bireysel çalışma odaları ve kantin ile kütüphane mevcuttur. -3,80 kotunda ise yine bireysel çalışma odaları ve 4 adet teorik derslik bulunmaktadır. Ayrıca bir adet teknoloji odası, 1 adet kütüphane, 1 adet çalgı bakım odası ve kültür merkezi bloğunda yer alan prova sınıfı vardır (prova sınıfı Eğitimli bir arazi üzerine kurulu olan fakültenin giriş, -3,80 kotundan sağlanmaktadır. 0 kotu planı ve +3,80 kotu planı eğitmen odalarına ayrılmıştır (Şekil 4.42). Ancak günümüzde binanın kullanımı sırasında bazı değişiklikler yaşanmıştır. Müzik eğitimi Anabilim Dalı ile Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi arasında kesin sınırlarla çizilmeyen bir ayrılma söz konusudur. -7,60 kotu planında görülen bireysel çalışma odaları Müzik Eğitimi Anabilim Dalı tarafından kullanılmaktadır. -3,80 kotu planında yer alan bireysel çalışma odaları ise Müzik Eğitimi Anabilim Dalı eğitmenlerinin odaları olarak kullanılmaktadır. Bu bölümde yer alan 3 oda yine bireysel çalışma odası olarak kullanılmaktadır. -3,60 kotunda yer alan teorik derslikler ise ortak olarak kullanılmaktadır. Günümüzde bu kottan Kültür Merkezi bloğuna geçiş kapalıdır. Dolayısıyla mevcut durumda prova sınıfı fakülte tarafından kullanılmamaktadır. Çünkü Sahne Sanatları Bölümü henüz öğrenci almaya başlamamıştır. 0.0 kotu planında yer alan akademik giriş de günümüzde

kullanılmamaktadır. Akademik personel öğrencilerle birlikte -3,80 kotunda yer alan girişı kullanmaktadır. Kantin günümüzde kullanılmamaktadır. Bu nedenle öğrencilerin bu ihtiyaçlarını diğer kantin/kafeteryalardan karşılamaları gerekmektedir. -7,60 kotu planlarında görülen ve programda yer alan, dış mekandaki amfi ve sahne bölümü inşa edilmemiştir. Bu kısım Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğrenci girişı olarak değiştirilmiştir.

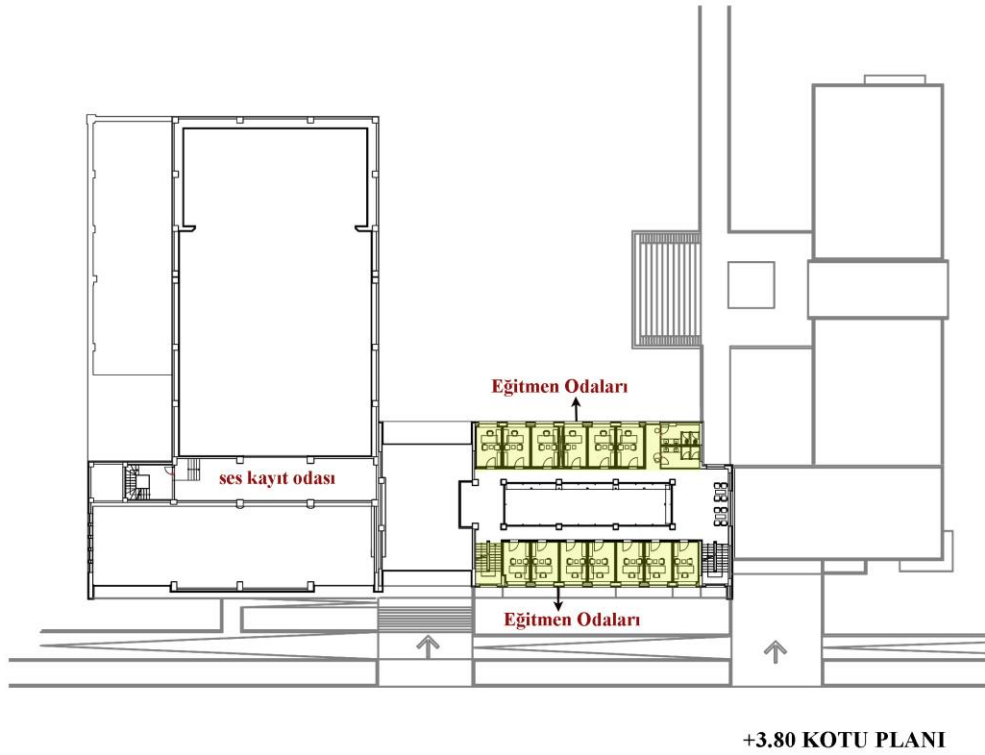
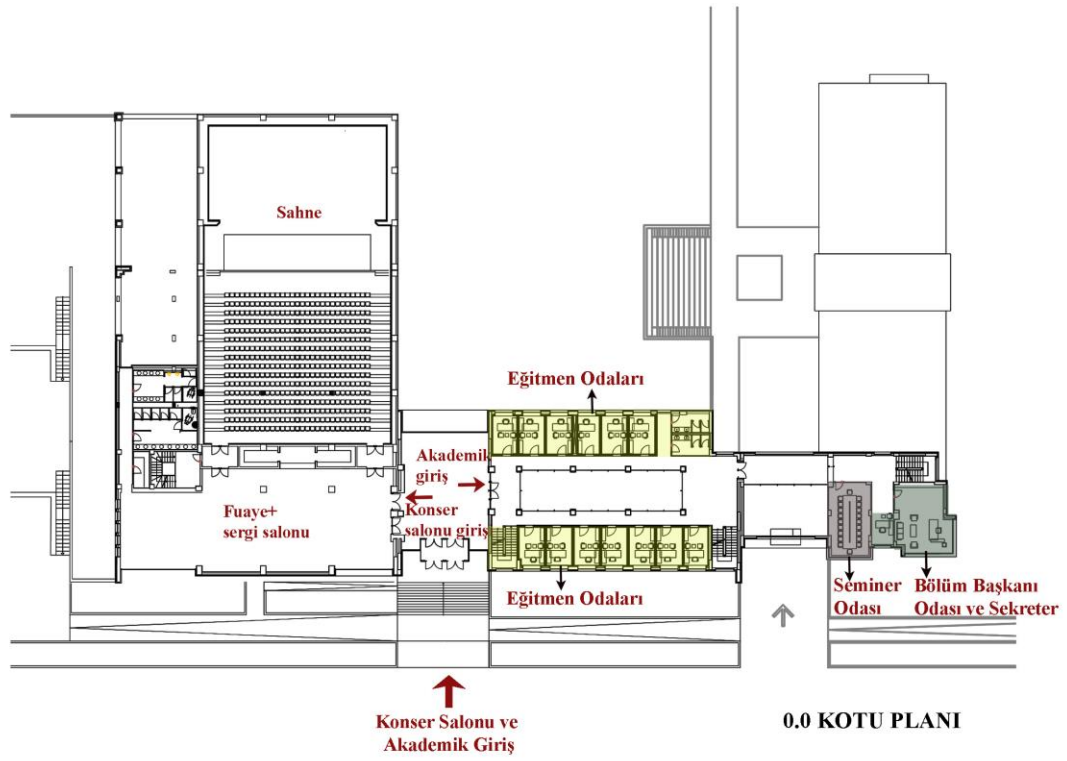

-7.60 KOTU PLANI

-3.80 KOTU PLANI

Şekil 4.42. Müzik ve Sahne Sanatlar Fakültesi Plan Şemaları

Şekil 4.42. devamı Müzik ve Sahne Sanatlar Fakültesi Plan Şemaları

Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi ile bina programında ortak mekanları kullanması öngörülse de anabilim dalının kendi içerisinde

eylemlerini fakülteden ayırttığı gözlenmektedir. Bir kat eğitim eylemine ayrılırken bir kat ise öğretmenlerin odaları olarak düzenlenmiştir.

Eylemler kapsamında teorik derslikler, bireysel çalışma odaları, teknoloji odası, ve çalgı bakım odası anabilim dalı tarafından kullanılmaktadır. Teorik dersliklerden ikisi diğerlerine göre daha büyük kapasiteli (90 m²), ikisi de nispeten daha küçük kapasitelidir (60 m²). Günümüzdeki kullanımında teorik dersliklerde; hareketli oturma birimleri, piyano, öğretmen masası ve hareketli tahta mevcuttur. Derslik planları esnek şekilde tasarlanmıştır. İstenildiğinde farklı tür iç mekan kurguları oluşturulabilmektedir. Bireysel çalışma odalarının pek çoğunda öğrencilerin kullanması için piyano yer almaktadır (Şekil 4.43). Eğitim mekanları kapsamında süreç içerisinde ilave mekan gereksinimi oluşmamış ve herhangi bir dönüşüm yaşanmamıştır.

Teorik Derslik

Bireysel Çalışma Odası

Şekil 4.43. Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Teorik Derslik ve Bireysel Çalışma Odalarından Görseller

4.3. Değerlendirme

Çalışmada fakültelerde mimari programlama verileri, PAÜ Eğitim Fakültesi Binası üzerinden incelenmiştir. Yapılan bu incelemede; fakültenin mimari programındaki değişim, belirlenen programlama unsurları üzerinden ele alınmıştır. Bu unsurlar;

Kullanıcı ile ilgili faktörler kapsamında;

- Kullanıcıların tanımlanması,
- Eylemler,
- Kapasite ve büyüklük,
- Kullanıcı gereksinimleri-fiziksel kullanıcı gereksinimleridir.

Fiziksel faktörler kapsamında;

-Bina organizasyonu- işlevsel ve mekansal organizasyon,

-Bina işlevi ve işlev gruplarıdır.

Yapılan çalışmada PAÜ Eğitim Fakültesinde mimari programlama unsurları kapsamında pek çok değişiklik yaşandığı gözlenmiştir. Programda yer alan eksiklikler, program unsurlarında yaşanan değişimler ve bunların binaya etkileri aşağıdaki gibidir;

Kullanıcıların Tanımlanması

Fakültenin temel kullanıcıları; öğrenciler, akademik personel, idari personel, hizmet personeli ve ziyaretçilerdir. Zaman içerisinde fakülte kullanıcı sayılarında azalma veya artmalar meydana gelse de kullanıcı profilinde değişim yaşanmamıştır. Yeni bir kullanıcı grubu ortaya çıkmadığı gibi var olan kullanıcı gruplarından da ayrılan olmamıştır. Ancak bölümler kapsamında fakültenin kurulmasından yeni bina programı oluşturulmasına kadar geçen süreçte pek çok değişiklik yaşanmıştır. Bunun temel sebebi, Eğitim Fakülteleri kapsamında gerçekleştirilen yapılandırma çalışmalarıdır.

Fakülte yeni bina programında yer alan bölümlerin kurulumunu tamamlayıp öğrenci almaya başlama tarihleri farklılık göstermektedir. Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü İlköğretim Matematik Eğitimi Anabilim Dalı 2009-2010, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölümü 2010-2011, Özel Eğitim Bölümü 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren öğrenci almaya başlamışlardır. Ayrıca Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölümüne 2020-2021 ve 2021-2022 eğitim öğretim yıllarında öğrenci alımı yapılmamıştır.

Eylemler

Fakültede gerçekleştirilen temel eylemler; öğrenme ve öğretme eylemleri, araştırma ve sosyal faaliyet eylemleri, idare ve yönetim eylemleri ve hizmet eylemleridir. Zaman içerisinde fakültede temel eylemlerde değişiklik yaşanmamıştır. Hala aynı eylemler fakülte binasında gerçekleştirilmektedir. Eylemler kapsamında fakültede en önemli değişiklik eylem alanlarında meydana gelmiştir. Eylem alanlarına dair değerlendirmeler, *temel işlev/fonksiyon grupları-eylem alanları* başlığında yapılmıştır.

Bina Organizasyonu-İşlevsel ve Mekansal Organizasyon

Fakültenin işlevsel organizasyonunda zaman içerisinde bir değişiklik tespit edilmemiştir. Örgütsel yapıya ise, gelecekte Yabancı Diller Eğitimi Bölümü bünyesinde Alman Dili ve Eğitimi Anabilim Dalı eklenecektir ancak bu durum işlevsel organizasyonu etkilememektedir.

Mekansal organizasyon açısından çalışmada hangi anabilim dalının hangi katta olduğu plan şemaları üzerinde belirtilmiştir. Ancak eğitim odalarına dair işaretlenen alanlar eğitim odalarının genellikle çoğunlukta olduğu bölgelerdir. Anabilim dallarına ait mekanların (eğitim odaları, derslikler gibi) farklı katlarda yer alabildiği gözlenmiştir. Bu durum günümüzde, bölüm ve anabilim dallarının bina içerisinde dağınık bir şekilde yer aldığını göstermektedir.

Mekansal organizasyon açısından binada en önemli değişiklik ek bina yapılması ile meydana gelmiştir. Ek bina ana binanın eğitim kolları olan A ve B bloklarına benzer bir blok (C blok) olarak tasarlanmıştır. Ancak bina programında bu durum öngörülmediğinden binanın tasarımı da bu doğrultuda yapılmamıştır. Yani bina tasarımı büyüyebilir şekilde ele alınmadığından ek bina, ana bina organizasyonunu bozmuştur. Ek binaya, ana binadan ve dışarıdan mekansal yönlendirme söz konusu değildir bu nedenle kullanıcıların binaya ulaşması oldukça sorunludur. Ayrıca ana bina ile ek binanın zemin, 1. kat, 2. kat ve 3. kat olmak üzere üç noktadan bağlantısı mevcuttur. Bu da bazı ortak kullanım alanlarına (drama salonu gibi) ana binadan direkt ulaşamadığını göstermektedir.

Kapasite

Kapasite unsuru kapsamında fakültenin genelinde ve bölümlerinde ayrı ayrı incelemeler yapılmıştır. Kapasite sayısal kapasite ve hacimsel kapasite olarak iki şekilde değerlendirilmiştir. Sayısal kapasite kapsamında yaşanan değişiklikler aşağıdaki gibidir;

-Zaman içerisinde fakülte programında yer alan bölümlerden kapanan olmamıştır. Benzer şekilde programda yer almayan yeni bir bölüm de açılmamıştır. Ancak Alman Dili ve Eğitimi Anabilim Dalı kurulum aşamasındadır. Akademik personel alımları ile altyapı tamamlanma sürecindedir. Günümüzde akademik personel fakülte binasında yer almaya başlamıştır ancak öğrenci alımı henüz yapılmamaktadır. Fakülte bünyesinde yeni bir anabilim dalı açılması; kullanıcı sayısının gelecekte artacağını, bu anabilim dalı personelinin ve öğrencilerinin de fakültede yer alacağını göstermektedir. Alman Dili ve Eğitimi Anabilim Dalı fakülte programına sonradan dahil olduğundan, gelecekte bina içerisinde anabilim dalı için alan açılmaya çalışılacaktır. Bu durumun; binanın kapasitesini, organizasyonunu ve eylem alanlarını etkileyeceği öngörülmektedir.

-İkinci öğretim programlarının, YÖK tarafından 2012-2013 eğitim-öğretim yılı ile Eğitim Fakültelerinde tamamen kaldırılması sonucunda bu kullanıcılar artık fakülte

içerisinde yer almamaktadır. Bu durum özellikle sayısal kapasiteyi etkileyerek azalmasına sebep olmuştur.

-Fakülte toplam öğrenci sayısının bazı yıllarda arttığı ancak son yıllarda oldukça azaldığı, fakültede yer alan akademik personel sayısının ise toplamda arttığı tespit edilmiştir. Yabancı Diller Eğitimi Bölümü hariç fakültede yer alan bölümlerin öğrenci alım kontenjanının bazı yıllarda arttığı ancak genel olarak azaldığı tespit edilmiştir. Özellikle bölümlerin ikinci öğretim programlarının kaldırıldığı yıllarda öğrenci kontenjanlarında önemli ölçüde düşüş yaşanmıştır.

Hacimsel kapasite kapsamında yaşanan değişiklikler ise aşağıdaki gibidir;

-Bölüm ve anabilim dalları, bina içerisindeki bazı derslikleri ihtiyaç halinde ortaklaşa kullanmaktadır. Bir anabilim dalının, farklı bir anabilim dalına ait dersliğini kullanmak için öne çıkan birincil sebebinin, sayısal kapasitesinin artması durumu olduğu söylenebilir. Bu yaklaşım, dengesiz seyreden sayısal kapasitenin ortak dersliklerle kontrol altına alınmasını sağladığı için (kontenjanı artan bölüm/anabilim dalının dersliği kullanması veya farklı zaman dilimlerinde aynı dersliğin kullanılması) olumlu bir durum olarak değerlendirilmiştir.

-Kapasitenin anabilim dalları özelinde ve toplam bina kapasitesi olarak azalması atıl mekanların oluşmasına sebep olmaktadır. Boş kalan mekanlar günümüzde, bazıları fakülte harici kullanıcılar tarafından farklı işlevlerde kullanılmaktadır. Bu durum fakülte binasının program bütünlüğünü bozmakta ve diğer program unsurlarını olumsuz etkilemektedir.

-Fakültenin toplam sayısal kapasitesinin azalmasına ve boş kalan mekanların farklı türden işlevlendirilmesine rağmen toplam bina kapasitesinde artma söz konusudur. Bu durumun temel nedeni ek bina yapılmasıdır. Ek bina yapılması ile ana bina içerisinde Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalına ait mekanlar da atıl hale gelmiştir. Yapılan ek bina ile; eğitim mekanları, yönetim mekanları, sosyal alanlar, toplantı ve konferans alanlarındaki toplam hacimsel kapasite ise artmıştır.

Kullanıcı Gereksinimleri-Fiziksel Kullanıcı Gereksinimleri

Kullanıcı gereksinimleri kapsamında bölümler ve anabilim dalları, uygulanan eğitimin niteliğine göre ele alınmıştır. Yapılan incelemede elde edilen sonuçlar şunlardır;

-Sayısal Bölümlerden Matematik ve Fen Bilimleri Bölümü Matematik Eğitimi Anabilim Dalı, kullanım sırasında teknolojik aletlerin ana donatı olarak yer aldığı bir uygulama mekanına gereksinim duymuştur. Bu durumdan hareketle Matematik Eğitimi

Anabilim Dalının teknolojik gelişmelerden etkilendiği ve eğitim programı uygulamalarında geliştirilen teknolojik aletleri kullandığı tespit edilmiştir.

-Sözel Bölümlerden Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, zaman içerisinde esnek ve dönüştürülebilir iç mekana sahip bir uygulama sınıfı olan erken çocukluk atölyesine gereksinim duymuştur. Atölyenin iç mekanı yapılan uygulama çeşidine göre değiştirilebilmektedir. Atölye bir okul öncesi simülasyon sınıfı olarak düzenlenmiştir. Buradan hareketle Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalının eğitim programının teorik ve uygulamalı eğitimi birlikte içerdiği ve farklı uygulama teknikleri barındırdığı belirlenmiştir..

-Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı için teorik derslik yetersiz kalmış ve anabilim dalı atölye mekanlarına gereksinim duymuştur. Ek binada anabilim dalı için pek çok farklı atölye mekanlarına yer verilmiştir. Buradan hareketle, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı eğitim programının ağırlık olarak uygulamalı eğitimi içerdiği, uygulama türlerinin kendi içinde farklı disiplinler barındırdığı ve farklı mekanları gerektirdiği tespit edilmiştir.

-Anabilim dalları, ortak kullanım kapsamında programda yer almayan; metaryal sınıfı, interaktif sınıf ve drama salonuna gereksinim duyulmuştur. Bu uygulama mekanlarını, ihtiyaç duyan anabilim dalının kullandığı tespit edilmiştir. Bu durum programlama aşamasında anabilim dalları eğitim programlarının ayrı ayrı değerlendirilmesinin yanı sıra bütüncül bir şekilde de analiz edilip ortak yönlerinin tespit edilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Bu tespitler; sayısal bölümlerin eğitim programının gelişmelerden etkilendiğini, sözel bölümlerin eğitim programının sadece teorik değil uygulama faaliyetlerini de içerdiğini, özel yetenek bölümlerinin ise uygulama disiplinlerinin kendi içerisinde çeşitlendiğini ve farklılaştığını göstermektedir.

Araştırma ve sosyal faaliyet eylemleri kapsamında kullanım esnasında fakülte binasında, programda yer almayan; konferans salonu ve okuma-çalışma salonuna gereksinim duyulmuştur. Bu gereksinim derslik mekanının konferans salonuna çevrilmesi, konferans salonu karşısında yer alan kantin mekanının da okuma salonuna çevrilmesi ile giderilmeye çalışılmıştır. Ancak dönüştürülen konferans salonu ergonomik açıdan yetersiz kalmıştır. Benzer şekilde konferans salonunun karşısının okuma salonuna çevrilmesi ses ve gürültü açısından olumsuz bir durum olarak değerlendirilmiştir. Buradan hareketle konferans salonu ve okuma-çalışma salonu gibi kendi iç mekan disiplini olan ve bina içerisindeki yeri önemli olan mekanlara

programlama sürecinde yer verilmeli ve kendi iç disiplinleri doğrultusunda tasarımları gerçekleştirilmelidir.

Temel İşlev/Fonksiyon Grupları- Eylem Alanları

Eylem alanları kapsamında bölümler ve anabilim dalları, uygulanan eğitimin niteliğine göre ele alınmıştır. Yapılan incelemede elde edilen sonuçlar şunlardır;

-Anabilim dalları teorik dersliklerinde yer alan bazı sıralar çakılı bazı sıralar ise hareketlidir. Kullanım esnasında hareketli sırası olan dersliklerin ders içi uygulamalar kapsamında farklı organizasyonlarda kullanıldığı tespit edilmiştir. Teorik dersliklerdeki sıraların çakılı olması iç mekanda kısıtlılık oluştururken, sıraların hareketli olması esnek mekan ortamı sağlamaktadır. Bu nedenle teorik dersliklerde hareketli sıralar tercih edilmesi, daha doğru bir yaklaşım olarak değerlendirilmiştir.

-Sayısal bölümlerden; Matematik ve Fen Bilimleri Bölümü Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı için programda teorik derslikler ve fizik, kimya, biyoloji, fen bilimleri laboratuvarlarına yer verilmiştir. Laboratuvarlar sadece uygulama mekanları olarak tasarlanmıştır. Ancak kullanımda laboratuvarlara hareketli sıralar, eğitimci masası ve tahta yerleştirilmiştir. Buradan hareketle, laboratuvar mekanlarının, hem teorik anlatıma hem de uygulama çalışmalarına imkan vermesinin daha kullanışlı bir yaklaşım olduğu belirlenmiştir. Ayrıca fen bilimleri laboratuvarı diğer anabilim dalları tarafından kullanılmaktadır. Programda fen bilimleri laboratuvarına yer verilmesinin diğer anabilim dallarının uygulama derslerinin dikkate alındığını göstermektedir.

-Sayısal bölümlerden; Matematik ve Fen Bilimleri Bölümü Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı için bina programında eylem alanı olarak, sadece teorik derslikler yer almaktadır. Ancak bu derslikler yeterli gelmediği için zaman içerisinde matematik sınıfı oluşturulmuştur. Matematik sınıfı, hem teorik hem uygulamalı eğitimin birlikte verilmesine olanak sağlamaktadır. Bu matematik sınıfının da yeterli gelmediği ve bilgisayar sayısının artırılmak istendiği anabilim dalı akademik personeli ile yapılan görüşmede tespit edilmiştir. Bu durum programlama sürecinde, eğitim programının anabilim dalı özelinde yeterli incelenmediğini ve olası gelişmeler neticesinde ne gibi mekansal ihtiyaçların ortaya çıkabileceğinin değerlendirilmeye alınmadığını göstermektedir.

-Sözel bölümlerden; Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü ve Özel Eğitim Bölümü için programda yer alan teorik derslikler yeterli gelmektedir süreç içerisinde herhangi bir yeni eylem alanına gereksinim duyulmamıştır.

-Sözel bölümlerden; Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Eğitimi Anabilim Dalı için programda yer alan teorik derslikler ve danışma odalarını eylem alanı olarak yeterli gelmektedir. Uygulama mekanı olan danışma odaları sabit donatı elemanları barındırmamaktadır. Bu durum esnek iç mekan anlayışının benimsendiğini göstermektedir.

-Sözel bölümlerden; Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı için programda eylem alanı olarak sadece teorik dersliklere yer verilmiştir. Ancak teorik derslikler yeterli gelmemiş ve bir atölye mekanına gereksinim duyulmuştur. Kullanımda, Erken Çocukluk Atölyesi oluşturulurken esnek bir iç mekan elde edilmeye çalışıldığı gözlenmiştir. Bu durum bu anabilim dalı kapsamında farklı eğitim uygulamalarının olduğunu göstermektedir.

-Sözel bölümlerden; Temel Eğitim Bölümü Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı için bina programında sadece teorik derslikler yer almaktadır. Ancak anabilim dalının, ortak uygulama mekanlarını (metaryal sınıfı, fen bilimleri laboratuvarı vb.) gibi kullandığı gözlenmiştir. Bu durum anabilim dalının eğitim programının sadece teorik değil uygulamalı eylem alanları da içerdiğini göstermektedir.

-Sözel bölümlerden; Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölümü için, programda yer alan bilgisayar laboratuvarı eylem alanı olarak yeterli gelmektedir. Bu durum anabilim dalının eğitim programının teorik anlatım için ayrıca bir teorik derslik gerektirmediğini göstermektedir.

-Özel yetenek bölümlerinden; Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı için programda sadece teorik dersliğe yer verilmesi eğitim programının değerlendirilmeye alınmadığını göstermektedir. Bu oldukça önemli bir problemdir. Anabilim dalı gereksinimlerini karşılamak için ek bina yapılması, bina organizasyonu başta olmak üzere pek çok unsurun olumsuz etkilenmesine sebep olmuştur. Yeni yapılan ek bina programı oluşturulurken öğretmenlerin görüşlerine de yer verilmiş ve bu doğrultuda atölyelerin iç mekanları kurgulanmıştır. Bu durum eylem alanlarının eğitim programına uygun olarak tasarlanmasında öğretmen görüşlerinin de alınması gerektiğinin önemli olduğunu ortaya koymuştur.

-Özel yetenek bölümlerinden; Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, Eğitim Fakültesi Ana Binasından ayrı olarak Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi ile ortak kullanım kapsamında tasarlanan Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi binasında yer almaktadır. Bunun temel sebebinin Müzik Eğitimi Anabilim Dalının Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi ile benzer mekanlara ihtiyaç duyduğu fikri olduğu

düşünülmektedir. Benzer mekanlarda eğitim uygulamalarını gerçekleştirmelerine rağmen anabilim dalının, fakülte içerisinde kendine özel alan tanımlamaya çalıştığı gözlenmiştir.

Genel olarak fakültenin mimari programı hazırlanırken bölümler ve anabilim dalları bazında kullanıcı gereksinimlerinin kapsamlı bir şekilde ele alınmadığı eğitim programları ve gerektirdiği eylem alanları kapsamında yapılan çalışmaların yetersiz kaldığı bu nedenle pek çok anabilim dalının gereksinim duyduğu mekanı var olan mekanı dönüştürerek elde etmeye çalıştığı tespit edilmiştir. Bu durum, binanın sürdürülebilirliğini olumsuz etkilemiştir. Ayrıca dönüştürülen mekanların genellikle esnek iç mekan kurgusuna sahip olduğu, dolayısıyla aynı mekanın farklı uygulamalarda kullanılabildiği gözlenmiştir. Eğitim programı dikkate alınarak eylem alanlarına yer verilen anabilim dallarının herhangi bir sorunla karşılaşmadıkları tespit edilmiştir.

Alan çalışması kapsamında yapılan incelemelerin özet değerlendirmesi Tablo 4.15’de aktarılmıştır.

Tablo 4.15. PAÜ Eğitim Fakültesi Mimari Program Unsurları Özet Değerlendirme Tablosu

MİMARİ PROGRAM UNSURLARI ÖZET DEĞERLENDİRME TABLOSU								
			Kullanıcıların Tanımlanması	Eylemler	Kapasite	Bina Organizasyonu (Mekansal Organizasyon)	Kullanıcı Gereksinimleri (Fiziksel Kullanıcı Gereksinimleri)	Temel Fonksiyon Grupları-Eylem Alanları
Sayısal Bölümler	Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü	Fen Bilgisi Eğitimi ABD	Anabilim Dalına 1997-1998 eğitim-öğretim yılından itibaren öğrenci alınmaya başlanmıştır.	Anabilim Dalı için temel eylemlerden olan öğrenme ve öğretme eylemi dışında yeni bir eylem türü, bulunmamaktadır.	Toplam (normal+ ikinci öğretim) öğrenci alım kontenjanı zaman içerisinde azalmıştır. Sadece normal öğretim programı kapsamında da kontenjan azalmıştır.	Günümüzde anabilim dalı eğitmen odaları 1. katta, derslikler 1. ve zemin katta, laboratuvarlar ise zemin katta yer almaktadır.	Anabilim Dalı için programda; teorik derslik, fizik, kimya, biyoloji laboratuvarlarına yer verilmiştir. Anabilim Dalına özgü yeni bir mekan bina içerisinde mevcut değildir.	Eylem alanları kapsamında, uygulamalı eğitim mekanı olan laboratuvar mekanlarının içerisine teorik anlatım alanı ilave edilmiştir.
		Matematik Eğitimi ABD	Anabilim Dalına 2009-2010 eğitim-öğretim yılından itibaren öğrenci alınmaya başlanmıştır. <i>*Yeni bina faaliyete geçtikten sonra alım yapılmıştır.</i>	Anabilim Dalı için temel eylemlerden olan öğrenme ve öğretme eylemi dışında yeni bir eylem türü, bulunmamaktadır.	Toplam öğrenci alım kontenjanı (normal+ ikinci öğretim) zaman içerisinde azalmıştır. Ancak normal öğretim programı kapsamında kontenjan artmıştır.	Günümüzde anabilim dalı eğitmen odaları ve derslikler 2. katta yer almaktadır. <i>*Dönüştürülen matematik sınıfı da 2.katta yer almaktadır.</i>	Anabilim Dalı için programda yer alan; teorik derslik terslik yeterli gelmemiş ve bir matematik sınıfına gereksinim duymuştur.	Eylem alanları kapsamında, gereksinim duyulan matematik sınıfı teorik derslikten dönüştürülmüştür. Sınıf, teorik ve uygulamalı eğitimi bir arada barındıran eylem alanları bulundurmaktadır. Sınıf mekanı farklı organizasyonlara imkan vermektedir.

Sözel Bölümler							
Eğitim Bilimleri Bölümü	Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü						
	Türkçe Eğitimi ABD	Anabilim Dalına 1998-1999 eğitim-öğretim yılından itibaren öğrenci alınmaya başlanmıştır.	Anabilim Dalı için temel eylemlerden olan öğrenme ve öğretme eylemi dışında yeni bir eylem türü, bulunmamaktadır.	Toplam öğrenci alım kontenjanı (normal+ ikinci öğretim) zaman içerisinde azalmıştır. Sadece normal öğretim programı kapsamında da kontenjan azalmıştır.	Günümüzde anabilim dalı eğitimci odaları ve derslikler 3. katta yer almaktadır.	Anabilim Dalı için programda; teorik derslik mekanına yer verilmiştir. Anabilim Dalına özgü yeni bir mekan bina içerisinde mevcut değildir.	Eylem alanları kapsamında eğitim mekanlarında değişim yaşanmamıştır.
	Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD	Anabilim Dalına 1998-1999 eğitim-öğretim yılından itibaren öğrenci alınmaya başlanmıştır.	Anabilim Dalı için temel eylemlerden olan öğrenme ve öğretme eylemi dışında yeni bir eylem türü, bulunmamaktadır.	Toplam öğrenci alım kontenjanı (normal+ ikinci öğretim) zaman içerisinde azalmıştır. Sadece normal öğretim programı kapsamında da kontenjan azalmıştır.	Günümüzde anabilim dalı eğitimci odaları 1. katta, derslikler 1. ve 2. katta yer almaktadır.	Anabilim Dalı için programda; teorik derslik mekanına yer verilmiştir. Anabilim Dalına özgü yeni bir mekan bina içerisinde mevcut değildir.	Eylem alanları kapsamında eğitim mekanlarında değişim yaşanmamıştır.
	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Eğitimi ABD	Anabilim Dalına 2002-2003 eğitim-öğretim yılından itibaren öğrenci alınmaya başlanmıştır.	Anabilim Dalı için temel eylemlerden olan öğrenme ve öğretme eylemi dışında yeni bir eylem türü, bulunmamaktadır.	Toplam öğrenci alım kontenjanı (normal+ ikinci öğretim) zaman içerisinde azalmıştır. Sadece normal öğretim programı kapsamında ise zaman içerisinde artma yaşansa da 2021-2022 eğitim öğretim yılında 2008-2009 eğitim öğretim yılı ile aynı sayıda öğrenci alım kontenjanı açılmıştır.	Günümüzde anabilim dalı eğitimci odaları, derslikler ve danışma odaları 3. katta yer almaktadır.	Anabilim Dalı için programda; teorik derslik, grup ve bireysel danışmanlık odaları, sorgu odaları yer vermiştir. Anabilim Dalına özgü yeni bir mekan bina içerisinde mevcut değildir.	Eylem alanları kapsamında, uygulamalı eğitim mekanı olan sorgu odaları kullanımda yer almamaktadır. Sorgu odalarından biri bireysel danışma odası olarak diğeri eğitimci odası olarak kullanılmaktadır. Programda 2 adet olarak belirlenen grup danışmanlık odalarından sadece biri kullanılmaktadır. Diğer oda eğitimci mekanı olarak kullanılmaktadır.

Temel Eğitim Bölümü		Okul Öncesi Eğitimi ABD	Anabilim Dalına 1993-1994 eğitim-öğretim yılından itibaren öğrenci alınmaya başlanmıştır. Anabilim Dalı için temel eylemlerden olan öğrenme ve öğretme eylemi dışında yeni bir eylem türü, bulunmamaktadır. Toplam öğrenci alım kontenjanı (normal+ ikinci öğretim) zaman içerisinde azalmıştır. Sadece normal öğretim programı kapsamında ise zaman içerisinde artma yaşansa da 2021-2022 eğitim öğretim yılında 2008-2009 eğitim öğretim yılı ile aynı sayıda öğrenci alım kontenjanı açılmıştır.	Günümüzde anabilim dalı öğretmen odaları 1. katta, derslikler 1. ve 2. katta yer almaktadır. <i>*Dönüştürülen erken çocukluk atölyesi de 1. katta yer almaktadır.</i>	Anabilim Dalı için programda yer alan; teorik derslik yeterli gelmemiş ve bir erken çocukluk atölyesine gereksinim duymuştur.	Eylem alanları kapsamında, gereksinim duyulan erken çocukluk atölyesi teorik derslikten dönüştürülmüştür. Sınıf, Anabilim Dalının uygulamalı eğitim mekanı olarak kullanılmaktadır. Atölye esnek bir iç mekan kurgusuna sahiptir ve farklı organizasyonlara imkan vermektedir.
		Sınıf Eğitimi ABD	Anabilim Dalına 1992-1993 eğitim-öğretim yılından itibaren öğrenci alınmaya başlanmıştır. Anabilim Dalı için temel eylemlerden olan öğrenme ve öğretme eylemi dışında yeni bir eylem türü, bulunmamaktadır. Toplam öğrenci alım kontenjanı (normal+ ikinci öğretim) zaman içerisinde azalmıştır. Sadece normal öğretim programı kapsamında da kontenjan azalmıştır.	Günümüzde Anabilim dalı öğretmen odaları ve derslikler 2. katta yer almaktadır.	Anabilim Dalı için programda teorik dersliklere yer verilmiştir. Anabilim Dalına özgü yeni bir mekan bina içerisinde mevcut değildir.	Eylem alanları kapsamında eğitim mekanlarında değişim yaşanmamıştır.

	Yabancı Diller Eğitimi Bölümü	İngilizce Eğitimi ABD	Anabilim Dalına 2006-2007 eğitim-öğretim yılından itibaren öğrenci alınmaya başlanmıştır.	Anabilim Dalı için temel eylemlerden olan öğrenme ve öğretme eylemi dışında yeni bir eylem türü, bulunmamaktadır.	Toplam öğrenci alım kontenjanı (normal) zaman içerisinde artmıştır.	Günümüzde anabilim dalı eğitmen odaları ve derslikler 3. katta yer almaktadır.	Anabilim Dalı için programda teorik dersliklere yer verilmiştir. Anabilim Dalına özgü yeni bir mekan bina içerisinde mevcut değildir.	Eylem alanları kapsamında eğitim mekanlarında değişim yaşanmamıştır.
	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölümü	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri ABD	Anabilim Dalına 2010-2011 eğitim-öğretim yılından itibaren öğrenci alınmaya başlanmıştır.	Anabilim Dalı için temel eylemlerden olan öğrenme ve öğretme eylemi dışında yeni bir eylem türü, bulunmamaktadır.	Toplam öğrenci alım kontenjanı (normal+ ikinci öğretim) zaman içerisinde azalmıştır. Sadece normal öğretim programı kapsamında da kontenjan azalmıştır. <i>*Anabilim Dalına 2020-2021 ve 2021-2022 akademik yıllarında öğrenci alımı yapılmamıştır.</i>	Günümüzde anabilim dalı eğitmen odaları 3. katta bilgisayar laboratuvarları ise 4. katta yer almaktadır.	Anabilim Dalı için programda bilgisayar laboratuvarlarına yer verilmiştir. Anabilim Dalına özgü yeni bir mekan bina içerisinde mevcut değildir.	Bilgisayar laboratuvarları programda 3 adet kullanımda 4 adet olarak yer almıştır. Laboratuvarlar içerisindeki bilgisayarlar bireysel kullanıma uygundur.
	Özel Eğitim Bölümü	Özel Eğitim ABD	Anabilim Dalına 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren öğrenci alınmaya başlanmıştır.	Anabilim Dalı için temel eylemlerden olan öğrenme ve öğretme eylemi dışında yeni bir eylem türü, bulunmamaktadır.	Toplam öğrenci alım kontenjanı (normal öğretim) zaman içerisinde değişim göstermemiştir.	Günümüzde anabilim dalı eğitmen odaları 2. katta derslikler ise zemin kat ve 2. katta yer almaktadır.	Anabilim Dalı için programda teorik dersliklere yer verilmiştir. Anabilim Dalına özgü yeni bir mekan bina içerisinde mevcut değildir.	Eylem alanları kapsamında eğitim mekanlarında değişim yaşanmamıştır.

Özel Yetenek Bölümleri		Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü					
		Resim-İş Eğitimi ABD					
		Anabilim Dalına 1994-1995 eğitim-öğretim yılından itibaren öğrenci alınmaya başlanmıştır.	Anabilim Dalı için temel eylemlerden olan öğrenme ve öğretme eylemi dışında yeni bir eylem türü, bulunmamaktadır.	Toplam öğrenci alım kontenjanı (normal+ ikinci öğretim) zaman içerisinde azalmıştır. Sadece normal öğretim programı kapsamında ise kontenjan artmıştır.	Anabilim dalı mekanları bina içerisinde 1. katta yer almıştır. Ancak ek bina yapılması ile anabilim dalı eğitim odaları, derslikler ve atölyeler ek binaya taşınmıştır.	Anabilim Dalı için programda sadece teorik dersliklere yer verilmiştir. Ancak bu derslikler yetersiz kalmış ve Anabilim Dalına özgü pek yok yeni atölye mekanına gereksinim duyulmuştur. Resim-İş Eğitimi ABD Ek Binası programında yer alan atölye mekanları; Heykel (metal-kil), resim, resim desen, özgün baskı, tekstil, iş-eğitim, fotoğraf, grafik, endüstriyel tasarım, temel sanat atölyeleridir.	Eylem alanları kapsamında gereksinim duyulan atölye mekanları, esnek iç mekan kurgularına sahiptir. Bireysel çalışma veya grup çalışması durumlarına göre iç mekan organizasyonu değiştirilebilmektedir. Atölyelerde genellikle sabit bölücüler ve iç mekan elemanları bulunmamaktadır. Bu nedenle atölyelerin birbirlerinin yerine kullanılması mümkündür. Ancak. fotoğraf atölyesinde karanlık oda bulunması anabilim dalının eğitim programında bazı özgün disiplinlere sahip eğitim uygulamalarının yer aldığını göstermektedir.
		Anabilim Dalına 1995-1996 eğitim-öğretim yılından itibaren öğrenci alınmaya başlanmıştır.	Anabilim Dalı için temel eylemlerden olan öğrenme ve öğretme eylemi dışında yeni bir eylem türü, bulunmamaktadır.	Toplam öğrenci alım kontenjanı (normal öğretim) zaman içerisinde değişim göstermemiştir.	Anabilim Dalı, Eğitim Fakültesi Binasında değil, Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi ile ortak olarak kullanılan binada faaliyet göstermektedir. Ancak anabilim dalının özellikle binanın bir kısmını kullanması üzerine bina içerisinde kesin sınırlarla çizilmeyen bir ayırım söz konusudur.	Anabilim Dalı için programda; teorik derslikler, bireysel çalışma odalarına yer verilmiştir. Ayrıca binada yer alan kütüphane, teknoloji odası ve çalgı bakım odası da öğrenciler tarafından kullanılabilen mekanlardır.	Eylem alanları kapsamında binada anabilim dalına özgü yeni bir kullanıcı gereksinimi olmadığından yeni bir eylem alanı mevcut değildir. Teorik sınıflar ve bireysel çalışma sınıfları iç mekanları, sabit bölücülerle ayrılmamaktadır. Mekanların esnek ve farklı mekan organizasyonlarına uygun şekilde tasarlanmıştır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Mimari programlama, mimari planlama sürecinin bir adımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Pek çok araştırmacı bu adımın, mutlaka her tasarımda yer alması gerektiğini vurgulamaktadır. Tasarım aşamasından önce gerçekleştirilen programlama adımında, yapılan araştırmalar sonucunda tasarıma girdi sağlayacak veriler elde edilir. Programlama aşaması kesin sınırları olan bir adım değildir. Mimari planlama sürecinin bütün aşamaları ile etkileşim halinde bulunur. Tasarım adımına ileri besleme verir, kullanım sonrası değerlendirme adımından da geri besleme alır. Programlama aşamasında; tasarımcının, işverenin ve kullanıcının görüşleri de dikkate alınmalıdır. Ayrıca tasarımcının, tasarım sürecinde programlama adımına geri bildirim vermesi önemli bir noktadır. Programlama adımında, tasarıma her yönden veri sağlamak için programlama unsurları üzerinden araştırmalar yapılması nitelikli ve kapsamlı bir çalışma gerçekleştirilebilmesini sağlamaktadır. Mimari programlama unsurları; kullanıcı ile ilgili faktörler, fiziksel faktörler ve diğer faktörler olarak gruplandırılabilir.

Mimari programlama sürecinin nitelikli ve kapsamlı bir şekilde gerçekleştirilmesi, tasarım sonucu ortaya çıkan binanın da nitelikli olmasını, kullanışlı ve sürdürülebilir olmasını sağlamaktadır. Ayrıca programlama sürecinde tasarıma dair olası gelişmelerin de göz önünde bulundurulması ve gelişen teknolojinin tasarımı nasıl etkileyeceğinin dikkate alınması gerekmektedir. Programlama adımının kapsamlı bir şekilde ele alınmaması; tasarım ürününün kullanımı sırasında sorunlarla karşılaşılmasına ve yapının ihtiyaçlar doğrultusunda dönüştürülmesine dolayısıyla da binanın sürdürülebilirliğinin bozulmasına sebep olmaktadır.

Eğitim Fakülteleri birden fazla farklı bölümü bünyesinde barındıran, geleceğin öğretmenlerini yetiştiren, kullanıcılarının genç bir kitle olduğu ve eğitim faaliyetlerinin yanında, sosyal faaliyetlerin de yer aldığı çok fonksiyonlu yapılardır. Eğitim Fakültesi binalarının en önemli özelliklerinden biri de farklı eğitim programına sahip bölümlerin aynı binayı kullanıyor olmasıdır. Her bir bölüm için eğitim programı çerçevesinde gereksinim duyulan mekanlar farklılaşmaktadır. Ayrıca gelişen teknoloji sonucunda, eğitim uygulamaları güncellenmektedir. Özellikle uygulamalı eğitim programına sahip olan bölümlerde, gelişen teknoloji sayesinde üretilen veya güncellenen makineler ve cihazlar eğitim uygulamalarında kullanılmaya başlanmaktadır.

Eğitim Fakültelerinin mimari programı; farklı mekanların bir aradalığı, fonksiyon çeşitliliği, gelişen ve dönüşen eğitim programları gibi faktörler sebebiyle kapsamlı bir şekilde ele alınması gereken bir konudur. Eğitim Fakülteleri ülkemizde

sürekli olarak yapılandırılmakta ve fakülte için yeni düzenlemeler getirilmektedir. Bu kapsamda fakültelerde yer alan bazı bölümler programdan çıkarılmakta bazı yeni bölümler eklenmekte ve kapasiteler değiştirilmektedir. Bu durum, mimari programı da etkilemekte ve fakülte binalarında dönüşüm yaşanmasına sebep olmaktadır. Programlama sürecinde, gelecekte yaşanacak değişikliklerin kesin olarak tahmin edilemeyeceği açıktır ancak olası tahminlere ve öngörülere programda yer verilmelidir.

Eğitim Fakültesi binalarının mimari programı ve mimari program unsurlarında zaman içerisinde yaşanan değişimlerin incelendiği bu çalışmada, çalışma alanı olarak PAÜ Eğitim Fakültesi ele alınmıştır. Fakültenin mimari program unsurlarındaki değişimler incelenmiş ve programda yer alan eksikliklerin kullanımda nasıl giderilmeye çalışıldığı araştırılmıştır. Yerinde gözlem ve görüşmeler ile yapılan değerlendirmeler sonucunda; PAÜ Eğitim Fakültesinde, süreç içerisinde değişimden en çok etkilenen unsurların; eylem alanları, kapasite, kullanıcı gereksinimleri ve mekan organizasyonu olduğu, en az etkilenen unsurların ise işlevsel organizasyon ve temel eylemler olduğu tespit edilmiştir. Fakültenin genel işleyişinde ve temel eylemlerinde büyük çapta değişiklik yaşanmamıştır. Ayrıca özel yetenek ve sayısal bölümlerinin yanı sıra sözel bölümlerin de uygulama mekanlarına gereksinim duyduğu tespit edilmiştir. Uygulama mekanlarının esnek ve dönüştürülebilir şekilde tasarlanmasının ortak kullanıma imkan verdiği saptanmıştır.

Tasarımcı, programlama girdilerini tasarım esnasında gözden geçirerek tasarıma aktarmalıdır. Bu sayede programda yer alan bazı eksiklikler tasarım esnasında fark edilip, düzeltilebilmektedir. PAÜ Eğitim Fakültesi mimari programında yer alan, özellikle mekansal gereksinimlere dair sorgulamaların, tasarımcı tarafından eksik/yetersiz yapıldığı gözlenmiştir. Özellikle Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı için teorik dersliklerin yeterli olmayacağı açıktır. Bu noktada tasarımcının programlama adımına bu durumla ilgili geri bildirim vermesi ve bu sayede yapı inşa edilmeden önce programlama eksikliklerinin fark edilip çözümlenmesi beklenirdi.

Fakülte binalarında mimari program unsurlarının ele alındığı bu çalışmada Eğitim Fakültesi özelinde yapılan incelemeler sonucunda, Eğitim Fakültelerinde mimari programın değişime uğradığı ve eğitim programının mimari programda önemli bir yere sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Mimari program unsurlarındaki değişimin temel sebebi; teknolojik gelişmeler ve Eğitim Fakültelerindeki yapılandırma çalışmalarıdır. Eğitim Fakültesi, farklı türden eğitim programına sahip bölümlerden oluştuğundan, bu bölümlerin nasıl bir eğitim programı uyguladığı ve bu uygulamanın ne tür mekansal

gerekli ortaya çıkardığı programlama sürecinde kapsamlı bir şekilde ele alınmalıdır. Ayrıca programlama aşamasında olası gelişmelere dair tahminler geliştirilmelidir. Tasarımcı program girdilerini incelemeli ve belirli bir sorgulama sürecinden geçirmelidir. Eksik veya yanlış gördüğü durumlarda programlama aşamasına geri bildirim vermeli ve programın revize edilmesini sağlamalıdır. Tasarımcı, tasarım sürecinde Eğitim Fakültelerinin kapasitelerindeki değişkenliği, fakültenin teknolojik gelişmelerden etkilenme durumunu ve Eğitim Fakültelerindeki yapılandırma yaklaşımlarını göz önünde bulundurmalıdır. Esnek ve değişime olanak sağlayacak mekanlara tasarımında yer vermelidir. Ayrıca fakülte programında henüz yer almayan bölüm veya anabilim dallarının açılabilmesinin ya da programda mevcut durumda var olan bir bölümün gelecekte kapanabileceğinin söz konusu olduğunu değerlendirmeye alması gerekmektedir. Bu sayede binada atıl mekan oluşumunun veya ek mekansal gereksinimler sebebiyle binanın organizasyonunun değiştirilmesinin önüne geçilebilir. Böylece daha nitelikli ve sürdürülebilir fakülte binaları üretilebilir.

Çalışma kapsamında ele alınmayan diğer fakülte binaları, mimari program unsurlarındaki değişim açısından araştırmacılar tarafından incelenebilir. Farklı fakülte binaları için zaman içerisinde değişim gösteren programlama unsurları ve değişim gösterme sebepleri farklılaşabilecektir. Aynı zamanda farklı fakültelerde yer alan bölümlerin nasıl birer eğitim programına sahip oldukları ve eğitim programlarının ne tür mekansal gereklilikleri olduğu bu çalışmalar sonucunda belirlenebilir.

Çalışma kapsamında süreç incelemesi açısından kapsam dışı bırakılan programlama unsurlarının; mimari programlama çalışmalarında nasıl ele alındıkları, bu unsurlara dair elde edilen verilerin tasarıma nasıl yansıdığı ve tasarımı nasıl şekillendirdiği gelecekte yapılacak bir başka araştırma konusu olabilir. Bu sayede mimari program unsurlarına dair yapılan çalışmaların tasarıma etkisi değişim dışında farklı bir açıdan ortaya koyulabilecektir.

Çalışmanın sonuçlarının, ileride yapılacak Eğitim Fakültesi Binalarının programlama ve tasarım süreçlerine girdi oluşturmaları, nitelikli ve sürdürülebilir Eğitim Fakültesi Binaları üretimi konusunda literatüre katkı sağlaması umulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Ak, S., 2007, Üniversite Kampüslerinde Tasarım Kriterlerinin ve Yerleşim Sistemlerinin Büyüme ve Gelişme Olanakları Bağlamında İrdelenmesi, YTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Akçay, F. Ç., 2018, Yarışma Yöntemi İle Elde Edilen Mimari Projelerde İşlevsel Niteliğin Araştırılmasına Yönelik Bir Model Önerisi: Belediye Hizmet Binaları Örneği, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara.
- Akınç, G., 2005, Architectural Programming For Achieving Value-Added Design, M.Arch. - Master of Architecture, Middle East Technical University, Ankara.
- Al Şensoy, S., Sağsöz, A., 2015, Eğitim Yapılarında Öğrenci Odaklı Tasarım, Electronic Turkish Studies, 10(11).
- Arcan E.F., 1983, Sağlık Merkezlerinin Planlanmasına Esas Olacak Verilerin Belirlenmesi için Bir Yöntem ve Bu Konuda Bilgi Bankası Oluşturulması, DGSA Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Arcan, E.F. ve Evci, F., 1999, Mimari Tasarıma Yaklaşım 1, Bina Bilgisi Çalışmaları, Tasarım Yayın Grubu, 3. Basım, İstanbul.
- Archea, J., 1999, The Place of Architectural Factors in Behavioral Theories of Privacy, In J. L. Nasar and Wolfgang F. E. Preiser, Directions in Person-Environment Research and Practice. Aldershot: Ashgate.
- Aydın, A., Uysal, M., Arat, Y., Çınar, K., 2009, Yapılaşmış Çevrede Yeniden Tasarım Ve Uygulama Süreci, Yapı Dergisi 334, ISSN 1300-3437, 58-62, İstanbul.
- Aydın, D., 2001, Genel Hastanelerde Teknolojik Gelişmelerin Bina İhtiyaç Programına Etkilerinin Araştırılması, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Aydın, D., Özgen, M. M., 2017, Mimari Programlama ve Tasarım İçin Çözümleme: Adalet Sarayları. Online Journal of Art and Design, 5(1).
- Aydın, D., Uysal, M., 2009, Mimari Program Verilerinin Mekan Performansının Değerlendirilmesi Yoluyla Belirlenmesi: Eğitim Fakültesi Örneği, Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Fen Bilimleri Dergisi, 25(1), 1-23.
- Baran Atalay, F., 2017, Hastanelerde Mekânsal Program Değişiminin Ulusal Mimari Proje Yarışmaları Üzerinden Analizi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Konya.
- Batur, K., 2001, Mimarlık- Teknoloji Etkileşimi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- Bekar, İ., Koç Altuntaş, S., 2021, Kullanıcı Gereksinimleri Özelinde Geleneksel Konutların Mekânsal Okumaları . *International Journal of Mardin Studies* , 2 (1), 83-103.
- Bielefeld, B. ve El Khouli, S., 2010, Adım Adım Tasarım Fikirleri, YEM Yayınevi, İstanbul.
- Brown, J. M., 1989, Programming, Architectural. In J. A. Wilkes and R. T. Packard (Eds.). *Encyclopedia of architecture: Design, engineering and construction*. (4th ed. Vols. 1- 5). New York. John Wiley & Sons, 101-111.
- Buğday, H. A., 1991, Endüstrileşmiş Toplu Konutta Farklı Kullanıcı Gereksinmelerini Karşılایıcı Çözümler Doğrultusunda Bir Mimari Tasarım Araştırması, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çalışkan, B. N., 2021, Fakülte Binalarında Plan Şemalarındaki Farklılığın Mekansal Örgütlenmeye Ve Ulaşılabilirliğe Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çelikkaya, H., 1991, Eğitimin Anlamları ve Farklı Açılardan Görünüşü, Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi, 3 (3) , 73-85.
- Çetinkaya, S., 2016, Eğitim Yapılarında Tasarım Kriterlerinin Araştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul.
- Cherry, E., 1999, *Programming For Design From Theory To Practice*, Canada: John Wiley& Sons, Inc.
- Ching, F.D.K., 2016, *Mimarlık, Biçim, Mekan, Düzen, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları*, 7. Baskı, İstanbul.
- Çınar, C., Çizmeci, F. ve Akdemir, Z., 2007, 8 Yıllık Temel Eğitim Okullarında Müfredatın Gerektirdiği Mekan Standartlarının İstanbul Okulları Üzerinden Analizi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Elektronik Dergisi, 2(4), 188-203.
- Çınar, E., 1998, Üniversite Kampüs Planlaması ve Tasarımı Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Cüce, C. B., 2018, Çağdaş Türkiye Mimarlığında Tasarım Süreçleri, Biçim-İşlev İlişkileri ve Nitelik Tartışmaları, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul.
- Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi Karar Namesi, 2018, 1 sayılı kararname, 30474 sayılı Resmî Gazete, madde: 301.
- Dağlı, A., 2006, 2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu Ve Öğretmen Yetiştiren Kurumların Üniversitelere Devredilmesi, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 5(18), 44-53.

- Devlet Yükseköğretim Kurumlarında Öğretim Elemanı Norm Kadrolarının Belirlenmesine Ve Kullanılmasına İlişkin Yönetmelik, 2018, 30583 sayılı resmi gazete,
<https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=27923&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5> erişim tarihi: 28.08.2022.
- Dinç, P., 1999, Kullanım Sürecinde Değerlendirme Yaklaşımı İle Kent Otobüs Terminallerinde Temel Program Kriterlerinin Saptanması, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dinç, P., 2002, Problem Araştırmasından Mimari Değerlere Geçişte Bina Programlama, Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 17(3), 101-119.
- Diren, D., 2012, Spastik Çocuk Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde (SÇERM) Mimari Programlama Verilerinin İşlevsel Performans Yoluyla İrdelenmesi – Metin Sabancı SÇERM Örneği, Uludağ Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi, 17 (2) , 37-58.
- Duerk, D. P., 1993, Architectural Programming, Information Management For Design, Van Nostrand Reinhold, New York.
- Dursunoğlu, H., 2003, Cumhuriyet Döneminde İlköğretime Öğretmen Yetiştirmenin Tarihi Gelişimi, Milli Eğitim Dergisi, sayı 160, T.C. MEB Yayınlar Dairesi Başkanlığı Teknikokullar, Ankara,
http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/milli_egitim_dergisi/160/dursunoglu.htm Erişim Tarihi: 17.07.2022.
- Edwards, N. C., 2006, School Facilities And Student Achievement: Student Perspectives On The Connection Between The Urban Learning Environment And Student Motivation And Performance, Doctorate Thesis, Philosophy Department of the Ohio State University, Ohio, America.
- Erkman, U., 1990, Büyüme Ve Gelişme Sorunları Açısından Üniversite Kampüslerinde Planlama Ve Tasarım Sorunları, İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.
- Evans, R., Haryott, R., Haste, N., and Jones, A., 2004, The long term costs of owning and using buildings, in Designing Better Buildings: quality and value in built environment edited by Sebastian Macmillan, Spon, New York.
- Göksoy, S., 2013, Türkiye Ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Zorunlu Eğitim Uygulamaları. Asya Öğretim Dergisi, 1(1), 30-41.
- Gül, B., 1993, Kullanıcı Çevre Uyum Probleminin Tasarım Süresinde Çözümlemesi, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Güzer, C. A., 2014, Küresellikle yerellik arasında bir çatışma ve süreklilik ortamı olarak eğitim yapıları, Vitra çağdaş mimarlık dizisi 3 eğitim yapıları: 28- 35 sf., ISBN 978-605-61000-4-8, Birinci Baskı, İstanbul.

https://www.vitracagdasmimarlikdizisi.com/App_Themes/Vcmd/files/VCMD_Egitim_Yapilari.pdf Erişim Tarihi: 17.07.2022.

Hershberger, R. G., 1985, A Theoretical Foundation for Architectural Programming. W. Preiser içinde, Programming the Built Environment (s. 7-12). New York: Van Nostrand Reinhold Company.

Hershberger, R.G., 1999, Architectural Programming and Predesign Manager, McGraw-Hill, USA.

<https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/egitim-fakultesi-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari-mart-1998.pdf> erişim tarihi: 28.08.2022.

İnceoğlu, M., 1980, Mimari Planlama – Tasarlama Sürecinde Problem Belirleme, İTÜ yayınları, Sf.3-5, İstanbul.

İnceoğlu, N. 1982, Mimarlıkta Bina Programlama Olgusu, İTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul.

İnceoğlu, N., 1975, Bina programlama sürecine analitik bir yaklaşım, Doçentlik Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Jones, J.C., 1980, Design Methods, John Wiley & Sons Ltd, New York.

Kırk, S.J. and Spreckelmeyer, K.F., 1988, Creative Design Decisions, Van Nostrand Reinhold, New York.

Kızılırmak H., 2010, Mimari tasarım sürecinin betimlenmesi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Koçak, S., Kavak, Y., 2014, Milli Eğitim Bakanlığı'nın öğretmen atama esasları ve kaynak yükseköğretim programlarıyla ilgili gelişmeler, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29(4), 157-170.

Korur, S., Sayın, S., Oğuzalp, E. H., & Korkmaz, S. Z., 2006, Konutlarda Kullanıcı Gereksinimlerine Bağlı Olarak Yapılan Cephe Müdahalelerinin Fiziksel Çevre Kalitesine Etkisi, Selçuk Üniversitesi Mühendislik, Bilim ve Teknoloji Dergisi, 21(3), 177-190.

Küçükaydın, A. C., 2019, Farklı Mimari Proje Alternatiflerinin Enerji Tüketim Ve Maliyet Açısından Değerlendirilmesi: Denizli Hükümet Konağı Yarışması Örneği, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Yapı Fiziği Programı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Lang, J., 1974, A model of the designing process. In J. Lang, C. Burnette, W., Moleski and D. Vachon (Eds.). Designing for human behavior: architecture and behavioral sciences (First Edition). Stroudsburg: Dowden Hutchinson & Ross, 43- 52.

Lang, J., 1987, Creating Architectural Theory: The Role of the Behavioral Sciences in Environmental Design, New York: Van Nostrand Reinhold.

- Onat, E., 1990, Mekansal Organizasyonlarda İhtiyaç Programlaması, Ankara Teknik Yayınevi.
- Örs, Ç., Erdoğan, H., & Kipici, K., 2013, Eğitim yöneticileri bakış açısıyla 12 yıllık kesintili zorunlu eğitim sistemi. Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4(2), 131-154.
- Oryaşın S, A., 2019, Güncel Mimari Program Yaklaşımlarının Gelecek Senaryoları Bağlamında Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Eskişehir.
- Özkan Kayacık, C., 2016, Okulöncesi Eğitim Yapılarının İsimli Mekanlar Üzerinden Yeniden Ele Alınması, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalı, Eskişehir.
- Özoğlu, M. (2010). “Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Sisteminin Sorunları”, SETA Analiz, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı www.setav.org Sayı: 17.
- Öztürk, N., 2009, Üniversite kampüs yapıları ve üniversite-kent ilişkisi, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Palabıyık, S., 2011, Mimari Tasarım Sürecinde Karar Verme: Bulanık Ahs Yöntemi, Doktora Tezi, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Sf. 16-19, İstanbul.
- Palmer, M. A., 1981, The architect’s guide to facility programming (First Edition), New York: Architectural Record Books.
- Pasalar, C., 2003, The Effects Of Spatial Layouts On Students Interactions In Middle Schools: Multiple Case Analysis, (Doctoral dissertation, North Caroline State University, 2003). Dissertation Abstracts International, 19.
- Pena, W., Parshall, S., Kelly, K., 1987, Problem Seeking, An Architectural Programming Primer, Third Edition, AIA Press, USA.
- Perkins, B., 2001, Building Type Basics For Elementary and Secondary Schools. John Wiley & Sons, Inc., New York.
- Polat B., 2015, Üniversite Yerleşke Alanlarında Tasarım Sorunu, Analitik İnceleme ve Bir Öneri, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Kentsel Tasarım Programı, İzmir.
- Preiser, W. F. E., 1993, “Epilogue”, Professional Practice In Facility Programming, Preiser, W.F.E. (ed), Van Nostrand Reinhold Company, New York, USA.
- Preiser, Wolfgang, F. E., 1991, Design Innovation And The Challenge Of Change, Design Intervention: Toward A More Humane Architecture, New York - Van Nostrand Reinhold.
- Rigolon, A., 2010, European design types for 21st century schools: an overview. CELE Exchange 2010/3 ISSN 2072-7925.

- Safran, M., 2014, Eğitim Fakülteleri, Öğretmen Yetiştirme Süreci Ve Yeni Arayışlar, Öğretmen Yetiştirme Politika Ve Sorunları Uluslar Arası Sempozyumu Iv-Ispite2014 15-16 Mayıs 2014, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Sanoff, H., 1977, Methods of Architectural Programming, Dowden, Hutchinson and Ross, Inc., USA.
- Sanoff, H., 1994, School design, Van Nostrand Reinhold: New York.
- Saylan, N., 2013, Sürekli Değiştirilen Öğretmen Yetiştirme Sistemi, Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim çalışmaları Dergisi, 3 (6), 9-19.
- Şendağ, S., Gedik, N., 2015, Yükseköğretim dönüşümünün eşiğinde Türkiye’de öğretmen yetiştirme sorunları: Bir model önerisi. Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama, 5(1), 70-91.
- Sıramkaya Büyüksahin, S., 2005, Üniversite Kampüs Yerleşkeleri Ve Ortak Kullanım Mekânları, Selçuk Üniversitesi, Fen bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Sıramkaya Büyüksahin, S., 2015, Mekân Konfigürasyonunun Sosyal Etkileşime Olan Etkisinin Fakülte Binalarında Sentaktik Analizi (Doctoral Dissertation). Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- T.C. Anayasası 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu, 1981, 17506 sayı, tertip 5, cilt 21, sayfa 3. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2547.pdf> erişim tarihi: 28.08.2022.
- T.C. Anayasası 2709 sayılı kanun, 1982, 178603(mükerrer) sayılı resmi gazete, tertip 5, cilt 22, sf 3., madde 130. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> erişim tarihi: 28.08.2022.
- T.C. Anayasası 3843 sayılı kanun, 1992, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bir Ek Madde Eklenmesi Hakkında Kanun, 21418 sayılı resmi gazete, tertip 5, cilt 32, madde 4. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3843.pdf> erişim tarihi: 28.08.2022.
- Tankut, B., 2021, Üniversite Eğitim Yapısına Dönüştürülmüş Binalardaki Ara Mekânlara Yönelik Bir Mekânsal Kalite İncelemesi, Yüksek Lisans Tezi, DEÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İzmir.
- Tetik, D, A., 2013, Üniversite Kampüsleri Tasarım Kriterlerinin Türkiye’de 2006 Sonrası Yeni Kurulan Devlet Üniversitelerinde İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Ankara.

- Topatan, S., 2021, 21. Yüzyıl Kütüphane Binalarının Mimari Özelliklerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, NEÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Konya.
- Tuna Ultav, Z., Sahil, S., 2013, Toplumsal Yapı Mekansal Yapı Etkileşimi Bağlamında Or-An Örneğinin İncelenmesi, Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 19 (3).
- Tunçok Sarıberberoğlu, M., 2018, Eğitim Binalarında Mekânsal Davranışın Dizemsel (Sentaktik) İncelenmesi, Doktora Tezi, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Programı, İstanbul.
- Turan, R., 2019, Eğitim Fakültelerinin Tarih Öğretmenliği Lisans Programı Ders Çizelgesinde 2018 yılında Gerçekleştirilen Değişiklik Üzerine Bir İnceleme, 1 Mayıs Uluslararası Sosyal Politikalar ve Bilimsel Araştırmalar Kongresi (1 Mayıs 2019-Ankara), sf 484-502.
- Turan, R., 2021, Türkiye’de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirmede Uygulanan Pedagojik Formasyon Programları Üzerine Bir İnceleme (1979-2021), Journal of Science Humanities and Arts - JOSHA 7(47):2572-2587, DOI:10.31589/JOSHAS.848.
- Türeyen, M. N., 1999, Üniversite yapıları (Birinci Baskı). İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.
- Üniversitelerde Akademik Teşkilat Yönetmeliği, Resmî Gazete Tarihi: 18.02.1982 Resmî Gazete Sayısı: 17609.
- Ünügür, S. M., 1983, Bina Bilgisi, Basılmamış, Ders Notları, İTÜ, İstanbul.
- Üstüner, M., 2004, Geçmişten günümüze Türk eğitim sisteminde öğretmen yetiştirme ve günümüz sorunları, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Bildiri.
- Uyar, A., 2021, Mimari Tasarımda Konseptin Çağdaş Sanat Müzeleri Üzerinden Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Konya.
- Uzunoğlu, K; Tülbentçi, T; Qurish, A., 2007, Hastane Planlamasında Kullanıcı Gereksinimleri ve Standartlar, Uluslararası Sağlık ve Hastane Yönetimi Kongresi, KKTC, YDÜ - Lefkoşa.
- Vallero, D. A., ve Brasier, C., 2008, Sustainable design: The science of sustainability and green engineering. John Wiley & Sons.
- Vischer, J. C., 1991, Summing Up Opinions On Architecture And Social Change, Design Intervention: Toward A More Humane Architecture Newyork: Van Nostrand Reinhold.
- Yıldırım, İ. ve Vural, Ö. F., 2014, Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Ve Pedagojik Formasyon Sorunu, Journal of Teacher Education and Educators, 3 (1), 73-90.

Yıldız, B., Aktaş, B., 2017, Mimari Tasarım Sürecinde Karar Verme: Bulanık Mantık Tabanlı Cephe Modeli Önerisi. MSTAS 2017, 173.

YÖK 1998a, Eğitim Fakülteleri Öğretmen Yetiştirme Programlarının Yeniden Düzenlenmesi. Ankara.

YÖK 2007, Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları, <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/egitim-fakultesi-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari.pdf> erişim tarihi:18.05.2022.

YÖK 2007, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri (Öğretmenin Üniversitede Yetiştirilmesinin Değerlendirilmesi (1982-2007), Yüksek Öğretim Kurulu Yayını 2007-5, Ankara. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/ogretmen-yetistirme-ve-egitim-fakulteleri.pdf> erişim tarihi: 18.07.2022.

YÖK 2007a, Öğretmen Yetiştirme Ve Eğitim Fakülteleri (1982-2007) Ankara.

YÖK, 1998, Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları, Ankara.

Yücel, A., 1977, Kentsel Konut Topluluklarının Tasarlanmasında Sosyal Sistem İçeriğinin Değerlendirilmesi, bir kuramsal yaklaşım denemesi, Doktora Tezi, İTÜ, Mimarlık Fakültesi, İstanbul.

Yükseköğretim Üst Kuruluşları İle Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 1983, 124 nolu kararname, madde 28, 18228 nolu resmi gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.124.pdf> erişim tarihi: 28.08.2022.

Yürekli, İ., Yürekli, H., 2011, Mimari tasarım eğitiminde enformellik, İTÜ DERGİSİ/a, 3(1).

Zengel, R., 1998, An evaluation of campus planning in settlement patterns with regard to the criteria of accesibility, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İzmir.

İNTERNET KAYNAKLARI

Anonim, 2022, ÖSYM Tanımlar <https://www.osym.gov.tr/TR,1371/tanimlar.html> erişim tarihi: 17.07.2022.

Gee, L., 2006, Human-Centered Design Guidelines, Learning Spaces, Chapter 10, <https://www.educause.edu/research-and-publications/books/learning-spaces/>, <https://www.educause.edu/ir/library/pdf/PUB7102j.pdf> erişim tarihi: 12.08.2022.

Google Earth, <https://www.google.com.tr/intl/tr/earth/> Erişim Tarihi: 31.08.2022.

PAÜ, Eğitim Fakültesi 2019 Faaliyet Raporu, <https://www.pau.edu.tr/egitim/tr/sayfa/faaliyet-raporu-2019> erişim tarihi: 18.07.2022.

- PAÜ, Eğitim Fakültesi 2020 Faaliyet Raporu,
<https://www.pau.edu.tr/egitim/tr/sayfa/faaliyet-raporu-2019> erişim tarihi: 18.07.2022.
- PAÜ, Eğitim Fakültesi 2021 Faaliyet Raporu,
<https://www.pau.edu.tr/egitim/tr/sayfa/faaliyet-raporu-2019> erişim tarihi: 18.07.2022.
- TDK, Türk Dil Kurumu Sözlükleri, 2022, <https://sozluk.gov.tr/> erişim tarihi:14.05.2022.
- URL1 <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/tarihce> erişim Tarihi: 18.05.2022.
- URL2 <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/egitim-fak%C3%BCltelerine-yetki-devri.aspx> erişim tarihi:18.07.2022.
- URL3 <https://www.pau.edu.tr/pau/tr/kurumsal/tarihce> erişim tarihi 07.04.2022.
- URL4 <https://www.pau.edu.tr/yapiisleri/tr/sayfa/gorsel01> erişim tarihi: 30.04.2022.
- URL5 <https://www.pau.edu.tr/egitim/tr/sayfa/tarihce-55> erişim tarihi: 07.04.2022.
- URL6 <https://www.pau.edu.tr/egitim/tr/sayfa/fakulte-tanitimi> erişim tarihi:05.05.2022.
- URL7 <https://www.pau.edu.tr/egitim/tr/haber/egitim-fakultesinde-iki-program-akredite-oldu> erişim 30.04.2022.
- URL8 <https://www.pau.edu.tr/resimegt/tr/sayfa/genel-bilgi-13> erişim tarihi: 29.05.2022.
- URL9 <https://www.pau.edu.tr/muzikegt/tr/sayfa/donanim-ve-mekan-olanaklari> erişim tarihi:18.07.2022.
- URL10 <https://www.pau.edu.tr/egitim> erişim tarihi: 16.08.2022.
- URL11 <https://www.pau.edu.tr/ade/tr/sayfa/bolum-tanitimi-6> erişim tarihi:29.06.2022.
- URL12 <https://istatistik.yok.gov.tr/> erişim tarihi:15.06.2022.
- URL13 <https://www.memurlar.net/haber/139769/2008-2009-ogretim-yili-yuksekogretim-istatistikleri-kitabi.html> erişim tarihi:05.07.2022.
- URL14 <https://www.memurlar.net/haber/256751/osym-2011-2012-ogretim-yili-yuksekogretim-istatistiklerini-yayinladi.html> erişim tarihi:05.07.2022.
- URL15 <https://web.archive.org/web/20120717064936/http://osym.gov.tr/dosya/1-58210/h/12onlisanslisansogrencisay.pdf?ret=0> erişim tarihi:06.07.2022.
- URL16 <https://web.archive.org/web/20100720204044/http://www.osym.gov.tr/Genel/dg.a>

<shx?DIL=1&BELGEANAH=36140&DOSYASIM=12> Onlisans Lisans Öğrenci Sayı.pdf erişim tarihi:06.07.2022.

URL17

https://www.memurlar.net/common/news/documents/139769/24_ogretim_eleman_akd_grv.pdf erişim tarihi: 20.04.2022

URL18 <https://www.pau.edu.tr/mssf/tr/sayfa/tarihce-20> erişim Tarihi: 28.08.2022.

URL19 <https://www.pau.edu.tr/adayogrenci/tr/sayfa/kultur-sanat-salonlari> erişim 27.08.2022.

URL20 <https://www.pau.edu.tr/ade/tr/sayfa/bolum-tanitimi-6> erişim tarihi:14.06.2022.

URL21 <https://web.archive.org/web/20131101222024/http://www.osym.gov.tr/dosya/1-69401/h/12onlisanslisansogrencisay.pdf> erişim tarihi:07.07.2022.

Yüksek Öğretim Bilgi Sistemi <https://istatistik.yok.gov.tr/> erişim tarihi:18.04.2022.

EKLER

EK-1: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Araştırma İzni

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-93282220-044-206905
Konu : Tez Uygulama İzni (Emine BAL)

20.05.2022

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : a) 10.05.2022 sayılı ve E-48178250-300-187693 sayılı yazınız.
b) Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Dekanlığının 17.05.2022 tarihli ve E-62297456-044-205946 sayılı yazısı.

Üniversiteniz Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Emine BAL'ın "Fakülte Binalarında Mimari Program Girdileri: Pamukkale Üniversitesi Kınıklı Kampüsü Eğitim Fakültesi Binası Örneği" konulu tez çalışmasını Üniversitemiz Eğitim Fakültesinde uygulama isteği Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Ahmet KUTLUHAN
Rektör

Ek: İlgi (a ve b) Yazı ve Ekleri (20 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BSL8KN9KPH Pin Kodu :65582
Adres:Kınıklı Yerleşkesi Rektörlük Binası 20160/DENİZLİ
Telefon:0 (258) 296 21 51 Faks:0 (258) 296 23 32
e-Posta:oid@pau.edu.tr Elektronik Ağ:http://www.pau.edu.tr/oidb
Kep Adresi: paurektorluk@hs01.kep.tr

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/pau-ebys>

Bilgi için: Hasibe ÖZBEKLER
Unvanı: Memur

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Fakültesi

Sayı : E-62297456-044-205946
Konu : Tez Uygulama İzni (Emine BAL)

17.05.2022

REKTÖRLÜK MAKAMINA
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 10.05.2022 tarihli ve E-48178250-2009-18693 sayılı yazı
10.201.1.97
407189
18.05.2022

Necmettin Erbakan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Emine BAL'ın "Fakülte Binalarında Mimari Program Girdileri: Pamukkale Üniversitesi Kınıklı Kampüsü Eğitim Fakültesi Binası Örneği" konulu tez çalışmasını Fakültemizde uygulama isteği, Dekanlığımızca uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Bilge CAN
Dekan Vekili

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BSC8KDFZJH Pin Kodu :06292

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/pau-ebys>

Adres:Pamukkale Üniversitesi Kınıklı Merkez Kampüsü

Telefon:0 (025) 8 Faks:0 (258) 0

e-Posta:info@pamukkale.edu.tr Elektronik Ağ:https://www.pau.edu.tr/egitim

Kep Adresi: paurektorluk@hs01.kep.tr

Bilgi için: Ayşe MEŞE
Unvanı: Bilgisayar İşletmeni

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.